
BIBLIA SACRA
Diliges Dominum Deum tuum.
Et Proximum tuum sicut teipsum Mat. 22
COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Sumptibus Balth. ab Egmond et Sociorum
MDCLXVI.

24

BIBLIA SACRA,

VVLGATÆ EDITIONIS,

SIXTI QVINTI PONT. MAX.

authoritate recognita.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud Balthaſarum ab Egmondt.
M. D. C. L X V I.

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

IN multis magnisque beneficiis, quæ per sacram Tridentinam Synodum Ecclesiæ suæ Deus contulit, id in primis numerandum videtur, quòd inter tot Latinas editiones Divinarum Scripturarum, solam veterem ac vulgatam, quæ longo tot sæculorum usu in Ecclesia probata fuerat, gravissimo Decreto authenticam declaravit. Nam, ut illud omittamus, quòd ex recentibus editionibus non paucæ ad hæreses hujus temporis confirmandas licenter detortæ videbantur: ipsa certè tanta versionum varietas atque diversitas, magnam in Ecclesia Dei confusionem parere potuisset. Iam enim hac nostra ætate illud ferè evenisse constat, quod sanctus Hieronymus tempore suo accidisse testatus est, tot scilicet fuisse exemplaria, quot codices; cùm unusquis-

Præf. in Iosue.

que pro arbitrio suo adderet vel detraheret. Hujus autem veteris ac vulgatæ Editionis tanta semper fuit auctoritas, tamque excellens præstantia, ut eam ceteris omnibus Latinis editionibus longè anteferendam esse, apud æquos judices in dubium revocari non posset. Qui namque in ea Libri continentur (ut à majoribus nostris quasi per manus traditum nobis est) partim ex sancti Hieronymi translatione, vel emendatione, suscepti sunt; partim retenti ex antiquissima quadam editione Latina, quam sanctus Hieronymus communem & Vulgatam, sanctus Augustinus Italam, sanctus Gregorius Veterem translationem appellat. Ac de Veteris quidem hujus sive Italæ editionis sinceritate atque præstantia, præclarum sancti Augustini testimonium extat in secundo Libro de Doctrina Christiana, ubi Latinis omnibus editionibus, quæ tunc plurimæ circumferebantur, Italam præferendam

S.Hierom. in cap. 49 Isaiæ.

S.August. Libro 2. Doctrin. Christian. c.15.

dam censuit, quòd esset, ut ipse loquitur, verborum tenacior cum perspicuitate sententiæ. De sancto verò Hieronymo multa extant veterum Patrum egregia testimonia: eum enim sanctus Augustinus hominum doctissimum, ac trium linguarum peritissimum vocat; atque ejus translationem ipsorum quoque Hebræorum testimonio veracem esse confirmat. Eumdem sanctus Gregorius ita prædicat, ut ejus translationem, quam novam appellat, ex Hebræo eloquio cuncta veriùs transfudisse dicat: atque idcircò dignissimam esse, cui fides in omnibus habeatur. Sanctus autem Isidorus non uno in loco Hieronymianam versionem ceteris omnibus anteponit, eamque ab ecclesiis Christianis communiter recipi ac probari affirmat, quòd sit in verbis clarior, & veracior in sententiis. Sophronius quoque, vir eruditissimus, sancti Hieronymi translationem non Latinis modò, sed etiam

S. Gregor. Epist. Dedicat. ad Leandrum cap. 5. in fin.

S. August. ubi suprà. Lib. 18. de Civit. Dei c. 43.

Lib. 20. Moral. 24.

Lib. 6. Etymol. cap. 5.

 Græcis

Græcis valdè probari animadvertens, tanti eam fecit, ut Psalterium & Prophetas ex Hieronymi versione in Græcum eleganti sermone transtulerit. Porrò qui secuti sunt, viri doctissimi, Remigius, Beda, Rabanus, Haymo, Anselmus, Petrus Damiani, Richardus, Hugo, Bernardus, Rupertus, Petrus Lombardus, Alexander, Albertus, Thomas, Bonaventura, ceterique omnes, qui his nongentis annis in Ecclesia floruerunt, sancti Hieronymi versione ita sunt usi, ut ceteræ, quæ penè innumerabiles erant, quasi lapsæ de manibus Theologorum, penitus obsoleverint. Quare non immeritò Catholica Ecclesia, sanctum Hieronymum Doctorem maximum, atque ad Scripturas sacras interpretandas divinitus excitatum, ita celebrat, ut jam difficilè non sit illorum omnium damnare judicium, qui vel tam eximii Doctoris lucubrationibus non acquiescunt, vel etiam meliora, aut certè paria, præstare

Lib. 1. de Divin. Offic. 12.

se

ſe poſſe confidunt. Ceterùm ne tam fidelis translatio, tamque in omnes partes Eccleſiæ utilis, vel injuria temporum, vel impreſſorum incuria, vel temerè emendantium audacia, ulla ex parte corrumperetur, eadem ſacroſancta Synodus Tridentina illud Decreto ſuo ſapienter adjecit, ut hæc ipſa vetus ac vulgata Editio emendatiſſimè, quoad fieri poſſet imprimeretur: neque ulli liceret eam ſine facultate & approbatione Superiorum excudere. Quo Decreto ſimul typographorum temeritati ac licentiæ modum impoſuit; & Paſtorum Eccleſiæ, in tanto bono quàm diligentiſſimè retinendo & conſervando, vigilantiam atque induſtriam excitavit. Et quamvis inſignium Academiarum Theologi in Editione vulgata priſtino ſuo nitori reſtituenda magna cum laude laboraverint: quia tamen in tanta re nulla poteſt eſſe nimia diligentia; & codices manuſcripti complures & vetu-

BIBLIA SACRA
Diliges DOMINVM DEVM tuum.
Et Proximum tuum ficut teipsum Mat. 22
COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Sumptibus Balth. ab Egmond et Sociorum
MDCLXVI.

BIBLIA SACRA, VVLGATÆ EDITIONIS, SIXTI QVINTI PONT. MAX.

authoritate recognita.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud Balthasarum ab Egmondt.
M. D. C. L X V I.

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

IN multis magniſque beneficiis, quæ per ſacram Tridentinam Synodum Eccleſiæ ſuæ Deus contulit, id in primis numerandum videtur, quòd inter tot Latinas editiones Divinarum Scripturarum, ſolam veterem ac vulgatam, quæ longo tot ſæculorum uſu in Eccleſia probata fuerat, graviſſimo Decreto authenticam declaravit. Nam, ut illud omittamus, quòd ex recentibus editionibus non paucæ ad hæreſes hujus temporis confirmandas licenter detortæ videbantur: ipſa certè tanta verſionum varietas atque diverſitas, magnam in Eccleſia Dei confuſionem parere potuiſſet. Iam enim hac noſtra ætate illud ferè eveniſſe conſtat, quod ſanctus Hieronymus tempore ſuo accidiſſe teſtatus eſt, tot ſcilicet fuiſſe exemplaria, quot codices; cùm unuſquiſ-

Præf. in Ioſue.

que pro arbitrio suo adderet vel detraheret. Hujus autem veteris ac vulgatæ Editionis tanta semper fuit auctoritas, tamque excellens præstantia, ut eam ceteris omnibus Latinis editionibus longè anteferendam esse, apud æquos judices in dubium revocari non posset. Qui namque in ea Libri continentur (ut à majoribus nostris quasi per manus traditum nobis est) partim ex sancti Hieronymi translatione, vel emendatione, suscepti sunt; partim retenti ex antiquissima quadam editione Latina, quam sanctus Hieronymus communem & Vulgatam, sanctus Augustinus Italam, sanctus Gregorius Veterem translationem appellat. Ac de Veteris quidem hujus sive Italæ editionis sinceritate atque præstantia, præclarum sancti Augustini testimonium extat in secundo Libro de Doctrina Christiana, ubi Latinis omnibus editionibus, quæ tunc plurimæ circumferebantur, Italam præferendam

S. Hierom. in cap. 49 Isaiæ.

S. August. Libro 2. Doctrin. Christian. c. 15.

dam censuit, quòd esset, ut ipse loquitur, verborum tenacior cum perspicuitate sententiæ. De sancto verò Hieronymo multà extant veterum Patrum egregia testimonia: eum enim sanctus Augustinus hominum doctissimum, ac trium linguarum peritissimum vocat; atque ejus translationem ipsorum quoque Hebræorum testimonio veracem esse confirmat. Eumdem sanctus Gregorius ita prædicat, ut ejus translationem, quam novam appellat, ex Hebræo eloquio cuncta veriùs transfudisse dicat: atque idcircò dignissimam esse, cui fides in omnibus habeatur. Sanctus autem Isidorus non uno in loco Hieronymianam versionem ceteris omnibus anteponit, eamque ab ecclesiis Christianis communiter recipi ac probari affirmat, quòd sit in verbis clarior, & veracior in sententiis. Sophronius quoque, vir eruditissimus, sancti Hieronymi translationem non Latinis modò, sed etiam

S.Gregor. Epist. Dedicat. ad Leandrum cap. 5. in fin.

S. August. ubi suprà. Lib. 18. de Civit. Dei c. 43.

Lib. 20. Moral. 24.

Lib. 6. Etymol. cap. 5.

Græcis valdè probari animadvertens, tanti eam fecit, ut Psalterium & Prophetas ex Hieronymi versione in Græcum eleganti sermone transtulerit. Porrò qui secuti sunt, viri doctissimi, Remigius, Beda, Rabanus, Haymo, Anselmus, Petrus Damiani, Richardus, Hugo, Bernardus, Rupertus, Petrus Lombardus, Alexander, Albertus, Thomas, Bonaventura, ceterique omnes, qui his nongentis annis in Ecclesia floruerunt, sancti Hieronymi versione ita sunt usi, ut ceteræ, quæ penè innumerabiles erant, quasi lapsæ de manibus Theologorum, penitus obsoleverint. Quare non immeritò Catholica Ecclesia, sanctum Hieronymum Doctorem maximum, atque ad Scripturas sacras interpretandas divinitus excitatum, ita celebrat, ut jam difficilè non sit illorum omnium damnare judicium, qui vel tam eximii Doctoris lucubrationibus non acquiescunt, vel etiam meliora, aut certè paria, præstare

Lib. 1. de Divin. Offic. 12.

se

ſe poſſe confidunt. Ceterùm ne tam fidelis translatio, tamque in omnes partes Eccleſiæ utilis, vel injuria temporum, vel impreſſorum incuria, vel temerè emendantium audacia, ulla ex parte corrumperetur, eadem ſacroſancta Synodus Tridentina illud Decreto ſuo ſapienter adjecit, ut hæc ipſa vetus ac vulgata Editio emendatiſſimè, quoad fieri poſſet imprimeretur: neque ulli liceret eam ſine facultate & approbatione Superiorum excudere. Quo Decreto ſimul typographorum temeritati ac licentiæ modum impoſuit; & Paſtorum Eccleſiæ, in tanto bono quàm diligentiſſimè retinendo & conſervando, vigilantiam atque induſtriam excitavit. Et quamvis inſignium Academiarum Theologi in Editione vulgata priſtino ſuo nitori reſtituenda magna cum laude laboraverint: quia tamen in tanta re nulla poteſt eſſe nimia diligentia; & codices manuſcripti complures & vetu-

ſtiores Summi Pontificis juſſu conquiſiti, atque in Vrbem advecti erant; & demum, quoniam executio generalium Conciliorum, & ipſa Scripturarum integritas ac puritas, ad curam Apoſtolicæ Sedis potiſſimùm pertinere cognoſcitur: ideò Pius IV. *Pontifex Maximus, pro ſua in omnes Eccleſiæ partes incredibili vigilantia, lectiſſimis aliquot ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, aliiſque tum Sacrarum litterarum, tum variarum linguarum peritiſſimis viris, eam provinciam demandavit, ut vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquiſſimis codicibus manuſcriptis, inſpectis quoque Hebraicis Græciſque Bibliorum fontibus; conſultis denique veterum Patrum commentariis, accuratiſſimè caſtigarent. Quod itidem inſtitutum Pius* V. *proſecutus eſt. Verùm Conventum illum, ob varias graviſſimaſque Sedis Apoſtolicæ occupationes jamdudum intermiſſum, Sixtus* V. *divi-*

na pro-

na providentia ad summum Sacerdotium evocatus, ardentissimo studio revocavit, & opus tandem confectum typis mandari jussit. Quod cùm jam esset excusum, & ut in lucem emitteretur, idem Pontifex operam daret, animadvertens non pauca in Sacra Biblia præli vitio irrepsisse, quæ iterata diligentia indigere viderentur, totum opus sub incudem revocandum censuit atque decrevit. Id verò cùm morte præventus præstare non potuisset, Gregorius XIV. *qui post Vrbani* VII. *duodecim dierum Pontificatum Sixto successerat, ejus animi intentionem executus, perficere aggressus est, amplissimis aliquot Cardinalibus, aliisque doctissimis viris, ad hoc iterùm deputatis. Sed eo quoque, & qui illi successit, Innocentio* IX. *brevissimo tempore de hac luce subtractis; tandem sub initium Pontificatus Clementis* VIII. *qui nunc Ecclesiæ universæ gubernacula tenet,*

net, opus, in quod Sixtus V. *intenderat, Deo benè juvante perfectum eſt. Accipe igitur Chriſtiane Lector, eodem Clemente Summo Pontifice annuente, ex Vaticana Typographia, veterem ac vulgatam ſacræ Scripturæ Editionem, quanta fieri potuit diligentia caſtigatam: quam quidem ſicut omnibus numeris abſolutam, pro humana imbecillitate affirmare difficile eſt, ita ceteris omnibus, quæ ad hanc uſque diem prodierunt, emendatiorem purioremque eſſe, minimè dubitandum. Et verò quamvis in hac Bibliorum recognitione, in codicibus manuſcriptis, Hebræis Græciſque fontibus, & ipſis veterum Patrum commentariis conferendis, non mediocre ſtudium adhibitum fuerit; in hac tamen pervulgata Lectione, ſicut nonnulla conſultò mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, conſultò immutata relicta ſunt: tum quòd ita faciendum eſſe, ad offenſio-*

nem

nem populorum vitandam, sanctus Hieronymus non semel admonuit: Epist. ad Suniam & Fretellam. Præf. Euangel. ad Damasum. *tum quòd facilè fieri posse credendum est, ut majores nostri, qui ex Hebræis & Græcis Latina fecerunt, copiam meliorum & emendatiorum librorum habuerint, quàm ii, qui post illorum ætatem ad nos pervenerunt; qui fortasse, tam longo tempore identidem describendo, minùs puri atque integri evaserunt: tum denique, quia sacræ Congregationi Amplissimorum Cardinalium, aliisque eruditissimis viris ad hoc opus à Sede Apostolica delectis, propositum non fuit, novam aliquam editionem cudere, vel antiquum Interpretem ulla ex parte corrigere vel emendare; sed ipsam veterem ac vulgatam Editionem Latinam, à mendis veterum Librariorum, necnon pravarum emendationum erroribus repurgatam, suæ pristinæ integritati ac puritati, quoad ejus fieri potuit, restituere; eaque restituta,*

tuta, ut quàm emendatissimè imprimeretur, juxta Concilii Oecumenici Decretum, pro viribus operam dare. Porrò in hac editione nihil non Canonicum, nihil adscititium, nihil extraneum apponere visum est: atque ea causa fuit, cur Liber tertius & quartus Esdræ inscripti, quos inter Canonicos libros sacra Tridentina Synodus non annumeravit, ipsa etiam Manassæ regis Oratio, quæ neque Hebräicè, neque Græcè quidem extat, neque in manuscriptis antiquioribus invenitur, neque pars est ullius Canonici libri, extra Canonicæ scripturæ seriem posita sint: & nulla ad marginem concordantiæ (quæ posthac inibi apponi non prohibentur) nullæ notæ, nullæ variæ lectiones, nullæ denique præfationes, nulla argumenta ad librorum initia conspiciantur. Sed sicut Apostolica Sedes industriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes sancti Hieronymi, &

alia

alia id genus in aliis editionibus inseruerunt: ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hac ipsa Vaticana editione ejusmodi adjumenta, pro studiosorum commoditate atque utilitate, in posterum adjiciantur; ita tamen, ut lectiones variæ ad marginem ipsius Textus minimè annotentur.

DE CANONICIS
SCRIPTVRIS DECRETVM
EX
CONCILIO TRIDENTINO
Sessione quarta.

SAcrosancta Oecumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem tribus Apostolicæ Sedis Legatis, hoc sibi perpetuò ante oculos proponens, ut sublatis erroribus, puritas ipsa Euangelii in Ecclesia conservetur.

Et infrà:

Sacrorum verò librorum Indicem huic Decreto adscribendum censuit, ne cui dubitatio suboriri possit, quinam sint, qui ab ipsa Synodo suscipiuntur. Sunt verò infrascripti: Testamenti veteris, Quinque Moysi, id est, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium: Iosue, Iudicum, Ruth: Quatuor Regum: Duo Paralipomenon: Esdræ primus, & secundus, qui dicitur Neemias: Tobias, Iudith, Esther, Iob, Psalterium Davidicum centum quinquaginta Psalmorum, Parabolæ, Ecclesiastes, Canticum canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Ieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim Prophetæ minores, id est, Osea, Ioël, Amos, Abdias, Ionas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias: Duo Machabæorum, primus, & secundus. Testamenti novi: Quatuor Euangelia, secundùm Matthæum, Marcum, Lucam, & Ioannem: Actus Apostolorum à Luca Euangelista conscripti: Quatuordecim Epistolæ Pauli Apostoli; Ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri Apostoli duæ: Ioannis Apostoli tres: Iacobi Apostoli una: Iudæ Apostoli una: & Apocalypsis Ioannis Apostoli. Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro sacris & canonicis non susceperit, & traditiones prædictas sciens & prudens contempserit, anathema sit.

LIBER.

LIBER GENESIS,

Hebraicè BERESITH.

CAPVT PRIMVM.

De mundi creatione, rerum creatarum distinctione & ornatu, deque hominis formatione, cui subjecit Deus omnia quæ creaverat.

1 IN principio creavit Deus cælum & terram.

2 Terra autem erat inanis & vacua, & tenebræ erant super faciem abyssi: & Spiritus Dei ferebatur super aquas.

3 Dixitque Deus: [1] Fiat lux. Et facta est lux.

4 Et vidit Deus lucem quod esset bona: & divisit lucem à tenebris.

5 Appellavitque lucem Diem, & tenebras Noctem: factumque est vespere & manè, dies unus.

6 Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum in medio aquarum: & dividat aquas ab aquis.

7 Et fecit Deus firmamentum, divisitque aquas quæ erant sub firmamento, ab his [2] quæ erant super firmamentum. Et factum est ita.

8 Vocavitque Deus firmamentum,

Psal. 32.6. 135.5. Eccli. 18. 1. Act. 17.14. [1] Hebr. 11.3.

[2] Psal. 135.6. 148.4. Ierem. 10.12. 51.15.

Cælum: & factum est vespere & manè, dies secundus.

9 Dixit verò Deus: Congregentur aquæ, quæ sub cælo sunt, in locum unum: & appareat arida. Et factum est ita.

10 Et vocavit Deus aridam, [1] Terram, congregationesque aquarum appellavit Maria. Et vidit Deus quòd esset bonum.

[1] Iob 38. 4. Psal. 32. 7. 88. 12. 135. 6.

11 Et ait: Germinet terra herbam virentem & facientem semen, & lignum pomiferum faciens fructum juxta genus suum, cujus semen in semetipso sit super terram. Et factum est ita.

12 Et protulit terra herbam virentem, & facientem semen juxta genus suum, lignumque faciens fructum, & habens unumquodque sementem secundùm speciem suam. Et vidit Deus quòd esset bonum.

13 Et factum est vespere & manè, dies tertius.

14 Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento cæli, & dividant diem ac noctem, & sint [2] in signa & tempora, & dies & annos:

[2] Psal. 135. 7.

15 ut luceant in firmamento cæli, & illuminent terram. Et factum est ita.

16 Fecitque Deus duo luminaria magna: luminare majus, ut præesset diei: & luminare minus, ut præesset nocti: & stellas.

17 Et

17 Et posuit eas in firmamento cæli, ut lucerent super terram,

18 & præessent diei ac nocti, & dividerent lucem ac tenebras. Et vidit Deus quòd esset bonum.

19 Et factum est vespere & manè, dies quartus.

20 Dixit etiam Deus: Producant aquæ reptile animæ viventis, & volatile super terram sub firmamento cæli.

21 Creavitque Deus Cete grandia, & omnem animam viventem atque motabilem, quam produxerant aquæ in species suas, & omne volatile secundùm genus suum. Et vidit Deus quòd esset bonum.

22 Benedixitque eis, dicens: Crescite, & multiplicamini, & replete aquas maris: avesque multiplicentur super terram.

23 Et factum est vespere & manè, dies quintus.

24 Dixit quoque Deus: Producat terra animam viventem in genere suo, jumenta, & reptilia, & bestias terræ secundùm species suas. Factumque est ita.

25 Et fecit Deus bestias terræ juxta species suas, & jumenta & omne reptile terræ in genere suo. Et vidit Deus quòd esset bonum,

26 & ait: Faciamus Hominem [r] ad imaginem & similitudinem nostram: & præsit

[r] Infr. 5. 1. 9. 6. 1. Cor. 11. 7. Col. 3. 10.

præsit piscibus maris, & volatilibus cæli, & bestiis, universæque terræ, omnique reptili quod movetur in terra.

27 Et creavit Deus hominem ad imaginem suam: [1] ad imaginem Dei creavit illum, [2] masculum & feminam creavit eos.

28 Benedixitque illis Deus, & ait: [3] Crescite, & multiplicamini, & replete terram, & subjicite eam, & dominamini piscibus maris, & volatilibus cæli, & universis animantibus, quæ moventur super terram.

29 Dixitque Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, & universa ligna quæ habent in semetipsis sementem generis sui, [4] ut sint vobis in escam:

30 & cunctis animantibus terræ, omnique volucri cæli, & universis quæ moventur in terra, & in quibus est anima vivens, ut habeant ad vescendum. Et factum est ita.

31 [5] Viditque Deus cuncta quæ fecerat: & erant valdè bona. Et factum est vespere & manè, dies sextus.

[1] Sap. 2. 23. Eccli. 17. 1.
[2] Mat. 19. 4.
[3] Infr. 8. 17. 9. 1.
[4] Infr. 9. 3.
[5] Eccli. 39. 21. Mar. 7. 37.

CAPUT II.

Deus completo sex diebus opificio, septimum benedixit: hominem in paradisum variis arboribus fructiferis, ac fluminibus insignitum posuit; cui Evam ex ipsius costa in adjutorium formavit.

1 Igi-

1 IGitur perfecti sunt cæli & terra, & omnis ornatus eorum.

2 Complevitque Deus die septimo opus suum quod fecerat: & [1] requievit die septimo ab universo opere quod patrarat.

3 Et benedixit diei septimo; & sanctificavit illum: quia in ipso cessaverat ab omni opere suo quod creavit Deus ut faceret.

4 Istæ sunt generationes cæli & terræ, quando creata sunt, in die quo fecit Dominus Deus cælum & terram:

5 Et omne virgultum agri antequam oriretur in terra, omnemque herbam regionis priusquam germinaret: non enim pluerat Dominus Deus super terram, & homo non erat qui operaretur terram:

6 Sed fons ascendebat è terra, irrigans universam superficiem terræ.

7 Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, & inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, & [a] factus est [a] homo in animam viventem.

8 Plantaverat autem Dominus Deus Paradisum voluptatis à principio: in quo posuit hominem quem formaverat.

9 ProduxitqueDominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suave: lignum etiam vitæ in medio paradisi, lignumque scientiæ boni & mali.

[1] Exod. 20.11. 31.17. Deut. 5.14. Hebr. 4.4.

[a] 1. Cor. 15.45.

 10 Et

10 Et fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradisum, qui inde dividitur in quatuor capita.

11 Nomen [1] uni Phison: ipse est qui circuit omnem terram Hevilath, ubi nascitur aurum:

[1] Eccli. 24. 35.

12 Et aurum terræ illius optimum est: ibi invenitur bdellium, & lapis onychinus.

13 Et nomen fluvii secundi Gehon: ipse est qui circumit omnem terram Æthiopiæ.

14 Nomen verò fluminis tertii, Tygris: ipse vadit contra Assyrios. Fluvius autem quartus, ipse est Euphrates.

15 Tulit ergo Dominus Deus hominem, & posuit eum in paradiso voluptatis, ut operaretur & custodiret illum:

16 Præcepitque ei dicens: Ex omni ligno paradisi comede:

17 De ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas. In quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris.

18 Dixit quoque Dominus Deus: Non est bonum esse hominem solum: faciamus ei adjutorium simile sibi.

19 Formatis igitur, Dominus Deus, de humo cunctis animantibus terræ, & universis volatilibus cæli, adduxit ea ad Adam, ut videret quid vocaret ea: omne enim

enim quod vocavit Adam animæ viventis, ipsum est nomen ejus.

20 Appellavitque Adam nominibus suis cuncta animantia, & universa volatilia cæli, & omnes bestias terræ: Adæ verò non inveniebatur adjutor similis ejus.

21 Immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam: cumque obdormisset, tulit unam de costis ejus, & replevit carnem pro ea.

22 Et ædificavit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem: & adduxit eam ad Adam.

23 Dixitque Adam: [1] Hoc nunc, os ex ossibus meis, & caro de carne mea: hæc vocabitur Virago, quoniam de viro sumpta est.

24 [2] Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit uxori suæ: [3] & erunt duo in carne una.

25 Erat autem uterque nudus, Adam scilicet & uxor ejus: & non erubescebant.

[1] 1. Cor. 11. 9.
[2] Matt. 19. 5. Marci 10. 7.
[2] Ephes. 5. 31.
[3] 1. Cor. 6. 16.

CAPUT III.

Serpentis astutiâ primi parentes Dei præceptum transgrediuntur; atque indicta singulis pœna, è paradiso pelluntur.

1 Sed & serpens erat callidior cunctis animantibus terræ quæ fecerat Dominus Deus. Qui dixit ad mulierem:

rem: Cur præcepit vobis Deus ut non comederetis de omni ligno paradisi?

2 Cui respondit mulier: De fructu lignorum quæ sunt in paradiso, vescimur:

3 de fructu verò ligni, quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne fortè moriamur.

4 Dixit autem serpens ad mulierem: [1] Nequaquam morte moriemini.

[1] 2 Cor. 11. 3.

5 Scit enim Deus quòd in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri: & eritis sicut dii, scientes bonum & malum.

6 Vidit igitur mulier quòd bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile: & tulit de fructu illius, & [2] comedit: deditque viro suo, qui comedit.

[2] Eccli. 25. 33. 1. Tim. 2. 14.

7 Et aperti sunt oculi amborum: cumque cognovissent se esse nudos, consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata.

8 Et cùm audissent vocem Domini Dei deambulantis in paradiso ad auram post meridiem, abscondit se Adam & uxor ejus à facie Domini Dei in medio ligni paradisi.

9 Vocavitque Dominus Deus Adam, & dixit ei: Vbi es?

10 Qui ait: Vocem tuam audivi in para-

paradiso: & timui eò quòd nudus essem, & abscondi me.

11 Cui dixit: Quis enim indicavit tibi quòd nudus esses, nisi quòd ex ligno de quo præceperam tibi ne comederes, comedisti?

12 Dixitque Adam: Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi.

13 Et dixit Dominus Deus ad mulierem: Quare hoc fecisti? Quæ respondit: Serpens decepit me, & comedi.

14 Et ait Dominus Deus ad serpentem: Quia fecisti hoc, maledictus es inter omnia animantia, & bestias terræ: super pectus tuum gradieris, & terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ.

15 Inimicitias ponam inter te & mulierem, & semen tuum & semen illius: ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo ejus.

16 Mulieri quoque dixit: Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos: in dolore paries filios, & sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui.

1. Cor. 14.34.

17 Adæ verò dixit: Quia audisti vocem uxoris tuæ, & comedisti de ligno, ex quo, præceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ.

18 Spinas & tribulos germinabit tibi, & comedes herbam terræ.

19 In ſudore vultus tui veſcêris pane, donec revertaris in terram de qua ſumptus es: quia pulvis es, & in pulverem revertêris.

20 Et vocavit Adam nomen uxoris ſuæ, Heva: eò quòd mater eſſet cunctorum viventium.

21 Fecit quoque Dominus Deus Adæ & uxori ejus tunicas pelliceas, & induit eos:

22 Et ait: Ecce Adam quaſi unus ex nobis factus eſt, ſciens bonum & malum: nunc ergo ne fortè mittat manum ſuam, & ſumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & vivat in æternum.

23 Et emiſit eum Dominus Deus de paradiſo voluptatis, ut operaretur terram, de qua ſumptus eſt.

24 Ejecitque Adam: & collocavit ante paradiſum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium atque verſatilem, ad cuſtodiendam viam ligni vitæ.

CAPUT IV.

Impius Cain pium Abel fratrem occidit; & à Deo punitus, ac profugus vitam agens, Henoch genuit: ſed & Adam Seth generavit, cui natus eſt Enos.

1 ADam verò cognovit uxorem ſuam Hevam: quæ concepit & peperit Cain, dicens: Poſſedi hominem per Deum.

2 Rur-

2 Rursumque peperit fratrem ejus Abel. Fuit autem Abel pastor ovium, & Cain agricola.

3 Factum est autem post multos dies ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino.

4 Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum: & respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus.

Hebr. 11. 4.

5 Ad Cain verò, & ad munera illius, non respexit: iratusque est Cain vehementer, & concidit vultus ejus.

6 Dixitque Dominus ad eum: Quare iratus es? & cur concidit facies tua?

7 Nonne si benè egeris, recipies: sin autem malè, statim in foribus peccatum aderit? sed sub tè erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius.

8 Dixitque Cain ad Abel fratrem suum: Egrediamur foras. Cumque essent in agro, consurrexit Cain adversus fratrem suum Abel, & [1] interfecit eum.

9 Et ait Dominus ad Cain: Vbi est Abel frater tuus? Qui respondit: Nescio: Num custos fratris mei sum ego?

10 Dixitque ad eum: Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.

[1] Sap. 10. 3. Matt. 23. 35. 1. Ioan. 3. 12. Iuda 11.

11 Nunc igitur maledictus eris super terram, quæ aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua.

12 Cùm operatus fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos: vagus & profugus eris ſuper terram.

13 Dixitque Cain ad Dominum: Major eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear.

14 Ecce ejicis me hodie à facie terræ, & à facie tua abſcondar, & ero vagus & profugus in terra: omnis igitur qui invenerit me, occidet me.

15 Dixitque ei Dominus: Nequaquam ita fiet: ſed omnis qui occiderit Cain, ſeptuplum punietur. Poſuitque Dominus Cain ſignum, ut non interficeret eum omnis qui inveniſſet eum.

16 Egreſſuſque Cain à facie Domini, habitavit profugus in terra ad orientalem plagam Eden.

17 Cognovit autem Cain uxorem ſuam, quæ concepit, & peperit Henoch: & ædificavit civitatem, vocavitque nomen ejus ex nomine filii ſui, Henoch.

18 Porrò Henoch genuit Irad, & Irad genuit Maviaël, & Maviaël genuit Mathuſaël, & Mathuſaël genuit Lamech.

19 Qui accepit duas uxores, nomen uni Ada, & nomen alteri Sella.

20 Genuitque Ada Iabel, qui fuit pater habitantium in tentoriis, atque paſtorum.

21 Et nomen fratris ejus Iubal: ipſe fuit pater canentium cithara & organo.

22 Sella

22 Sella quoque genuit Tubalcain, qui fuit malleator & faber in cuncta opera æris & ferri. Soror verò Tubalcain, Noëma.

23 Dixitque Lamech uxoribus suis Adæ & Sellæ: Audite vocem meam uxores Lamech, auscultate sermonem meum: quoniam occidi virum in vulnus meum, & adolescentulum in livorem meum.

24 Septuplum ultio dabitur de Cain: de Lamech verò septuagies septies.

25 Cognovit quoque adhuc Adam uxorem suam: & peperit filium, vocavitque nomen ejus Seth, dicens: Posuit mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain.

26 Sed & Seth natus est filius, quem vocavit Enos: iste cœpit invocare nomen Domini.

CAPUT. V.

Propagatio Adæ ac posterorum, annique vitæ ipsorum usque ad Noë.

1 HIc est liber generationis Adam. In die qua creavit Deus hominem, [1] ad similitudinem Dei fecit illum.

2 Masculum & feminam creavit eos, & benedixit illis: & vocavit nomen eorum Adam, in die quo creati sunt.

3 Vixit autem Adam centum triginta annis: & genuit ad imaginem & simili-

[1] *Sup.* 1. 27. *Infr.* 9. 6. *Sap.* 2. 23. *Eccli.* 17. 1.

tudinem suam, vocavitque nomen ejus Seth.

[1] 1. Paral. 1. 1.

4 Et facti sunt dies [1] Adam, postquam genuit Seth, octingenti anni: genuitque filios & filias.

5 Et factum est omne tempus quod vixit Adam, anni nongenti triginta, & mortuus est.

6 Vixit quoque Seth centum quinque annis, & genuit Enos.

7 Vixitque Seth postquam genuit Enos, octingentis septem annis, genuitque filios & filias.

8 Et facti sunt omnes dies Seth nongentorum duodecim annorum, & mortuus est.

9 Vixit verò Enos nonaginta annis, & genuit Cainan.

10 Post cujus ortum vixit octingentis quindecim annis, & genuit filios & filias.

11 Factique sunt omnes dies Enos nongenti quinque anni, & mortuus est.

12 Vixit quoque Cainan septuaginta annis, & genuit Malaleel.

13 Et vixit Cainan postquam genuit Malaleel, octingentis quadraginta annis, genuitque filios & filias.

14 Et facti sunt omnes dies Cainan nongenti decem anni, & mortuus est.

15 Vixit autem Malaleel sexaginta quinque annis, & genuit Iared.

16 Et

16 Et vixit Malaleel postquam genuit Iared, octingentis triginta annis: & genuit filios & filias.

17 Et facti sunt omnes dies Malaleel octingenti nonaginta quinque anni, & mortuus est.

18 Vixitque Iared centum sexaginta duobus annis, & genuit Henoch.

19 Et vixit Iared postquam genuit Henoch, octingentis annis, & genuit filios & filias.

20 Et facti sunt omnes dies Iared nongenti sexaginta duo anni, & mortuus est.

21 Porrò Henoch vixit sexaginta quinque annis, & genuit Mathusalam.

Eccli. 44. 16. Hebr. 11. 5.

22 Et ambulavit Henoch cum Deo: & vixit postquam genuit Mathusalam, trecentis annis, & genuit filios & filias.

23 Et facti sunt omnes dies Henoch trecenti sexaginta quinque anni.

24 Ambulavitque cum Deo, & non apparuit: quia tulit eum Deus.

25 Vixit quoque Mathusala centum octoginta septem annis, & genuit Lamech.

26 Et vixit Mathusala, postquam genuit Lamech, septingentis octoginta duobus annis, & genuit filios & filias.

27 Et facti sunt omnes dies Mathusala nongenti sexaginta novem anni, & mortuus est.

28 Vixit autem Lamech centum octoginta duobus annis, & genuit filium :

29 vocavitque nomen ejus Noë, dicens : Iste consolabitur nos ab operibus & laboribus manuum nostrarum, in terra cui maledixit Dominus.

30 Vixitque Lamech, postquam genuit Noë, quingentis nonaginta quinque annis, & genuit filios & filias.

31 Et facti sunt omnes dies Lamech, septingenti septuaginta septem anni, & mortuus est. Noë verò cùm quingentorum esset annorum, genuit Sem, Cham, & Iapheth.

CAPVT VI.

Hominis peccata fuere diluvii causa: Noë tamen justus inventus est, cui arca fabricanda mandatur, in qua ipse & cunctorum animantium genera serventur.

1 CVmque cœpissent homines multiplicari super terram, & filias procreassent,

2 videntes filii Dei filias hominum quòd essent pulchræ, acceperunt sibi uxores ex omnibus, quas elegerant.

3 Dixitque Deus : Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est : eruntque dies illius centum viginti annorum.

4 Gigantes autem erant super terram in diebus illis. Postquam enim ingressi sunt filii Dei ad filias hominum, illæque genue-

genuerunt, isti sunt potentes à sæculo viri famosi.

5 Videns autem Deus quòd multa malitia hominum esset in terra, & [a] cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore,

[a] Infr. 8. 21. Matt. 15. 1.

6 pœnituit eum quòd hominem fecisset in terra. Et tactus dolore cordis intrinsecus,

7 Delebo, inquit, hominem, quem creavi, à facie terræ, ab homine usque ad animantia, à reptili usque ad volucres cæli: pœnitet enim me fecisse eos.

8 Noë verò invenit gratiam coram Domino.

9 Hæ sunt generationes Noë: [b] Noë vir justus atque perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulavit.

[b] Eccli. 44. 17.

10 Et genuit tres filios, Sem, Cham, & Iapheth.

11 Corrupta est autem terra coram Deo, & repleta est iniquitate.

12 Cumque vidisset Deus terram esse corruptam (omnis quippe caro corruperat viam suam super terram.)

13 dixit ad Noë: Finis universæ carnis venit coram me: repleta est terra iniquitate à facie eorum, & ego disperdam eos cum terra.

14 Fac tibi arcam de lignis lævigatis: mansiunculas in arca facies, & bitumine

mine linies intrinſecus & extrinſecus.

15 Et ſic facies eam : Trecentorum cubitorum erit longitudo arcæ, quinquaginta cubitorum latitudo, & triginta cubitorum altitudo illius.

16 Feneſtram in arca facies, & in cubito conſummabis ſummitatem ejus: oſtium autem arcæ pones ex latere : deorſum, cœnacula, & triſtega facies in ea.

17 Ecce ego adducam aquas diluvii ſuper terram, ut interficiam omnem carnem, in qua ſpiritus vitæ eſt ſubter cælum : Vniverſa quæ in terra ſunt, conſumentur.

18 Ponamque fœdus meum tecum : & ingredieris arcam tu, & filii tui, uxor tua, & uxores filiorum tuorum, tecum.

19 Et ex cunctis animantibus univerſæ carnis bina induces in arcam, ut vivant tecum : maſculini ſexus & feminini.

20 De volucribus juxta genus ſuum, & de jumentis in genere ſuo, & ex omni reptili terræ ſecundùm genus ſuum: bina de omnibus ingredientur tecum, ut poſſint vivere.

21 Tolles igitur tecum ex omnibus eſcis, quæ mandi poſſunt, & comportabis apud te : & erunt tam tibi quàm illis in cibum.

22 Fecit igitur Noë omnia, quæ præceperat illi Deus.

CA-

CAPUT VII.

Ingressio Noë cum suis in arcam, statim aqua omnium montium cacumina 150. diebus superavit, reliquaque animantia submersit.

1 Dixitque Dominus ad eum: Ingredere tu, & omnis domus tua, in arcam: te enim [1] vidi justum coram me in generatione hac.

2 Ex omnibus animantibus mundis tolle septena & septena, masculum & feminam: de animantibus verò immundis duo & duo, masculum & feminam.

3 Sed & de volatilibus cæli septena & septena, masculum & feminam: ut salvetur semen super faciem universæ terræ.

4 Adhuc enim, & post dies septem ego pluam super terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus: & delebo omnem substantiam, quam feci, de superficie terræ.

5 Fecit ergo Noë omnia, quæ mandaverat ei Dominus.

6 Eratque sexcentorum annorum quando diluvii aquæ inundaverunt super terram.

7 Et [2] ingressus est Noë & filii ejus, uxor ejus & uxores filiorum ejus cum eo, in arcam propter aquas diluvii.

8 De animantibus quoque mundis & immundis, & de volucribus, & ex omni, quod movetur super terram,

[1] *Hebr.* 11.7. 2. *Pet* 2. 5.

[2] *Matt.* 24 37. *Luca* 17.26. 1. *Pet.* 3. 20.

9 duo & duo ingressa sunt ad Noë in arcam, masculus & femina, sicut præceperat Dominus Noë.

10 Cumque transissent septem dies, aquæ diluvii inundaverunt super terram.

11 Anno sexcentesimo vitæ Noë, mense secundo, septimodecimo die mensis, rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ, & cataractæ cæli apertæ sunt:

12 & facta est pluvia super terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus.

13 In articulo diei illius ingressus est Noë, & Sem, & Cham, & Iapheth, filii ejus; uxor illius, & tres uxores filiorum ejus cum eis, in arcam:

14 ipsi & omne animal secundùm genus suum, universaque jumenta in genere suo, & omne quod movetur super terram in genere suo, cunctumque volatile secundùm genus suum, universæ aves, omnesque volucres,

15 ingressæ sunt ad Noë in arcam, bina & bina ex omni carne, in qua erat spiritus vitæ.

16 Et quæ ingressa sunt, masculus & femina ex omni carne introierunt, sicut præceperat ei Deus: & inclusit eum Dominus deforis.

17 Factumque est diluvium quadraginta diebus super terram: & multiplicatæ sunt aquæ, & elevaverunt arcam in sublime à terra.

18 Ve-

18 Vehementer enim inundaverunt: & omnia repleverunt in superficie terræ: porrò arca ferebatur super aquas.

19 Et aquæ prævaluerunt nimis super terram: opertique sunt omnes montes excelsi sub universo cælo.

20 Quindecim cubitis altior fuit aqua super montes, quos operuerat.

21 [a] Consumptaque est omnis caro quæ movebatur super terram, volucrum, animantium, bestiarum, omniumque reptilium, quæ reptant super terram: universi homines,

[a] *Sap.* 10. 4. *Eccli.* 39. 28. 1. *Pet.* 3. 20.

22 & cuncta in quibus spiraculum vitæ est in terra, mortua sunt.

23 Et delevit omnem substantiam, quæ erat super terram, ab homine usque ad pecus, tam reptile quàm volucres cæli: & deleta sunt de terra: remansit autem solus Noë, & qui cum eo erant in arca.

24 Obtinueruntque aquæ terram centum quinquaginta diebus.

CAPUT VIII.

Imminutis paullatim aquis diluvii, post corvi ac columbæ emissionem, Noë cum universis qui in arca continebantur egreditur; &, altari extructo, offert holocausta.

1 RECordatus autem Deus Noë, cunctorumque animantium, & omnium jumentorum, quæ erant cum eo in arca, adduxit spiritum super

per terram, & imminutæ sunt aquæ.

2 Et clausi sunt fontes abyssi, & cataractæ cæli: & prohibitæ sunt pluviæ de cælo.

3 Reversæque sunt aquæ de terra euntes & redeuntes: & cœperunt minui post centum quinquaginta dies.

4 Requievitque arca mense septimo, vigesimo septimo die mensis, super montes Armeniæ.

5 At verò aquæ ibant & decrescebant usque ad decimum mensem: decimo enim mense, prima die mensis, apparuerunt cacumina montium.

6 Cumque transissent quadraginta dies, aperiens Noë fenestram arcæ, quam fecerat, dimisit corvum:

7 qui egrediebatur, & non revertebatur, donec siccarentur aquæ super terram.

8 Emisit quoque columbam post eum, ut videret si jam cessassent aquæ super faciem terræ.

9 Quæ cùm non invenisset ubi requiesceret pes ejus, reversa est ad eum in arcam: aquæ enim erant super universam terram: extenditque manum, & apprehensam intulit in arcam.

10 Expectatis autem ultrà septem diebus aliis, rursum dimisit columbam ex arca.

11 At illa venit ad eum ad vesperam, por-

portans ramum olivæ virentibus foliis in ore suo. intellexit ergo Noë quòd cessassent aquæ super terram.

12 Expectavitque nihilominùs septem alios dies: & emisit columbam, quæ non reversa ultrà ad eum.

13 Igitur sexcentesimo primo anno, primo mense, prima die mensis, imminutæ sunt aquæ super terram: & aperiens Noë tectum arcæ, aspexit, viditque quòd exsiccata esset superficies terræ.

14 Mense secundo, septimo & vigesimo die mensis, arefacta est terra.

15 Locutus est autem Deus ad Noë, dicens:

16 Egredere de arca, tu & uxor tua, filii tui & uxores filiorum tuorum tecum.

17 Cuncta animantia quæ sunt apud te, ex omni carne, tam in volatilibus quàm in bestiis & universis reptilibus, quæ reptant super terram, educ tecum, & ingredimini super terram: [1] crescite, & multiplicamini super eam.

[1] Sup. 1. 22. 28. Inf. 9. 1. 7.

18 Egressus est ergo Noë, & filii ejus, uxor illius, & uxores filiorum ejus, cum eo.

19 Sed & omnia animantia, jumenta, & reptilia quæ reptant super terram, secundùm genus suum, egressa sunt de arca.

20 Ædificavit autem Noë altare Domino: & tollens de cunctis pecoribus & volu-

volucribus mundis, obtulit holocausta super altare.

21 Odoratusque est Dominus odorem suavitatis, & ait: Nequaquam ultrà maledicam terræ propter homines: [1] sensus enim & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua: non igitur ultra percutiam omnem animam viventem sicut feci.

[1] Sup. 6. 5. Matt. 15. 19.

22 Cunctis diebus terræ, sementis & messis, frigus & æstus, æstas & hiems, nox & dies, non requiescent.

CAPUT IX.

Deus Noë ac filiis ejus benedicit, cunctaque animantia unà cum piscibus in cibum tribuit, prohibito tamen illis sanguine: fœdus inter Deum & homines de non inducendis ampliùs aquis diluvii iride firmatur. Noë ebrium ridens filius Cham, in Chanaan filio maledicitur: Sem verò & Iapheth benedicuntur.

1 BEnedixitque Deus Noë & filiis ejus. Et dixit ad eos: [1] Crescite, & multiplicamini, & replete terram.

[1] Sup. 1. 22. 28. 8. 17.

2 Et terror vester ac tremor sit super cuncta animalia terræ, & super omnes volucres cæli, cum universis quæ moventur super terram: omnes pisces maris manui vestræ traditi sunt.

3 Et omne, quod movetur & vivit, [2] erit vobis in cibum: quasi olera virentia tradidi vobis omnia;

[2] Sup. 1. 29.

4 [3] Excepto, quòd carnem cum sanguine non comedetis.

[3] Lev. 17. 14.

5 San-

5 Sanguinem enim animarum vestrarum requiram de manu cunctarum bestiarum : & de manu hominis, de manu viri & fratris ejus, requiram animam hominis.

6 Quicumque [1] effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius : [2] ad imaginem quippe Dei factus est homo.

7 [3] Vos autem crescite & multiplicamini, & ingredimini super terram, & implete eam.

8 Hæc quoque dixit Deus ad Noë, & ad filios ejus cum eo.

9 Ecce ego statuam pactum meum vobiscum, & cum semine vestro post vos :

10 & ad omnem animam viventem, quæ est vobiscum, tam in volucribus quàm in jumentis & pecudibus terræ cunctis, quæ egressa sunt de arca, & universis bestiis terræ.

11 [4] Statuam pactum meum vobiscum, & nequaquam ultrà interficietur omnis caro aquis diluvii, neque erit deinceps diluvium dissipans terram.

12 Dixitque Deus: Hoc signum fœderis quod do inter me & vos, & ad omnem animam viventem, quæ est vobiscum in generationes sempiternas :

13 Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum fœderis inter me & inter terram.

[1] Mat. 26. 52.
[2] Ap. 13. 10.
[3] Sup. 1. 28. 8. 17.
[4] Isai. 54. 9.

[1] Eccl. 43.12.

14 [1] Cumque obduxero nubibus cælum, apparebit arcus meus in nubibus: 15 & recordabor fœderis mei vobiſcum, & cum omni anima vivente quæ carnem vegetat: & non erunt ultrà aquæ diluvii ad delendum univerſam carnem.

16 Eritque arcus in nubibus, & videbo illum, & recordabor fœderis ſempiterni quod pactum eſt inter Deum & omnem animam viventem univerſæ carnis quæ eſt ſuper terram.

17 Dixitque Deus ad Noë: Hoc erit ſignum fœderis, quod conſtitui inter me & omnem carnem ſuper terram.

18 Erant ergo filii Noë, qui egreſſi ſunt de arca, Sem, Cham, & Iapheth: porrò Cham ipſe eſt pater Chanaan.

19 Tres iſti filii ſunt Noë: & ab his diſſeminatum eſt omne genus hominum ſuper univerſam terram.

20 Cœpitque Noë vir agricola exercere terram, & plantavit vineam.

21 Bibenſque vinum inebriatus eſt, & nudatus in tabernaculo ſuo.

22 Quod cùm vidiſſet Cham pater Chanaan, verenda ſcilicet patris ſui eſſe nudata, nunciavit duobus fratribus ſuis foras.

23 At verò Sem & Iapheth pallium impoſuerunt humeris ſuis, & incedentes retror-

retrorsum, operuerunt verenda patris sui: faciesque eorum aversæ erant, & patris virilia non viderunt.

24 Evigilans autem Noë ex vino, cùm vidisset quæ fecerat ei filius suus minor,

25 ait: Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis.

26 Dixitque: Benedictus Dominus Deus Sem, sit Chanaan servus ejus.

27 Dilatet Deus Iapheth, & habitet in tabernaculis Sem, sitque Chanaan servus ejus.

28 Vixit autem Noë post diluvium trecentis quinquaginta annis.

29 Et impleti sunt omnes dies ejus nongentorum quinquaginta annorum: & mortuus est.

CAPVT X.

Genealogia filiorum Noë, à quibus divisæ sunt gentes post diluvium.

1 HÆ sunt generationes filiorum Noë, Sem, Cham, & Iapheth: natique sunt eis filii post diluvium. *1 Para. 1. 5.*

2 Filii Iapheth: Gomer, & Magog, & Madai, & Iavan, & Thubal, & Moloch, & Thiras.

3 Porrò filii Gomer: Ascenez & Riphath & Thogorma.

4 Filii autem Iavan: Elisa & Tharsis, Cetthim & Dodanim.

5 Ab his divisæ sunt insulæ gentium in regionibus suis, unusquisque secundùm linguam suam & familias suas in nationibus suis.

6 Filii autem Cham: Chus, & Mesraim, & Phuth, & Chanaan.

7 Filii Chus: Saba, & Hevila, & Sabatha, & Regma, & Sabatacha. Filii Regma: Saba & Dadan.

8 Porrò Chus genuit Nemrod: ipse cœpit esse potens in terra,

9 & erat robustus venator coram Domino. Ob hoc exivit proverbium: Quasi Nemrod robustus venator coram Domino.

10 Fuit autem principium regni ejus Babylon, & Arach, & Achad, & Chalanne, in terra Sennaar.

11 De terra illa egressus est Assur, & ædificavit Niniven, & plateas civitatis, & Chale.

12 Resen quoque inter Niniven & Chale: hæc est civitas magna.

13 At verò Mesraim genuit Ludim, & Anamim, & Laabim, Nephtuim,

14 & Phetrusim, & Chasluim: de quibus egressi sunt Philisthiim & Caphtorim.

15 Chanaan autem genuit Sidonem primogenitum suum, Hethæum,

16 & Iebusæum, & Amorrhæum, Gergesæum,

17 He-

17 Hevæum, & Aracæum: Sinæum,
18 & Aradium, Samaræum, & Amathæum: & post hæc disseminati sunt populi Chananæorum.
19 Factique sunt termini Chanaan venientibus à Sidone Geraram usque Gazam, donec ingrediaris Sodomam & Gomorrham, & Adamam, & Seboim, usque Lesa.
20 Hi sunt filii Cham in cognationibus, & linguis, & generationibus, terrisque & gentibus suis.
21 De Sem quoque nati sunt, patre omnium filiorum Heber, fratre Iapheth majore. 1. Paral. 1. 17.
22 Filii Sem: Ælam & Assur, & Arphaxad, & Lud, & Aram.
23 Filii Aram: Vs, & Hul, & Gether, & Mes.
24 At verò Arphaxad genuit Sale, de quo ortus est Heber.
25 Natique sunt Heber filii duo: nomen uni Phaleg, eò quòd in diebus ejus divisa sit terra: & nomen fratris ejus Iectan.
26 Qui Iectan genuit Elmodad, & Saleph, & Asarmoth, Iare,
27 & Aduram, & Vzal, & Decla,
28 & Ebal, & Abimaël, Saba,
29 & Ophir, & Hevila, & Iobab. omnes isti, filii Iectan.
30 Et facta est habitatio eorum de

Messa pergentibus usque Sephar montem orientalem.

31 Isti filii Sem, secundùm cognationes, & linguas, & regiones in gentibus suis.

32 Hæ familiæ Noë juxta populos & nationes suas. Ab his divisæ sunt gentes in terra post diluvium.

CAPUT XI.

In turris Babel ædificatione superborum fastus ac lingua confunditur. Sem genealogia usque ad Abram texitur.

Sap. 10. 5.

1 ERat autem terra labii unius, & sermonum eorumdem.

2 Cumque proficiscerentur de oriente, invenerunt campum in terra Sennaar, & habitaverunt in eo.

3 Dixitque alter ad proximum suum: Venite, faciamus lateres, & coquamus eos igni. Habueruntque lateres pro saxis, & bitumen pro cæmento:

4 & dixerunt: Venite, faciamus nobis civitatem & turrim, cujus culmen pertingat ad cælum: & celebremus nomen nostrum antequam dividamur in universas terras.

5 Descendit autem Dominus ut videret civitatem & turrim, quam ædificabant filii Adam,

6 & dixit: Ecce, unus est populus, & unum labium omnibus: cœperuntque hoc facere, nec desistent à co-

gitatio-

gitationibus suis, donec eas opere compleant.

7 Venite igitur, descendamus, & confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unusquisque vocem proximi sui.

8 Atque ita divisit eos Dominus ex illo loco in universas terras, & cessaverunt ædificare civitatem.

9 Et idcircò vocatum est nomen ejus Babel, quia ibi confusum est labium universæ terræ: & inde dispersit eos Dominus super faciem cunctarum regionum.

10 Hæ sunt generationes Sem: [1] Sem erat centum annorum quando genuit Arphaxad, biennio post diluvium.

[1] 1. Paral. 1. 17.

11 Vixitque Sem postquam genuit Arphaxad, quingentis annis: & genuit filios & filias.

12 Porrò Arphaxad vixit triginta quinque annis, & genuit Sale.

13 Vixitque Arphaxad postquam genuit Sale, trecentis tribus annis: & genuit filios & filias.

14 Sale quoque vixit triginta annis, & genuit Heber.

15 Vixitque Sale postquam genuit Heber, quadringentis tribus annis: & genuit filios & filias.

16 Vixit autem Heber triginta quatuor annis, & genuit Phaleg.

17 Et vixit Heber poſtquam genuit Phaleg, quadringentis triginta annis: & genuit filios & filias.

18 Vixit quoque Phaleg triginta annis, & genuit Reu.

[1] 1. Paral. 1. 19.

19 [1] Vixitque Phaleg poſtquam genuit Reu, ducentis novem annis: & genuit filios & filias.

20 Vixit autem Reu triginta duobus annis, & genuit Sarug.

21 Vixit quoque Reu poſtquam genuit Sarug, ducentis ſeptem annis: & genuit filios & filias.

22 Vixit verò Sarug triginta annis, & genuit Nachor.

23 Vixitque Sarug poſtquam genuit Nachor, ducentis annis: & genuit filios & filias.

24 Vixit autem Nachor viginti novem annis, & genuit Thare.

25 Vixitque Nachor poſtquam genuit Thare, centum decem & novem annis: & genuit filios & filias.

[2] Ioſ. 24. 2. 1. Par. 1. 26.

26 Vixitque Thare ſeptuaginta [2] annis: & genuit Abram, & Nachor, & Aran.

27 Hæ ſunt autem generationes Thare: Thare genuit Abram, Nachor & Aran. Porrò Aran genuit Lot.

28 Mortuuſque eſt Aran ante Thare patrem ſuum, in terra nativitatis ſuæ in Vr Chaldæorum.

29 Duxe-

29 Duxerunt autem Abram & Nachor uxores : nomen uxoris Abram, Sarai: & nomen uxoris Nachor, Melcha, filia Aran, patris Melchæ, & patris Ieſchæ.

30 Erat autem Sarai ſterilis, nec habebat liberos.

31 [1] Tulit itaque Thare Abram filium ſuum, & Lot filium Aran, filium filii ſui, & Sarai nurum ſuam, uxorem Abram filii ſui, & eduxit eos de Vr Chaldæorum, [2] ut irent in terram Chanaan : veneruntque uſque Haran, & habitaverunt ibi.

[1] Ioſ. 24.2. 2. Eſd. 9. 7.
[2] Iudith. 5. 7. Act. 7. 2.

32 Et facti ſunt dies Thare ducentorum quinque annorum, & mortuus eſt in Haran.

CAPVT XII.

Abram Dei mandato parens, promiſſaque accipiens, patria relicta, comitante Lot, Domino in Sichem ſacrificavit. Inde propter famem Ægyptum ingreſſus, uxorem ſuam vocat ſororem, quam in domum regis ſublatam poſteà ditatus recipit.

1 Dixit autem Dominus ad Abram : Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram quam monſtrabo tibi.

Act. 7. 3.

2 Faciamque te in gentem magnam, & benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, eriſque benedictus.

3 Benedicam benedicentibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi, atque

[1] Infr. 18.18. 22.17. Galat. 3. 8. Hebr. 11.8.

[1] IN TE benedicentur universæ cognationes terræ.

4 Egressus est itaque Abram sicut præceperat ei Dominus, & ivit cum eo Lot: septuaginta quinque annorum erat Abram cùm egrederetur de Haran.

5 Tulitque Saraï uxorem suam, & Lot filium fratris sui, universamque substantiam quam possederant, & animas quas fecerant in Haran: & egressi sunt ut irent in terram Chanaan. Cumque venissent in eam,

6 pertransivit Abram terram usque ad locum Sichem, usque ad convallem illustrem: Chananæus autem tunc erat in terra.

[2] Infr. 13.15. 15.18. 26. 4. Deut. 34. 4.

7 Apparuit autem Dominus Abram, & dixit ei: [2] Semini tuo dabo terram hanc. Qui ædificavit ibi altare Domino, qui apparuerat ei.

8 Et inde transgrediens ad montem, qui erat contra orientem Bethel, tetendit ibi tabernaculum suum, ab occidente habens Bethel, & ab oriente Hai: ædificavit quoque ibi altare Domino, & invocavit nomen ejus.

9 Perrexitque Abram vadens, & ultrà progrediens ad meridiem.

10 Facta est autem fames in terra: descenditque Abram in Ægyptum, ut peregrinaretur ibi: prævaluerat enim fames in terra.

11 Cum-

11 Cumque propè esset ut ingrederetur Ægyptum, dixit Sarai uxori suæ: Novi quòd pulchra sis mulier:

12 & quòd cùm viderint te Ægyptii, dicturi sunt: Uxor ipsius est: & interficient me, & te reservabunt.

13 [1] Dic ergo, obsecro te, quòd soror mea sis: ut benè sit mihi propter te, & vivat anima mea ob gratiam tui.

[1] *Infr.* 20. 11.

14 Cùm itaque ingressus esset Abram Ægyptum, viderunt Ægyptii mulierem quòd esset pulchra nimis.

15 Et nuntiaverunt principes Pharaoni, & laudaverunt eam apud illum: & sublata est mulier in domum Pharaonis.

16 Abram verò benè usi sunt propter illam: fuerunt ei oves & boves, & asini, & servi & famulæ, & asinæ & cameli.

17 Flagellavit autem Dominus Pharaonem plagis maximis, & domum ejus, propter Sarai uxorem Abram.

18 Vocavitque Pharao Abram, & dixit ei: Quidnam est hoc quod fecisti mihi? quare non indicasti quòd uxor tua esset?

19 Quam ob causam dixisti esse sororem tuam, ut tollerem eam mihi in uxorem? Nunc igitur ecce conjux tua, accipe eam, & vade.

20 Præcepitque Pharao super Abram viris: & deduxerunt eum, & uxorem illius, & omnia quæ habebat.

CAPVT XIII.

Abram & Lot Ægyptum egressi præ nimia opulentia separantur; & Lot Iordanis fines eligente, Abram habitat in terra Chanaan: ubi rursum Dei promissiones de multiplicando semine, terraque possidenda, accipit.

1 ASCendit ergo Abram de Ægypto, ipse & uxor ejus, & omnia quæ habebat, & Lot cum eo, ad Australem plagam.

2 Erat autem dives valdè in possessione auri & argenti.

3 Reversusque est per iter, quo venerat, à meridie in Bethel, usque ad locum ubi priùs fixerat tabernaculum inter Bethel & Hai:

[1] Sup. 12. 7.

4 in loco altaris [1] quod fecerat priùs, & invocavit ibi nomen Domini.

5 Sed & Lot qui erat cum Abram, fuerunt greges ovium, & armenta, & tabernacula.

[2] Infr. 36. 7.

6 Nec poterat eos capere terra, ut habitarent simul: [2] erat quippe substantia eorum multa, & nequibant habitare communiter.

7 Vnde & facta est rixa inter pastores gregum Abram & Lot. Eo autem tempore Chananæus & Pherezæus habitabant in terra illa.

8 Dixit ergo Abram ad Lot: Ne quæso sit jurgium inter me & te, & inter pastores

paſtores meos & paſtores tuos: fratres enim ſumus.

9 Ecce univerſa terra coram te eſt: recede à me, obſecro: ſi ad ſiniſtram ieris, ego dexteram tenebo: ſi tu dexteram elegeris, ego ad ſiniſtram pergam.

10 Elevatis itaque Lot oculis, vidit omnem circà regionem Iordanis, quæ univerſa irrigabatur antequam ſubverteret Dominus Sodomam & Gomorrham, ſicut paradiſus Domini, & ſicut Ægyptus venientibus in Segor.

11 Elegitque ſibi Lot regionem circa Iordanem, & receſſit ab Oriente: diviſique ſunt alterutrum à fratre ſuo.

12 Abram habitavit in terra Chanaan: Lot verò moratus eſt in oppidis, quæ erant circa Iordanem, & habitavit in Sodomis.

13 Homines autem Sodomitæ peſſimi erant, & peccatores coram Domino nimis.

14 Dixitque Dominus ad Abram poſtquam diviſus eſt ab eo Lot: [1] Leva oculos tuos, & vide à loco, in quo nunc es, ad aquilonem & meridiem, ad orientem & occidentem.

15 Omnem terram, quam conſpicis, tibi dabo & ſemini tuo uſque in ſempiternum.

[1] *Sup.* 12. 7. *Infr.* 15. 18. 26. 4. *Deut.* 34. 4.

16 Faciamque ſemen tuum ſicut pul-

verem terræ: ſi quis poteſt hominum numerare pulverem terræ, ſemen quoque tuum numerare poterit.

17 Surge, & perambula terram in longitudine; & in latitudine ſua: quia tibi daturus ſum eam.

18 Movens igitur tabernaculum ſuum Abram, venit & habitavit juxta convallem Mambre, quæ eſt in Hebron: ædificavitque ibi altare Domino.

CAPUT XIV.

Devictis quinque regibus, ac ſpoliatis Sodomis, Lot cum pleriſque aliis captivus ducitur à quatuor regibus victoribus: quos Abram perſecutus, omnes captivos ſpoliaque reduxit; atque benedictione à Melchiſedech accepta, cuncta regi Sodomorum reddidit.

1 FActum eſt autem in illo tempore, ut Amraphel rex Sennaar, & Arioch rex Ponti, & Chodorlahomor rex Elamitarum, & Thadal rex Gentium,

2 inirent bellum contra Bara regem Sodomorum, & contra Berſa regem Gomorrhæ, & contra Sennaab regem Adamæ, & contra Semeber regem Seboïm, contraque regem Balæ, ipſa eſt Segor.

3 Omnes hi convenerunt in vallem Silveſtrem, quæ nunc eſt mare ſalis.

4 Duodecim enim annis ſervierant Chodorlahomor, & tertiodecimo anno receſſerunt ab eo.

5 Igitur quartodecimo anno venit Cho-

Chodorlahomor,& reges qui erant cum eo: percusseruntque Raphaim in Astarothcarnaim, & Zuzim cum eis, & Emim in Save Cariathaim,

6 & Chorræos in montibus Seir, usque ad Campestria Pharan, quæ est in solitudine.

7 Reversique sunt,& venerunt ad fontem Misphat, ipsa est Cades: & percusserunt omnem regionem Amalecitarum, & Amorrhæum qui habitabat in Asasonthamar.

8 Et egressi sunt, rex Sodomorum, & rex Gomorrhæ, rexque Adamæ, & rex Seboim,necnon & rex Balæ,quæ est Segor: & direxerunt aciem contra eos in valle Silvestri:

9 scilicet adversus Chodorlahomor regem Elamitarum,& Thadal regem Gentium, & Amraphel regem Sennaar, & Arioch regem Ponti: quatuor reges adversus quinque.

10 Vallis autem Silvestris habebat puteos multos bituminis. Itaque rex Sodomorum, & Gomorrhæ, terga verterunt, cecideruntque ibi: & qui remanserant, fugerunt ad montem.

11 Tulerunt autem omnem substantiam Sodomorum & Gomorrhæ,& universa quæ ad cibum pertinent, & abierunt:

12 nec-

12 necnon & Lot & ſubſtantiam ejus, filium fratris Abram, qui habitabat in Sodomis.

13 Et ecce unus qui evaſerat, nuntiavit Abram Hebræo, qui habitabat in convalle Mambre Amorrhæi, fratris Eſcol, & fratris Aner: hi enim pepigerant fœdus cum Abram.

14 Quod cùm audiſſet Abram, captum videlicet Lot fratrem ſuum, numeravit expeditos vernaculos ſuos trecentos decem & octo: & perſecutus eſt uſque Dan.

15 Et diviſis ſociis, irruit ſuper eos nocte: percuſſitque eos, & perſecutus eſt eos uſque Hoba, quæ eſt ad lævam Damaſci.

16 Reduxitque omnem ſubſtantiam & Lot fratrem ſuum cum ſubſtantia illius, mulieres quoque & populum.

17 Egreſſus eſt autem rex Sodomorum in occurſum ejus, poſtquam reverſus eſt à cæde Chodorlahomor, & regum qui cum eo erant in valle Save, quæ eſt vallis regis.

18 [a] At verò Melchiſedech rex Salem, proferens panem & vinum, erat enim ſacerdos Dei altiſſimi,

[a] Hebr. 7. 1.

19 benedixit ei, & ait: Benedictus Abram Deo excelſo, qui creavit cælum & terram:

20 &

20 & benedictus Deus excelsus, quo protegente, hostes in manibus tuis sunt. Et dedit ei decimas ex omnibus.

21 Dixit autem rex Sodomorum ad Abram: Da mihi animas, cætera tolles tibi.

22 Qui respondit ei: Levo manum meam ad Dominum Deum excelsum possessorem cæli & terræ,

23 quòd à filo subtegminis usque ad corigiam caligæ, non accipiam ex omnibus quæ tua sunt, ne dicas: Ego ditavi Abram:

24 exceptis his, quæ comederunt juvenes, & partibus virorum, qui venerunt mecum, Aner, Escol, & Mambre: isti accipient partes suas.

CAPUT XV.

Deus Abræ de posteritate desperanti filium promittit; cui credens Abram justificatur; & in signum promissæ terræ, præscriptum à Domino offert sacrificium, auditque suæ posteritatis futuram peregrinationem.

1 HIs itaque transactis, factus est sermo Domini ad Abram per visionem dicens: Noli timere Abram, ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis.

2 Dixitque Abram: Domine Deus, quid dabis mihi? ego vadam absque liberis: & filius procuratoris domus meæ iste Damascus Eliezer.

3 Addi-

3 Addiditque Abram: Mihi autem non dedisti semen: & ecce vernaculus meus, heres meus erit.

4 Statimque sermo Domini factus est ad eum, dicens: Non erit hic heres tuus: sed qui egredietur de utero tuo, ipsum habebis heredem.

5 Eduxitque eum foras, & ait illi: [1] Suspice cælum, & numera stellas, si potes. Et dixit ei: Sic erit semen tuum.

6 [2] Credidit Abram Deo, & reputatum est illi ad iustitiam.

7 Dixitque ad eum: Ego Dominus qui eduxi te de Vr Chaldæorum, ut darem tibi terram istam, & possideres eam.

8 At ille ait: Domine Deus, unde scire possum, quòd possessurus sim eam?

9 Et respondens Dominus: Sume, inquit, mihi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque & columbam.

10 Qui tollens universa hæc, [3] divisit ea per medium, & utrasque partes contra se altrinsecus posuit: aves autem non divisit.

11 Descenderuntque volucres super cadavera, & abigebat eas Abram.

12 Cumque sol occumberet, sopor irruit super Abram, & horror magnus & tenebrosus invasit eum.

13 Dictumque est ad eum: Scito præ-noscens

[1] Rom. 4. 18.

[2] Rom. 4. 3. Galat. 3. 6. Iac. 2. 6. 23.

[3] Ier. 34. 18.

noſcens quòd [a] peregrinum futurum ſit ſemen tuum in terra non ſua, & ſubjicient eos ſervituti, & affligent quadringentis annis.

[a] Act. 7. 6.

14 Verumtamen gentem, cui ſervituri ſunt, ego judicabo: & poſt hæc egredientur cum magna ſubſtantia.

15 Tu autem ibis ad patres tuos in pace, ſepultus in ſenectute bona.

16 Generatione autem quarta revertentur huc: necdum enim completæ ſunt iniquitates Amorrhæorum uſque ad præſens tempus.

17 Cùm ergo occubuiſſet ſol, facta eſt caligo tenebroſa, & apparuit clibanus fumans, & lampas ignis tranſiens inter diviſiones illas.

18 In illo die [b] pepigit Dominus fœdus cum Abram, dicens: Semini tuo dabo terram hanc à fluvio Ægypti uſque ad fluvium magnum Euphraten,

19 Cinæos, & Cenezæos, Cedmonæos,

20 & Hethæos, & Pherezæos, Raphaim quoque,

21 & Amorrhæos, & Chananæos, & Gergeſæos, & Iebuſæos.

[b] Sup. 12. 7. 13. 15. Infr. 26. 4. Deut. 34. 4. 2. Paral. 9. 26. 3. Reg. 4. 21.

CAP. XVI.

Agar à domina Sarai traditur Abræ uxor: quæ ubi concepiſſet, atque ob id dominam contemneret, ab illa afflicta, fugam init; ſed juſſu Angeli eidem ſubmiſſa, parit Iſmaëlem.

1 Igi-

1 IGitur Sarai, uxor Abram, non genuerat liberos : ſed habens ancillam Ægyptiam nomine Agar,

2 dixit marito ſuo : Ecce, concluſit me Dominus, ne parerem : ingredere ad ancillam meam, ſi fortè ſaltem ex illa ſuſcipiam filios. Cumque ille acquieſceret deprecanti,

3 tulit Agar Ægyptiam ancillam ſuam, poſt annos decem quàm habitare cœperant in terra Chanaan : & dedit eam viro ſuo uxorem.

4 Qui ingreſſus eſt ad eam. At illa concepiſſe ſe videns, deſpexit dominam ſuam.

5 Dixitque Sarai ad Abram : Iniquè agis contra me : ego dedi ancillam meam in ſinum tuum, quæ videns quòd conceperit, deſpectui me habet. judicet Dominus inter me & te.

6 Cui reſpondens Abram : Ecce, ait, ancilla tua in manu tua eſt, utere ea ut libet. Affligente igitur eam Sarai, fugam iniit.

7 Cumque inveniſſet eam angelus Domini juxta fontem aquæ in ſolitudine, qui eſt in via Sur in deſerto,

8 dixit ad illam : Agar ancilla Sarai, unde venis ? & quò vadis ? quæ reſpondit : A facie Sarai dominæ meæ ego fugio.

9 Dixit-

9 Dixitque ei angelus Domini: Revertere ad dominam tuam, & humiliare ſub manu illius.

10 Et rurſum: Multiplicans, inquit, multiplicabo ſemen tuum, & non numerabitur præ multitudine.

11 Ac deinceps: Ecce, ait, concepiſti, & paries filium: vocabiſque nomen ejus Iſmaël, eò quòd audierit Dominus afflictionem tuam.

12 Hic erit ferus homo, manus ejus contra omnes, & manus omnium contra eum: & è regione univerſorum fratrum ſuorum figet tabernacula.

13 Vocavit autem nomen Domini qui loquebatur ad eam: Tu Deus qui vidiſti me. Dixit enim: Profectò hîc vidi poſteriora videntis me.

14 Propterea appellavit puteum illum, Puteum viventis & videntis me. Ipſe eſt inter Cades & Barad. *Infr. 24. 62.*

15 Peperitque Agar Abræ filium: qui vocavit nomen ejus Iſmaël.

16 Octoginta & ſex annorum erat Abram quando peperit ei Agar Iſmaëlem.

CAP. XVII.

Abræ repetuntur promiſſiones, ipſius & Sarai nomina immutantur, circumciſio præcipitur, filius ex Sara promittitur unà cum ſucceſſu Iſmaëlis, & Abram circumciſionis præceptum exequitur.

1 Poſt-

1 POstquam verò nonaginta & novem annorum esse cœperat, apparuit ei Dominus: dixitque ad eum: Ego Deus omnipotens: ambula coram me, & esto perfectus.

2 Ponamque fœdus meum inter me & te, & multiplicabo te vehementer nimis.

3 Cecidit Abram pronus in faciem.

4 Dixitque ei Deus: Ego sum, & pactum meum tecum, [1] erisque pater multarum gentium.

[1] Eccli. 44. 20. Rom 4. 17.

5 Nec ultrà vocabitur nomen tuum Abram: sed appellaberis Abraham: quia patrem multarum gentium constitui te.

6 Faciamque te crescere vehementissimè, & ponam te in gentibus, regesque ex te egredientur.

7 Et statuam pactum meum inter me & te, & inter semen tuum post te in generationibus suis, fœdere sempiterno: ut sim Deus tuus, & seminis tui post te.

8 Daboque tibi & semini tuo terram peregrinationis tuæ, omnem terram Chanaan in possessionem æternam, eroque Deus eorum.

9 Dixit iterùm Deus ad Abraham: [2] Et tu ergo custodies pactum meum, & semen tuum post te in generationibus suis.

[2] Act. 7. 8.

10 Hoc est pactum meum quod observabitis inter me & vos, & semen tuum post te: Circumcidetur ex vobis omne masculinum:

11 &

11 & circumcidetis carnem præputii veſtri, ut ſit [1] in ſignum fœderis inter me & vos.

12 Infans octo dierum circumcidetur in vobis, omne maſculinum in generationibus veſtris: tam vernaculus, quàm emptitius circumcidetur, & quicumque non fuerit de ſtirpe veſtra:

13 eritque pactum meum in carne veſtra in fœdus æternum.

14 Maſculus, cujus præputii caro circumciſa non fuerit, delebitur anima illa de populo ſuo: quia pactum meum irritum fecit.

15 Dixit quoque Deus ad Abraham: Sarai uxorem tuam non vocabis Sarai, ſed Saram.

16 Et benedicam ei, & ex illa dabo tibi filium cui benedicturus ſum, eritque in nationes, & reges populorum orientur ex eo.

17 Cecidit Abraham in faciem ſuam, & riſit, dicens in corde ſuo: Putaſne centenario naſcetur filius? & Sara nonagenaria pariet?

18 Dixitque ad Deum: Vtinam Iſmaël vivat coram te.

19 Et ait Deus ad Abraham: [2] Sara uxor tua pariet tibi filium, vocabiſque nomen ejus Iſaac, & conſtituam pactum meum illi in fœdus ſempiternum & ſemini ejus poſt eum.

20 Su-

[1] Lev. 12. 3. Luca 2. 21. Rom. 4. 11.

[2] Infr. 18. 10. 21. 2.

20 Super Iſmaël quoque exaudivi te: ecce, benedicam ei, & augebo & multiplicabo eum valdè: duodecim duces generabit, & faciam illum in gentem magnam.

21 Pactum verò meum ſtatuam ad Iſaac, quem pariet tibi Sara tempore iſto in anno altero.

22 Cumque finitus eſſet ſermo loquentis cum eo, aſcendit Deus ab Abraham.

23 Tulit autem Abraham Iſmaël filium ſuum, & omnes vernaculos domus ſuæ: univerſoſque quos emerat, cunctos mares ex omnibus viris domus ſuæ: & circumcidit carnem præputii eorum ſtatim in ipſa die, ſicut præceperat ei Deus.

24 Abraham nonaginta & novem erat annorum quando circumcidit carnem præputii ſui.

25 Et Iſmaël filius tredecim annos impleverat tempore circumciſionis ſuæ.

26 Eadem die circumciſus eſt Abraham & Iſmaël filius ejus.

27 Et omnes viri domus illius, tam vernaculi, quàm emptitii & alienigenæ, pariter circumciſi ſunt.

CAPUT XVIII.

Angeli ab Abraham hoſpitio ſuſcepti, filium ex Sara promittunt: quæ ob id ridens, corripitur. Sodomorum everſio prædicitur, pro quibus Abraham ſæpius deprecatur.

1 APparuit autem ei Dominus in convalle Mambre ſedenti in oſtio tabernaculi ſui in ipſo fervore diei. Hebr. 13. 2.

2 Cumque elevaſſet oculos, apparuerunt ei tres viri ſtantes prope eum: quos cùm vidiſſet, cucurrit in occurſum eorum de oſtio tabernaculi, & adoravit in terram.

3 Et dixit: Domine, ſi inveni gratiam in oculis tuis, ne tranſeas ſervum tuum:

4 ſed afferam pauxillum aquæ, & lavate pedes veſtros, & requieſcite ſub arbore.

5 Ponamque buccellam panis, & confortate cor veſtrum, poſteà transibitis: idcircò enim declinaſtis ad ſervum veſtrum. Qui dixerunt: Fac ut locutus es.

6 Feſtinavit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque ei: Accelera, tria ſata ſimilæ commiſce, & fac ſubcinericios panes.

7 Ipſe verò ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum tenerrimum & optimum, deditque puero: qui feſtinavit & coxit illum.

8 Tulit quoque butyrum & lac, & vitulum quem coxerat, & poſuit co-

ram eis: ipſe verò ſtabat juxta eos ſub arbore.

9 Cumque comediſſent, dixerunt ad eum: Vbi eſt Sara uxor tua? ille reſpondit: Ecce in tabernaculo eſt.

[1] *Sup. 17. 19. Infr. 21. 1. Rom. 9. 9.*

10 Cui dixit: [1] Revertens veniam ad te tempore iſto, vita comite, & habebit filium Sara uxor tua. Quo audito, Sara riſit poſt oſtium tabernaculi.

11 Erant autem ambo ſenes, provectæque ætatis, & deſierant Saræ fieri muliebria.

[2] *1. Pet. 3. 6.*

12 Quæ riſit occultè, dicens: Poſtquam conſenui, & [2] dominus meus vetulus eſt, voluptati operam dabo?

13 Dixit autem Dominus ad Abraham: Quare riſit Sara, dicens: Num verè paritura ſum anus?

14 Numquid Deo quidquam eſt difficile? juxta condictum revertar ad te hoc eodem tempore, vita comite, & habebit Sara filium.

15 Negavit Sara dicens, Non riſi: timore perterrita. Dominus autem: Non eſt, inquit, ita: ſed riſiſti.

16 Cùm ergo ſurrexiſſent inde viri, direxerunt oculos contra Sodomam: & Abraham ſimul gradiebatur, deducens eos.

17 Dixitque Dominus: Num celare potero Abraham quæ geſturus ſum:

18 cùm

18 cùm futurus sit in gentem magnam, ac robustissimam, & BENEDICENDÆ sint in illo omnes nationes terræ? *Sup. 12. 3. Infr. 22. 18.*

19 Scio enim quòd præcepturus sit filiis suis, & domui suæ post se, ut custodiant viam Domini, & faciant judicium & justitiam: ut adducat Dominus propter Abraham omnia quæ locutus est ad eum.

20 Dixit itaque Dominus: Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus est, & peccatum eorum aggravatum est nimis.

21 Descendam & videbo, utrùm clamorem qui venit ad me, opere compleverint: an non est ita, ut sciam.

22 Converteruntque se inde, & abierunt Sodomam: Abraham verò adhuc stabat coram Domino.

23 Et appropinquans ait: Numquid perdes justum cum impio?

24 Si fuerint quinquaginta justi in civitate, peribunt simul? & non parces loco illi propter quinquaginta justos, si fuerint in eo?

25 Absit à te, ut rem hanc facias, & occidas justum cum impio, fiatque justus sicut impius, non est hoc tuum: qui judicas omnem terram, nequaquam facies judicium hoc.

26 Dixitque Dominus ad eum: Si

invenero Sodomis quinquaginta juſtos in medio civitatis, dimittam omni loco propter eos.

27 Reſpondenſque Abraham, ait: Quia ſemel cœpi, loquar ad Dominum meum, cùm ſim pulvis & cinis.

28 Quid ſi minus quinquaginta juſtis, quinque fuerint? delebis, propter quadraginta quinque, univerſam urbem? Et ait: Non delebo, ſi invenero ibi quadraginta quinque.

29 Rurſumque locutus eſt ad eum: Sin autem quadraginta ibi inventi fuerint, quid facies? Ait: Non percutiam propter quadraginta.

30 Ne quæſo, inquit, indigneris Domine, ſi loquar: Quid ſi ibi inventi fuerint triginta? Reſpondit: Non faciam, ſi invenero ibi triginta.

31 Quia ſemel, ait, cœpi, loquar ad Dominum meum: Quid ſi ibi inventi fuerint viginti? Ait: Non interficiam propter viginti.

32 Obſecro, inquit, ne iraſcaris Domine, ſi loquar adhuc ſemel: Quid ſi inventi fuerint ibi decem? Et dixit: Non delebo propter decem.

33 Abiitque Dominus, poſtquam ceſſavit loqui ad Abraham: & ille reverſus eſt in locum ſuum.

CAPUT XIX.

t, Angelis hospitio susceptis, à Sodomitis vim pati-ur: cum uxore & utraque filia à Sodomitico ere-ptus incendio, uxorem in via amisit: tandemque ine-briatus, cum utraque filia incestum ignorans commi-sit; unde ortum habuerunt Moabitæ & Ammonitæ.

: VEneruntque duo Angeli Sodo-mam vespere, & sedente Lot in ribus civitatis. Qui cùm vidisset eos, rrexit, & ivit obviam eis: adoravitque onus in terram,

Hebr. 13.2.

. & dixit: Obsecro, domini, de-nate in domum pueri vestri, & ma-te ibi: lavate pedes vestros, & manè oficiscemini in viam vestram. Qui xerunt: Minimè, sed in platea mane-mus.

Compulit illos oppidò ut diverte-nt ad eum: ingressisque domum illius cit convivium, coxit azyma: & com-erunt.

. Priùs autem quàm irent cubitum, vi-civitatis vallaverunt domum à puero que ad senem, omnis populus simul.

; Vocaveruntque Lot, & dixerunt ei: oi sunt viri qui introierunt ad te nocte? uc illos huc, ut cognoscamus eos.

; Egressus ad eos Lot, post tergum cludens ostium, ait:

Nolite, quæso, fratres mei, nolite ma-m hoc facere.

8 Habeo duas filias, quæ necdum cognoverunt virum: educam eas ad vos, & abutimini eis ficut vobis placuerit, dummodò viris iftis nihil mali faciatis, quia ingreffi funt fub umbra culminis mei.

9 At illi dixerunt: Recede illuc. Et rurfus: Ingreffus es, inquiunt, ut advena; numquid ut judices? te ergo ipfum magis quàm hos affligemus. [1] Vimque faciebant Lot vehementiffimè: jamque propè erat ut effringerent fores.

[1] 2. Pet. 2. 8.

10 Et ecce miferunt manum viri, & introduxerunt ad fe Lot, clauferuntque oftium.

11 & eos, qui foris erant, [2] percufferunt cæcitate à minimo ufque ad maximum, ita ut oftium invenire non poffent.

[2] Sap. 19. 16.

12 Dixerunt autem ad Lot: Habes hîc quempiam tuorum? generum, aut filios, aut filias, omnes, qui tui funt, educ de urbe hac:

13 delebimus enim locum iftum, eò quòd increverit clamor eorum coram Domino, qui mifit nos ut perdamus illos.

14 Egreffus itaque Lot, locutus eft ad generos fuos qui accepturi erant filias ejus, & dixit: Surgite, egredimini de loco ifto: quia delebit Dominus civitatem hanc. Et vifus eft eis quafi ludens loqui.

15 Cum-

15 Cumque esset manè, cogebant eum Angeli, dicentes: Surge, tolle uxorem tuam, & duas filias quas habes: ne & tu pariter pereas in scelere civitatis.

16 Dissimulante illo, apprehenderunt manum ejus, & manum uxoris, ac duarum filiarum ejus, eò quòd parceret Dominus illi.

17 [1] Eduxeruntque eum, & posuerunt extra civitatem: ibique locuti sunt ad eum, dicentes: Salva animam tuam: noli respicere post tergum, nec stes in omni circa regione: sed in monte salvum te fac, ne & tu simul pereas.

[1] Sap. 10. 6.

18 Dixitque Lot ad eos: Quæso Domine mi,

19 quia invenit servus tuus gratiam coram te, & magnificasti misericordiam tuam quam fecisti mecum, ut salvares animam meam, nec possum in monte salvari, ne fortè apprehendat me malum, & moriar:

20 Est civitas hæc juxtà, ad quam possum fugere, parva, & salvabor in ea: numquid non modica est, & vivet anima mea?

21 Dixitque ad eum: Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas, ut non subvertam urbem pro qua locutus es.

22 [2] Festina, & salvare ibi: quia non potero facere quidquam donec ingre-

[2] Sap. 10. 6.

diaris illuc. Idcircò vocatum eſt nomen urbis illius Segor.

23 Sol egreſſus eſt ſuper terram, & Lot ingreſſus eſt Segor.

24 [1] Igitur Dominus pluit ſuper Sodomam & Gomorrham ſulphur & ignem à Domino de cælo :

25 & ſubvertit civitates has, & omnem circà regionem, univerſos habitatores urbium, & cuncta terræ virentia.

26 [2] Reſpicienſque uxor ejus poſt ſe, verſa eſt in ſtatuam ſalis.

27 Abraham autem conſurgens manè, ubi ſteterat [3] priùs cum Domino,

28 intuitus eſt Sodomam & Gomorrham, & univerſam terram regionis illius : viditque aſcendentem favillam de terra quaſi fornacis fumum.

29 Cùm enim ſubverteret Deus civitates regionis illius, recordatus Abrahæ, liberavit Lot de ſubverſione urbium in quibus habitaverat.

30 Aſcenditque Lot de Segor, & manſit in monte, duæ quoque filiæ ejus cum eo, (timuerat enim manere in Segor) & manſit in ſpelunca ipſe, & duæ filiæ ejus cum eo.

31 Dixitque major ad minorem : Pater noſter ſenex eſt, & nullus virorum remanſit in terra qui poſſit ingredi ad nos juxta morem univerſæ terræ.

32 Veni,

[1] Deut. 29.15. Iſaias 13.19. Ierem. 50.40. Ezech. 16.49. Oſee 11.8. Amos 4.11. Luc. 17.28. Iudæ 7.

[2] Luca 17.32.

[3] Sup. 18.1.

32 Veni, inebriemus eum vino, dormiamuſque cum eo, ut ſervare poſſimus ex patre noſtro ſemen.

33 Dederunt itaque patri ſuo bibere vinum nocte illa: Et ingreſſa eſt major, dormivitque cum patre: at ille non ſenſit, nec quando accubuit filia, nec quando ſurrexit.

34 Altera quoque die dixit major ad minorem: Ecce dormivi heri cum patre meo, demus ei bibere vinum etiam hac nocte, & dormies cum eo, ut ſalvemus ſemen de patre noſtro.

35 Dederunt etiam & illa nocte patri ſuo bibere vinum, ingreſſaque minor filia, dormivit cum eo: & ne tunc quidem ſenſit quando concubuerit, vel quando illa ſurrexerit.

36 Conceperunt ergo duæ filiæ Lot de patre ſuo.

37 Peperitque major filium, & vocavit nomen ejus Moab: ipſe eſt pater Moabitarum uſque in præſentem diem.

38 Minor quoque peperit filium, & vocavit nomen ejus Ammon, id eſt, filius populi mei: ipſe eſt pater Ammonitarum uſque hodie.

CAPUT XX.

Abrahæ in Geraris peregrinanti uxor à rege tollitur; quæ ad Domini juſſum cum magnis donis intacta redditur, & Abraham orante ſalus domui regis reſtituitur.

1 PRofectus inde Abraham in terram australem, habitavit inter Cades & Sur: & peregrinatus est in Geraris.

2 Dixitque de Sara uxore sua: Soror mea est. Misit ergo Abimelech rex Geraræ, & tulit eam.

3 Venit autem Deus ad Abimelech per somnium nocte, & ait illi: En morieris propter mulierem quam tulisti: habet enim virum.

4 Abimelech verò non tetigerat eam, & ait: Domine, num gentem ignorantem & justam interficies?

5 Nonne ipse dixit mihi: Soror mea est: & ipsa ait: Frater meus est? in simplicitate cordis mei, & munditia manum mearum, feci hoc.

6 Dixitque ad eum Deus: Et ego scio quòd simplici corde feceris: & ideò custodivi te ne peccares in me, & non dimisi ut tangeres eam.

7 Nunc ergo redde viro suo uxorem, quia propheta est: & orabit pro te, & vives: si autem nolueris reddere, scito quòd morte morieris tu, & omnia quæ tua sunt.

8 Statimque de nocte consurgens Abimelech, vocavit omnes servos suos: & locutus est universa verba hæc in auribus eorum, timueruntque omnes viri valdè.

9 Vo-

9 Vocavit autem Abimelech etiam Abraham, & dixit ei: Quid fecisti nobis? quid peccavimus in te, quia induxisti super me & super regnum meum peccatum grande? quæ non debuisti facere, fecisti nobis.

10 Rursumque expostulans, ait: Quid vidisti, ut hoc faceres?

11 Respondit Abraham: Cogitavi mecum, dicens: Forsitan non est timor Dei in loco isto: & interficient me propter uxorem meam:

12 aliàs autem & [1] verè soror mea est, filia patris mei, & non filia matris meæ, & duxi eam in uxorem.

[1] *Sup.* 12.13.

13 Postquam autem eduxit me Deus de domo patris mei, dixi ad eam: [2] Hanc misericordiam facies mecum: In omni loco, ad quem ingrediemur, dices quòd frater tuus sim.

[2] *Infr.* 21.23.

14 Tulit igitur Abimelech oves & boves, & servos & ancillas, & dedit Abraham: reddiditq; illi Saram uxorem suam,

15 & ait: Terra coram vobis est, ubicumque tibi placuerit habita.

16 Saræ autem dixit: Ecce mille argenteos dedi fratri tuo, hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes qui tecum sunt, & quocumque perrexeris: mementoque te deprehensam.

17 Orante autem Abraham, sanavit

Deus Abimelech & uxorem, ancillasque ejus, & pepererunt:

18 concluserat enim Dominus omnem vulvam domus Abimelech propter Saram uxorem Abrahæ.

CAPVT XXI.

Nascitur Isaac, & ablactatur; Ismaël verò cum matre domo pellitur in desertis victurus. Abimelech cum Abraham fœdus medio juramento percussit.

1 Visitavit autem Dominus Saram sicut [1] promiserat: & implevit quæ locutus est.

2 Concepitque & [2] peperit filium in senectute sua, tempore quo prædixerat ei Deus.

3 Vocavitque Abraham nomen filii sui, quem genuit ei Sara, Isaac:

4 & circumcidit eum octavo die, sicut [3] præceperat ei Deus,

5 cùm centum esset annorum: hac quippe ætate patris, natus est Isaac.

6 Dixitque Sara: Risum fecit mihi Deus: quicumque audierit, corridebit mihi.

7 Rursumque ait: Quis auditurum crederet Abraham, quòd Sara lactaret filium, quem peperit ei jam seni?

8 Crevit igitur puer, & ablactatus est: fecitque Abraham grande convivium in die ablactationis ejus.

1 Sup. 17. 19. 18. 10.
2 Gal. 4. 23. Hebr. 11. 11.
3 Sup. 17. 10. Matt. 1. 2.

9 Cum-

9 Cumque vidiſſet Sara filium Agar Ægyptiæ ludentem cum Iſaac filio ſuo, dixit ad Abraham:

10 [1] Ejice ancillam hanc, & filium ejus: non enim erit heres filius ancillæ cum filio meo Iſaac.

[1] *Gal.* 4. 30.

11 Durè accepit hoc Abraham pro filio ſuo.

12 Cui dixit Deus: Non tibi videatur aſperum ſuper puero, & ſuper ancilla tua: omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem ejus: quia [2] in Iſaac vocabitur tibi ſemen.

[2] *Rom.* 9. 7. *Heb.* 11. 18.

13 Sed & filium ancillæ faciam in gentem magnam, quia ſemen tuum eſt.

14 Surrexit itaque Abraham manè, & tollens panem & utrem aquæ, impoſuit ſcapulæ ejus, tradiditque puerum, & dimiſit eam. Quæ cùm abiiſſet, errabat in ſolitudine Berſabee.

15 Cumque conſumpta eſſet aqua in utre, abjecit puerum ſubter unam arborum, quæ ibi erant.

16 Et abiit, ſeditque è regione procul quantum poteſt arcus jacere. dixit enim: Non videbo morientem puerum: & ſedens contrà, levavit vocem ſuam & flevit.

17 Exaudivit autem Deus vocem pueri: vocavitque Angelus Dei Agar de cælo, dicens: Quid agis Agar? noli time-

re: exaudivit enim Deus vocem pueri de loco in quo eſt.

18 Surge, tolle puerum, & tene manum illius: quia in gentem magnam faciam eum.

19 Aperuitque oculos ejus Deus: quæ videns puteum aquæ, abiit, & implevit utrem, deditque puero bibere.

20 Et fuit cum eo: qui crevit, & moratus eſt in ſolitudine, factuſque eſt juvenis ſagittarius.

21 Habitavitque in deſerto Pharan, & accepit illi mater ſua uxorem de terra Ægypti.

22 Eodem tempore dixit Abimelech, & Phicol princeps exercitus ejus, ad Abraham: Deus tecum eſt in univerſis quæ agis.

23 Iura ergo per Deum, ne noceas mihi, & poſteris meis, ſtirpique meæ: ſed juxta miſericordiam, [1] quam feci tibi, facies mihi, & terræ in qua verſatus es advena.

[1] *Sup.* 20.13.

24 Dixitque Abraham: Ego jurabo.

25 Et increpavit Abimelech propter puteum aquæ quem vi abſtulerant ſervi ejus.

26 Reſponditque Abimelech: Neſcivi quis fecerit hanc rem: ſed & tu non indicaſti mihi, & ego non audivi præter hodie.

27 Tu-

27 Tulit itaque Abraham oves & boves, & dedit Abimelech: percusseruntque ambo fœdus.

28 Et statuit Abraham septem agnas gregis seorsum.

29 Cui dixit Abimelech: Quid sibi volunt septem agnæ istæ, quas stare fecisti seorsum?

30 At ille: Septem, inquit, agnas accipies de manu mea: ut sint mihi in testimonium, quoniam ego fodi puteum istum.

31 Idcircò vocatus est locus ille Bersabee: quia ibi uterque juravit.

32 Et inierunt fœdus pro puteo juramenti.

33 Surrexit autem Abimelech, & Phicol princeps exercitus ejus, reversique sunt in terram Palæstinorum. Abraham verò plantavit nemus in Bersabee, & invocavit ibi nomen Domini Dei æterni.

34 Et fuit colonus terræ Palæstinorum diebus multis.

CAPVT XXII.

Fides & obedientia Abrahæ in filii sui præcepta immolatione probatur, sed ab ipsius immolatione prohibetur, promissionesque ei confirmantur: & filii Nachor fratris Abrahæ numerantur.

1 QVæ postquam gesta sunt, [1] tentavit Deus Abraham, & dixit ad

[1] Iudith. 8. 22. Hebr. 11. 17.

ad eum: Abraham, Abraham. At ille reſpondit: Adſum.

2 Ait illi: Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Iſaac, & vade in terram viſionis: atque ibi offeres eum in holocauſtum ſuper unum montium quem monſtravero tibi.

3 Igitur Abraham de nocte conſurgens, ſtravit aſinum ſuum: ducens ſecum duos juvenes, & Iſaac filium ſuum: Cumque conciđiſſet ligna in holocauſtum, abiit ad locum quem præceperat ei Deus.

4 Die autem tertio, elevatis oculis, vidit locum procul:

5 Dixitque ad pueros ſuos: Expectate hîc cum aſino: ego & puer illuc uſque properantes, poſtquam adoraverimus, revertemur ad vos.

6 Tulit quoque ligna holocauſti, & impoſuit ſuper Iſaac filium ſuum: ipſe verò portabat in manibus ignem & gladium. Cumque duo pergerent ſimul,

7 dixit Iſaac patri ſuo: Pater mi. At ille reſpondit: Quid vis fili? Ecce, inquit, ignis & ligna: ubi eſt victima holocauſti?

8 Dixit autem Abraham: Deus providebit ſibi victimam holocauſti, fili mi. Pergebant ergo pariter:

9 & venerunt ad locum quem oſtenderat

derat ei Deus, in quo ædificavit altare, & desuper ligna composuit: cumque alligasset Isaac filium suum, posuit eum in altare super struem lignorum.

10 Extenditque manum, & arripuit gladium, ut immolaret filium suum. *Iac. 2. 21.*

11 Et ecce Angelus Domini de cælo clamavit, dicens: Abraham, Abraham. Qui respondit: Adsum.

12 Dixitque ei: Non extendas manum tuam super puerum, neque facias illi quidquam: nunc cognovi quòd times Deum, & non pepercisti unigenito filio tuo propter me.

13 Levavit Abraham oculos suos, viditque post tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem assumens obtulit holocaustum pro filio.

14 Appellavitque nomen loci illius, Dominus videt. Vnde usque hodie dicitur: In monte Dominus videbit.

15 Vocavit autem Angelus Domini Abraham secundò de cælo, dicens:

16 [1] Per memetipsum juravi, dicit Dominus: quia fecisti hanc rem, & non pepercisti filio tuo unigenito propter me:

17 benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli, & velut arenam quæ est in littore maris: possidebit semen tuum portas inimicorum suorum,

[1] *Psal.* 104. 9. *Eccli.* 44. 21. 1. *Ma.* 2. 52. *Luca* 1. 73. *Heb.* 6. 13. 17.

18 &

a Sup. 12. 3. 18.18. Infr. 26. 4. Eccli. 44.25. Act. 3. 25.

18 & [a] BENEDICENTUR in semine tuo omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ.

19 Reversus est Abraham ad pueros suos, abieruntque Bersabee simul, & habitavit ibi.

20 His ita gestis, nuntiatum est Abrahæ quòd Melcha quòque genuisset filios Nachor fratri suo,

21 Hus primogenitum, & Buz fratrem ejus, & Camuel patrem Syrorum,

22 & Cased, & Azau, Pheldas quoque & Iedlaph,

23 ac Bathuel, de quo nata est Rebecca: octo istos genuit Melcha, Nachor fratri Abrahæ.

24 Concubina verò illius, nomine Roma, peperit Tabee, & Gaham, & Tahas, & Maacha.

CAPUT XXIII.

Sara mortua plangitur, atque in spelunca duplici, quam Abraham ab Ephron cum agro præsenti emit pecunia, sepelitur.

1 VIxit autem Sara centum viginti septem annis.

2 Et mortua est in civitate Arbee, quæ est Hebron, in terra Chanaan: venitque Abraham ut plangeret & fleret eam.

3 Cumque surrexisset ab officio funeris, locutus est ad filios Heth, dicens:

4 Adve-

4 Advena ſum & peregrinus apud vos: date mihi jus ſepulchri vobiſcum, ut ſepeliam mortuum meum.

5 Reſponderunt filii Heth, dicentes:

6 Audi nos Domine, princeps Dei es apud nos: in electis ſepulchris noſtris ſepeli mortuum tuum: nulluſque te prohibere poterit quin in monumento ejus ſepelias mortuum tuum.

7 Surrexit Abraham, & adoravit populum terræ, filios videlicet Heth:

8 dixitque ad eos: Si placet animæ veſtræ ut ſepeliam mortuum meum, audite me, & intercedite pro me apud Ephron filium Seor:

9 ut det mihi ſpeluncam duplicem, quam habet in extrema parte agri ſui: pecunia digna tradat eam mihi coram vobis in poſſeſſionem ſepulchri.

10 Habitabat autem Ephron in medio filiorum Heth. Reſponditque Ephron ad Abraham cunctis audientibus, qui ingrediebantur portam civitatis illius, dicens:

11 Nequaquam ita fiat, domine mi, ſed tu magis auſculta quod loquor: Agrum trado tibi, ſpeluncam quæ in eo eſt, præſentibus filiis populi mei, ſepeli mortuum tuum.

12 Adoravit Abraham coram populo terræ.

13 Et

13 Et locutus eſt ad Ephron circumſtante plebe: Quæſo, ut audias me: Dabo pecuniam pro agro : ſuſcipe eam, & ſic ſepeliam mortuum meum in eo.

14 Reſponditque Ephron :

15 Domine mi, audi me: Terra,quam poſtulas , quadringentis ſiclis argenti valet : iſtud eſt pretium inter me & te : ſed quantum eſt hoc ? ſepeli mortuum tuum.

16 Quod cùm audiſſet Abraham , appendit pecuniam , quam Ephron poſtulaverat , audientibus filiis Heth , quadringentos ſiclos argenti probatæ monetæ publicæ.

17 Confirmatuſque eſt ager quondam Ephronis , in quo erat ſpelunca duplex , reſpiciens Mambre, tam ipſe, quàm ſpelunca , & omnes arbores ejus in cunctis terminis ejus per circuitum ,

18 Abrahæ in poſſeſſionem,videntibus filiis Heth, & cunctis qui intrabant portam civitatis illius.

19 Atque ita ſepelivit Abraham Saram uxorem ſuam in ſpelunca agri duplici , quæ reſpiciebat Mambre. [1] hæc eſt Hebron in terra Chanaan.

[1] *Infr.* 35.27.

20 Et confirmatus eſt ager, & antrum quod erat in eo,Abrahæ in poſſeſſionem monumenti à filiis Heth.

C A-

CAPUT XXIV.

Servus Abrahæ ab ipso adjuratus & in Mesopotamiam ad quærendam uxorem Isaac missus, signo à Domino petito, Rebeccam invenit, & habito parentum ac fratris ipsiusque consensu adducit ad Isaac; quam ille ducit in uxorem, & ita super matris morte accipit consolationem.

1 ERat autem Abraham senex, dierumque multorum: & Dominus in cunctis benedixerat ei.

2 Dixitque ad servum seniorem domus suæ, qui præerat omnibus quæ habebat: [1] Pone manum tuam subter femur meum,

[1] *Infr.* 47. 29.

3 ut adjurem te per Dominum Deum cæli & terræ, ut non accipias uxorem filio meo de filiabus Chananæorum, inter quos habito:

4 sed ad terram & cognationem meam proficiscaris, & inde accipias uxorem filio meo Isaac.

5 Respondit servus: Si noluerit mulier venire mecum in terram hanc, numquid reducere debeo filium tuum ad locum, de quo tu egressus es?

6 Dixitque Abraham: Cave nequando reducas filium meum illuc.

7 Dominus Deus cæli, qui tulit me de domo patris mei, & de terra nativitatis meæ, qui locutus est mihi, & juravit mihi, dicens: [2] Semini tuo dabo terram hanc: ipse mittet Angelum suum coram

[2] *Sup.* 12. 7. 13. 15. 15. 18. *Infr.* 26. 2.

coram te, & accipies inde uxorem filio meo:

8 ſin autem mulier noluerit ſequi te, non teneberis juramento: filium meum tantùm ne reducas illuc.

9 Poſuit ergo ſervus manum ſub femore Abraham domini ſui, & juravit illi ſuper ſermone hoc.

10 Tulitque decem camelos de grege domini ſui, & abiit, ex omnibus bonis ejus portans ſecum, profectuſque perrexit in Meſopotamiam ad urbem Nachor.

11 Cumque camelos feciſſet accumbere extra oppidum juxta puteum aquæ; veſpere, tempore quo ſolent mulieres egredi ad hauriendam aquam, dixit:

12 Domine Deus domini mei Abraham, occurre, obſecro, mihi hodie, & fac miſericordiam cum domino meo Abraham.

13 Ecce ego ſto prope fontem aquæ, & filiæ habitatorum hujus civitatis egredientur ad hauriendam aquam.

14 Igitur puella, cui ego dixero: Inclina hydriam tuam ut bibam: & illa reſponderit, Bibe, quin & camelis tuis dabo potum: ipſa eſt, quam præparaſti ſervo tuo Iſaac: & per hoc intelligam quòd feceris miſericordiam cum domino meo.

15 Nec-

15 Necdum intra ſe verba compleverat, & ecce Rebecca egrediebatur, filia Bathuel, filii Melchæ uxoris Nachor fratris Abraham, habens hydriam in ſcapula ſua:

16 puella decora nimis, virgoque pulcherrima, & incognita viro: deſcenderat autem ad fontem, & impleverat hydriam, ac revertebatur.

17 Occurritque ei ſervus, & ait: Pauxillum aquæ mihi ad bibendum præbe de hydria tua.

18 Quæ reſpondit: Bibe domine mi. celeriterque depoſuit hydriam ſuper ulnam ſuam, & dedit ei potum.

19 Cumque ille bibiſſet, adjecit: Quin & camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant.

20 Effundenſque hydriam in canalibus, recurrit ad puteum ut hauriret aquam: & hauſtam omnibus camelis dedit.

21 Ipſe autem contemplabatur eam tacitus, ſcire volens utrùm proſperum iter ſuum feciſſet Dominus, an non.

22 Poſtquam autem biberunt cameli, protulit vir inaures aureas, appendentes ſiclos duos, & armillas totidem pondo ſiclorum decem.

23 Dixitque ad eam: Cujus es filia? indica mihi: eſt in domo patris tui locus ad manendum?

24 Quæ reſpondit: Filia ſum Bathuelis, filii Melchæ, quem peperit ipſi Nachor.

25 Et addidit, dicens: Palearum quoque & fœni plurimum eſt apud nos, & locus ſpatioſus ad manendum.

26 Inclinavit ſe homo, & adoravit Dominum,

27 dicens: Benedictus Dominus Deus domini mei Abraham, qui non abſtulit miſericordiam & veritatem ſuam à domino meo, & recto itinere me perduxit in domum fratris domini mei.

28 Cucurrit itaque puella, & nuntiavit in domum matris ſuæ omnia quæ audierat.

29 Habebat autem Rebecca fratrem nomine Laban, qui feſtinus egreſſus eſt ad hominem, ubi erat fons.

30 Cumque vidiſſet inaures & armillas in manibus ſororis ſuæ, & audiſſet cuncta verba referentis: Hæc locutus eſt mihi homo: venit ad virum, qui ſtabat juxta camelos, & prope fontem aquæ:

31 dixitque ad eum: Ingredere, benedicte Domini: cur foris ſtas? præparavi domum, & locum camelis.

32 Et introduxit eum in hoſpitium: ac deſtravit camelos, deditque paleas & fœnum, & aquam ad lavandos pedes ejus, & virorum qui venerant cum eo.

33 Et appoſitus eſt in conſpectu ejus

panis.

panis. Qui ait: Non comedam, donec loquar ſermones meos. Reſpondit ei: Loquere.

34 At ille: Servus, inquit, Abraham ſum:

35 & Dominus benedixit domino meo valdè, magnificatuſque eſt: & dedit ei oves & boves, argentum & aurum, ſervos & ancillas, camelos & aſinos.

36 Et peperit Sara uxor domini mei filium domino meo in ſenectute ſua, deditque illi omnia quæ habuerat.

37 Et adjuravit me dominus meus, dicens: Non accipies uxorem filio meo de filiabus Chananæorum, in quorum terra habito:

38 ſed ad domum patris mei perges, & de cognatione mea accipies uxorem filio meo:

39 ego verò reſpondi domino meo: Quid ſi noluerit venire mecum mulier?

40 Dominus, ait, in cujus conſpectu ambulo, mittet Angelum ſuum tecum, & diriget viam tuam: accipieſque uxorem filio meo de cognatione mea, & de domo patris mei.

41 Innocens eris à maledictione mea, cùm veneris ad propinquos meos, & non dederint tibi.

42 Veni ergo hodie ad fontem aquæ,

& dixi: Domine Deus domini mei Abraham, si direxisti viam meam, in qua nunc ambulo,

43 ecce sto juxta fontem aquæ; & virgo, quæ egredietur ad hauriendam aquam, audierit à me : Da mihi pauxillum aquæ ad bibendum ex hydria tua :

44 & dixerit mihi: Et tu bibe, & camelis tuis hauriam : ipsa est mulier quam præparavit Dominus filio domini mei.

45 Dumque hæc tacitus mecum volverem, apparuit Rebecca veniens cum hydria, quam portabat in scapula : descenditque ad fontem, & hausit aquam. Et ajo ad eam : Da mihi paululum bibere.

46 Quæ festinans deposuit hydriam de humero, & dixit mihi: Et tu bibe, & camelis tuis tribuam potum. Bibi, & adaquavit camelos.

47 Interrogavique eam, & dixi : Cujus es filia ? Quæ respondit : Filia Bathuelis sum, filii Nachor, quem peperit ei Melcha. Suspendi itaque inaures ad ornandam faciem ejus, & armillas posui in manibus ejus.

48 Pronusque adoravi Dominum, benedicens Domino Deo domini mei Abraham, qui perduxit me recto itinere, ut sumerem filiam fratris domini mei filio ejus.

49 Quamobrem si facitis misericordiam

diam & veritatem cum domino meo, indicate mihi : ſin autem aliud placet, & hoc dicite mihi, ut vadam ad dextram, ſive ad ſiniſtram.

50 Reſponderuntque Laban & Bathuel: A Domino egreſſus eſt ſermo: non poſſumus extra placitum ejus quidquam aliud loqui tecum.

51 En Rebecca coram te eſt, tolle eam, & proficiſcere, & ſit uxor filii domini tui, ſicut locutus eſt Dominus.

52 Quod cùm audiſſet puer Abraham, procidens adoravit in terram Dominum.

53 Prolatiſque vaſis argenteis, & aureis, ac veſtibus, dedit ea Rebeccæ pro munere, fratribus quoque ejus & matri dona obtulit.

54 Inito convivio, veſcentes pariter & bibentes manſerunt ibi. Surgens autem manè, locutus eſt puer : Dimittite me, ut vadam ad Dominum meum.

55 Reſponderuntque fratres ejus & mater : Maneat puella ſaltem decem dies apud nos, & poſtea proficiſcetur.

56 Nolite, ait, me retinere, quia Dominus direxit viam meam : dimittite me ut pergam ad Dominum meum.

57 Et dixerunt : Vocemus puellam, & quæramus ipſius voluntatem.

58 Cumque vocata veniſſet, ſciſcitati

ſunt: Vis ire cum homine iſto? Quæ ait: Vadam.

59 Dimiſerunt ergo eam, & nutricem illius, ſervumque Abraham, & comites ejus,

60 imprecantes proſpera ſorori ſuæ, atque dicentes: Soror noſtra es, creſcas in mille millia, & poſſideat ſemen tuum portas inimicorum ſuorum.

61 Igitur Rebecca & puellæ illius, adſcenſis camelis, ſecutæ ſunt virum: qui feſtinus revertebatur ad dominum ſuum.

62 Eo autem tempore deambulabat Iſaac per viam quæ ducit ad Puteum, cujus nomen eſt Viventis & videntis: habitabat enim in terra auſtrali:

Sup. 16.14.

63 & egreſſus fuerat ad meditandum in agro, inclinata jam die: cumque elevaſſet oculos, vidit camelos venientes procul.

64 Rebecca quoque, conſpecto Iſaac, deſcendit de camelo,

65 & ait ad puerum: Quis eſt ille homo qui venit per agrum in occurſum nobis? Dixitque ei: Ipſe eſt dominus meus. At illa tollens citò pallium, operuit ſe.

66 Servus autem cuncta quæ geſſerat, narravit Iſaac.

67 Qui introduxit eam in tabernaculum Saræ matris ſuæ, & accepit eam

uxorem:

uxorem : & in tantum dilexit eam, ut dolorem, qui ex morte matris ejus acciderat, temperaret.

CAPUT XXV.

Abraham multis ex Cetura susceptis filiis mortuus est: Ismaël quoque postquam duodecim genuit duces, moritur. Isaac pro uxore sua sterili precatus, geminos genuit Esau & Iacob; quorum major vendidit minori primogenita.

1 Abraham verò aliam duxit uxorem nomine Ceturam : (1. Par. 1. 32.)

2 quæ peperit ei Zamran & Iecsan, & Madan, & Madian, & Iesboc, & Sue.

3 Iecsan quoque genuit Saba, & Dadan. Filii Dadan fuerunt, Assurim, & Latusim, & Loomim.

4 At verò ex Madian ortus est Epha, & Opher, & Henoch, & Abida, & Eldaa : omnes hi filii Ceturæ.

5 Deditque Abraham cuncta quæ possederat, Isaac :

6 filiis autem concubinarum largitus est munera, & separavit eos ab Isaac filio suo, dum adhuc ipse viveret, ad plagam orientalem.

7 Fuerunt autem dies vitæ Abrahæ, centum septuaginta quinque anni.

8 Et deficiens mortuus est in senectute bona, provectæque ætatis, & plenus dierum : congregatusque est ad populum suum.

9 Et ſepelierunt eum Iſaac & Iſmaël filii ſui in ſpelunca duplici, quæ ſita eſt in agro Ephron filii Seor Hethæi, è regione Mambre,

10 quem emerat à filiis Heth: ibi ſepultus eſt ipſe, & Sara uxor ejus.

11 Et poſt obitum illius benedixit Deus Iſaac filio ejus, qui habitabat juxta puteum nomine Viventis & videntis.

12 Hæ ſunt generationes Iſmaël filii Abrahæ, quem peperit ei Agar Ægyptia, famula Saræ:

13 & hæc nomina filiorum ejus in vocabulis & generationibus ſuis. [1] Primogenitus Iſmaëlis Nabajoth, deinde Cedar, & Adbeel, & Mabſam,

[1] 1. Paral. 1. 29.

14 Maſma quoque, & Duma, & Maſſa,

15 Hadar, & Thema, & Iethur, & Naphis, & Cedma.

16 Iſti ſunt filii Iſmaëlis: & hæc nomina per caſtella & oppida eorum, duodecim principes tribuum ſuarum.

17 Et facti ſunt anni vitæ Iſmaëlis centum triginta ſeptem, deficienſque mortuus eſt, & appoſitus ad populum ſuum.

18 Habitavit autem ab Hevila uſque Sur, quæ reſpicit Ægyptum introëuntibus Aſſyrios; coram cunctis fratribus ſuis obiit.

19 Hæ quoque ſunt generationes

Iſaac

Isaac filii Abraham : Abraham genuit Isaac :

20 qui cùm quadraginta esset annorum, duxit uxorem Rebeccam filiam Bathuelis Syri de Mesopotamia, sororem Laban.

21 Deprecatusque est Isaac Dominum pro uxore sua, eò quòd esset sterilis: qui exaudivit eum, & dedit conceptum Rebeccæ.

22 Sed collidebantur in utero ejus parvuli; quæ ait : Si sic mihi futurum erat, quid necesse fuit concipere? Perrexitque ut consuleret Dominum.

23 Qui respondens, ait : [1] Duæ gentes sunt in utero tuo, & duo populi ex ventre tuo dividentur, populusque populum superabit, & major serviet minori.

[1] *Rom.* 9. 10.

24 Iam tempus pariendi advenerat, & ecce gemini in utero ejus reperti sunt.

25 [2] Qui prior egressus est, rufus erat, & totus in morem pellis hispidus : vocatumque est nomen ejus Esau. [3] Protinus alter egrediens, plantam fratris tenebat manu : & idcircò appellavit eum Iacob.

[2] *Osee* 12. 3.
[3] *Mat.* 1. 2.

26 Sexagenarius erat Isaac quando nati sunt ei parvuli.

27 Quibus adultis, factus est Esau vir gnarus venandi, & homo agricola : Iacob autem vir simplex habitabat in tabernaculis.

28 Isaac amabat Esau, eò quòd de venationibus illius vesceretur: & Rebeccá diligebat Iacob.

29 Coxit autem Iacob pulmentum: ad quem cùm venisset Esau de agro lassus,

30 ait: Da mihi de coctione hac rufa, quia oppidò lassus sum. Quam ob causam vocatum est nomen ejus [1] Edom.

[1] Hebr. 12.16. Abd. 1.

31 Cui dixit Iacob: Vende mihi primogenita tua.

32 Ille respondit: En morior, quid mihi proderunt primogenita?

33 Ait Iacob: Iura ergo mihi. Iuravit ei Esau, & vendidit primogenita.

34 Et sic accepto pane & lentis edulio, comédit, & bibit, & abiit; parvipendens quòd primogenita vendidisset.

CAP. XXVI.

Isaac ob famem in Geraris peregrinatus, post acceptam Terræ promissionem & seminis benedictionem, reprehenditur ab Abimelech, quòd Rebeccam dixerit suam esse sororem: & pastoribus ipsorum pro puteis jurgantibus, Abimelech cum Isaac fœdus percussit.

1 ORta autem fame super terram, post eam sterilitatem quæ acciderat in diebus Abraham, abiit Isaac ad Abimelech regem Palæstinorum in Gerara.

2 Apparuitque ei Dominus, & ait: Ne descen-

descendas in Ægyptum, sed quiesce in terra, quam dixero tibi.

3 Et peregrinare in ea, eroque tecum, & benedicam tibi: tibi enim & semini tuo dabo universas regiones has, [1] complens juramentum quod spopondi Abraham patri tuo.

4 Et multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli: daboque posteris tuis universas regiones has: & [2] BENEDICENTVR in semine tuo omnes gentes terræ,

5 eò quòd obedierit Abraham voci meæ, & custodierit præcepta & mandata mea, & ceremonias legesque servaverit.

6 Mansit itaque Isaac in Geraris.

7 Qui cùm interrogaretur à viris loci illius super uxore sua, respondit: Soror mea est: timuerat enim confiteri quòd sibi esset sociata conjugio, reputans ne fortè interficerent eum propter illius pulchritudinem.

8 Cùmque pertransissent dies plurimi, & ibidem moraretur, prospiciens Abimelech rex Palæstinorum per fenestram, vidit eum jocantem cum Rebecca uxore sua.

9 Et accersito eo, ait: Perspicuum est quòd uxor tua sit: cur mentitus es eam sororem tuam esse? Respondit: Timui ne morerer propter eam.

[1] *Sup.* 12. 7. 15.18.

[2] *Sup.* 12.3. 18.18. 22.17. *Infr.* 28.14.

10 Dixitque Abimelech: Quare imposuisti nobis? potuit coire quispiam de populo cum uxore tua, & induxeras super nos grande peccatum. Præcepitque omni populo, dicens:

11 Qui tetigerit hominis hujus uxorem, morte morietur.

12 Sevit autem Isaac in terra illa, & invenit in ipso anno centuplum: benedixitque ei Dominus.

13 Et locupletatus est homo, & ibat proficiens atque succrescens, donec magnus vehementer effectus est:

14 habuit quoque possessiones ovium & armentorum, & familiæ plurimum. Ob hoc invidentes ei Palæstini,

15 omnes puteos, quos foderant servi patris illius Abraham, illo tempore obstruxerunt, implentes humo:

16 in tantum, ut ipse Abimelech diceret ad Isaac: Recede à nobis, quoniam potentior nobis factus es valdè.

17 Et ille discedens, ut veniret ad torrentem Geraræ, habitaretque ibi:

18 rursum fodit alios puteos, quos foderant servi patris sui Abraham, & quos, illo mortuo, olim obstruxerant Philisthiim: appellavitque eos eisdem nominibus quibus antè pater vocaverat.

19 Foderuntque in Torrente, & repererunt aquam vivam.

20 Sed

20 Sed & ibi jurgium fuit paſtorum Geraræ adverſus paſtores Iſaac, dicentium: Noſtra eſt aqua, quam ob rem nomen putei, ex eo quod acciderat, vocavit, Calumniam.

21 Foderunt autem & alium: & pro illo quoque rixati ſunt, appellavitque eum, Inimicitias.

22 Profectus inde fodit alium puteum, pro quo non contenderunt: itaque vocavit nomen ejus, Latitudo, dicens: Nunc dilatavit nos Dominus, & fecit creſcere ſuper terram.

23 Aſcendit autem ex illo loco in Berſabee,

24 ubi apparuit ei Dominus in ipſa nocte, dicens: Ego ſum Deus Abraham patris tui, noli timere, quia ego tecum ſum: benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum propter ſervum meum Abraham.

25 Itaque ædificavit ibi altare: & invocato nomine Domini, extendit tabernaculum: præcepitque ſervis ſuis ut foderent puteum.

26 Ad quem locum cùm veniſſent de Geraris, Abimelech, & Ochozath amicus illius, & Phicol dux militum,

27 locutus eſt eis Iſaac: Quid veniſtis ad me, hominem quem odiſtis, & expuliſtis à vobis?

28 Qui reſponderunt: Vidimus tecum eſſe Dominum, & idcircò nos diximus: Sit juramentum inter nos, & ineamus fœdus,

29 ut non facias nobis quidquam mali, ſicut & nos nihil tuorum attigimus, nec fecimus quod te læderet: ſed cum pace dimiſimus auctum benedictione Domini.

30 Fecit ergo eis convivium, & poſt cibum & potum

31 ſurgentes manè, juraverunt ſibi mutuò: dimiſitque eos Iſaac pacificè in locum ſuum.

32 Ecce autem venerunt in ipſo die ſervi Iſaac, annuntiantes ei de puteo quem foderant, atque dicentes: Invenimus aquam.

33 Vnde appellavit eum, Abundantiam: & nomen urbi impoſitum eſt Berſabee, uſque in præſentem diem.

34 Eſau verò quadragenarius duxit uxores, Iudith filiam Beeri Hethæi, & Baſemath filiam Elon ejuſdem loci:

35 [1] quæ ambæ offenderant animum Iſaac & Rebeccæ.

[1] Infr. 27.46.

CAPVT XXVII.

Iacob matris conſilio benedictionem loco Eſau accepit: ad cujus odium fugiendum monetur à matre ut in Haran ad Laban concedat.

1 Senuit

1 SEnuit autem Isaac, & caligaverunt oculi ejus, & videre non poterat: vocavitque Esau filium suum majorem, & dixit ei: Fili mi? Qui respondit: Adsum.

2 Cui pater: Vides, inquit, quòd senuerim, & ignorem diem mortis meæ.

3 Sume arma tua, pharetram, & arcum, & egredere foras: cumque venatu aliquid apprehenderis,

4 fac mihi inde pulmentum sicut velle me nosti, & affer ut comedam: & benedicat tibi anima mea antequam moriar.

5 Quod cùm audisset Rebecca, & ille abiisset in agrum ut jussionem patris impleret,

6 dixit filio suo Iacob: Audivi patrem tuum loquentem cum Esau fratre tuo, & dicentem ei:

7 Affer mihi de venatione tua, & fac cibos ut comedam, & benedicam tibi coram Domino antequam moriar.

8 Nunc ergo fili mi, acquiesce consiliis meis:

9 & pergens ad gregem, affer mihi duos hœdos optimos, ut faciam ex eis escas patri tuo, quibus libenter vescitur:

10 quas cùm intuleris, & comederit, benedicat tibi priusquam moriatur.

11 Cui ille respondit: Nosti quòd

Esau frater meus homo pilosus sit,& ego lenis :

12 si attrectaverit me pater meus, & senserit, timeo ne putet me sibi voluisse illudere, & inducam super me maledictionem pro benedictione.

13 Ad quem mater : In me sit, ait, ista maledictio, fili mi : tantùm audi vocem meam, & pergens affer quæ dixi.

14 Abiit, & attulit, deditque matri. Paravit illa cibos, sicut velle noverat patrem illius.

15 Et vestibus Esau valdè bonis, quas apud se habebat domi, induit eum :

16 pelliculasque hœdorum circumdedit manibus ; & colli nuda protexit.

17 Deditque pulmentum, & panes, quos coxerat, tradidit.

18 Quibus illatis, dixit : Pater mi ? At ille respondit: Audio. Quis es tu fili mi ?

19 Dixitque Iacob : Ego sum primogenitus tuus Esau : feci sicut præcepisti mihi : surge, sede, & comede de venatione mea, ut benedicat mihi anima tua.

20 Rursumque Isaac ad filium suum : Quo modo, inquit, tam citò invenire potuisti, fili mi ? Qui respondit : Voluntas Dei fuit ut citò occurreret mihi quod volebam.

21 Dixitque Isaac : accede huc, ut tan-

tangam te fili mi; & probem utrum tu ſis filius meus Eſau, an non.

22 Acceſſit ille ad patrem, & palpato eo, dixit Iſaac: Vox quidem, vox Iacob eſt: ſed manus, manus ſunt Eſau.

23 Et non cognovit eum, quia piloſæ manus ſimilitudinem majoris expreſſerant. Benedicens ergo illi,

24 ait: Tu es filius meus Eſau? Reſpondit: Ego ſum.

25 At ille: Affer mihi, inquit, cibos de venatione tua, fili mi, ut benedicat tibi anima mea. Quos cùm oblatos comediſſet, obtulit ei etiam vinum. quo hauſto,

26 dixit ad eum: Accede ad me, & da mihi oſculum, fili mi.

27 Acceſſit, & oſculatus eſt eum. Statimque ut ſenſit veſtimentorum illius fragrantiam, benedicens illi, ait: Ecce odor filii mei ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.

28 Det tibi Deus de rore cæli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti & vini.

29 Et ſerviant tibi populi, & adorent te tribus: eſto dominus fratrum tuorum, & incurventur ante te filii matris tuæ, qui maledixerit tibi, ſit ille maledictus: & qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur.

30 Vix Isaac sermonem impleverat: & egresso Iacob foras, venit Esau,

31 coctosque de venatione cibos intulit patri, dicens: Surge pater mi, & comede de venatione filii tui: ut benedicat mihi anima tua.

32 Dixitque illi Isaac: Quis enim es tu? Qui respondit: Ego sum filius tuus primogenitus Esau.

33 Expavit Isaac stupore vehementi: & ultrà quàm credi potest, admirans, ait: Quis igitur ille est qui dudum captam venationem attulit mihi, & comedi ex omnibus priusquam tu venires? benedixique ei, & erit benedictus.

34 Auditis Esau sermonibus patris, irrugiit clamore magno: & consternatus, ait: Benedic etiam & mihi, pater mi.

35 Qui ait: Venit germanus tuus fraudulenter, & accepit benedictionem tuam.

36 At ille subjunxit: Iustè vocatum est nomen ejus Iacob: supplantavit enim me en altera vice: [1] primogenita mea antè tulit, & nunc secundò surripuit benedictionem meam. Rursumque ad patrem: Numquid non reservasti, ait, & mihi benedictionem?

[1] Sup. 25.34.

37 Respondit Isaac: Dominum tuum illum constitui, & omnes fratres ejus servituti illius subjugavi: frumento & vino

stabilivi

ſtabilivi eum, & tibi poſt hæc, fili mi, ultrà quid faciam?

38 Cui Eſau: Num unam, inquit, tantùm benedictionem habes, pater? mihi quoque obſecro ut benedicas. Cumque ejulatu magno fleret,

39 motus Iſaac, dixit ad eum: [1] In pinguedine terræ, & in rore cæli deſuper,

40 erit benedictio tua. Vives in gladio, & fratri tuo ſervies: tempuſque veniet, cùm excutias & ſolvas jugum ejus de cervicibus tuis.

41 Oderat ergo ſemper Eſau Iacob pro benedictione qua benedixerat ei pater: dixitque in corde ſuo: [2] Venient dies luctus patris mei, & occidam Iacob fratrem meum.

42 Nuntiata ſunt hæc Rebeccæ: quæ mittens & vocans Iacob filium ſuum, dixit ad eum: Ecce Eſau frater tuus minatur ut occidat te.

43 Nunc ergo, fili mi, audi vocem meam, & conſurgens fuge ad Laban fratrem meum in Haran:

44 habitabiſque cum eo dies paucos, donec requieſcat furor fratris tui,

45 & ceſſet indignatio ejus, obliviſcaturque eorum quæ feciſti in eum: poſteà mittam, & adducam te inde huc. cur utroque orbabor filio in uno die?

46 Dixit-

[1] Hebr. 11.20.

[2] Abd. 10.

Supr. 26.35. 46 Dixitque Rebecca ad Isaac: Tædet me vitæ meæ propter filias Heth: si acceperit Iacob uxorem de stirpe hujus terræ, nolo vivere.

CAPUT XXVIII.

Iacob in Mesopotamiam transiens, vidit in somniis scalam cui innitebatur Dominus: & accepta de terra ac seminis multiplicatione promissione, experrectus votum Deo vovet.

1 VOcavit itaque Isaac Iacob, & benedixit eum, præcepitque ei dicens: Noli accipere conjugem de genere Chanaan.

2 sed vade, & proficiscere in Mesopotamiam Syriæ, ad domum Bathuel patris matris tuæ, & accipe tibi inde uxorem de filiabus Laban avunculi tui.

3 Deus autem omnipotens benedicat tibi, & crescere te faciat, atque multiplicet: ut sis in turbas populorum.

4 Et det tibi benedictiones Abrahæ, & semini tuo post te: ut possideas terram peregrinationis tuæ, quam pollicitus est avo tuo.

[a] Osee 12.12. 5 [a] Cumque dimisisset eum Isaac, profectus venit in Mesopotamiam Syriæ ad Laban filium Bathuel Syri, fratrem Rebeccæ matris suæ.

6 Videns autem Esau quòd benedixisset pater suus Iacob, & misisset eum in Mesopotamiam Syriæ, ut inde uxorem duce-

duceret; & quòd post benedictionem præcepisset ei, dicens: Non accipies uxorem de filiabus Chanaan:

7 quodque obediens Iacob parentibus suis isset in Syriam:

8 probans quoque quòd non libenter aspiceret filias Chanaan pater suus:

9 ivit ad Ismaëlem, & duxit uxorem, absque iis quas priùs habebat, Maheleth filiam Ismaël filii Abraham, sororem Nabajoth.

10 Igitur egressus Iacob de Bersabee, pergebat Haran.

11 Cumque venisset ad quemdam locum, & vellet in eo requiescere post solis occubitum, tulit de lapidibus qui jacebant, & supponens capiti suo, dormivit in eodem loco.

12 Viditque in somnis scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens cælum: Angelos quoque Dei ascendentes & descendentes per eam,

13 & Dominum innixum scalæ, dicentem sibi: [1] Ego sum Dominus Deus Abraham patris tui, & Deus Isaac: Terram, in qua dormis, tibi dabo & semini tuo.

14 Eritque semen tuum quasi pulvis terræ: [2] dilataberis ad Occidentem, & Orientem, & Septemtrionem, & Meridiem: & [3] BENEDICENTUR IN

[1] *Infr.* 35. 1. 48. 3.
[2] *Deut.* 12. 20. 19. 8.
[3] *Sup.* 26. 4.

IN TE & in ſemine tuo cunctæ tribus terræ.

15 Et ero cuſtos tuus quocumque perrexeris, & reducam te in terram hanc: nec dimittam niſi complevero univerſa quæ dixi.

16 Cumque evigilaſſet Iacob de ſomno, ait: Verè Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam.

17 Pavenſque, Quàm terribilis eſt, inquit, locus iſte! non eſt hìc aliud niſi domus Dei, & porta cæli.

18 Surgens ergo Iacob manè, tulit lapidem quem ſuppoſuerat capiti ſuo, & erexit in titulum, [a] fundens oleum deſuper.

[a] *Infr.* 31. 13.

19 Appellavitque nomen urbis Bethel, quæ priùs Luza vocabatur.

20 Vovit etiam votum, dicens: Si fuerit Deus mecum, & cuſtodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad veſcendum, & veſtimentum ad induendum,

21 reverſuſque fuero proſperè ad domum patris mei: erit mihi Dominus in Deum,

22 & lapis iſte, quem erexi in titulum, vocabitur Dominus Dei: cunctorumque quæ dederis mihi, decimas offeram tibi.

C A-

CAPVT XXIX.

Iacob à Laban susceptus, septem annis pro Rachel servivit; cui cùm supposita esset Lia, septem alios annos pro eadem implere coactus est: Rachele autem sterili, Lia quatuor peperit filios.

1 PRofectus ergo Iacob venit in terram Orientalem.

2 Et vidit puteum in agro, tres quoque greges ovium accubantes juxta eum: nam ex illo adaquabantur pecora, & os ejus grandi lapide claudebatur.

3 Morisque erat ut cunctis ovibus congregatis devolverent lapidem, & refectis gregibus rursum super os putei ponerent.

4 Dixitque ad pastores: Fratres, unde estis? Qui responderunt: De Haran.

5 Quos interrogans, Numquid, ait, nostis Laban filium Nachor? Dixerunt: Novimus.

6 Sanusne est? inquit. Valet, inquiunt: & ecce Rachel filia ejus venit cum grege suo.

7 Dixitque Iacob: Adhuc multum diei superest, nec est tempus ut reducantur ad caulas greges: date antè potum ovibus; & sic eas ad pastum reducite.

8 Qui responderunt: Non possumus, donec omnia pecora congregentur, & amoveamus lapidem de ore putei, ut adaquemus greges.

9 Adhuc

9 Adhuc loquebantur, & ecce Rachel veniebat cum ovibus patris sui: nam gregem ipsa pascebat.

10 Quam cùm vidisset Iacob, & sciret consobrinam suam, ovesque Laban avunculi sui: amovit lapidem quo puteus claudebatur.

11 Et adaquato grege, osculatus est eam: & elevata voce flevit,

12 & indicavit ei quòd frater esset patris sui, & filius Rebeccæ: at illa festinans nuntiavit patri suo.

13 Qui cùm audisset venisse Iacob filium sororis suæ, cucurrit obviàm ei: complexusque eum, & in oscula ruens, duxit in domum suam. Auditis autem causis itineris,

14 respondit: Os meum es, & caro mea. Et postquam impleti sunt dies mensis unius,

15 dixit ei: Num quia frater meus es, gratis servies mihi? dic quid mercedis accipias.

16 Habebat verò duas filias, nomen majoris Lia: minor verò appellabatur Rachel.

17 Sed Lia lippis erat oculis: Rachel decora facie, & venusto aspectu.

18 Quam diligens Iacob, ait: Serviam tibi pro Rachel filia tua minore, septem annis.

19 Re-

19 Respondit Laban : Melius est ut tibi eam dem quàm alteri viro , mane apud me.

20 Servivit ergo Iacob pro Rachel septem annis : & videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine :

21 Dixitque ad Laban : Da mihi uxorem meam : quia jam tempus impletum est, ut ingrediar ad illam.

22 Qui vocatis multis amicorum turbis ad convivium, fecit nuptias.

23 Et vespere Liam filiam suam introduxit ad eum ,

24 dans ancillam filiæ, Zelpham nomine. Ad quam cùm ex more Iacob fuisset ingressus, facto manè vidit Liam :

25 & dixit ad socerum suum: Quid est quod facere voluisti ? nonne pro Rachel servivi tibi ? quare imposuisti mihi ?

26 Respondit Laban : Non est in loco nostro consuetudinis , ut minores antè tradamus ad nuptias.

27 Imple hebdomadam dierum hujus copulæ : & hanc quoque dabo tibi pro opere quo serviturus es mihi septem annis aliis.

28 Acquievit placito : & hebdomada transacta, Rachel duxit uxorem :

29 cui pater servam Balam tradiderat.

30 Tandemque potitus optatis nuptiis, amorem

amorem ſequentis priori prætulit, ſerviens apud eum ſeptem annis aliis.

31 Videns autem Dominus quòd deſpiceret Liam, aperuit vulvam ejus, ſorore ſterili permanente.

32 Quæ conceptum genuit filium, vocavitque nomen ejus Ruben, dicens: Vidit Dominus humilitatem meam, nunc amabit me vir meus.

33 Rurſumque concepit & peperit filium, & ait: Quoniam audivit me Dominus haberi contemptui, dedit etiam iſtum mihi, vocavitque nomen ejus Simeon.

34 Concepitque tertiò, & genuit alium filium; dixitque: Nunc quoque copulabitur mihi maritus meus, eò quòd pepererim ei tres filios: & idcircò appellavit nomen ejus, Levi.

35 Quartò concepit, & peperit filium, & ait: Modò confitebor Domino. [a] & ob hoc vocavit eum, Iudam: ceſſavitque parere.

[a] Matt. 1. 2.

CAPVT XXX.

Rachel ſterilis & Lia parere ceſſans ancillas ſuas marito tradunt, ex quibus ſingulæ binos ſuſcipiunt filios: præter quos Lia duos alios & filiam parit; Rachel verò Ioſeph: quibus natis, Laban de mercede paciſcitur cum Iacob, qui hoc modo plurimùm ditatus eſt.

1 CErnens autem Rachel quòd infecunda eſſet, invidit ſorori ſuæ,

ſuæ, & ait marito ſuo : Da mihi liberos, alioquin moriar.

2 Cui iratus reſpondit Iacob : Num pro Deo ego ſum, qui privavit te fructu ventris tui ?

3 At illa : Habeo, inquit, famulam Balam : ingredere ad illam, ut pariat ſuper genua mea, & habeam ex illa filios.

4 Deditque illi Balam in conjugium : quæ,

5 ingreſſo ad ſe viro, concepit, & peperit filium.

6 Dixitque Rachel : Iudicavit mihi Dominus, & exaudivit vocem meam, dans mihi filium. & idcircò appellavit nomen ejus, Dan.

7 Rurſumque Bala concipiens peperit alterum,

8 pro quo ait Rachel: Comparavit me Deus cum ſorore mea, & invalui : vocavitque eum, Nephthali.

9 Sentiens Lia quòd párere deſiiſſet, Zelpham ancillam ſuam marito tradidit.

10 Qua poſt conceptum edente filium,

11 dixit : Feliciter. & idcircò vocavit nomen ejus, Gad.

12 Peperit quoque Zelpha alterum.

13 Dixitque Lia : Hoc pro beatitudine mea : Beatam quippe me dicent

mulieres. propterea appellavit eum, Aser.

14 Egressus autem Ruben tempore messis triticeæ in agrum, reperit mandragoras: quas matri Liæ detulit. Dixitque Rachel: Da mihi partem de mandragoris filii tui.

15 Illa respondit: Parumne tibi videtur, quòd præripueris maritum mihi, nisi etiam mandragoras filii mei tuleris? Ait Rachel: Dormiat tecum hac nocte pro mandragoris filii tui.

16 Redeuntique ad vesperam Iacob de agro, egressa est in occursum ejus Lia, &, Ad me, inquit, intrabis: quia mercede conduxi te pro mandragoris filii mei. Dormivitque cum ea nocte illa.

17 Et exaudivit Deus preces ejus: concepitque & peperit filium quintum,

18 & ait: Dedit Deus mercedem mihi, quia dedi ancillam meam viro meo. appellavitque nomen ejus, Issachar.

19 Rursum Lia concipiens, peperit sextum filium,

20 & ait: Dotavit me Deus dote bona: etiam hac vice mecum erit maritus meus, eò quòd genuerim ei sex filios, & idcircò appellavit nomen ejus, Zabulon.

21 Post quem peperit filiam, nomine Dinam.

22 Re-

22 Recordatus quoque Dominus Rachelis, exaudivit eam, & aperuit vulvam ejus.

23 Quæ concepit & peperit filium, dicens : Abſtulit Deus opprobrium meum.

24 Et vocavit nomen ejus Ioſeph, dicens : Addat mihi Dominus filium alterum.

25 Nato autem Ioſeph, dixit Iacob ſocero ſuo : Dimitte me ut revertar in patriam, & ad terram meam.

26 Da mihi uxores, & liberos meos, pro quibus ſervivi tibi, ut abeam : tu noſti ſervitutem qua ſervivi tibi.

27 Ait illi Laban : Inveniam gratiam in conſpectu tuo : experimento didici, quia benedixerit mihi Deus propter te :

28 conſtitue mercedem tuam quam dem tibi.

29 At ille reſpondit: Tu noſti quomodo ſervierim tibi, & quanta in manibus meis fuerit poſſeſſio tua.

30 Modicum habuiſti antequam venirem ad te, & nunc dives effectus es: benedixitque tibi Dominus ad introitum meum. Iuſtum eſt igitur ut aliquando provideam etiam domui meæ.

31 Dixitque Laban : Quid tibi dabo ? At ille ait: Nihil volo: ſed ſi feceris quod

 poſtulo,

poſtulo, iterùm paſcam, & cuſtodiam pecora tua.

32 Gyra omnes greges tuos, & ſepara cunctas oves varias & ſparſo vellere: & quodcumque furvum, & maculoſum, variumque fuerit, tam in ovibus quàm in capris, erit merces mea.

33 Reſpondebitque mihi cras juſtitia mea, quando placiti tempus advenerit coram te: & omnia quæ non fuerint varia, & maculoſa, & furva, tam in ovibus quàm in capris, furti me arguent.

34 Dixitque Laban: Gratum habeo quod petis.

35 Et ſeparavit in die illa, capras, & oves, & hircos, & arietes, varios atque maculoſos: cunctum autem gregem unicolorem, id eſt, albi & nigris velleris, tradidit in manu filiorum ſuorum.

36 Et poſuit ſpatium itineris trium dierum inter ſe & generum, qui paſcebat reliquos greges ejus.

37 Tollens ergo Iacob virgas populeas virides, & amygdalinas, & ex platanis, ex parte decorticavit eas: detractiſque corticibus, in his quæ ſpoliata fuerant, candor apparuit: illa verò quæ integra fuerant, viridia permanſerunt: atque in hunc modum color effectus eſt varius.

38 Poſuitque eas in canalibus, ubi effunde-

fundebatur aqua : ut cùm venissent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, & in aspectu earum conciperent.

39 Factumque est ut in ipso calore coitus, oves intuerentur virgas, & parerent maculosa, & varia, & diverso colore respersa.

40 Divisitque gregem Iacob, & posuit virgas in canalibus ante oculos arietum : erant autem alba & nigra quæque, Laban : cetera verò, Iacob, separatis inter se gregibus.

41 Igitur quando primo tempore ascendebantur oves, ponebat Iacob virgas in canalibus aquarum ante oculos arietum & ovium, ut in earum contemplatione conciperent :

42 quando verò serotina admissura erat, & conceptus extremus, non ponebat eas. Factaque sunt ea quæ erant serotina, Laban: & quæ primi temporis, Iacob.

43 Ditatusque est homo ultra modum, & habuit greges multos, ancillas & servos, camelos & asinos.

CAPVT XXXI.

Iacob, jubente Domino, ad Patrem cum omnibus suis tacitus revertitur, quem Laban insequitur : Rachel autem patriis idolis ablatis, ipsum quærentem astu decipit : tandemque Iacob & Laban inito fœdere, ad propria quisque discedit.

 1 Post-

1 POstquam autem audivit verba filiorum Laban dicentium: Tulit Iacob omnia quæ fuerunt patris nostri, & de illius facultate ditatus, factus est inclytus:

2 animadvertit quoque faciem Laban, quòd non esset erga se sicut heri & nudiustertius,

3 maximè dicente sibi Domino: Revertere in terram patrum tuorum, & ad generationem tuam, eroque tecum.

4 Misit, & vocavit Rachel & Liam in agrum, ubi pascebat greges,

5 dixitque eis: Video faciem patris vestri quòd non sit erga me sicut heri & nudiustertius: Deus autem patris mei fuit mecum.

6 Et ipsæ nostis quòd totis viribus meis servierim patri vestro.

7 Sed & pater vester circumvenit me, mutavit mercedem meam decem vicibus: & tamen non dimisit eum Deus ut noceret mihi.

8 Si quando dixit: Variæ erunt mercedes tuæ: pariebant omnes oves varios fœtus. quando verò è contrario ait: Alba quæque accipies pro mercede: omnes greges alba pepererunt.

9 Tulitque Deus substantiam patris vestri, & dedit mihi.

10 Postquam enim conceptus ovium tempus

tempus advenerat, levavi oculos meos, & vidi in somnis ascendentes mares super feminas, varios & maculosos, & diversorum colorum.

11 Dixitque Angelus Dei ad me in somnis: Jacob? Et ego respondi: Adsum.

12 Qui ait: Leva oculos tuos, & vide universos masculos ascendentes super feminas, varios, maculosos, atque respersos. Vidi enim omnia quæ fecit tibi Laban.

13 Ego sum Deus Bethel, [1] ubi unxisti lapidem, & votum vovisti mihi. Nunc ergo surge, & egredere de terra hac, revertens in terram nativitatis tuæ.

[1] Sup. 28. 18.

14 Responderuntque Rachel & Lia: Numquid habemus residui quidquam in facultatibus & hereditate domus patris nostri?

15 Nónne quasi alienas reputavit nos, & vendidit, comeditque pretium nostrum?

16 Sed Deus tulit opes patris nostri, & eas tradidit nobis, ac filiis nostris: unde omnia quæ præcepit tibi Deus, fac.

17 Surrexit itaque Iacob, & impositis liberis ac conjugibus suis super camelos, abiit.

18 Tulitque omnem substantiam suam, & greges, & quidquid in Mesoppotamia

 acqui-

acquiſierat, pergens ad Iſaac patrem ſuum in terram Chanaan.

19 Eo tempore ierat Laban ad tondendas oves, & Rachel furata eſt idola patris ſui.

20 Noluitque Iacob confiteri ſocero ſuo quòd fugeret.

21 Cumque abiiſſet tam ipſe quam omnia quæ juris ſui erant, & amne tranſmiſſo pergeret contra Montem Galaad,

22 nuntiatum eſt Laban die tertio quòd fugeret Iacob.

23 Qui, aſſumptis fratribus ſuis, perſecutus eſt eum diebus ſeptem: & comprehendit eum in Monte Galaad.

24 Viditque in ſomnis dicentem ſibi Deum: Cave ne quidquam aſperè loquaris contra Iacob.

25 Iamque Iacob extenderat in monte tabernaculum: cumque ille conſecutus fuiſſet eum cum fratribus ſuis, in eodem Monte Galaad fixit tentorium.

26 Et dixit ad Iacob: Quare ita egiſti, ut clàm me abigeres filias meas quaſi captivas gladio?

27 Cur ignorante me fugere voluiſti, nec indicare mihi, ut proſequerer te cum gaudio, & canticis, & tympanis, & citharis?

28 Non es paſſus ut oſcularer filios meos

meos & filias: ſtultè operatus es: & nunc quidem

29 valet manus meas reddere tibi malum: ſed Deus patris veſtri heri dixit mihi:[1] Cave ne loquaris contra Iacob quidquam durius.

[1] Inf. 48.16.

30 Eſto, ad tuos ire cupiebas, & deſiderio erat tibi domus patris tui: cur furatus es deos meos?

31 Reſpondit Iacob: Quòd inſcio te profectus ſum, timui ne violenter auferres filias tuas.

32 Quòd autem furti me arguis: apud quemcumque inveneris deos tuos, necetur coram fratribus noſtris. ſcrutare, quidquid tuorum apud me inveneris, & aufer. hæc dicens, ignorabat quòd Rachel furata eſſet idóla.

33 Ingreſſus itaque Laban tabernaculum Iacob & Liæ, & utriuſque famulæ, non invenit. Cumque intraſſet tentorium Rachelis,

34 illa feſtinans abſcondit idóla ſubter ſtramenta cameli, & ſedit deſuper: ſcrutantique omne tentorium, & nihil invenienti,

35 ait: Ne iraſcatur dominus meus, quòd coram te aſſurgere nequeo: quia juxta conſuetudinem feminarum nunc accidit mihi. ſic deluſa ſollicitudo quærentis eſt.

36 Tumenſque Iacob, cum jurgio ait: Quam ob culpam meam, & ob quod peccatum meum ſic exarſiſti poſt me,

37 & ſcrutatus es omnem ſupellectilem meam? Quid inveniſti de cuncta ſubſtantia domus tuæ? pone hîc coram fratribus meis & fratribus tuis, & judicent inter me & te.

38 Idcircò viginti annis fui tecum? oves tuæ & capræ ſteriles non fuerunt, arietes gregis tui non comedi:

39 nec captum à beſtia oſtendi tibi, ego damnum omne reddebam: quidquid furto peribat, à me exigebas:

40 die noctuque æſtu urebar, & gelu, fugiebatque ſomnus ab oculis meis.

41 Sicque per viginti annos in domo tua ſervivi tibi, quatuordecim pro filiabus, & ſex pro gregibus tuis: immutaſti quoque mercedem meam decem vicibus.

42 Niſi Deus patris mei Abraham, & timor Iſaac affuiſſet mihi, forſitan modò nudum me dimiſiſſes: afflictionem meam & laborem manuum mearum reſpexit Deus, & arguit te heri.

43 Reſpondit ei Laban: Filiæ meæ & filii, & greges tui, & omnia quæ cernis, mea ſunt: quid poſſum facere filiis & nepotibus meis?

44 Veni ergo, & ineamus fœdus: ut ſit in teſtimonium inter me & te.

45 Tulit

45 Tulit itaque Iacob lapidem, & erexit illum in titulum:

46 dixitque fratribus suis: Afferte lapides. Qui congregantes fecerunt tumulum, comederuntque super eum:

47 quem vocavit Laban Tumulum testis: & Iacob, Acervum testimonii, uterque juxta proprietatem linguæ suæ.

48 Dixitque Laban: Tumulus iste erit testis inter me & te hodie, & idcircò appellatum est nomen ejus Galaad, id est, Tumulus testis.

49 Intueatur & judicet Dominus inter nos quando recesserimus à nobis,

50 si afflixeris filias meas, & si introduxeris alias uxores super eas: nullus sermonis nostri testis est absque Deo, qui præsens respicit.

51 Dixitque rursus ad Iacob: En tumulus hic, & lapis quem erexi inter me & te,

52 testis erit: tumulus, inquam, iste & lapis sint in testimonium, si aut ego transiero illum pergens ad te, aut tu præterieris, malum mihi cogitans.

53 Deus Abraham, & Deus Nachor, judicet inter nos; Deus patris eorum. Iuravit ergo Iacob per timorem patris sui Isaac:

54 immolatisque victimis in monte, vocavit fratres suos ut ederent pa-

nem. Qui cùm comediſſent, manſerunt ibi.

55 Laban verò de nocte conſurgens, oſculatus eſt filios & filias ſuas; & benedixit illis: reverſuſque eſt in locum ſuum.

CAPVT XXXII.

Iacob viſis Angelis, nuntios & munera ad fratrem ſuum Eſau territus mittit, intereà cum Angelo luctans, & benedictionem ac nominis mutationem tacto femoris nervo accepit.

1 IAcob [a] quoque abiit itinere quo cœperat: fueruntque ei obviàm Angeli Dei.

[a] *Infr.* 48.16.

2 Quos cùm vidiſſet, ait: Caſtra Dei ſunt hæc: & appellavit nomen loci illius Mahanaim, id eſt, Caſtra.

3 Miſit autem & nuntios ante ſe ad Eſau fratrem ſuum in terram Seir, in regionem Edom:

4 præcepitque eis, dicens: Sic loquimini domino meo Eſau: Hæc dicit frater tuus Iacob; Apud Laban peregrinatus ſum, & fui uſque in præſentem diem.

5 Habeo boves, & aſinos, & oves, & ſervos, & ancillas: mittoque nunc legationem ad dominum meum, ut inveniam gratiam in conſpectu tuo.

6 Reverſique ſunt nuntii ad Iacob, dicentes: Venimus ad Eſau fratrem tuum, & ecce properat tibi in occurſum cum quadringentis viris.

7 Timuit

7 Timuit Iacob valdè : & perterritus divisit populum qui secum erat, greges quoque & oves & boves, & camelos, in duas turmas,

8 dicens : Si venerit Esau ad unam turmam, & percusserit eam, alia turma, quæ reliqua est, salvabitur.

9 Dixitque Iacob : Deus patris mei Abraham, & Deus patris mei Isaac: Domine qui dixisti mihi : Revertere in terram tuam, & in locum nativitatis tuæ, & benefaciam tibi :

10 minor sum cunctis miserationibus tuis, & veritate tua quam explevisti servo tuo. In baculo meo transivi Iordanem istum : & nunc cum duabus turmis regredior.

11 Erue me de manu fratris mei Esau, quia valdè eum timeo : ne fortè veniens percutiat matrem cum filiis.

12 Tu locutus es quòd benefaceres mihi, & dilatares semen meum sicut arenam maris, quæ præ multitudine numerari non potest.

13 Cumque dormisset ibi nocte illa, separavit de his quæ habebat, munera Esau fratri suo,

14 capras ducentas, hircos viginti, oves ducentas, & arietes viginti,

15 camelos fœtas cum pullis suis triginta, vaccas quadraginta, & tauros

viginti, asinas viginti, & pullos earum decem.

16 Et misit per manus servorum suorum singulos seorsum greges, dixitque pueris: Antecedite me, & sit spatium inter gregem & gregem.

17 Et præcepit priori, dicens: Si obvium habueris fratrem meum Esau: & interrogaverit te, Cujus es? aut, Quò vadis? aut, Cujus sunt ista quæ sequeris?

18 respondebis: Servi tui Iacob, munera misit domino meo Esau: ipse quoque post nos venit.

19 Similiter dedit mandata secundo, & tertio, & cunctis qui sequebantur greges, dicens: Iisdem verbis loquimini ad Esau, cum inveneritis eum.

20 Et addetis: Ipse quoque servus tuus Iacob iter nostrum insequitur: dixit enim: Placabo illum muneribus quæ præcedunt, & posteà videbo illum, forsitan propitiabitur mihi.

21 Præcesserunt itaque munera ante eum, ipse verò mansit nocte illa in castris.

22 Cumque maturè surrexisset, tulit duas uxores suas, & totidem famulas, cum undecim filiis, & transivit vadum Iaboc.

23 Traductisque omnibus quæ ad se pertinebant,

24 mansit

24 mansit solus : & ecce vir luctabatur cum eo usque manè.

25 Qui cùm videret quòd eum superare non posset, tetigit nervum femoris ejus, & statim emarcuit.

26 Dixitque ad eum : Dimitte me, jam enim ascendit aurora. Respondit : Non dimittam te, nisi benedixeris mihi.

27 Ait ergo : Quod nomen est tibi? Respondit : Iacob.

28 At ille, Nequaquam, inquit, Iacob appellabitur nomen tuum, sed Israël : quoniam si contra Deum fortis fuisti, quantò magis contra homines prævalebis?

29 Interrogavit eum Iacob : Dic mihi, quo appellaris nomine? Respondit : Cur quæris nomen meum? Et benedixit ei in eodem loco.

30 Vocavitque Iacob nomen loci illius Phanuel, dicens : Vidi Deum facie ad faciem, & salva facta est anima mea.

31 Ortusque est ei statim sol, postquam transgressus est Phanuel : ipse verò claudicabat pede.

32 Quam ob causam non comedunt nervum filii Israël, qui emarcuit in femore Iacob, usque in præsentem diem : eò quòd tetigerit nervum femoris ejus, & obstupuerit.

CA-

CAPUT XXXIII.

Iacob ab Esau occurrente benignè excipitur, ægreque adigit ut munera accipiat, domumque revertatur: & sic Iacob in Salem profectus agri partem emit, fixisque tabernaculis altare erexit.

1 ELevans autem Iacob oculos suos, vidit venientem Esau, & cum eo quadringentos viros: divisitque filios Liæ & Rachel, ambarumque famularum:

2 & posuit utramque ancillam, & liberos earum, in principio: Liam verò, & filios ejus, in secundo loco: Rachel autem & Ioseph novissimos.

3 Et ipse progrediens adoravit pronus in terram septies, donec appropinquaret frater ejus.

4 Currens itaque Esau obviàm fratri suo, amplexatus est eum: stringensque collum ejus, & osculans flevit.

5 Levatisque oculis, vidit mulieres & parvulos earum, & ait: Quid sibi volunt isti? & si ad te pertinent? Respondit: Parvuli sunt, quos donavit mihi Deus servo tuo.

6 Et appropinquantes ancillæ & filii earum, incurvati sunt.

7 Accessit quoque Lia cum pueris suis: & cùm similiter adorassent, extremi Ioseph & Rachel adoraverunt.

8 Dixitque Esau: Quænam sunt istæ turmæ

turmæ quas obviàm habui? Respondit: Vt invenirem gratiam coram domino meo.

9 At ille ait: Habeo plurima, frater mi, sint tua tibi.

10 Dixitque Iacob: Noli ita, obsecro: sed si inveni gratiam in oculis tuis, accipe munusculum de manibus meis: sic enim vidi faciem tuam, quasi viderim vultum Dei: esto mihi propitius,

11 & suscipe benedictionem quam attuli tibi, & quam donavit mihi Deus tribuens omnia. Vix fratre compellente suscipiens,

12 ait: Gradiamur simul, eroque socius itineris tui.

13 Dixitque Iacob: Nosti domine mi, quòd parvulos habeam teneros, & oves & boves fœtas, mecum: quas si plus in ambulando fecero laborare, morientur una die cuncti greges.

14 Præcedat dominus meus ante servum suum: & ego sequar paulatim vestigia ejus, sicut videro parvulos meos posse, donec veniam ad dominum meum in Seir.

15 Respondit Esau: Oro te, ut de populo qui mecum est, saltem socii remaneant viæ tuæ. Non est, inquit, necesse: hoc uno tantùm indigeo, ut inveniam gratiam in conspectu tuo, domine mi.

16 Re-

16 Reverſus eſt itaque illo die Eſau itinere quo venerat in Seir.

17 Et Iacob venit in Socoth: ubi ædificata domo & fixis tentoriis, appellavit nomen loci illius Socoth, id eſt, tabernacula.

18 Tranſivitque in Salem urbem Sichimorum, quæ eſt in terra Chanaan, poſtquam reverſus eſt de Meſopotamia Syriæ: & habitavit juxta oppidum.

19 Emitque partem agri in qua fixerat tabernacula; à filiis Hemor patris Sichem, centum agnis.

20 Et erecto ibi altari, invocavit ſuper illud fortiſſimum Deum Iſraël.

CAPUT XXXIV.

Ob Dinæ raptum ac ſtuprum, Sichemitæ priùs circumciſi, Simeone & Levi Dinæ fratribus perimuntur; atque à reliquis Iacob filiis urbs eorum vaſtatur: qua propter Simeon & Levi à patre arguuntur.

1 EGreſſa eſt autem Dina filia Liæ, ut videret mulieres regionis illius.

2 Quam cùm vidiſſet Sichem filius Hemor Hevæi, princeps terræ illius, adamavit eam: & rapuit, & dormivit cum illa, vi opprimens virginem.

3 Et conglutinata eſt anima ejus cum ea, triſtemque delinivit blanditiis.

4 Et pergens ad Hemor patrem ſuum, Accipe, inquit, mihi puellam hanc conjugem.

5 Quod

5 Quod cùm audiſſet Iacob, abſentibus filiis, & in paſtu pecorum occupatis, ſiluit donec redirent.

6 Egreſſo autem Hemor patre Sichem, ut loqueretur ad Iacob,

7 ecce filii ejus veniebant de agro: auditoque quod acciderat, irati ſunt valdè, eò quòd fœdam rem operatus eſſet in Iſraël, &, violata filia Iacob, rem illicitam perpetraſſet.

8 Locutus eſt itaque Hemor ad eos: Sichem filii mei adhæſit anima filiæ veſtræ: date eam illi uxorem:

9 & jungamus viciſſim connubia: filias veſtras tradite nobis, & filias noſtras accipite.

10 Et habitate nobiſcum: terra in poteſtate veſtra eſt, exercete, negotiamini, & poſſidete eam.

11 Sed & Sichem ad patrem & ad fratres ejus ait: Inveniam gratiam coram vobis: & quæcumque ſtatueritis, dabo:

12 augete dotem, & munera poſtulate, & libenter tribuam quod petieritis: tantùm date mihi puellam hanc uxorem.

13 Reſponderunt filii Iacob Sichem & patri ejus in dolo, ſævientes ob ſtuprum ſororis:

14 Non poſſumus facere quod petitis, nec dare ſororem noſtram homini incir-

incircumciso: quod illicitum & nefarium est apud nos.

15 Sed in hoc valebimus fœderari, si volueritis esse similes nostri, & circumcidatur in vobis omne masculini sexus:

16 tunc dabimus & accipiemus mutuò filias vestras ac nostras: & habitabimus vobiscum, erimusque unus populus:

17 si autem circumcidi nolueritis, tollemus filiam nostram, & recedemus.

18 Placuit oblatio eorum Hemor, & Sichem filio ejus:

19 nec distulit adolescens quin statim quod petebatur, expleret: amabat enim puellam valdè, & ipse erat inclytus in omni domo patris sui.

20 Ingressique portam urbis, locuti sunt ad populum:

21 Viri isti pacifici sunt, & volunt habitare nobiscum: negotientur in terra, & exerceant eam, quæ spatiosa & lata cultoribus indiget: filias eorum accipiemus uxores, & nostras illis dabimus.

22 Vnum est, quo differtur tantum bonum: Si circumcidamus masculos nostros, ritum gentis imitantes.

23 Et substantia eorum, & pecora, & cuncta quæ possident, nostra erunt: tantùm in hoc acquiescamus, & habitantes simul, unum efficiemus populum.

24 Assen-

24 Assensique sunt omnes, circumcisis cunctis maribus.

25 Et ecce, die tertio, quando gravissimus vulnerum dolor est: arreptis, duo filii Iacob, Simeon & Levi fratres Dinæ, gladiis, ingressi sunt urbem confidenter: [1] interfectisque omnibus masculis,

26 Hemor & Sichem pariter necaverunt, tollentes Dinam de domo Sichem sororem suam.

[1] *Infr.* 49. 6.

27 Quibus egressis, irruerunt super occisos ceteri filii Iacob: & depopulati sunt urbem in ultionem stupri.

28 Oves eorum, & armenta, & asinos, cunctaque vastantes quæ in domibus & in agris erant;

29 parvulos quoque eorum & uxores duxerunt captivas.

30 Quibus patratis audacter, Iacob dixit ad Simeon & Levi: Turbastis me, & odiosum fecistis me Chananæis & Pherezæis habitatoribus terræ hujus. nos pauci sumus: illi congregati percutient me, & delebor ego, & domus mea.

31 Responderunt: Numquid ut scorto abuti debuere sorore nostra?

CAPUT XXXV.

Ubi Iacob idola suorum juxta Sichem defodisset, jubente Domino ascendit in Bethel, ubi Debora moritur: nascitur Benjamin cum morte matris Rachel:

Rachel: Ruben cum Bala dormit: numerantur filii Iacob, cujus pater Isaac moritur.

1 INtereà locutus est Deus ad Iacob: Surge, & ascende Bethel, & habita ibi, facque altare Deo qui [1] apparuit tibi quando fugiebas Esau fratrem tuum.

[1] Sup. 28. 13.

2 Iacob verò convocata omni domo sua, ait: Abjicite deos alienos qui in medio vestri sunt, & mundamini, ac mutate vestimenta vestra.

3 Surgite, & ascendamus in Bethel, ut faciamus ibi altare Deo: qui exaudivit me in die tribulationis meæ, & socius fuit itineris mei.

4 Dederunt ergo ei omnes deos alienos quos habebant, & inaures quæ erant in auribus eorum: at ille infodit ea subter terebinthum, quæ est post urbem Sichem.

5 Cumque profecti essent, terror Dei invasit omnes per circuitum civitates, & non sunt ausi persequi recedentes.

6 Venit igitur Iacob Luzam, quæ est in terra Chanaan, cognomento Bethel: ipse & omnis populus cum eo.

7 Ædificavitque ibi altare, & appellavit nomen loci illius, Domus Dei: ibi enim [2] apparuit ei Deus cùm fugeret fratrem suum.

[2] Sup. 28. 18.

8 Eodem tempore mortua est Debora

ra nutrix Rebeccæ, & ſepulta eſt ad radices Bethel ſubter quercum: vocatumque eſt nomen loci illius, Quercus fletûs.

9 Apparuit autem iterùm Deus Iacob poſtquam reverſus eſt de Meſopotamia Syriæ, benedixitque ei,

10 dicens: [1] Non vocaberis ultrà Iacob, ſed Iſraël erit nomen tuum. Et appellavit eum Iſraël,

[1] Sup. 32.28.

11 dixitque ei: Ego Deus omnipotens, creſce, & multiplicare: gentes & populi nationum ex te erunt, reges de lumbis tuis egredientur.

12 Terramque quam dedi Abraham & Iſaac, dabo tibi & ſemini tuo poſt te.

13 Et receſſit ab eo.

14 Ille verò erexit titulum lapideum in loco quo locutus fuerat ei Deus: libans ſuper eum libamina, & effundens oleum:

15 vocanſque nomen loci illius, Bethel.

16 Egreſſus autem inde, venit verno tempore ad terram quæ ducit Ephratam: in qua cùm parturiret Rachel,

17 ob difficultatem partus periclitari cœpit. Dixitque ei obſtetrix: Noli timere, quia & hunc habebis filium.

18 Egrediente autem anima præ dolore, & imminente jam morte, vocavit no-

nomen filii sui Benoni, id est, filius doloris mei: pater verò appellavit eum Benjamin, id est, filius dextræ.

19 Mortua est ergo Rachel, & sepulta est in via quæ ducit Ephratam, hæc est Bethlehem.

20 Erexitque Iacob titulum super sepulchrum ejus: [1] Hic est titulus monumenti Rachel, usque in præsentem diem.

[1] Infr. 48. 7.

21 Egressus inde, fixit tabernaculum trans Turrem gregis.

22 [2] Cumque habitaret in illa regione, abiit Ruben, & dormivit cum Bala concubina patris sui: quod illum minimè latuit. Erant autem filii Iacob duodecim.

[2] Infr. 49. 4.

23 Filii Liæ: primogenitus Ruben, & Simeon, & Levi, & Iudas, & Issachar, & Zabulon.

24 Filii Rachel: Ioseph & Benjamin.

25 Filii Balæ ancillæ Rachelis: Dan & Nephthali.

26 Filii Zelphæ ancillæ Liæ: Gad & Aser: hi sunt filii Iacob, qui nati sunt ei in Mesopotamia Syriæ.

27 Venit etiam ad Isaac patrem suum in Mambre, Civitatem Arbee, hæc est Hebron: in qua peregrinatus est Abraham & Isaac.

28 Et completi sunt dies Isaac centum octoginta annorum.

29 Consumptusque ætate mortuus est:

est: & appositus est populo suo senex & plenus dierum: & sepelierunt eum Esau & Iacob filii sui.

CAPVT XXXVI.

Esau cum uxoribus & filiis à fratre Iacob ob nimiam utriusque opulentiam separatur: filiorum Esau genealogia cum habitatione describitur.

1 HÆ sunt autem generationes Esau, ipse est Edom.

2 Esau accepit uxores de filiabus Chanaan: Ada filiam Elon Hethæi, & Oolibama filiam Anæ filiæ Sebeon Hevæi:

3 Basemath quoque filiam Ismaël sororem Nabajoth.

4 [1] Peperit autem Ada, Eliphaz: Basemath genuit Rahuel:

[1] 1. Paral. 1.35.

5 Oolibama genuit Iehus & Ihelon & Core. hi filii Esau qui nati sunt ei in terra Chanaan.

6 Tulit autem Esau uxores suas & filios & filias, & omnem animam domus suæ, & substantiam, & pecora, & cuncta quæ habere poterat in terra Chanaan: & abiit in alteram regionem, recessitque à fratre suo Iacob.

7 [2] Divites enim erant valdè, & simul habitare non poterant: nec sustinebat eos terra peregrinationis eorum præ multitudine gregum.

[2] Sup. 13.6.

8 [3] Habitavitque Esau in monte Seir, ipse est Edom.

[3] Iosue 24.4.

9 Hæ autem ſunt generationes Eſau patris Edom in monte Seir ,

10 & hæc nomina filiorum ejus : [1] Eliphaz filius Ada uxoris Eſau : Rahuel quoque filius Baſemath uxoris ejus.

[1] 1. Paral. 1. 35.

11 Fueruntque Eliphaz filii: Theman, Omar, Sepho, & Gatham, & Cenez.

12 Erat autem Thamna , concubina Eliphaz filii Eſau : quæ peperit ei Amalech. hi ſunt filii Ada uxoris Eſau.

13 Filii autem Rahuel: Nahath & Zara , Samma & Meza. hi filii Baſemath uxoris Eſau.

14 Iſti quoque erant filii Oolibama filiæ Anæ filiæ Sebeon , uxoris Eſau , quos genuit ei , Iehus & Ihelon & Core.

15 Hi duces filiorum Eſau : filii Eliphaz primogeniti Eſau : dux Theman , dux Omar, dux Sepho, dux Cenez ,

16 dux Core, dux Gathan, dux Amalech. hi filii Eliphaz in Terra Edom , & hi filii Ada.

17 Hi quoque filii Rahuel filii Eſau : dux Nahath , dux Zara , dux Samma , dux Meza. hi autem duces Rahuel in Terra Edom : iſti filii Baſemath uxoris Eſau.

18 Hi autem filii Oolibama uxoris Eſau: dux Iehus,dux Ihelon, dux Core. hi duces Oolibama filiæ Anæ uxoris Eſau.

19 Iſti

19 Isti sunt filii Esau, & hi duces eorum: ipse est Edom.

20 [1] Isti sunt filii Seir Horræi, habitatores terræ: Lotan, & Sobal, & Sebeon, & Ana,

[1] 1. Paral. 1.38.

21 & Dison, & Eser, & Disan. hi duces Horræi, filii Seir, in Terra Edom.

22 Facti sunt autem filii Lotan: Hori & Heman. erat autem soror Lotan, Thamna.

23 Et isti filii Sobal: Aluan & Manahat & Ebal, & Sepho & Onam.

24 Et hi filii Sebeon: Aja & Ana. Iste est Ana qui invénit aquas calidas in solitudine, cùm pasceret asinos Sebeon patris sui:

25 habuitque filium Dison, & filiam Oolibama.

26 Et isti filii Dison: Hamdan, & Eseban, & Iethram, & Charan.

27 Hi quoque filii Esar: Balaan, & Zavan, & Acan.

28 Habuit autem filios Disan: Hus & Aram.

29 Hi duces Horræorum: dux Lotan, dux Sobal, dux Sebeon, dux Ana,

30 dux Dison, dux Eser, dux Disan: isti duces Horræorum qui imperaverunt in Terra Seir.

31 Reges autem qui regnaverunt in Ter-

Terra Edom antequam haberent regem filii Israël, fuerunt hi:

32 Bela filius Beor, nomenque urbis ejus Denaba.

33 Mortuus est autem Bela, & regnavit pro eo Iobab filius Zaræ de Bosra.

34 Cumque mortuus esset Iobab, regnavit pro eo Husam de terra Themanorum.

35 Hoc quoque mortuo, regnavit pro eo Adad filius Badad, qui percussit Madian in regione Moab: & nomen urbis ejus Avith.

36 Cùmque mortuus esset Adad, regnavit pro eo Semla de Masreca.

37 Hoc quoque mortuo, regnavit pro eo Saul de fluvio Rohoboth.

38 Cumque & hic obiisset, successit in regnum Balanan filius Achobor.

39 Isto quoque mortuo, regnavit pro eo Adar, nomenque urbis ejus Phau: & appellabatur uxor ejus Meetabel, filia Matred filiæ Mezaab.

40 Hæc ergo nomina ducum Esau, in cognationibus, & locis, & vocabulis suis: dux Thamna, dux Alva, dux Ietheth,

41 dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon.

42 dux Cenez, dux Theman, dux Mabsar,

43 dux

43 dux Magdiel, dux Hiram: hi duces Edom habitantes in terra imperii sui, ipse est Esau pater Idumæorum.

CAPVT XXXVII.

Ioseph fratres apud patrem accusans, visaque somnia narrans, fratrum odium in se concitat: quare primùm volentes illum occidere, consilio Iudæ vendunt Ismaëlitis, inscio Ruben: à patre autem lugetur, & in Ægypto Putiphari venditur.

1 HAbitavit autem Iacob in terra Chanaan, in quâ pater suus peregrinatus est.

2 Et hæ sunt generationes ejus: Ioseph cum sedecim esset annorum, pascebat gregem cum fratribus suis adhuc puer: & erat cum filiis Balæ & Zelphæ uxorum patris sui: accusavitque fratres suos apud patrem crimine pessimo.

3 Israël autem diligebat Ioseph super omnes filios suos, eò quòd in senectute genuisset eum: fecitque ei tunicam polymitam.

4 Videntes autem fratres ejus quòd à patre plus cunctis filiis amaretur, oderant eum, nec poterant ei quidquam pacificè loqui.

5 Accidit quoque ut visum somnium referret fratribus suis: quæ causa majoris odii seminarium fuit.

6 Dixitque ad eos: Audite somnium meum quod vidi:

7 Putabam nos ligare manipulos in agro: & quasi consurgere manipulum meum, & stare, vestrosque manipulos circumstantes adorare manipulum meum.

8 Responderunt fratres ejus: Numquid rex noster eris? aut subjiciemur ditioni tuæ? Hæc ergo causa somniorum atque sermonum, invidiæ & odii fomitem ministravit.

9 Aliud quoque vidit somnium, quod narrans fratribus, ait: Vidi per somnium, quasi solem, & lunam, & stellas undecim adorare me.

10 Quod cùm patri suo & fratribus retulisset, increpavit eum pater suus, & dixit: Quid sibi vult hoc somnium quod vidisti? num ego, & mater tua, & fratres tui adorabimus te super terram?

11 Invidebant ei igitur fratres sui: pater verò rem tacitus considerabat.

12 Cumque fratres illius in pascendis gregibus patris morarentur in Sichem,

13 dixit ad eum Israël: Fratres tui pascunt oves in Sichimis: veni, mittam te ad eos. Quo respondente,

14 Præstò sum, ait ei: Vade, & vide si cuncta prospera sint erga fratres tuos, & pecora: & renuntia mihi quid agatur. Missus de ValleHebron, venit in Sichem:

15 invenitque eum vir errantem in agro, & interrogavit quid quæreret.

16 At

16 At ille respondit: Fratres meos quæro, indica mihi ubi pascant greges.

17 Dixitque ei vir: Recesserunt de loco isto: audivi autem eos dicentes: Eamus in Dothain. Perrexit ergo Joseph post fratres suos, & invenit eos in Dothain.

18 Qui cùm vidissent eum procul, antequam accederet ad eos, cogitaverunt illum occidere:

19 & mutuò loquebantur: Ecce somniator venit:

20 venite, occidamus eum, & mittamus in cisternam veterem: dicemusque, Fera pessima devoravit eum: & tunc apparebit quid illi prosint somnia sua.

21 [1] Audiens autem hoc Ruben, nitebatur liberare eum de manibus eorum, & dicebat:

[1] Infr. 42.22.

22 Non interficiatis animam ejus, nec effundatis sanguinem: sed projicite eum in cisternam hanc, quæ est in solitudine, manusque vestras servate innoxias: hoc autem dicebat, volens eripere eum de manibus eorum, & reddere patri suo.

23 Confestim igitur ut pervenit ad fratres suos, nudaverunt eum tunica talari & polymita:

24 miseruntque eum in cisternam veterem,

terem, quæ non habebat aquam.

25 Et ſedentes ut comederent panem, viderunt Iſmaëlitas viatores venire de Galaad, & camelos eorum; portantes aromata, & reſinam, & ſtacten, in Ægyptum.

26 Dixit ergo Iudas fratribus ſuis: Quid nobis prodeſt ſi occiderimus fratrem noſtrum, & celaverimus ſanguinem ipſius?

27 Melius eſt ut venumdetur Iſmaëlitis, & manus noſtræ non polluantur: frater enim & caro noſtra eſt. Acquieverunt fratres ſermonibus illius:

28 [1] Et prætereuntibus Madianitis negotiatoribus, extrahentes eum de ciſterna, vendiderunt eum Iſmaëlitis, viginti argenteis: qui duxerunt eum in Ægyptum.

[1] Sap. 10.13.

29 Reverſuſque Ruben ad ciſternam, non invenit puerum:

30 & ſciſſis veſtibus pergens ad fratres ſuos, ait: Puer non comparet, & ego quò ibo?

31 Tulerunt autem tunicam ejus, & in ſanguine hœdi, quem occiderant, tinxerunt:

32 mittentes qui ferrent ad patrem, & dicerent: Hanc invenimus: vide utrum tunica filii tui ſit, an non.

33 Quam cùm agnoviſſet pater, ait: Tuni-

Tunica filii mei eſt, fera peſſima comédit eum, beſtia devoravit Ioſeph.

34 Sciſſiſque veſtibus, indutus eſt cilicio, lugens filium ſuum multo tempore.

35 Congregatis autem cunctis liberis ejus ut lenirent dolorem patris, noluit conſolationem accipere, ſed ait: Deſcendam ad filium meum lugens in infernum. Et illo perſeverante in fletu,

36 Madianitæ vendiderunt Ioſeph in Ægypto Putiphari eunucho Pharaonis, magiſtro militum.

CAPVT XXXVIII.

Iudas ex uxore Chananæa tribus filiis ſuſceptis, primum & deinde ſecundum Thamar copulavit: quibus mortuis, eam inſcius pro ſcorto cognovit; quo concubitu Phares & Zaram genuit.

1 EOdem tempore deſcendens Iudas à fratribus ſuis, divertit ad virum Odollamitem, nomine Hiram.

2 [1] Viditque ibi filiam hominis Chananæi, vocabulo Sue: & accepta uxore, ingreſſus eſt ad eam.

[1] 1. Paral. 2.3.

3 Quæ concepit, & peperit filium, & vocavit nomen ejus Her.

4 [2] Rurſumque concepto fœtu, natum filium vocavit Onan.

[2] Num. 26.19.

5 Tertium quoque peperit: quem appellavit Sela. quo nato, párere ultrà ceſſavit.

6 Dedit autem Iudas uxorem primoge-

mogenito suo Her, nomine Thamar.

[1] Num. 26.19.

7 [1] Fuit quoque Her primogenitus Judæ, nequam in conspectu Domini: & ab eo occisus est.

8 Dixit ergo Iudas ad Onan filium suum: Ingredere ad uxorem fratris tui, & sociare illi, ut suscites semen fratri tuo.

9 Ille sciens non sibi nasci filios, introiens ad uxorem fratris sui, semen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine nascerentur.

10 Et idcircò percussit eum Dominus, quòd rem detestabilem faceret.

11 Quam ob rem dixit Iudas Thamar nurui suæ: Esto vidua in domo patris tui, donec crescat Sela filius meus: timebat enim ne & ipse moreretur, sicut fratres ejus. Quæ abiit, & habitavit in domo patris sui.

12 Evolutis autem multis diebus, mortua est filia Sue uxor Iudæ: qui post luctum consolatione suscepta, ascendebat ad tonsores ovium suarum, ipse & Hiras opilio gregis Odollamites, in Thamnas.

13 Nuntiatumque est Thamar quòd socer illius ascenderet in Thamnas ad tondendas oves.

14 Quæ, depositis viduitatis vestibus, assumpsit theristrum: & mutato habitu,

sedit

ſedit in bivio itineris, quod ducit Thamnam: eò quòd creviſſet Sela, & non eum accepiſſet maritum.

15 Quam cùm vidiſſet Iudas ſuſpicatus eſt eſſe meretricem: operuerat enim vultum ſuum, ne agnoſceretur.

16 Ingrediénſque ad eam, ait: Dimitte me ut coëam tecum: neſciebat enim quòd nurus ſua eſſet. Qua reſpondente: Quid dabis mihi ut fruaris concubitu meo?

17 dixit: Mittam tibi hœdum de gregibus. Rurſúmque illa dicente: Patiar quod vis, ſi dederis mihi arrhabonem, donec mittas quòd polliceris.

18 Ait Iudas: Quid tibi vis pro arrhabone dari? Reſpondit: Annulum tuum, & armillam, & baculum quem manu tenes. Ad unum igitur coitum mulier concepit,

19 & ſurgens abiit: depoſitoque habitu, quem ſumpſerat, induta eſt viduitatis veſtibus.

20 Miſit autem Iudas hœdum per paſtorem ſuum Odollamitem, ut reciperet pignus quod dederat mulieri: qui cùm non inveniſſet eam,

21 interrogavit homines loci illius: Vbi eſt mulier quæ ſedebat in bivio? Reſpondentibus cunctis: Non fuit in loco iſto meretrix;

22 reversus est ad Iudam, & dixit ei: Non inveni eam: sed & homines loci illius dixerunt mihi, numquam sedisse ibi scortum.

23 Ait Iudas: Habeat sibi, certè mendacii arguere nos non potest: ego misi hœdum quem promiseram, & tu non invenisti eam.

24 Ecce autem post tres menses nuntiaverunt Iudæ, dicentes: Fornicata est Thamar nurus tua, & videtur uterus illius intumescere. Dixitque Iudas: Producite eam ut comburatur.

25 Quæ cùm duceretur ad pœnam, misit ad socerum suum, dicens: De viro, cujus hæc sunt, concepi: cognosce cujus sit annulus, & armilla, & baculus.

26 Qui agnitis muneribus, ait: Iustior me est: quia non tradidi eam Sela filio meo. Attamen ultrà non cognovit eam.

27 [a] Instante autem partu, apparuerunt gemini in utero: atque in ipsa effusione infantium, unus protulit manum, in qua obstetrix ligavit coccinum, dicens:

[a] Mat. 1. 3.

28 Iste egredietur prior.

29 Illo verò retrahente manum, egressus est alter: dixitque mulier: Quare divisa est propter te maceria? & ob hanc causam vocavit nomen ejus Phares.

30 Posteà

30 [1] Posteà egressus est frater ejus, in cujus manu erat coccinum: quem appellavit Zara.

[1] 1. *Paral.* 2. 4.

CAPUT XXXIX.

Cùm prosperè ageret Ioseph apud herum Putipharem, contemnens heram sæpiùs de concubitu interpellantem, accusatur apud dominum, & in carcerem conjicitur; ubi custodis gratiam nactus, omnium vinctorum curam habet.

1 IGitur Ioseph ductus est in Ægyptum, emitque eum Putiphar eunuchus Pharaonis, princeps exercitus, vir Ægyptius, de manu Ismaëlitarum, à quibus perductus erat.

2 Fuitque Dominus cum eo, & erat vir in cunctis prosperè agens: habitavitque in domo domini sui,

3 qui optimè noverat Dominum esse cum eo, & omnia, quæ gereret, ab eo dirigi in manu illius.

4 Invenitque Ioseph gratiam coram domino suo, & ministrabat ei, à quo præpositus omnibus, gubernabat creditam sibi domum, & universa quæ ei tradita fuerant:

5 benedixitque Dominus domui Ægyptii propter Ioseph, & multiplicavit tam in ædibus quàm in agris cunctam ejus substantiam:

6 nec quidquam aliud noverat, nisi panem quo vescebatur. Erat autem Io-

ſeph pulchra facie, & decorus aſpectu.

7 Poſt multos itaque dies injecit domina ſua oculos ſuos in Ioſeph, & ait: Dormi mecum.

8 Qui nequaquam acquieſcens operi nefario, dixit ad eam: Ecce dominus meus, omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo ſua:

9 nec quidquam eſt quod non in mea ſit poteſtate, vel non tradiderit mihi, præter te, quæ uxor ejus es: quo modo ergo poſſum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?

10 Hujuſcemodi verbis per ſingulos dies, & mulier moleſta erat adoleſcenti, & ille recuſabat ſtuprum.

11 Accidit autem quadam die, ut intraret Ioſeph domum, & operis quippiam abſque arbitris faceret:

12 & illa apprehenſa lacinia veſtimenti ejus, diceret: Dormi mecum. Qui relicto in manu ejus pallio fugit, & egreſſus eſt foras.

13 Cumque vidiſſet mulier veſtem in manibus ſuis, & ſe eſſe contemptam,

14 vocavit ad ſe homines domus ſuæ, & ait ad eos: En introduxit virum Hebræum, ut illuderet nobis: ingreſſus eſt ad me, ut coiret mecum: cumque ego ſucclamaſſem,

15 & audiſſet vocem meam, reliquit pallium

pallium quod tenebam, & fugit foras.

16 In argumentum ergo fidei retentum pallium ostendit marito revertenti domum,

17 & ait: Ingressus est ad me servus Hebræus quem adduxisti ut illuderet mihi:

18 cumque audisset me clamare, reliquit pallium quod tenebam, & fugit foras.

19 His auditis dominus, & nimium credulus verbis conjugis, iratus est valdè:

20 tradiditque Ioseph in carcerem, ubi vincti regis custodiebantur, & erat ibi clausus.

P. 104. 18.

21 Fuit autem Dominus cum Ioseph, & misertus illius dedit ei gratiam in conspectu principis carceris.

22 Qui tradidit in manu illius universos vinctos qui in custodia tenebantur: & quidquid fiebat, sub ipso erat.

23 Nec noverat aliquid, cunctis ei creditis: Dominus enim erat cum illo, & omnia opera ejus dirigebat.

CAPUT XL.

Eunuchorum Pharaonis in carcere Ioseph somnia interpretatus, alterum officio restituendum, alterum suspendio finiendum prædixit: quæ omnia in Pharaonis natalitio evenerunt.

1 His ita gestis, accidit ut peccarent duo eunuchi, pincerna regis

regis Ægypti, & pistor, domino suo.

2 Iratusque contra eos Pharao (nam alter pincernis præerat, alter pistoribus)

3 misit eos in carcerem principis militum, in quo erat vinctus & Ioseph.

4 At custos carceris tradidit eos Ioseph, qui & ministrabat eis. Aliquantulum temporis fluxerat, & illi in custodia tenebantur.

5 Videruntque ambo somnium nocte una juxta interpretationem congruam sibi:

6 ad quos cùm introisset Ioseph manè, & vidisset eos tristes,

7 sciscitatus est eos, dicens: Cur tristior est hodie solito facies vestra?

8 Qui responderunt: Somnium vidimus, & non est qui interpretetur nobis. Dixitque ad eos Ioseph: Numquid non Dei est interpretatio? referte mihi quid videritis.

9 Narravit prior, præpositus pincernarum, somnium suum: Videbam coram me vitem,

10 in qua erant tres propagines, crescere paulatim in gemmas, & post flores uvas maturescere:

11 calicemque Pharaonis in manu mea: tuli ergo uvas, & expressi in calicem quem tenebam, & tradidi poculum Pharaoni.

12 Re-

12 Respondit Ioseph: Hæc est interpretatio somnii: Tres propagines, tres adhuc dies sunt:

13 post quos recordabitur Pharao ministerii tui, & restituet te in gradum pristinum: dabisque ei calicem juxta officium tuum, sicut antè facere consueveras.

14 Tantùm memento mei, cùm benè tibi fuerit, & facias mecum misericordiam: ut suggeras Pharaoni ut educat me de isto carcere:

15 quia furto sublatus sum de terra Hebræorum, & hîc innocens in lacum missus sum.

16 Videns pistorum magister quòd prudenter somnium dissolvisset, ait: Et ego vidi somnium, Quòd tria canistra farinæ haberem super caput meum:

17 & in uno canistro quod erat excelsius, portare me omnes cibos qui fiunt arte pistoria, avesque comedere ex eò.

18 Respondit Ioseph: Hæc est interpretatio somnii: Tria canistra, tres adhuc dies sunt:

19 post quos auferet Pharao caput tuum, ac suspendet te in cruce, & lacerabunt volucres carnes tuas.

20 Exinde dies tertius natalitius Pharaonis erat: qui faciens grande convivium pueris suis, recordatus est inter epulas magistri pincernarum, & pistorum principis.

21 Re-

21 Restituitque alterum in locum suum, ut porrigeret ei poculum :

22 alterum suspendit in patibulo, ut conjectoris veritas probaretur.

23 Et tamen succedentibus prosperis, præpositus pincernarum oblitus est interpretis sui.

CAPUT XLI.

Somnia Pharaonis de bobus & spicis unicus Ioseph interpretatus, toti Ægypto præficitur; & ex Aseneth data sibi a Pharaone uxore duos sustulit filios ante septem famis annos.

1 POst duos annos vidit Pharao somnium. Putabat se stare super fluvium,

2 de quo ascendebant septem boves, pulchræ & crassæ nimis: & pascebantur in locis palustribus.

3 Aliæ quoque septem emergebant de flumine, fœdæ confectæque macie: & pascebantur in ipsa amnis ripa in locis virentibus:

4 devoraveruntque eas, quarum mira species & habitudo corporum erat. Expergefactus Pharao,

5 rursum dormivit, & vidit alterum somnium: Septem spicæ pullulabant in culmo uno plenæ atque formosæ:

6 aliæ quoque totidem spicæ tenues & percussæ uredine oriebantur,

7 devorantes omnem priorum pulchritu-

chritudinem. Evigilans Pharao post quietem,

8 & facto manè, pavore perterritus, misit ad omnes conjectores Ægypti, cunctosque sapientes: & accersitis narravit somnium, nec erat qui interpretaretur.

9 Tunc demum reminiscens pincernarum magister, ait: Confiteor peccatum meum.

10 Iratus rex servis suis, me & magistrum pistorum retrudi jussit in carcerem principis militum:

11 ubi una nocte uterque vidimus somnium præsagum futurorum.

12 Erat ibi puer Hebræus, ejusdem ducis militum famulus: cui narrantes somnia,

13 audivimus quidquid posteà rei probavit eventus ego enim redditus sum officio meo: & ille suspensus est in cruce.

14 Protinus ad regis imperium eductum de carcere Ioseph totonderunt: ac veste mutata, obtulerunt ei.

15 Cui ille ait: Vidi somnia, nec est qui edisserat: quæ audivi te sapientissimè conjicere.

16 Respondit Ioseph: Absque me Deus respondebit prospera Pharaoni.

17 Narravit ergo Pharao quod viderat: Putabam me stare super ripam fluminis,

18 & ſeptem boves de amne conſcendere, pulchras nimis, & obeſis carnibus: quæ in paſtu paludis vireta carpebant.

19 & ecce, has ſequebantur aliæ ſeptem boves in tantum deformes & macilentæ, ut numquam tales in terra Ægypti viderim:

20 quæ, devoratis & conſumptis prioribus,

21 nullum ſaturitatis dedere veſtigium: ſed ſimili macie & ſqualore torpebant. Evigilans, rurſus ſopore depreſſus,

22 vidi ſomnium: Septem ſpicæ pullulabant in culmo uno plenæ atque pulcherrimæ.

23 Aliæ quoque ſeptem tenues & percuſſæ uredine, oriebantur è ſtipula:

24 quæ priorum pulchritudinem devoraverunt. Narravi conjectoribus ſomnium, & nemo eſt qui ediſſerat.

25 Reſpondit Ioſeph: Somnium regis unum eſt: quæ facturus eſt Deus, oſtendit Pharaoni.

26 Septem boves pulchræ, & ſeptem ſpicæ plenæ: ſeptem ubertatis anni ſunt: eamdemque vim ſomnii comprehendunt.

27 Septem quoque boves tenues atque macilentæ, quæ aſcenderunt poſt eas, & ſeptem ſpicæ tenues, & vento urente

urente percussæ: septem anni venturæ sunt famis.

28 Qui hoc ordine complebuntur:

29 Ecce septem anni venient fertilitatis magnæ in universa terra Ægypti:

30 quos sequentur septem anni alii tantæ sterilitatis, ut oblivioni tradatur cuncta retrò abundantia: consumptura est enim fames omnem terram,

31 & ubertatis magnitudinem perditura est inopiæ magnitudo.

32 Quòd autem vidisti secundò ad eamdem rem pertinens somnium: firmitatis indicium est, eò quòd fiat sermo Dei, & velociùs impleatur.

33 Nunc ergo provideat rex virum sapientem & industrium, & præficiat eum Terræ Ægypti:

34 Qui constituat præpositos per cunctas regiones: & quintam partem fructuum per septem annos fertilitatis,

35 qui jam nunc futuri sunt, congreget in horrea: & omne frumentum sub Pharaonis potestate condatur, serveturque in urbibus.

36 Et præparetur futuræ septem annorum fami, quæ oppressura est Ægyptum, & non consumetur terra inopia.

37 Placuit Pharaoni consilium & cunctis ministris ejus:

38 locutusque est ad eos: Num invenire

nire poterimus talem virum, qui spiritu Dei plenus sit?

39 Dixit ergo ad Ioseph: Quia ostendit tibi Deus omnia quæ locutus es, numquid sapientiorem & consimilem tui invenire potero?

1 Psal. 104. 21. 1. Mac. 2. 53. Act. 7. 10.

40 [1] Tu eris super domum meam, & ad tui oris imperium cunctus populus obediet: uno tantùm regni solio te præcedam.

41 Dixitque rursus Pharao ad Ioseph: Ecce, constitui te super universam terram Ægypti.

42 Tulitque annulum de manu sua, & dedit eum in manu ejus: vestivitque eum stola byssina, & collo torquem auream circumposuit.

43 Fecitque eum ascendere super currum suum secundum, clamante præcone, ut omnes coram eo genu flecterent, & præpositum esse scirent universæ Terræ Ægypti.

44 Dixit quoque rex ad Ioseph: Ego sum Pharao: absque tuo imperio non movebit quisquam manum aut pedem in omni terra Ægypti.

45 Vertitque nomen ejus, & vocavit eum lingua Ægyptiaca, Salvatorem mundi. Deditque illi uxorem Aseneth filiam Putiphare sacerdotis Heliopoleos. Egressus est itaque Ioseph ad terram Ægypti,

46 (tri-

46 (triginta autem annorum erat quando ſtetit in conſpectu regis Pharaonis) & circuivit omnes regiones Ægypti.

47 Venitque fertilitas ſeptem annorum: & in manipulos redactæ ſegetes congregatæ ſunt in horrea Ægypti.

48 Omnis etiam frugum abundantia in ſingulis urbibus condita eſt.

49 tantaque fuit abundantia tritici, ut arenæ maris coæquaretur, & copia menſuram excederet.

50 [a] Nati ſunt autem Ioſeph filii duo antequàm veniret fames: quos peperit ei Aſeneth filia Putiphare ſacerdotis Heliopoleos.

[a] Infr. 48. 20. 49. 5.

51 Vocavitque nomen primogeniti, Manaſſes, dicens: Oblivisci me fecit Deus omnium laborum meorum, & domus patris mei.

52 Nomen quoque ſecundi appellavit Ephraim, dicens: Creſcere me fecit Deus in terra paupertatis meæ.

53 Igitur transactis ſeptem ubertatis annis, qui fuerant in Ægypto:

54 cœperunt venire ſeptem anni inopiæ, quos prædixerat Ioſeph: & in univerſo orbe fames prævaluit, in cuncta autem terra Ægypti panis erat.

55 Qua eſuriente, clamavit populus ad Pharaonem, alimenta petens. Quibus

ille

ille respondit: Ite ad Ioseph: & quidquid ipse vobis dixerit, facite.

56 Crescebat autem quotidie fames in omni terra: aperuitque Ioseph universa horrea, & vendebat Ægyptiis: nam & illos oppresserat fames.

57 Omnesque provinciæ veniebant in Ægyptum, ut emerent escas, & malum inopiæ temperarent.

CAPUT XLII.

Fratres Ioseph in Ægyptum pro emendis frumentis à patre missi, ab eo cognoscuntur, ac duriùs tractantur, & in carcerem conjiciuntur: tandem Simeone in vinculis relicto revertuntur, pecuniam in saccis unà cum frumento inscii referentes.

1 AUdiens autem Iacob quòd alimenta venderentur in Ægypto, dixit filiis suis: Quare negligitis?

2 audivi quòd triticum venumdetur in Ægypto: descendite, & emite nobis necessaria, ut possimus vivere, & non consumamur inopia.

3 Descendentes igitur fratres Ioseph decem, ut emerent frumenta in Ægypto,

4 Benjamin domi retento à Iacob, qui dixerat fratribus ejus: Ne fortè in itinere quidquam patiatur mali:

5 ingressi sunt terram Ægypti cum aliis qui pergebant ad emendum. Erat autem fames in terra Chanaan.

6 Et Ioseph erat princeps in terra Ægypti,

gypti, atque ad ejus nutum frumenta populis vendebantur. Cumque adorassent eum fratres sui,

7 & agnovisset eos, quasi ad alienos duriùs loquebatur, interrogans eos: Vnde venistis? Qui responderunt: De terra Chanaan, ut emamus victui necessaria.

8 Et tamen fratres ipse cognoscens, non est cognitus ab eis.

9 Recordatusque somniorum, quæ aliquando viderat, ait ad eos: Exploratores estis: ut videatis infirmiora terræ venistis.

10 Qui dixerunt: Non est ita, domine, sed servi tui venerunt ut emerent cibos.

11 Omnes filii unius viri sumus: pacifici venimus, nec quidquam famuli tui machinantur mali.

12 Quibus ille respondit: Aliter est: immunita terræ hujus considerare venistis.

13 At illi: Duodecim, inquiunt, servi tui, fratres sumus, filii viri unius in terra Chanaan: minimus cum patre nostro est, alius non est super.

14 Hoc est, ait, quod locutus sum: Exploratores estis.

15 Iam nunc experimentum vestri capiam: per salutem Pharaonis non egre-

 diemini

diemini hinc, donec veniat frater vester minimus.

16 Mittite ex vobis unum, & adducat eum: vos autem eritis in vinculis, donec probentur quæ dixistis utrùm vera an falsa sint: alioquin per salutem Pharaonis exploratores estis.

17 Tradidit ergo illos custodiæ tribus diebus.

18 Die autem tertio reductis de carcere, ait: Facite quæ dixi, & vivetis: Deum enim timeo.

19 Si pacifici estis, frater vester unus ligetur in carcere: vos autem abite, & ferte frumenta quæ emistis, in domos vestras,

[a] Infr. 43.5.

20 [a] & fratrem vestrum minimum ad me adducite, ut possim vestros probare sermones, & non moriamini. Fecerunt ut dixerat,

21 & locuti sunt ad invicem: Meritò hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum, videntes angustiam animæ illius, dum deprecaretur nos, & non audivimus: idcircò venit super nos ista tribulatio.

[a] Sup. 37.22.

22 E quibus unus Ruben, ait: Numquid non dixi vobis: [a] Nolite peccare in puerum: & non audistis me? en sanguis ejus exquiritur.

23 Nesciebant autem quòd intelligeret Ioseph:

Ioſeph: eò quòd per interpretem loqueretur ad eos.

24 Avertitque ſe parumper, & flevit: & reverſus locutus eſt ad eos.

25 Tollenſque Simeon, & ligans illis præſentibus, juſſit miniſtris ut implerent eorum ſaccos tritico, & reponerent pecunias ſingulorum in ſacculis ſuis, datis ſuprà cibariis in viam: qui fecerunt ita.

26 At illi portantes frumenta in aſinis ſuis, profecti ſunt.

27 Apertoque unus ſacco, ut daret jumento pabulum in diverſorio, contemplatus pecuniam in ore ſacculi,

28 dixit fratribus ſuis: Reddita eſt mihi pecunia, en habetur in ſacco. Et opſtupefacti turbatique, mutuò dixerunt: Quidnam eſt hoc quod fecit nobis Deus?

29 Veneruntque ad Iacob patrem ſuum in terram Chanaan, & narraverunt ei omnia quæ accidiſſent ſibi, dicentes:

30 Locutus eſt nobis dominus terræ durè, & putavit nos exploratores eſſe provinciæ.

31 Cui reſpondimus: Pacifici ſumus, nec ullas molimur inſidias.

32 Duodecim fratres uno patre geniti ſumus: unus non eſt ſuper, minimus cum patre noſtro eſt in terra Chanaan.

33 Qui ait nobis : Sic probabo quòd pacifici ſitis : Fratrem veſtrum unum dimittite apud me,& cibaria domibus veſtris neceſſaria ſumite, & abite,

34 fratremque veſtrum minimum adducite ad me, ut ſciam quòd non ſitis exploratores : & iſtum, qui tenetur in vinculis, recipere poſſitis : ac deinceps quæ vultis, emendi habeatis licentiam.

35 His dictis, cùm frumenta effunderent, ſinguli repererunt in ore ſaccorum ligatas pecunias: exterritiſque ſimul omnibus,

36 dixit pater Iacob : Abſque liberis me eſſe feciſtis, Ioſeph non eſt ſuper, Simeon tenetur in vinculis, & Benjamin auferetis : in me hæc omnia mala reciderunt.

37 Cui reſpondit Ruben : Duos filios meos interfice, ſi non reduxero illum tibi: trade illum in manu mea, & ego eum tibi reſtituam.

38 At ille : Non deſcendet, inquit, filius meus vobiſcum : frater ejus mortuus eſt, & ipſe ſolus remanſit : ſi quid ei adverſi acciderit in terra, ad quam pergitis, deducetis canos meos cum dolore ad inferos.

CA-

CAPVT XLIII.

Cogente fame ægrè impetrarunt fratres Ioseph à patre, ut in Ægyptum revertentes cum muneribus ac duplici pecunia, Benjamin secum ducerent: qui, educto Simeone de carcere, simul epulati sunt cum Ioseph.

1 INterim fames omnem terram vehementer premebat.

2 Consumptisque cibis quos ex Ægypto detulerant, dixit Iacob ad [illegible]os suos: Revertimini, & emite nobis pauxillum escarum.

3 Respondit Iudas: Denuntiavit nobis vir ille sub attestatione jurisjurandi, dicens: Non videbitis faciem meam, nisi fratrem vestrum minimum adduxeritis vobiscum.

4 Si ergo vis eum mittere nobiscum, pergemus pariter, & ememus tibi necessaria:

5 sin autem non vis, non ibimus: vir enim, ut sæpè diximus, denuntiavit nobis, dicens: [1] Non videbitis faciem meam absque fratre vestro minimo.

[1] *Sup. 42.20.*

6 Dixit eis Israël: In meam hoc fecistis miseriam, ut indicaretis ei & alium habere vos fratrem.

7 At illi responderunt: Interrogavit nos homo per ordinem nostram progeniem: si pater viveret: si haberemus fratrem: & nos respondimus ei consequenter juxta id quod fuerat sciscita-

ſciſcitatus: numquid ſcire poteramus quòd dicturus eſſet: Adducite fratrem veſtrum vobiſcum?

8 Iudas quoque dixit patri ſuo: Mitte puerum mecum, ut proficiſcamur, & poſſimus vivere: ne moriamur nos & parvuli noſtri.

[a] Infr. 44 32.

9 [a] Ego ſuſcipio puerum: de manu mea require illum. niſi reduxero, & reddidero eum tibi, ero peccati reus in te omni tempore.

10 Si non interceſſiſſet dilatio, jam vice altera veniſſemus.

11 Igitur Iſraël pater eorum dixit ad eos: Si ſic neceſſe eſt, facite quod vultis: ſumite de optimis terræ fructibus in vaſis veſtris, & deferte viro munera, modicum reſinæ, & mellis, & ſtoracis, ſtactes, & terebinthi, & amygdalarum.

12 Pecuniam quoque duplicem ferte vobiſcum: & illam, quam inveniſtis in ſacculis, reportate, ne fortè errore factum ſit:

13 ſed & fratrem veſtrum tollite, & ite ad virum.

14 Deus autem meus omnipotens faciat vobis eum placabilem: & remittat vobiſcum fratrem veſtrum quem tenet, & hunc Benjamin: ego autem quaſi orbatus abſque liberis ero.

15 Tulerunt ergo viri munera, & pecuniam

cuniam duplicem, & Benjamin: deſcenderuntque in Ægyptum, & ſteterunt coram Ioſeph.

16 Quos cùm ille vidiſſet, & Benjamin ſimul, præcepit diſpenſatori domus ſuæ, dicens: Introduc viros domum, & occide victimas, & inſtrue convivium: quoniam mecum ſunt comeſturi meridie.

17 Fecit ille quod ſibi fuerat imperatum, & introduxit viros domum.

18 Ibique exterriti, dixerunt mutuò: Propter pecuniam, quam retulimus priùs in ſaccis noſtris, introducti ſumus: ut devolvat in nos calumniam, & violenter ſubjiciat ſervituti, & nos, & aſinos noſtros.

19 Quamobrem in ipſis foribus accedentes ad diſpenſatorem domus,

20 locuti ſunt: Oramus domine ut audias nos. [1] Iam antè deſcendimus ut emeremus eſcas:

[1] Sup. 42.3.

21 quibus emptis, cùm veniſſemus ad diverſorium, aperuimus ſaccos noſtros, & invenimus pecuniam in ore ſaccorum: quam nunc eodem pondere reportavimus.

22 Sed & aliud attulimus argentum, ut emamus quæ nobis neceſſaria ſunt: non eſt in noſtra conſcientia quis poſuerit eam in marſupiis noſtris.

23 At ille reſpondit: Pax vobiſcum, nolite timere: Deus veſter, & Deus patris veſtri, dedit vobis theſauros in ſaccis veſtris. nam pecuniam, quam dediſtis mihi, probatam ego habeo. Eduxitque ad eos Simeon.

24 Et introductis domum, attulit aquam, & laverunt pedes ſuos, deditque pabulum aſinis eorum.

25 Illi verò parabant munera, donec ingrederetur Ioſeph meridie: audierant enim quòd ibi comeſturi eſſent panem.

26 Igitur ingreſſus eſt Ioſeph domum ſuam, obtuleruntque ei munera, tenentes in manibus ſuis: & adoraverunt proni in terram.

27 At ille, clementer reſalutatis eis, interrogavit eos, dicens: Salvus ne eſt pater veſter ſenex, de quo dixeratis mihi? Adhuc vivit?

28 Qui reſponderunt: Soſpes eſt ſervus tuus pater noſter, adhuc vivit. Et incurvati, adoraverunt eum.

29 Attollens autem Ioſeph oculos, vidit Benjamin fratrem ſuum uterinum, & ait: Iſte eſt frater veſter parvulus, de quo dixeratis mihi? Et rurſum: Deus, inquit, miſereatur tui, fili mi.

30 Feſtinavitque, quia commota fuerant viſcera ejus ſuper fratre ſuo, & erumpe-

erumpebant lacrymæ: & introiens cubiculum flevit.

31 Rursumque lota facie egressus, continuit se, & ait: Ponite panes.

32 Quibus appositis, seorsum Ioseph, & seorsum fratribus, Ægyptiis quoque qui vescebantur simul, seorsum (illicitum est enim Ægyptiis comedere cum Hebræis, & profanum putant hujuscemodi convivium)

33 sederunt coram eo, primogenitus juxta primogenita sua, & minimus juxta ætatem suam. Et mirabantur nimis,

34 sumptis partibus quas ab eo acceperant: majorque pars venit Benjamin, ita ut quinque partibus excederet. Biberuntque & inebriati sunt cum eo.

CAPVT XLIV.

Ioseph absconso scypho suo in sacco Benjamin, revocatos ab itinere fratres furti arguit: Iudas autem pro Benjamin se in servitutem offert.

1 PRæcepit autem Ioseph dispensatori domus suæ, dicens: Imple saccos eorum frumento, quantum possunt capere: & pone pecuniam singulorum in summitate sacci.

2 Scyphum autem meum argenteum, & pretium quod dedit tritici, pone in ore sacci junioris. Factumque est ita.

3 Et orto manè, dimissi sunt cum asinis suis.

4 Iamque urbem exierant, & processerant paululum: tunc Ioseph accersito dispensatore domus, Surge, inquit, & persequere viros: & apprehensis dicito: Quare reddidistis malum pro bono?

5 Scyphus, quem furati estis, ipse est in quo bibit dominus meus, & in quo augurari solet: pessimam rem fecistis.

6 Fecit ille ut jusserat. Et apprehensis per ordinem locutus est.

7 Qui responderunt: Quare sic loquitur dominus noster, ut servi tui tantum flagitii commiserint?

8 Pecuniam, quam invenimus in summitate saccorum, reportavimus ad te de terra Chanaan: & quo modo consequens est ut furati simus de domo domini tui aurum vel argentum?

9 Apud quemcumque fuerit inventum servorum tuorum quod quæris, moriatur, & nos erimus servi domini nostri.

10 Qui dixit eis: Fiat juxta vestram sententiam: apud quemcumque fuerit inventum, ipse sit servus meus, vos autem eritis innoxii.

11 Itaque festinatò deponentes in terram saccos, aperuerunt singuli.

12 Quos scrutatus, incipiens à majore usque ad minimum, invenit scyphum in sacco Benjamin.

13 At illi, scissis vestibus, oneratis-

que

que rursum asinis, reversi sunt in oppidum.

14 Primusque Iudas cum fratribus ingressus est ad Ioseph, (necdum enim de loco abierat) omnesque ante eum pariter in terram corruerunt.

15 Quibus ille ait: Cur sic agere voluistis? an ignoratis quòd non sit similis mei in augurandi scientia?

16 Cui Iudas: Quid respondebimus, inquit, domino meo? vel quid loquemur, aut justè poterimus obtendere? Deus invénit iniquitatem servorum tuorum: en omnes servi sumus domini mei, & nos, & apud quem inventus est scyphus.

17 Respondit Ioseph: Absit à me ut sic agam: qui furatus est scyphum, ipse sit servus meus: vos autem abite liberi ad patrem vestrum.

18 Accedens autem propiùs Iudas, confidenter ait: Oro domine mi, loquatur servus tuus verbum in auribus tuis, & ne irascaris famulo tuo: tu es enim post Pharaonem

19 dominus meus. [1] Interrogasti priùs servos tuos: Habetis patrem, aut fratrem?

[1] *Sup.* 42. 13.

20 & nos respondimus tibi domino meo: Est nobis pater senex, & puer parvulus, qui in senectute illius natus

 est;

eſt; cujus uterinus frater mortuus eſt: & ipſum ſolum habet mater ſua, pater verò tenerè diligit eum.

21 Dixiſtique ſervis tuis: Adducite eum ad me, & ponam oculos meos ſuper illum.

22 Suggeſſimus domino meo: Non poteſt puer relinquere patrem ſuum: ſi enim illum dimiſerit, morietur.

[1] Sup. 43. 3. & 5.

23 [1] Et dixiſti ſervis tuis: Niſi venerit frater veſter minimus vobiſcum, non videbitis ampliùs faciem meam.

24 Cùm ergo aſcendiſſemus ad famulum tuum patrem noſtrum, narravimus ei omnia, quæ locutus eſt dominus meus.

25 Et dixit pater noſter: Revertimini, & emite nobis parum tritici.

26 Cui diximus: Ire non poſſumus: ſi frater noſter minimus deſcenderit nobiſcum, proficiſcemur ſimul: alioquin illo abſente, non audemus videre faciem viri.

[2] Sup. 37. 20. 33.

27 Ad quæ ille reſpondit: [2] Vos ſcitis quòd duos genuerit mihi uxor mea.

28 Egreſſus eſt unus, & dixiſtis: Beſtia devoravit eum: & hucuſque non comparet.

29 Si tuleritis & iſtum, & aliquid ei in via contigerit, deducetis canos meos cum mœrore ad inferos.

30 Igitur

30 Igitur ſi intravero ad ſervum tuum patrem noſtrum, & puer defuerit (cùm anima illius ex hujus anima pendeat)

31 videritque eum non eſſe nobiſcum, morietur, & deducent famuli tui canos ejus cum dolore ad inferos.

32 Ego propriè ſervus tuus ſim, qui in meam hunc recepi fidem, & ſpopondi dicens: [1] Niſi reduxero eum, peccati reus ero in patrem meum omni tempore:

[1] *Sup.* 43. 9.

33 Manebo itaque ſervus tuus pro puero in miniſterio domini mei, & puer aſcendat cum fratribus ſuis.

34 Non enim poſſum redire ad patrem meum, abſente puero: nec calamitatis, quæ oppreſſura eſt patrem meum, teſtis aſſiſtam.

CAPVT XLV.

Ioſeph ſe fratribus manifeſtat, eoſque territos cum oſculo amplexatur: quare Pharao unà cum tota domo ſua exultans, præcepit ut advocetur pater cum univerſa domo ſua in Ægyptum: idem multis verbis denuntiat Ioſeph, fratreſque mutlis donatos muneribus ad patrem remittit.

1 NOn ſe poterat ultrà cohibere Ioſeph multis coràm aſtantibus: unde præcepit ut egrederentur cuncti foras, & nullus intereſſet alienus agnitioni mutuæ.

2 Elevavitque vocem cum fletu: quam

audierunt Ægyptii, omnisque domus Pharaonis.

3 Et dixit fratribus suis: Ego sum Ioseph: adhuc pater meus vivit? Non poterant respondere fratres nimio terrore perterriti.

4 Ad quos ille clementer: Accedite, inquit, ad me. Et cùm accessissent propè, [1] Ego sum, ait, Ioseph, frater vester, quem vendidistis in Ægyptum.

[1] *Act.* 7. 13.

5 Nolite pavere, neque vobis durum esse videatur quòd vendidistis me in his regionibus: [2] pro salute enim vestra misit me Deus ante vos in Ægyptum.

[2] *Infr.* 50. 20.

6 Biennium est enim quòd cœpit fames esse in terra: & adhuc quinque anni restant, quibus nec arari poterit, nec meti.

7 Præmisitque me Deus ut reservemini super terram, & escas ad vivendum habere possitis.

8 Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum: qui fecit me quasi patrem Pharaonis, & dominum universæ domus ejus, ac principem in omni terra Ægypti.

9 Festinate, & ascendite ad patrem meum, & dicetis ei: Hæc mandat filius tuus Ioseph: Deus fecit me dominum universæ terræ Ægypti: descende ad me, ne morêris,

10 &

10 & habitabis in terra Geſſen: eriſque juxta me; tu, & filii tui, & filii filiorum tuorum, oves tuæ, & armenta tua, & univerſa quæ poſſides.

11 Ibique te paſcam (adhuc enim quinque anni reſidui ſunt famis) ne & tu pereas, & domus tua, & omnia quæ poſſides.

12 En oculi veſtri, & oculi fratris mei Benjamin, vident quòd os meum loquatur ad vos.

13 Nuntiate patri meo univerſam gloriam meam, & cuncta quæ vidiſtis in Ægypto: feſtinate, & adducite eum ad me.

14 Cumque amplexatus recidiſſet in collum Benjamin fratris ſui, flevit: illo quoque ſimiliter flente ſuper collum ejus.

15 Oſculatuſque eſt Ioſeph omnes fratres ſuos, & ploravit ſuper ſingulos: poſt quæ auſi ſunt loqui ad eum.

16 Auditumque eſt, & celebri ſermone vulgatum in aula regis: Venerunt fratres Ioſeph: & gaviſus eſt Pharao, atque omnis familia ejus.

17 Dixitque ad Ioſeph ut imperaret fratribus ſuis, dicens: Onerantes jumenta, ite in terram Chanaan,

18 & tollite inde patrem veſtrum & cognationem, & venite ad me: & ego dabo vobis omnia bona Ægypti, ut comedatis medullam terræ.

19 Præ-

19 Præcipe etiam ut tollant plauſtra de terra Ægypti, ad ſubvectionem parvulorum ſuorum ac conjugum: & dicito: Tollite patrem veſtrum, & properate quantocyùs venientes.

20 Nec dimittatis quidquam de ſupellectili veſtra: quia omnes opes Ægypti, veſtræ erunt.

21 Feceruntque filii Iſraël ut eis mandatum fuerat. Quibus dedit Ioſeph plauſtra, ſecundùm Pharaonis imperium: & cibaria in itinere.

22 Singulis quoque proferri juſſit binas ſtolas: Benjamin verò dedit trecentos argenteos cum quinque ſtolis optimis:

23 tantumdem pecuniæ & veſtium mittens patri ſuo; addens & aſinos decem, qui ſubveherent ex omnibus divitiis Ægypti: & totidem aſinas, triticum in itinere paneſque portantes.

24 Dimiſit ergo fratres ſuos, & proficiſcentibus, ait: Ne iraſcamini in via.

25 Qui aſcendentes ex Ægypto, venerunt in terram Chanaan ad patrem ſuum Iacob.

26 Et nuntiaverunt ei, dicentes: Ioſeph filius tuus vivit: & ipſe dominatur in omni terra Ægypti. Quo audito Iacob, quaſi de gravi ſomno evigilans, tamen non credebat eis.

27 Illi econtrà referebant omnem ordinem

dinem rei. Cumque vidiſſet plauſtra, & univerſa quæ miſerat, revixit ſpiritus ejus,

28 & ait: Sufficit mihi ſi adhuc Ioſeph filius meus vivit: vadam, & videbo illum antequam moriar.

CAPVT XLVI.

Iacob renovata Dei promiſſione cum univerſis filiis ac nepotibus, quorum nomina recenſentur, in Ægyptum deſcendit: cui occurrens Ioſeph, ſuadet ut Pharaoni ſe paſtores ovium dicant.

1 PRofectuſque Iſraël cum omnibus quæ habebat, venit ad Puteum juramenti. & mactatis ibi victimis Deo patris ſui Iſaac,

2 audivit eum per viſionem noctis vocantem ſe, & dicentem ſibi: Iacob, Iacob. Cui reſpondit: Ecce adſum.

3 Ait illi Deus: Ego ſum fortiſſimus Deus patris tui: noli timere, deſcende in Ægyptum, quia in gentem magnam faciam te ibi.

4 Ego deſcendam tecum illuc, & ego inde adducam te revertentem: Ioſeph quoque ponet manus ſuas ſuper oculos tuos.

5 Surrexit autem Iacob à Puteo juramenti: [1] tuleruntque eum filii cum parvulis & uxoribus ſuis in plauſtris quæ miſerat Pharao ad portandum ſenem,

[1] Act. 7. 15.

6 & omnia quæ poſſederat in Terra Cha-

Chanaan: [1] venitque in Ægyptum cum omni semine suo,

7 filii ejus, & nepotes, filiæ, & cuncta simul progenies.

8 Hæc sunt autem nomina filiorum Israël, qui ingressi sunt in Ægyptum, ipse cum liberis suis. [2] Primogenitus Ruben.

9 Filii Ruben: Henoch & Phallu & Hesron & Charmi.

10 [3] Filii Simeon: Iamuël & Iamin & Ahod & Iachin & Sohar, & Saul filius Chanaanitidis.

11 [4] Filii Levi: Gerson & Caath & Merari.

12 [5] Filii Iuda: Her & Onan & Sela & Phares & Zara. mortui sunt autem Her & Onan in terra Chanaan. Natique sunt filii Phares: Hesron & Hamul.

13 [6] Filii Issachar: Thola & Phua & Iob & Semron.

14 Filii Zabulon: Sared & Elon & Iahelel.

15 Hi filii Lia quos genuit in Mesopotamia Syriæ cum Dina filia sua. omnes animæ filiorum ejus & filiarum, triginta tres.

16 Filii Gad: Sephion & Haggi & Suni & Esebon & Heri & Arodi & Areli.

17 [7] Filii Aser: Iamne & Iesua & Iessui & Beria, Sara quoque soror eorum. Filii Beria: Heber & Melchiel.

18 hi

[1] Ios. 24. 5. Psalm. 104. 23. Isaia 52. 4.
[2] Exod. 1. 2. 6. 14. Num. 26. 5. 1. Paral. 5. 1. & 3.
[3] Exod. 6. 15. 1. Paral. 4. 24.
[4] 1. Paral. 6. 1.
[5] 1. Paral. 2. 3. 4. 21.
[6] 1. Paral. 7. 1.
[7] 1. Paral. 7. 30.

18 hi filii Zelphæ, quam dedit Laban Liæ filiæ suæ. & hos genuit Iacob sedecim animas.

19 Fili Rachel uxoris Iacob: Ioseph & Benjamin.

20 [1] Natique sunt Ioseph filii in Terra Ægypti, quos genuit ei Aseneth filia Putiphare sacerdotis Heliopoleos: Manasses & Ephraim.

21 Filii Benjamin: [2] Bela & Bechor & Asbel & Gera & Naaman & Echi & Ros & Mophim & Ophim & Ared.

22 hi filii Rachel quos genuit Iacob: omnes animæ, quatuordecim.

23 Filii Dan: Husim.

24 Filii Nephthali: Iasiël & Guni & Ieser & Sallem.

25 Hi filii Balæ, quam dedit Laban Racheli filiæ suæ: & hos genuit Iacob: omnes animæ, septem.

26 Cunctæ animæ, quæ ingressæ sunt cum Iacob in Ægyptum, & egressæ sunt de femore illius, absque uxoribus filiorum ejus, sexaginta sex.

27 Filii autem Ioseph, qui nati sunt ei in terra Ægypti, animæ duæ. [3] Omnes animæ domus Iacob, quæ ingressæ sunt in Ægyptum, fuere septuaginta.

28 Misit autem Iudam ante se ad Ioseph, ut nuntiaret ei, & occurreret in Gessen.

[1] Sup. 41.50.
[2] 1. Paral. 7. 6.8.1.
[3] Deut. 10.22.

29 Quò

Chanaan: [1] venitque in Ægyptum cum omni semine suo,

7 filii ejus, & nepotes, filiæ, & cuncta simul progenies.

8 Hæc sunt autem nomina filiorum Israël, qui ingressi sunt in Ægyptum, ipse cum liberis suis. [2] Primogenitus Ruben.

9 Filii Ruben: Henoch & Phallu & Hesron & Charmi.

10 [3] Filii Simeon: Iamuël & Iamin & Ahod & Iachin & Sohar, & Saul filius Chanaanitidis.

11 [4] Filii Levi: Gerson & Caath & Merari.

12 [5] Filii Iuda: Her & Onan & Sela & Phares & Zara. mortui sunt autem Her & Onan in terra Chanaan. Natique sunt filii Phares: Hesron & Hamul.

13 [6] Filii Issachar: Thola & Phua & Iob & Semron.

14 Filii Zabulon: Sared & Elon & Iahelel.

15 Hi filii Lia quos genuit in Mesopotamia Syriæ cum Dina filia sua. omnes animæ filiorum ejus & filiarum, triginta tres.

16 Filii Gad: Sephion & Haggi & Suni & Esebon & Heri & Arodi & Areli.

17 [7] Filii Aser: Iamne & Iesua & Iessui & Beria, Sara quoque soror eorum. Filii Beria: Heber & Melchiel.

[1] Iof. 24. 5. Psalm. 104. 23. Isaia 52. 4.
[2] Exod. 1. 2. 6. 14. Num. 26. 5. 1. Paral. 5. 1. & 3.
[3] Exod. 6. 15. 1. Paral. 4. 24.
[4] 1. Paral. 6. 1.
[5] 1. Paral. 2. 3. 4. 21.
[6] 1. Paral. 7. 1.
[7] 1. Paral. 7. 30.

18 hi filii Zelphæ, quam dedit Laban Liæ filiæ suæ. & hos genuit Iacob sedecim animas.

19 Fili Rachel uxoris Iacob: Ioseph & Benjamin.

20 [1] Natique sunt Ioseph filii in Terra Ægypti, quos genuit ei Aseneth filia Putiphare sacerdotis Heliopoleos: Manasses & Ephraim.

21 Filii Benjamin: [2] Bela & Bechor & Asbel & Gera & Naaman & Echi & Ros & Mophim & Ophim & Ared.

22 hi filii Rachel quos genuit Iacob: omnes animæ, quatuordecim.

23 Filii Dan: Husim.

24 Filii Nephthali: Iasiël & Guni & Ieser & Sallem.

25 Hi filii Balæ, quam dedit Laban Racheli filiæ suæ: & hos genuit Iacob: omnes animæ, septem.

26 Cunctæ animæ, quæ ingressæ sunt cum Iacob in Ægyptum, & egressæ sunt de femore illius, absque uxoribus filiorum ejus, sexaginta sex.

27 Filii autem Ioseph, qui nati sunt ei in terra Ægypti, animæ duæ. [3] Omnes animæ domus Iacob, quæ ingressæ sunt in Ægyptum, fuere septuaginta.

28 Misit autem Iudam ante se ad Ioseph, ut nuntiaret ei, & occurreret in Gessen.

[1] Sup. 41.50.
[2] 1. Paral. 7. 6.8.1.
[3] Deut. 10.22.

29 Quò

29 Quò cùm pervenisset, juncto Ioseph curru suo, ascendit obviàm patri suo ad eumdem locum: vidensque eum, irruit super collum ejus, & inter amplexus flevit.

30 Dixitque pater ad Ioseph: Iam lætus moriar, quia vidi faciem tuam, & superstitem te relinquo.

31 At ille locutus est ad fratres suos, & ad omnem domum patris sui: Ascendam & nuntiabo Pharaoni, dicamque ei: Fratres mei, & domus patris mei, qui erant in Terra Chanaan, venerunt ad me:

32 Et sunt viri pastores ovium, curamque habent alendorum gregum: pecora sua, & armenta, & omnia quæ habere potuerunt, adduxerunt secum.

33 Cumque vocaverit vos, & dixerit: Quod est opus vestrum?

34 Respondebitis: Viri pastores sumus servi tui, ab infantia nostra usque in præsens, & nos & patres nostri. Hæc autem dicetis, ut habitare possitis in Terra Gessen: quia detestantur Ægyptii omnes pastores ovium.

CAPUT XLVII.

Introducto Iacob cum filiis ad Pharaonem, Terra Gessen conceditur: fames tantùm premit Ægyptum, ut venditis pecoribus terram quoque vendere sint coacti: quo factum est ut quinta pars fructuum regibus Ægypti perpetuò cedat, præterquam in possessionibus

nibus sacerdotum. Post annos septemdecim Iacob plurimum ditatus adjurat Ioseph de sua sepultura.

1 Ingressus ergo Ioseph nuntiavit Pharaoni, dicens: Pater meus & fratres, oves eorum & armenta, & cuncta quæ possident, venerunt de Terra Chanaan: & ecce consistunt in Terra Gessen.

2 Extremos quoque fratrum suorum quinque viros constituit coram rege:

3 quos ille interrogavit: Quid habetis operis? Responderunt: Pastores ovium sumus servi tui, & nos, & patres nostri.

4 Ad peregrinandum in terra tua venimus: quoniam non est herba gregibus servorum tuorum, ingravescente fame in terra Chanaan: petimusque ut esse nos jubeas servos tuos in Terra Gessen.

5 Dixit itaque rex ad Ioseph: Pater tuus & fratres tui venerunt ad te.

6 Terra Ægypti in conspectu tuo est: in optimo loco fac eos habitare, & trade eis Terram Gessen. Quòd si nosti in eis esse viros industrios, constitue illos magistros pecorum meorum.

7 Post hæc introduxit Ioseph patrem suum ad regem, & statuit eum coram eo: qui benedicens illi,

8 & interrogatus ab eo: Quot sunt dies annorum vitæ tuæ?

9 Re-

9 Respondit: Dies peregrinationis meæ centum triginta annorum sunt, parvi & mali, & non pervenerunt usque ad dies patrum meorum quibus peregrinati sunt.

10 Et benedicto rege, egressus est foras.

11 Ioseph verò patri & fratribus suis dedit possessionem in Ægypto in optimo terræ loco, Ramesses, ut præceperat Pharao.

12 Et alebat eos, omnemque domum patris sui, præbens cibaria singulis.

13 In toto enim orbe panis deerat, & oppresserat fames terram, maximè Ægypti & Chanaan.

14 E quibus omnem pecuniam congregavit pro venditione frumenti, & intulit eam in ærarium regis.

15 Cumque defecisset emptoribus pretium, venit cuncta Ægyptus ad Ioseph, dicens: Da nobis panes: quare morimur coram te, deficiente pecunia?

16 Quibus ille respondit: Adducite pecora vestra, & dabo vobis pro eis cibos, si pretium non habetis.

17 Quæ cùm adduxissent, dedit eis alimenta pro equis, & ovibus, & bobus, & asinis: sustentavitque eos illo anno pro commutatione pecorum.

18 Venerunt quoque anno secundo, & dixe-

dixerunt ei : Non celabimus dominum noſtrum, quòd deficiente pecunia, pecora ſimul defecerunt : nec clam te eſt, quòd abſque corporibus & terra nihil habeamus.

19 Cur ergo moriemur te vidente ? & nos & terra noſtra tui erimus : eme nos in ſervitutem regiam, & præbe ſemina, ne pereunte cultore redigatur terra in ſolitudinem.

20 Emit igitur Ioſeph omnem terram Ægypti, vendentibus ſingulis poſſeſſiones ſuas præ magnitudine famis. Subjecitque eam Pharaoni,

21 & cunctos populos ejus, à noviſſimis terminis Ægypti uſque ad extremos fines ejus,

22 præter terram ſacerdotum, quæ à rege tradita fuerat eis : quibus & ſtatuta cibaria ex horreis publicis præbebantur, & idcircò non ſunt compulſi vendere poſſeſſiones ſuas.

23 Dixit ergo Ioſeph ad populos : En ut cernitis, & vos & terram veſtram Pharao poſſidet : accipite ſemina, & ſerite agros,

24 ut fruges habere poſſitis. Quintam partem regi dabitis : quatuor reliquas permitto vobis in ſementem, & in cibum familiis & liberis veſtris.

25 Qui reſponderunt : Salus noſtra in

manu

domanu tua est: respiciat nos tantùm dominus noster, & læti serviemus regi.

26 Ex eo tempore usque in præsentem diem, in universa Terra Ægypti, regibus quinta pars solvitur, & factum est quasi in legem, absque terra sacerdotali, quæ libera ab hac conditione fuit.

27 Habitavit ergo Israël in Ægypto, id est, in Terra Gessen, & possedit eam: auctusque est, & multiplicatus nimis.

28 Et vixit in ea decem & septem annis: factique sunt omnes dies vitæ illius centum quadraginta septem annorum.

29 Cumque appropinquare cerneret diem mortis suæ, vocavit filium suum Ioseph, & dixit ad eum: Si inveni gratiam in conspectu tuo, [a] pone manum tuam sub femore meo: & facies mihi misericordiam & veritatem, ut non sepelias me in Ægypto:

[a] Sup. 24. 2.

30 sed dormiam cum patribus meis, & auferas me de terra hac, condasque in sepulchro majorum meorum. Cui respondit Ioseph: Ego faciam quod jussisti.

31 Et ille: Iura ergo, inquit, mihi. Quo jurante, adoravit Israël Deum, conversus ad lectuli caput.

CAPVT XLVIII.

Iacob ægrotantem invisit Ioseph; cujus filios Manassem & Ephraim Iacob sibi adoptat ac benedicit, minorem contradicente Ioseph majori præponens, & supra fratres partem unam Ioseph tribuens.

1 His

1 HIs ita transactis, nuntiatum est Ioseph quòd ægrotaret pater suus: qui, assumptis duobus filiis Manasse & Ephraim, ire perrexit.

2 Dictumque est seni: Ecce filius tuus Ioseph venit ad te. Qui confortatus sedit in lectulo.

3 Et ingresso ad se, ait: Deus omnipotens [1] apparuit mihi in Luza, quæ est in terra Chanaan: Benedixitque mihi,

4 & ait: Ego te augebo & multiplicabo, & faciam te in turbas populorum: daboque tibi terram hanc, & semini tuo post te, in possessionem sempiternam.

5 Duo ergo filii tui, qui [2] nati sunt tibi in Terra Ægypti antequàm huc venirem ad te, mei erunt: [3] Ephraim & Manasses, sicut Ruben & Simeon reputabuntur mihi.

6 Reliquos autem quos genueris post eos, tui erunt, & nomine fratrum suorum vocabuntur in possessionibus suis.

7 Mihi enim, quando veniebam de Mesopotamia, [4] mortua est Rachel in terra Chanaan in ipso itinere, eratque vernum tempus: & ingrediebar Ephratam, & sepelivi eam juxta viam Ephratæ, quæ alio nomine appellatur Bethlehem.

[1] Sup. 28.13.
[2] Sup. 41.50.
[3] Iof. 13.7. 29.
[4] Sup. 35.19.

8 Videns autem filios ejus, dixit ad eum: Qui sunt isti?

9 Respondit: Filii mei sunt, quos donavit mihi Deus in hoc loco. Adduc, inquit, eos ad me, ut benedicam illis.

10 Oculi enim Israël caligabant præ nimia senectute, & clarè videre non poterat. Applicitosque ad se deosculatus, & circumplexus eos,

11 dixit ad filium suum: Non sum fraudatus aspectu tuo: insuper ostendit mihi Deus semen tuum.

12 Cumque tulisset eos Ioseph de gremio patris, adoravit pronus in terram.

13 Et posuit Ephraim ad dexteram suam, id est, ad sinistram Israël: Manassen verò in sinistra sua, ad dexteram scilicet patris, applicuitque ambos ad eum.

14 Qui extendens manum dexteram, posuit super caput Ephraim minoris fratris: sinistram autem super caput Manasse, qui major natu erat, commutans manus.

15 [1] Benedixitque Iacob filiis Ioseph, & ait: Deus, in cujus conspectu ambulaverunt patres mei Abraham & Isaac, Deus qui pascit me ab adolescentia mea usque in præsentem diem:

16 [2] Angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis: & invocetur

[1] Hebr. 11.21.

[2] Sup. 31.29. 32.2. Matt. 18.10.

cetur super eos nomen meum, nomina quoque patrum meorum Abraham & Isaac, & crescant in multitudinem super terram.

17 Videns autem Ioseph quòd posuisset pater suus dexteram manum super caput Ephraim, graviter accepit; & apprehensam manum patris levare conatus est de capite Ephraim, & transferre super caput Manasse.

18 Dixitque ad patrem: Non ita convenit, pater: quia hic est primogenitus, pone dexteram tuam super caput ejus.

19 Qui renuens, ait: Scio fili mi, scio: & iste quidem erit in populos, & multiplicabitur: sed frater ejus minor, major erit illo: & semen illius crescet in gentes.

20 Benedixitque eis in tempore illo, dicens: In te benedicetur Israël, atque dicetur: Faciat tibi Deus sicut Ephraim, & sicut Manasse. Constituitque Ephraim ante Manassen.

21 Et ait ad Ioseph filium suum: En ego morior, & erit Deus vobiscum, reducetque vos ad terram patrum vestrorum.

22 Do tibi [1] partem unam extra fratres tuos, quam tuli de manu [2] Amorrhæi in gladio & arcu meo.

[1] Iosue. 15.7. 16.1.
[2] Iosue. 24.8.

CAPVT XLIX.

Iacob singulis filiis suis benedicens, & quorumdam defectus arguens, futura illis prædicit; tandémque declarato sepultura suæ loco moritur.

Deut. 33.6. 1 VOcavit autem Iacob filios suos, & ait eis: Congregamini, ut annuntiem quæ ventura sunt vobis in diebus novissimis.

2 Congregamini, & audite filii Iacob, audite Israël patrem vestrum:

3 Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & principium doloris mei: prior in donis, major in imperio.

4 Effusus es sicut aqua, non crescas: [1] quia ascendisti cubile patris tui, & maculasti stratum ejus.

[1] Sup. 35.22. 1. Paral. 5.1.

5 Simeon & Levi fratres: vasa iniquitatis bellantia.

6 In consilium eorum non veniat anima mea, & in cœtu illorum non sit gloria mea: [2] quia in furore suo occiderunt virum, & in voluntate sua suffoderunt murum.

[2] Sup. 34.25.

7 Maledictus furor eorum, quia pertinax: & indignatio eorum, quia dura: [3] dividam eos in Iacob, & dispergam eos in Israël.

[3] Ios. 19.1.

8 Iuda, te laudabunt fratres tui: manus tua in cervicibus inimicorum tuorum, adorabunt te filii patris tui.

9 [4] Catulus leonis Iuda: ad prædam fili

[4] 1. Paral. 5.2.

fili mi aſcendiſti: requieſcens accubuiſti ut leo, & quaſi leæna, quis ſuſcitabit eum?

10 [a] NON AUFERETUR ſceptrum de Iuda, & dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentium.

[a] Mat. 2.6. Ioan. 1.45.

11 Ligans ad vineam pullum ſuum, & ad vitem, ô fili mi, aſinam ſuam. Lavabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine uvæ pallium ſuum.

12 Pulchriores ſunt oculi ejus vino, & dentes ejus lacte candidiores.

13 Zabulon in littore maris habitabit, & in ſtatione navium pertingens uſque ad Sidonem.

14 Iſſachar aſinus fortis accubans inter terminos.

15 Vidit requiem quòd eſſet bona: & terram quòd optima: & ſuppoſuit humerum ſuum ad portandum, factuſque eſt tributis ſerviens.

16 Dan judicabit populum ſuum ſicut & alia tribus in Iſraël.

17 Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita, mordens ungulas equi, ut cadat aſcenſor ejus retrò.

18 SALUTARE tuum expectabo Domine.

19 Gad, accinctus prœliabitur ante eum: & ipſe accingetur retrorſum.

20 Aser, pinguis panis ejus, & præbebit delicias regibus.

21 Nephthali, cervus emissus, & dans eloquia pulchritudinis.

[1] 1. Paral. 5. 1.

22 [1] Filius accrescens Ioseph, filius accrescens & decorus aspectu: filiæ discurrerunt super murum.

23 Sed exasperaverunt eum, & jurgati sunt, invideruntque illi habentes jacula.

24 Sedit in forti arcus ejus, & dissoluta sunt vincula brachiorum & manuum illius per manus potentis Iacob: inde pastor egressus est lapis Israël.

25 Deus patris tui erit adjutor tuus, & omnipotens benedicet tibi benedictionibus cæli desuper, benedictionibus abyssi jacentis deorsum, benedictionibus uberum & vulvæ.

26 Benedictiones patris tui confortatæ sunt benedictionibus patrum ejus: donec veniret desiderium collium æternorum: fiant in capite Ioseph, & in vertice Nazaræi inter fratres suos.

27 Benjamin lupus rapax, manè comedet prædam, & vespere dividet spolia.

28 Omnes hi in tribubus Israël duodecim: hæc locutus est eis pater suus, benedixitque singulis, benedictionibus propriis,

29 Et

29 Et præcepit eis, dicens : Ego congregor ad populum meum : sepelite me cum patribus meis in spelunca duplici, quæ est in agro Ephron Hethæi,

30 contra Mambre in terra Chanaan, [a] quam emit Abraham cum agro ab Ephron Hethæo, in possessionem sepulchri.

[a] Sup. 23.17.

31 Ibi sepelierunt eum, & Saram uxorem ejus : ibi sepultus est Isaac cum Rebecca conjuge sua : ibi & Lia condita jacet.

32 Finitisque mandatis quibus filios instruebat, collegit pedes suos super lectulum, & obiit : appositusque est ad populum suum.

CAPUT L.

Ioseph corpus patris curans cum senioribus Ægypti proficiscitur, ut in Terra Chanaan sepeliat; quo magna solemnitate peracto, fratres ob irrogatam illi injuriam sibi timentes, benignè suscipit & consolatur: qui ubi mandatum dedisset de suis ossibus in Terram Chanaan deferendis, in pace quievit.

1 QVod cernens Ioseph, ruit super faciem patris flens & deosculans eum.

2 Præcepitque servis suis medicis ut aromatibus condirent patrem.

3 Quibus jussa explentibus, transierunt quadraginta dies : iste quippe mos erat cadaverum conditorum, flevit-

que eum Ægyptus ſeptuaginta diebus.

4 Et expleto planctus tempore, locutus eſt Ioſeph ad familiam Pharaonis: Si inveni gratiam in conſpectu veſtro, loquimini in auribus Pharaonis:

5 eò quòd pater meus adjuraverit me, dicens: En morior, in ſepulchro meo [a] quod fodi mihi in Terra Chanaan, ſepelies me. Aſcendam igitur, & ſepeliam patrem meum, ac revertar.

[a] Sup. 47. 29.

6 Dixitque ei Pharao: Aſcende & ſepeli patrem tuum ſicut adjuratus es.

7 Quo aſcendente, ierunt cum eo omnes ſenes domus Pharaonis, cunctique majores natu Terræ Ægypti:

8 domus Ioſeph cum fratribus ſuis, abſque parvulis & gregibus, atque armentis, quæ dereliquerant in Terra Geſſen.

9 Habuit quoque in comitatu currus & equites: & facta eſt turba non modica.

10 Veneruntque ad Aream Atad, quæ ſita eſt trans Iordanem: ubi celebrantes exequias planctu magno atque vehementi, impleverunt ſeptem dies.

11 Quod cùm vidiſſent habitatores Terræ Chanaan, dixerunt: Planctus magnus eſt iſte Ægyptiis. Et idcircò vocatum eſt nomen loci illius, Planctus Ægypti.

12 Fe-

12 Fecerunt ergo filii Iacob sicut præceperat eis:

13 Et portantes eum in Terram Chanaan, [1] sepelierunt eum in spelunca duplici, [2] quam emerat Abraham cum agro in possessionem sepulchri ab Ephron Hethæo contra faciem Mambre.

[1] *Act.* 7.16. [2] *Sup.* 23.16.

14 Reversusque est Ioseph in Ægyptum cum fratribus suis, & omni comitatu, sepulto patre.

15 Quo mortuo, timentes fratres ejus, & mutuò colloquentes: Ne fortè memor sit injuriæ quam passus est, & reddat nobis omne malum quod fecimus;

16 mandaverunt ei, dicentes: Pater tuus præcepit nobis antequam moreretur,

17 ut hæc tibi verbis illius diceremus: Obsecro, ut obliviscaris sceleris fratrum tuorum, & peccati atque malitiæ quam exercuerunt in te: nos quoque oramus ut servis Dei patris tui dimittas iniquitatem hanc. Quibus auditis, flevit Ioseph.

18 Veneruntque ad eum fratres sui: & proni adorantes in terram, dixerunt: Servi tui sumus.

19 Quibus ille respondit: Nolite timere: num Dei possumus resistere voluntati?

20 [1] Vos cogitastis de me malum: sed Deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me, sicut in præsentiarum cernitis, & salvos faceret multos populos.

[1] Sup. 45.5.

21 Nolite timere: ego [2] pascam vos & parvulos vestros. consolatusque est eos, & blande ac leniter est locutus.

[2] Sup. 47.12.

22 Et habitavit in Ægypto cum omni domo patris sui: vixitque centum decem annis. Et vidit Ephraim filios usque ad tertiam generationem. [3] Filii quoque Machir filii Manasse nati sunt in genibus Ioseph.

[3] Num. 32.39.

23 Quibus transactis, [4] locutus est fratribus suis: Post mortem meam Deus visitabit vos, & ascendere vos faciet de terra ista ad terram quam juravit Abraham, Isaac, & Iacob.

[4] Heb. 11.12.

24 Cùmque adjurasset eos, atque dixisset: Deus visitabit vos: [5] asportate ossa mea vobiscum de loco isto:

[5] Exod. 13.19. Ios. 24.32.

25 mortuus est, expletis centum decem vitæ suæ annis. Et conditus aromatibus, repositus est in loculo in Ægypto.

LIBER

LIBER EXODVS,

Hebraice
VEELLE SEMOTH.

CAPVT PRIMVM.

Nomina filiorum Iſraël qui Ægyptum ingreſſi ſunt; quorum multiplicationem novus Pharao fruſtrà impedire nititur onerum impoſitione, maſculorum cæde ac ſubmerſione: de obſtetricum miſeratione, & earum à Deo præmiatione.

1 HÆc ſunt nomina filiorum Iſraël qui ingreſſi ſunt in Ægyptum cum Iacob: ſinguli cum domibus ſuis introierunt: *Geneſ. 46.8.*

2 Ruben, Simeon, Levi, Iudas,

3 Iſſachar, Zabulon & Benjamin,

4 Dan, & Nephthali, Gad, & Aſer.

5 Erant igitur omnes animæ eorum, qui egreſſi ſunt de femore Iacob, ſeptuaginta: Ioſeph autem in Ægypto erat.

6 Quo mortuo, & univerſis fratribus ejus, omnique cognatione illa,

7 [1] filii Iſraël creverunt, & quaſi germinantes multiplicati ſunt: ac roborati nimis, impleverunt terram. [1] *Act. 7.17.*

8 Surrexit intereà rex novus ſuper Ægyptum, qui ignorabat Ioſeph:

9 & ait ad populum suum: Ecce, populus filiorum Israël multus, & fortior nobis est.

10 Venitè, sapienter opprimamus eum, ne fortè multiplicetur: & si ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis nostris, expugnatisque nobis egrediatur de terra.

11 Præposuit itaque eis magistros operum, ut affligerent eos oneribus: ædificaveruntque urbes tabernaculorum Pharaoni, Phithom & Ramesses.

12 Quantoque opprimebant eos, tantò magis multiplicabantur, & crescebant:

13 oderantque filios Israël Ægyptii, & affligebant illudentes eis:

14 atque ad amaritudinem perducebant vitam eorum operibus duris luti & lateris, omnique famulatu, quo in terræ operibus premebantur.

15 Dixit autem rex Ægypti obstetricibus Hebræorum: quarum una vocabatur Sephora, altera Phua,

16 præcipiens eis: Quando obstetricabitis Hebræas, & partus tempus advenerit: si masculus fuerit, interficite eum: si femina, reservate.

17 Timuerunt autem obstetrices Deum, & non fecerunt juxta præceptum regis Ægypti, sed conservabant mares.

18 Qui-

18 Quibus ad ſe accerſitis, rex ait: Quidnam eſt hoc quod facere voluiſtis, ut pueros ſervaretis?

19 Quæ reſponderunt: Non ſunt Hebrææ ſicut Ægyptiæ mulieres: ipſæ enim obſtetricandi habent ſcientiam, & priuſquàm veniamus ad eas, pariunt.

20 Benè ergo fecit Deus obſtetricibus: & crevit populus, confortatuſque eſt nimis.

21 Et quia timuerunt obſtetrices Deum, ædificavit eis domos.

22 Præcepit ergo Pharao omni populo ſuo, dicens: Quidquid maſculini ſexus natum fuerit, in flumen projicite: quidquid feminini, reſervate.

CAPUT II.

Moyſes aquis expoſitus, & inde extractus, ac à matre ſua nutritus juſſu filiæ Pharaonis quæ ipſum adoptavit, propter Ægyptii cædem in Madian metu regis fugit; ubi accepta uxore filia ſacerdotis, duos genuit filios.

1 EGreſſus eſt poſt hæc vir de domo Levi: [1] & accepit uxorem ſtirpis ſuæ.

2 quæ concepit, & [2] peperit filium: & videns eum elegantem, abſcondit tribus menſibus.

3 Cumque jam celare non poſſet, ſumpſit fiſcellam ſcirpeam, & linivit eam bitumine ac pice: poſuitque intus

[1] *Infr.* 6. 20.

[2] *Heb.* 11. 23.

infantulum, & exposuit eum in carecto ripæ fluminis,

4 stante procul sorore ejus, & considerante eventum rei.

[1] Act. 7. 21. Heb. 11.23.

5 [1] Ecce autem descendebat filia Pharaonis, ut lavaretur in flumine: & puellæ ejus gradiebantur per crepidinem alvei. Quæ cùm vidisset fiscellam in papyrione, misit unam è famulabus suis: & allatam

6 aperiens, cernensque in ea parvulum vagientem, miserta ejus, ait: De infantibus Hebræorum est hic.

7 Cui soror pueri: Vis, inquit, ut vadam, & vocem tibi mulierem Hebræam, quæ nutrire possit infantulum?

8 Respondit: Vade. Perrexit puella, & vocavit matrem suam.

9 Ad quam locuta filia Pharaonis: Accipe, ait, puerum istum, & nutri mihi: ego dabo tibi mercedem tuam. Suscepit mulier, & nutrivit puerum: adultumque tradidit filiæ Pharaonis.

10 Quem illa adoptavit in locum filii, vocavitque nomen ejus Moyses, dicens: Quia de aqua tuli eum.

[2] Heb. 11.24.

11 In diebus illis postquam creverat Moyses, [2] egressus est ad fratres suos: viditque afflictionem eorum, & virum Ægyptium percutientem quemdam de Hebræis fratribus suis.

12 Cum-

12 Cumque circumſpexiſſet huc atque illuc, & nullum adeſſe vidiſſet, percuſſum Ægyptium abſcondit ſabulo.

13 Et egreſſus die altero conſpexit duos Hebræos rixantes: dixitque ei, qui faciebat injuriam: Quare percutis proximum tuum?

14 Qui reſpondit: Quis te conſtituit principem & judicem ſuper nos? num occidere me tu vis, ſicut heri occidiſti Ægyptium? Timuit Moyſes, & ait: Quomodo palàm factum eſt verbum iſtud?

15 Audivitque Pharao ſermonem hunc, & quærebat occidere Moyſen: qui fugiens de conſpectu ejus, moratus eſt in terra Madian, & ſedit juxta puteum.

16 Erant autem ſacerdoti Madian ſeptem filiæ, quæ venerunt ad hauriendam aquam: & impletis canalibus adaquare cupiebant greges patris ſui.

17 Supervenere paſtores, & ejecerunt eas: ſurrexitque Moyſes, & defenſis puellis, adaquavit oves earum.

18 Quæ cùm reverțiſſent ad Raguel patrem ſuum, dixit ad eas: Cur velociùs veniſtis ſolito?

19 Reſponderunt: Vir Ægyptius liberavit nos de manu paſtorum: inſuper & hauſit aquam nobiſcum, potumque dedit ovibus.

20 At ille: Vbi eſt? inquit. Quare dimiſi-

misistis hominem? vocate eum, ut comedat panem.

21 Iuravit ergo Moyses quòd habitaret cum eo. [a] Accepitque Sephoram filiam ejus uxorem:

[a] Infr. 18. 3. 1. Paral. 23. 15.

22 quæ peperit ei filium, quem vocavit Gersam, dicens: Advena fui in terra aliena. Alterum verò peperit, quem vocavit Eliezer, dicens: Deus enim patris mei adjutor meus eripuit me de manu Pharaonis.

23 Post multum verò temporis mortuus est rex Ægypti: & ingemiscentes filii Israël, propter opera vociferati sunt: ascenditque clamor eorum ad Deum ab operibus.

24 Et audivit gemitum eorum, ac recordatus est fœderis quod pepigit cum Abraham, Isaac, & Iacob.

25 Et respexit Dominus filios Israël, & cognovit eos.

CAPVT III.

Dominus Moysi, oves Iethro soceri pascenti, in rubo apparens, mittit eum etiam renitentem ad filios Israël de manu Pharaonis liberandos, spoliatis Ægyptiis.

1 MOyses autem pascebat oves Iethro soceri sui, sacerdotis Madian: cumque minasset gregem ad interiora deserti, venit ad montem Dei Horeb.

2 [a] Ap-

2 [a] Apparuitque ei Dominus in flamma ignis de medio rubi: & videbat quòd rubus arderet, & non combureretur.

[a] *Act.* 7. 30.

3 Dixit ergo Moyses: Vadam, & videbo visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus.

4 Cernens autem Dominus quòd pergeret ad videndum, vocavit eum de medio rubi, & ait: Moyses, Moyses. Qui respondit: Adsum.

5 At ille: Ne appropies, inquit, huc: solve calceamentum de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, terra sancta est.

6 Et ait: [a] Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob. Abscondit Moyses faciem suam: non enim audebat aspicere contra Deum.

[a] *Mat.* 22. 32. *Marc.* 12. 26. *Luca* 20. 37.

7 Cui ait Dominus: Vidi afflictionem populi mei in Ægypto, & clamorem ejus audivi propter duritiam eorum qui præsunt operibus:

8 & sciens dolorem ejus, descendi ut liberem eum de manibus Ægyptiorum, & educam de terra illa in terram bonam, & spatiosam, in terram quæ fluit lacte & melle, ad loca Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Hevæi, & Iebusæi.

9 Clamor ergo filiorum Israël venit ad me: vidique afflictionem eorum, qua ab Ægyptiis opprimuntur.

10 Sed veni, & mittam te ad Pharaonem, ut educas populum meum, filios Iſraël, de Ægypto.

11 Dixitque Moyſes ad Deum: Quis ſum ego ut vadam ad Pharaonem, & educam filios Iſraël de Ægypto?

12 Qui dixit ei: Ego ero tecum: & hoc habebis ſignum, quòd miſerim te: Cùm eduxeris populum meum de Ægypto, immolabis Deo ſuper montem iſtum.

13 Ait Moyſes ad Deum: Ecce ego vadam ad filios Iſraël, & dicam eis: Deus patrum veſtrorum miſit me ad vos. Si dixerint mihi: Quod eſt nomen ejus? quid dicam eis?

14 Dixit Deus ad Moyſen: EGO SUM QUI SUM. Ait: Sic dices filiis Iſraël: QUI EST, miſit me ad vos.

15 Dixitque iterùm Deus ad Moyſen: Hæc dices filiis Iſraël: Dominus Deus patrum veſtrorum, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob, miſit me ad vos: hoc nomen mihi eſt in æternum, & hoc memoriale meum in generationem & generationem.

16 Vade, & congrega ſeniores Iſraël, & dices ad eos: Dominus Deus patrum veſtrorum apparuit mihi, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob, dicens: Viſitans viſitavi vos, & vidi omnia,

nia, quæ acciderunt vobis in Ægypto:

17 Et dixi ut educam vos de afflictione Ægypti, in terram Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Hevæi, & Iebusæi, ad terram fluentem lacte & melle.

18 Et audient vocem tuam: ingredierisque tu, & seniores Israël, ad regem Ægypti, & dices ad eum: Dominus Deus Hebræorum vocavit nos: ibimus viam trium dierum in solitudinem, ut immolemus Domino Deo nostro.

19 Sed ego scio quòd non dimittet vos rex Ægypti ut eatis, nisi per manum validam.

20 Extendam enim manum meam, & percutiam Ægyptum in cunctis mirabilibus meis, quæ facturus sum in medio eorum: post hæc dimittet vos.

21 Daboque gratiam populo huic coram Ægyptiis: [1] & cùm egrediemini, non exibitis vacui:

[1] *Infr.* 11. 2. 12. 36.

22 sed postulabit mulier à vicina sua & ab hospita sua, vasa argentea & aurea, ac vestes: ponetisque eas super filios & filias vestras, & spoliabitis Ægyptum.

CAPUT IV.

Moyses tribus signis à Deo acceptis, in Ægyptum cum uxore proficiscitur: uxor circumcidit filium. Aaron fratri Moysi occurrit, simulque venerunt ad filios Israël.

1 RESpondens Moyses, ait: Non credent mihi, neque audient vocem meam, sed dicent: Non apparuit tibi Dominus.

2 Dixit ego ad eum: Quid est quod tenes in manu tua? Respondit: Virga.

3 Dixitque Dominus: Projice eam in terram. Projecit, & versa est in colubrum, ita ut fugeret Moyses.

4 Dixitque Dominus: Extende manum tuam, & apprehende caudam ejus. Extendit, & tenuit, versaque est in virgam.

5 Vt credant, inquit, quòd apparuerit tibi Dominus Deus patrum suorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob.

6 Dixitque Dominus rursum: Mitte manum tuam in sinum tuum. Quam cùm misisset in sinum, protulit leprosam instar nivis.

7 Retrahe, ait, manum tuam in sinum tuum. Retraxit, & protulit iterùm, & erat similis carni reliquæ.

• 8 Si non crediderint, inquit, tibi, neque audierint sermonem signi prioris, credent verbo signi sequentis.

9 Quòd si nec duobus quidem his signis crediderint, neque audierint vocem tuam: sume aquam fluminis, & effunde eam super aridam, & quidquid hauseris de fluvio, vertetur in sanguinem.

10 Ait

10 Ait Moyses: Obsecro Domine, non sum eloquens ab heri & nudiustertius: & ex quo locutus es ad servum tuum, impeditioris & tardioris linguæ sum.

11 Dixit Dominus ad eum: Quis fecit os hominis? aut quis fabricatus est mutum & surdum, videntem & cæcum? nónne ego?

12 Perge igitur, [1] & ego ero in ore tuo: doceboque te quid loquaris.

[1] *Mat.* 10.20.

13 At ille: Obsecro, inquit, Domine, mitte quem missurus es.

14 Iratus Dominus in Moysen, ait: Aaron frater tuus levites, scio quòd eloquens sit: ecce ipse egreditur in occursum tuum, vidensque te lætabitur corde.

15 Loquere ad eum, & pone verba mea in ore ejus: & ego ero in ore tuo, & in ore illius, [2] & ostendam vobis quid agere debeatis.

[2] *Infr.* 7. 2.

16 ipse loquetur pro te ad populum, & erit os tuum: tu autem eris ei in his quæ ad Deum pertinent.

17 Virgam quoque hanc sume in manu tua, in qua facturus es signa.

18 Abiit Moyses, & reversus est ad Iethro socerum suum, dixitque ei: Vadam, & revertar ad fratres meos in Ægyptum, ut videam si adhuc vivant. Cui ait Iethro: Vade in pace.

19 Di-

19 Dixit ergo Dominus ad Moyſen in Madian : Vade , & revertere in Ægyptum: Mortui ſunt enim omnes qui quærebant animam tuam.

20 Tulit ergo Moyſes uxorem ſuam , & filios ſuos , & impoſuit eos ſuper aſinum, reverſuſque eſt in Ægyptum; portans virgam Dei in manu ſua.

21 Dixitque ei Dominus revertenti in Ægyptum : Vide ut omnia oſtenta quæ poſui in manu tua,facias coram Pharaone : ego indurabo cor ejus ; & non dimittet populum.

22 Dicesque ad eum : Hæc dicit Dominus: Filius meus primogenitus Iſraël.

23 Dixi tibi : Dimitte filium meum ut ſerviat mihi ; & noluiſti dimittere eum : ecce ego interficiam filium tuum primogenitum.

24 Cumque eſſet in itinere , in diverſorio occurrit ei Dominus , & volebat occidere eum.

25 Tulit illicò Sephora acutiſſimam petram , & circumcidit præputium filii ſui, tetigitque pedes ejus, & ait : Sponſus ſanguinum tu mihi es.

26 Et dimiſit eum poſtquam dixerat : Sponſus ſanguinum , ob circumciſionem.

27 Dixit autem Dominus ad Aaron : Vade in occurſum Moyſi in deſertum.

Qui

Qui perrexit obviàm ei in Montem Dei, & osculatus est eum.

28 Narravitque Moyses Aaron omnia verba Domini quibus miserat eum, & signa quæ mandaverat.

29 Veneruntque simul, & congregaverunt cunctos seniores filiorum Israël.

30 Locutusque est Aaron omnia verba quæ dixerat Dominus ad Moysen: & fecit signa coram populo,

31 & credidit populus. Audieruntque quòd visitasset Dominus filios Israël, & quòd respexisset afflictionem illorum: & proni adoraverunt.

CAPVT V.

Moyses & Aaron Pharaoni Dei mandata referunt: quæ ille contemnens, graviùs Israëlitas premit negatis paleis; quod audiens Moyses orat pro eis Dominum.

1 POst hæc ingressi sunt Moyses & Aaron, & dixerunt Pharaoni: Hæc dicit Dominus Deus Israël: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi in deserto.

2 At ille respondit: Quis est Dominus, ut audiam vocem ejus, & dimittam Israël? nescio Dominum, & Israël non dimittam.

3 Dixeruntque: Deus Hebræorum vocavit nos, ut eamus viam trium dierum in solitudinem, & sacrificemus Domino

Deo

Deo nostro: ne fortè accidat nobis pestis, aut gladius.

4 Ait ad eos rex Ægypti: Quare Moyses & Aaron sollicitatis populum ab operibus suis? ite ad onera vestra.

5 Dixitque Pharao: Multus est populus terræ: videtis quòd turba succreverit: quantò magis si dederitis eis requiem ab operibus?

6 Præcepit ergo in die illo præfectis operum & exactoribus populi, dicens:

7 Nequaquam ultrà dabitis paleas populo ad conficiendos lateres, sicut priùs: sed ipsi vadant, & colligant stipulas.

8 Et mensuram laterum, quam priùs faciebant, imponetis super eos, nec minuetis quidquam: vacant enim, & idcircò vociferantur, dicentes: Eamus, & sacrificemus Deo nostro.

9 Opprimantur operibus, & expleant ea: ut non acquiescant verbis mendacibus.

10 Igitur egressi præfecti operum & exactores, ad populum dixerunt: Sic dicit Pharao: Non do vobis paleas:

11 ite, & colligite sicubi invenire poteritis, nec minuetur quidquam de opere vestro.

12 Dispersusque est populus per omnem terram Ægypti ad colligendas paleas.

13 Præ-

13 Præfecti quoque operum instabant, dicentes : Complete opus vestrum quotidie, ut priùs facere solebatis quando dabantur vobis paleæ.

14 Flagellatique sunt qui præerant operibus filiorum Israël, ab exactoribus Pharaonis, dicentibus : Quare non impletis mensuram laterum sicut priùs, nec heri, nec hodie ?

15 Veneruntque præpositi filiorum Israël, & vociferati sunt ad Pharaonem, dicentes : Cur ita agis contra servos tuos ?

16 Paleæ non dantur nobis, & lateres similiter imperantur : en famuli tui flagellis cædimur, & injustè agitur contra populum tuum.

17 Qui ait : Vacatis otio, & idcircò dicitis : Eamus, & sacrificemus Domino.

18 Ite ergo, & operamini : paleæ non dabuntur vobis, & reddetis consuetum numerum laterum.

19 Videbantque se præpositi filiorum Israël in malo, eò quòd diceretur eis : Non minuetur quidquam de lateribus per singulos dies.

20 Occurreruntque Moysi & Aaron, qui stabant ex adverso, egredientibus à Pharaone :

21 & dixerunt ad eos : Videat Domi-

nus, & judicet, quoniam fœtere fecistis odorem nostrum coram Pharaone & servis ejus, & præbuistis ei gladium, ut occideret nos.

22 Reversusque est Moyses ad Dominum, & ait: Domine, cur afflixisti populum istum? quare misisti me?

23 Ex eo enim quo ingressus sum ad Pharaonem, ut loquerer in nomine tuo, afflixit populum tuum: & non liberasti eos.

CAPVT VI.

Consolatur Deus Israëlitas per Moysen, Terræ Chanaan promissione; recenseturque genealogia Ruben, Simeonis & Levi usque ad Moysen & Aaron.

1 DIxitque Dominus ad Moysen: Nunc videbis quæ facturus sim Pharaoni: per manum enim fortem dimittet eos, & in manu robusta ejiciet illos de terra sua.

2 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Ego Dominus

3 qui apparui Abraham, Isaac, & Iacob, in Deo omnipotente: & nomen meum ADONAI non indicavi eis.

4 Pepigique fœdus cum eis, ut darem eis Terram Chanaan, terram peregrinationis eorum, in qua fuerunt advenæ.

5 Ego audivi gemitum filiorum Israël, quo Ægyptii oppresserunt eos: & recordatus sum pacti mei.

6 Ideò

6 Ideò dic filiis Iſraël: Ego Dominus qui educam vos de ergaſtulo Ægyptiorum, & eruam de ſervitute: ac redimam in brachio excelſo, & judiciis magnis.

7 Et aſſumam vos mihi in populum, & ero veſter Deus: & ſcietis quòd ego ſum Dominus Deus veſter qui eduxerim vos de ergaſtulo Ægyptiorum:

8 & induxerim in terram, ſuper quam levavi manum meam, ut darem eam Abraham, Iſaac, & Iacob: daboque illam vobis poſſidendam, ego Dominus.

9 Narravit ergo Moyſes omnia filiis Iſraël: qui non acquieverunt ei, propter anguſtiam ſpiritus, & opus duriſſimum.

10 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

11 Ingredere, & loquere ad Pharaonem regem Ægypti, ut dimittat filios Iſraël de terra ſua.

12 Reſpondit Moyſes coram Domino: Ecce filii Iſraël non audiunt me: & quo modo audiet Pharao, præſertim cùm incircumciſus ſim labiis?

13 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, & dedit mandatum ad filios Iſraël, & ad Pharaonem regem Ægypti, ut educerent filios Iſraël de terra Ægypti.

nus, & judicet, quoniam fœtere fecistis odorem nostrum coram Pharaone & servis ejus, & præbuistis ei gladium, ut occideret nos.

22 Reversusque est Moyses ad Dominum, & ait: Domine, cur afflixisti populum istum? quare misisti me?

23 Ex eo enim quo ingressus sum ad Pharaonem, ut loquerer in nomine tuo, afflixit populum tuum: & non liberasti eos.

CAPVT VI.

Consolatur Deus Israëlitas per Moysen, Terræ Chanaan promissione; recensetur que genealogia Ruben, Simeonis & Levi usque ad Moysen & Aaron.

1 DIxitque Dominus ad Moysen: Nunc videbis quæ facturus sim Pharaoni: per manum enim fortem dimittet eos, & in manu robusta ejiciet illos de terra sua.

2 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Ego Dominus

3 qui apparui Abraham, Isaac, & Iacob, in Deo omnipotente: & nomen meum ADONAI non indicavi eis.

4 Pepigique fœdus cum eis, ut darem eis Terram Chanaan, terram peregrinationis eorum, in qua fuerunt advenæ.

5 Ego audivi gemitum filiorum Israël, quo Ægyptii oppresserunt eos: & recordatus sum pacti mei.

6 Ideò

6 Ideò dic filiis Iſraël : Ego Dominus qui educam vos de ergaſtulo Ægyptiorum, & eruam de ſervitute : ac redimam in brachio excelſo, & judiciis magnis.

7 Et aſſumam vos mihi in populum, & ero veſter Deus: & ſcietis quòd ego ſum Dominus Deus veſter qui eduxerim vos de ergaſtulo Ægyptiorum :

8 & induxerim in terram, ſuper quam levavi manum meam, ut darem eam Abraham, Iſaac, & Iacob: daboque illam vobis poſſidendam, ego Dominus.

9 Narravit ergo Moyſes omnia filiis Iſraël : qui non acquieverunt ei, propter anguſtiam ſpiritus, & opus duriſſimum.

10 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens :

11 Ingredere, & loquere ad Pharaonem regem Ægypti, ut dimittat filios Iſraël de terra ſua.

12 Reſpondit Moyſes coram Domino: Ecce filii Iſraël non audiunt me : & quo modo audiet Pharao, præſertim cùm incircumciſus ſim labiis ?

13 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, & dedit mandatum ad filios Iſraël, & ad Pharaonem regem Ægypti, ut educerent filios Iſraël de terra Ægypti.

[1] Gen. 46.9. Num. 26.5. 1. Par. 5. 1.

14 [1] Isti sunt principes domorum per familias suas. Filii Ruben primogeniti Israëlis: Henoch & Phallu, Hesron & Charmi.

[2] 1. Paral. 4. 24.

15 hæ cognationes Ruben. [2] Filii Simeon: Iamuel & Iamin, & Ahod, & Iachin, & Soar, & Saul filius Chananitidis. hæ progenies Simeon.

16 Et hæc nomina filiorum Levi per cognationes suas: Gerson & Caath & Merari. Anni autem vitæ Levi fuerunt centum triginta septem.

[3] 1. Para. 6. 1. 23. 6. [4] Nu. 3. 19. 26. 57. 58. 1. Par. 6. 2. 23. 18.

17 [3] Filii Gerson: Lobni & Semei, per cognationes suas.

18 [4] Filii Caath: Amram, & Isaar, & Hebron, & Oziel. anni quoque vitæ Caath, centum triginta tres.

19 Filii Merari: Moholi & Musi. hæ cognationes Levi per familias suas.

20 Accepit autem Amram uxorem Iochabed patruelem suam: quæ peperit ei Aaron & Moysen. Fueruntque anni vitæ Amram, centum triginta septem.

21 Filii quoque Isaar: Core, & Nepheg, & Zechri.

22 Filii quoque Oziel: Misaël, & Elisaphan, & Sethri.

23 Accepit autem Aaron uxorem Elisabeth, filiam Aminadab, sororem Nahason, quæ peperit ei Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Ithamar.

24 Filii

24 Filii quoque Core : Aser, & Elcana, & Abiasaph. hæ sunt cognationes Coritarum.

25 At verò Eleazar filius Aaron accepit uxorem de filiabus Phutiel: quæ peperit ei Phinees. hi sunt principes familiarum Leviticarum per cognationes suas.

26 Iste est Aaron & Moyses, quibus præcepit Dominus ut educerent filios Israël de Terra Ægypti per turmas suas.

27 Hi sunt, qui loquuntur ad Pharaonem regem Ægypti, ut educant filios Israël de Ægypto: iste est Moyses & Aaron,

28 in die qua locutus est Dominus ad Moysen, in Terra Ægypti.

29 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Ego Dominus: loquere ad Pharaonem regem Ægypti, omnia quæ ego loquor tibi.

30 Et ait Moyses coram Domino: En incircumcisus labiis sum, quomodo audiet me Pharao?

CAPUT VII.

Moyses & Aaron ad Pharaonem loquuntur, virgam vertunt in serpentem, & aquam virga percussam in sanguinem: quæ etiam faciunt magi Pharaonis suis incantationibus; quam ob causam Pharao magis induratur.

 1 Dixit-

1 Dixitque Dominus ad Moysen: Ecce constitui te Deum Pharaonis: & Aaron frater tuus erit propheta tuus.

[1] Sup. 4. 15.

2 [1] Tu loquêris ei omnia quæ mando tibi: & ille loquetur ad Pharaonem, ut dimittat filios Israël de terra sua.

3 Sed ego indurabo cor ejus, & multiplicabo signa & ostenta mea in Terra Ægypti,

4 & non audiet vos: immittamque manum meam super Ægyptum, & educam exercitum & populum meum filios Israël de terra Ægypti per judicia maxima.

5 Et scient Ægyptii quia ego sum Dominus qui extenderim manum meam super Ægyptum, & eduxerim filios Israël de medio eorum.

6 Fecit itaque Moyses & Aaron sicut præceperat Dominus: ita egerunt.

7 Erat autem Moyses octoginta annorum, & Aaron octoginta trium, quando locuti sunt ad Pharaonem.

8 Dixitque Dominus ad Moysen & Aaron:

9 Cùm dixerit vobis Pharao, Ostendite signa: dices ad Aaron: Tolle virgam tuam, & projice eam coram Pharaone, ac vertetur in colubrum.

10 Ingressi itaque Moyses & Aaron ad Pharao-

Pharaonem, fecerunt ſicut præceperat Dominus: tulitque Aaron virgam coram Pharaone & ſervis ejus, quæ verſa eſt in colubrum.

11 [1] Vocavit autem Pharao ſapientes, & maleficos: & fecerunt etiam ipſi per incantationes Ægyptiacas & arcana quædam ſimiliter.

1 2.Ti-moth. 3.8.

12 Projeceruntque ſinguli virgas ſuas, quæ verſæ ſunt in dracones: ſed devoravit virga Aaron virgas eorum.

13 Induratumque eſt cor Pharaonis, & non audivit eos, ſicut præceperat Dominus.

14 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Ingravatum eſt cor Pharaonis, non vult dimittere populum.

15 Vade ad eum manè, ecce egredietur ad aquas: & ſtabis in occurſum ejus ſuper ripam fluminis: & virgam, quæ converſa eſt in draconem, tolles in manu tua.

16 Diceſque ad eum: Dominus Deus Hebræorum miſit me ad te, dicens: Dimitte populum meum ut ſacrificet mihi in deſerto: & uſque ad præſens, audire noluiſti.

17 Hæc igitur dicit Dominus: In hoc ſcies quòd ſim Dominus: ecce percutiam virga, quæ in manu mea eſt, aquam fluminis, & vertetur in ſanguinem.

18 Piſces quoque, qui ſunt in fluvio, morientur, & computreſcent aquæ, & affligentur Ægyptii bibentes aquam fluminis.

19 Dixit quoque Dominus ad Moyſen: Dic ad Aaron, Tolle virgam tuam, & extende manum tuam ſuper aquas Ægypti, & ſuper fluvios eorum, & rivos ac paludes, & omnes lacus aquarum, ut vertantur in ſanguinem: & ſit cruor in omni terra Ægypti, tam in ligneis vaſis quàm in ſaxeis.

20 Feceruntque Moyſes & Aaron ſicut præceperat Dominus: [a] & elevans virgam percuſſit aquam fluminis coram Pharaone & ſervis ejus: quæ verſa eſt in ſanguinem.

[a] Inf. 17.5. Pſalm. 77.44

21 Et piſces, qui erant in flumine, mortui ſunt: computruitque fluvius, & non poterant Ægyptii bibere aquam fluminis, & fuit ſanguis in tota Terra Ægypti.

22 [b] Feceruntque ſimiliter malefici Ægyptiorum incantationibus ſuis; & induratum eſt cor Pharaonis, nec audivit eos, ſicut præceperat Dominus.

[b] Sap. 17.7.

23 Avertitque ſe, & ingreſſus eſt domum ſuam, nec appoſuit cor etiam hac vice.

24 Foderunt autem omnes Ægyptii per circuitum fluminis aquam ut biberent:

berent : non enim poterant bibere de aqua fluminis.

25 Impletique ſunt ſeptem dies, poſtquàm percuſſit Dominus fluvium.

CAPVT VIII.

Secunda Ægypti plaga eſt ranarum ; pro quarum ablatione promittit Pharao populum dimittere, nec facit: quare additur tertia ſciniphum, & quarta muſcarum : propter quas rurſum promittit Pharao ſe filios Iſraël dimiſſurum, quod non facit.

1 DIxit quoque Dominus ad Moyſen : Ingredere ad Pharaonem, & dices ad eum : Hæc dicit Dominus : dimitte populum meum, ut ſacrificet mihi :

2 ſin autem nolueris dimittere, ecce ego percutiam omnes terminos tuos ranis.

3 Et ebulliet fluvius ranas: quæ aſcendent, & ingredientur domum tuam, & cubiculum lectuli tui, & ſuper ſtratum tuum, & in domos ſervorum tuorum, & in populum tuum, & in furnos tuos, & in reliquias ciborum tuorum :

4 & ad te, & ad populum tuum, & ad omnes ſervos tuos, intrabunt ranæ.

5 Dixitque Dominus ad Moyſen : Dic ad Aaron : Extende manum tuam ſuper fluvios ac ſuper rivos & paludes, & educ ranas ſuper Terram Ægypti.

6 Et extendit Aaron manum ſuper aquas Ægypti, & aſcenderunt ranæ, operueruntque Terram Ægypti.

[1] Sap. 17.7.

7 [1] Fecerunt autem & malefici per incantationes ſuas ſimiliter, eduxeruntque ranas ſuper Terram Ægypti.

8 Vocavit autem Pharao Moyſen & Aaron, & dixit eis: Orate Dominum, ut auferat ranas à me & à populo meo: & dimittam populum, ut ſacrificet Domino.

9 Dixitque Moyſes ad Pharaonem: Conſtitue mihi quando deprecer pro te, & pro ſervis tuis, & pro populo tuo, ut abigantur ranæ à te & à domo tua & à ſervis tuis & à populo tuo: & tantùm in flumine remaneant.

10 Qui reſpondit: Cras. At ille: Iuxta, inquit, verbum tuum faciam: ut ſcias quoniam non eſt ſicut Dominus Deus noſter.

11 Et recedent ranæ à te, & à domo tua, & à ſervis tuis, & à populo tuo: & tantùm in flumine remanebunt.

12 Egreſſique ſunt Moyſes & Aaron à Pharaone: & clamavit Moyſes ad Dominum pro ſponſione ranarum quam condixerat Pharaoni.

13 Fecitque Dominus juxta verbum Moyſi: & mortuæ ſunt ranæ de domibus, & de villis, & de agris.

14 Con-

14 Congregaveruntque eas in immensos aggeres, & computruit terra.

15 Videns autem Pharao quòd data esset requies, ingravavit cor suum, & non audivit eos, sicut præceperat Dominus.

16 Dixitque Dominus ad Moysen: Loquere ad Aaron: Extende virgam tuam, & percute pulverem terræ: & sint sciniphes in universa Terra Ægypti.

17 Feceruntque ita. Et extendit Aaron manum, virgam tenens: percussitque pulverem terræ, & facti sunt sciniphes in hominibus, & in jumentis: omnis pulvis terræ versus est in sciniphes per totam Terram Ægypti.

18 Feceruntque similiter malefici incantationibus suis, ut educerent sciniphes, & non potuerunt: erantque sciniphes tam in hominibus quàm in jumentis.

19 Et dixerunt malefici ad Pharaonem: Digitus Dei est hic. induratumque est cor Pharaonis, & non audivit eos sicut præceperat Dominus.

20 Dixit quoque Dominus ad Moysen: Consurge diluculo, & sta coram Pharaone: egredietur enim ad aquas: & dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi.

21 Quòd si non dimiseris eum, ecce

ego emittam in te, & in servos tuos, & in populum tuum, & in domos tuas, omne genus muscarum: & implebuntur domus Ægyptiorum muscis diversi generis, & universa terra in qua fuerint.

22 Faciamque mirabilem in die illa Terram Gessen, in qua populus meus est, ut non sint ibi muscæ: & scias quoniam ego Dominus in medio terræ.

23 Ponamque divisionem inter populum meum, & populum tuum: cras erit signum istud.

[1] Sap. 16.9.

24 Fecitque Dominus ita. [1] Et venit musca gravissima in domos Pharaonis & servorum ejus, & in omnem Terram Ægypti: corruptaque est terra ab hujuscemodi muscis.

25 Vocavitque Pharao Moysen & Aaron, & ait eis: Ite & sacrificate Deo vestro in terra hac.

26 Et ait Moyses: Non potest ita fieri: abominationes enim Ægyptiorum immolabimus Domino Deo nostro? quòd si mactaverimus ea quæ colunt Ægyptii coram eis, lapidibus nos obruent.

27 Viam trium dierum pergemus in solitudinem: & sacrificabimus Domino Deo nostro, [2] sicut præcepit nobis.

[2] Sup. 3.18.

28 Dixitque Pharao: Ego dimittam vos, ut sacrificetis Domino Deo vestro

in

in deserto : verumtamen longiùs ne abeatis, rogate pro me.

29 Et ait Moyses: Egressus à te, orabo Dominum: & recedet musca à Pharaone, & à servis suis, & à populo ejus cras : verumtamen noli ultrà fallere, ut non dimittas populum sacrificare Domino.

30 Egressusque Moyses à Pharaone, oravit Dominum.

31 Qui fecit juxta verbum illius: & abstulit muscas à Pharaone, & à servis suis, & à populo ejus: non superfuit ne una quidem.

32 Et ingravatum est cor Pharaonis, ita ut nec hac quidem vice dimitteret populum.

CAPUT IX.

Quinta plaga est pestis in jumentis, sexta ulcerum, septima grandinis; ad quam promittit Pharao se dimissurum populum si cesset, verùm nec id complet: nullus autem filiorum Israël in his malis ullum patitur damnum.

1 DIxit autem Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem, & loquere ad eum: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi.

2 Quòd si adhuc renuis, & retines eos:

3 ecce manus mea erit super agros

tuos: & ſuper equos, & aſinos, & camelos, & boves, & oves, peſtis valdè gravis.

4 Et faciet Dominus mirabile, inter poſſeſſiones Iſraël, & poſſeſſiones Ægyptiorum, ut nihil omnino pereat ex his quæ pertinent ad filios Iſraël.

5 Conſtituitque Dominus tempus, dicens: Cras faciet Dominus verbum iſtud in terra.

6 Fecit ergo Dominus verbum hoc altera die: mortuaque ſunt omnia animantia Ægyptiorum: de animalibus verò filiorum Iſraël nihil omnino periit.

7 Et miſit Pharao ad videndum: nec erat quidquam mortuum de his quæ poſſidebat Iſraël. Ingravatumque eſt cor Pharaonis, & non dimiſit populum.

8 Et dixit Dominus ad Moyſen & Aaron: Tollite plenas manus cineris de camino, & ſpargat illum Moyſes in cælum coram Pharaone.

9 Sitque pulvis ſuper omnem Terram Ægypti: erunt enim in hominibus & jumentis ulcera, & veſicæ turgentes, in univerſa Terra Ægypti.

10 Tuleruntque cinerem de camino, & ſteterunt coram Pharaone, & ſparſit illum Moyſes in cælum: factaque ſunt ulcera veſicarum turgentium in hominibus, & jumentis:

11 nec

11 nec poterant malefici ſtare coram Moyſe propter ulcera quæ in illis erant, & in omni Terra Ægypti:

12 Induravitque Dominus cor Pharaonis, & non audivit eos, ſicut locutus eſt Dominus ad Moyſen.

13 Dixitque Dominus ad Moyſen: Manè conſurge, & ſta coram Pharaone, & dices ad eum: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum: Dimitte populum meum, ut ſacrificet mihi.

14 Quia in hac vice mittam omnes plagas meas ſuper cor tuum, & ſuper ſervos tuos, & ſuper populum tuum: ut ſcias quòd non ſit ſimilis mei in omni terra.

15 Nunc enim extendens manum percutiam te & populum tuum peſte, peribiſque de terra.

16 [1] Idcircò autem poſui te, ut oſtendam in te fortitudinem meam, & narretur nomen meum in omni terra.

[1] Rom. 9. 17.

17 Adhuc retines populum meum: & non vis dimittere eum?

18 En pluam cras hac ipſa hora grandinem multam nimis, qualis non fuit in Ægypto, à die qua fundata eſt, uſque in præſens tempus.

19 Mitte ergo jam nunc, & congrega jumenta tua, & omnia quæ habes in agro: homines enim, & jumenta, & uni-

universa quæ inventa fuerint foris, nec congregata de agris, ceciderit que super ea grando, morientur.

20 Qui timuit verbum Domini de servis Pharaonis, fecit confugere servos suos & jumenta in domos:

21 qui autem neglexit sermonem Domini, dimisit servos suos & jumenta in agris.

22 Et dixit Dominus ad Moysen: Extende manum tuam in cælum, ut fiat grando in universa Terra Ægypti super homines, & super jumenta, & super omnem herbam agri in Terra Ægypti.

[a] Sap. 16.16. & 19. 19.

23 [a] Extenditque Moyses virgam in cælum, & Dominus dedit tonitrua, & grandinem, ac discurrentia fulgura super terram: pluitque Dominus grandinem super Terram Ægypti.

24 Et grando & ignis mista pariter ferebantur: tantæque fuit magnitudinis, quanta antè numquam apparuit in universa Terra Ægypti ex quo gens illa condita est.

25 Et percussit grando in omni Terra Ægypti cuncta quæ fuerunt in agris, ab homine usque ad jumentum: cunctamque herbam agri percussit grando, & omne lignum regionis confregit.

26 Tantùm in Terra Gessen, ubi erant filii Israël, grando non cecidit.

27 Misit-

27 Misitque Pharao, & vocavit Moysen & Aaron, dicens ad eos: Peccavi etiam nunc: Dominus justus: ego & populus meus, impii.

28 Orate Dominum ut desinant tonitrua Dei, & grando: ut dimittam vos, & nequaquam hîc ultrà maneatis.

29 Ait Moyses: Cùm egressus fuero de urbe, extendam palmas meas ad Dominum, & cessabunt tonitrua, & grando non erit: ut scias quia Domini est terra.

30 novi autem, quòd & tu, & servi tui, necdum timeatis Dominum Deum.

31 Linum ergo & hordeum læsum est, eò quòd hordeum esset virens, & linum jam folliculos germinaret:

32 triticum autem & far non sunt læsa, quia serotina erant.

33 Egressusque Moyses à Pharaone ex urbe, tetendit manus ad Dominum: & cessaverunt tonitrua & grando, nec ultrà stillavit pluvia super terram.

34 Videns autem Pharao quòd cessasset pluvia, & grando, & tonitrua, auxit peccatum:

35 & ingravatum est cor ejus, & servorum illius, & induratum nimis: nec dimisit filios Israël, sicut præceperat Dominus per manum Moysi.

CAPUT X.

Octavum signum est locustarum; quibus ablatis, obduratus Pharao ne sic quidem juxta condictum dimittit populum: quapropter nonum additur, nempe tenebrarum densissimarum: propter quas permittit Pharao ut exeant, sed protinus idem denegat, Moysique minatur.

1 ET dixit Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem: ego enim induravi cor ejus, & servorum illius: ut faciam signa mea hæc in eo,

2 & narres in auribus filii tui, & nepotum tuorum, quoties contriverim Ægyptios, & signa mea fecerim in eis: & sciatis quia ego Dominus.

3 Introierunt ergo Moyses & Aaron ad Pharaonem, & dixerunt ei: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum: Usquequò non vis subjici mihi? dimitte populum meum, ut sacrificet mihi.

4 [a] Sin autem resistis, & non vis dimittere eum: ecce ego inducam cras locustam in fines tuos:

[a] Sap. 16. 9.

5 quæ operiat superficiem terræ, ne quidquam ejus appareat, sed comedatur quod residuum fuerit grandini: corrodet enim omnia ligna quæ germinant in agris.

6 Et implebunt domos tuas, & servorum tuorum, & omnium Ægyptiorum: quantam non viderunt patres tui, & avi, ex quo orti sunt super terram, usque in præ-

præſentem diem. Avertitque ſe, & egreſſus eſt à Pharaone.

7 Dixerunt autem ſervi Pharaonis ad eum: Vſquequò patiemur hoc ſcandalum: dimitte homines,ut ſacrificent Domino Deo ſuo; nonne vides quòd perierit Ægyptus?

8 Revocaveruntque Moyſen & Aaron ad Pharaonem: qui dixit eis: Ite, ſacrificate Domino Deo veſtro: quinam ſunt qui ituri ſunt?

9 Ait Moyſes: Cum parvulis noſtris & ſenioribus pergemus, cum filiis & filiabus,cum ovibus & armentis: eſt enim ſolemnitas Domini Dei noſtri.

10 Et reſpondit Pharao: Sic Dominus ſit vobiſcum, quo modo ego dimittam vos, & parvulos veſtros, cui dubium eſt quòd peſſimè cogitetis?

11 Non fiet ita, ſed ite tantùm viri,& ſacrificate Domino:hoc enim & ipſi petiſtis. Statimque ejecti ſunt de conſpectu Pharaonis.

12 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Extende manum tuam ſuper Terram Ægypti ad locuſtam, ut aſcendat ſuper eam, & devoret omnem herbam quæ reſidua fuerit grandini.

13 Et extendit Moyſes virgam ſuper Terram Ægypti: & Dominus induxit ventum urentem tota die illa & nocte:

& ma-

& manè facto, ventus urens levavit locustas.

14 Quæ ascenderunt super universam Terram Ægypti: & sederunt in cunctis finibus Ægyptiorum innumerabiles, quales ante illud tempus non fuerant, nec posteà futuræ sunt.

15 Operueruntque universam superficiem terræ, vastantes omnia. Devorata est igitur herba terræ, & quidquid pomorum in arboribus fuit, quæ grando dimiserat: nihilque omninò virens relictum est in lignis & in herbis terræ, in cuncta Ægypto.

16 Quam ob rem festinus Pharao vocavit Moysen & Aaron, & dixit eis: Peccavi in Dominum Deum vestrum, & in vos.

17 Sed nunc dimittite peccatum mihi etiam hac vice, & rogate Dominum Deum vestrum, ut auferat à me mortem istam.

18 Egressusque Moyses de conspectu Pharaonis, oravit Dominum.

19 Qui flare fecit ventum ab occidente vehementissimum, & arreptam locustam projecit in Mare rubrum: non remansit ne una quidem in cunctis finibus Ægypti.

20 Et induravit Dominus cor Pharaonis, nec dimisit filios Israël.

21 Dixit

21 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Extende manum tuam in cælum: & ſint tenebræ ſuper Terram Ægypti, tam denſæ ut palpari queant.

22 Extenditque Moyſes manum in cælum: & factæ ſunt tenebræ horribiles in univerſa Terra Ægypti tribus diebus.

23 [1] Nemo vidit fratrem ſuum, nec movit ſe de loco in quo erat: [2] ubicumque autem habitabant filii Iſraël, lux erat.

[1] Sap. 17. 2. [2] Sap. 18. 1.

24 Vocavitque Pharao Moyſen & Aaron, & dixit eis: Ite, ſacrificate Domino: oves tantùm veſtræ & armenta remaneant, parvuli veſtri eant vobiscum.

25 Ait Moyſes: Hoſtias quoque & holocauſta dabis nobis, quæ offeramus Domino Deo noſtro.

26 Cuncti greges pergent nobiſcum: non remanebit ex eis ungula: quæ neceſſaria ſunt in cultum Domini Dei noſtri: præſertim cùm ignoremus quid debeat immolari, donec ad ipſum locum perveniamus.

27 Induravit autem Dominus cor Pharaonis, & noluit dimittere eos.

28 Dixitque Pharao ad Moyſen: Recede à me, & cave ne ultrà videas faciem meam: quocumque die apparueris mihi, morieris.

29 Re-

29 Respondit Moyses: Ita fiet ut locutus es, non videbo ultrà faciem tuam.

CAPUT XI.

Ante decimum signum quod prædicit Dominus, hortatur ad Ægypti spoliationem.

1 ET dixit Dominus ad Moysen: Adhuc una plaga tangam Pharaonem & Ægyptum, & post hæc dimittet vos, & exire compellet.

2 [1] Dices ergo omni plebi, ut postulet vir ab amico suo, & mulier à vicina sua, vasa argentea & aurea.

[1] *Sup.* 3. 22. *Infr.* 12. 35.

3 Dabit autem Dominus gratiam populo suo coram Ægyptiis. [2] Fuitque Moyses vir magnus valdè in Terra Ægypti, coram servis Pharaonis & omni populo.

[2] *Eccli.* 45. 1.

4 Et ait: Hæc dicit Dominus: Media nocte egrediar in Ægyptum:

5 & morietur omne primogenitum in Terra Ægyptiorum, à primogenito Pharaonis qui sedet in solio ejus, usque ad primogenitum ancillæ quæ est ad molam, & omnia primogenita jumentorum.

6 Eritque clamor magnus in universa Terra Ægypti, qualis nec antè fuit, nec posteà futurus est.

7 Apud omnes autem filios Israël non mutiet canis ab homine usque ad pecus: ut sciatis quanto miraculo dividat Dominus Ægyptios & Israël.

8 De-

8 Descendentque omnes servi tui isti ad me, & adorabunt me, dicentes: Egredere tu, & omnis populus qui subjectus est tibi: post hæc egrediemur.

9 Et exivit à Pharaone iratus nimis. Dixit autem Dominus ad Moysen: Non audiet vos Pharao, ut multa signa fiant in terra Ægypti.

10 Moyses autem & Aaron fecerunt omnia ostenta quæ scripta sunt, coram Pharaone. Et induravit Dominus cor Pharaonis, nec dimisit filios Israël de terra sua.

CAPVT XII.

Paschalis agni ritu declarato ac celebrato, ejusque sanguine domorum superliminaribus illito, cæsis omnibus Ægypti primogenitis, Israëlitæ cum divitiis Ægypti egrediuntur: de ritu Phase ac esu azymorum, & tempore habitationis Israël in Ægypto.

1 Dixit quoque Dominus ad Moysen & Aaron in Terra Ægypti:

2 Mensis iste, vobis principium mensium: primus erit in mensibus anni.

3 Loquimini ad universum cœtum filiorum Israël, & dicite eis: Decima die mensis hujus tollat unusquisque agnum per familias & domos suas.

4 Sin autem minor est numerus, ut sufficere possit ad vescendum agnum, assumet vicinum suum qui junctus est domui

mui suæ, juxta numerum animarum quæ sufficere possunt ad esum agni.

5 Erit autem agnus absque macula, masculus, anniculus: juxta quem ritum tolletis & hœdum.

6 Et servabitis eum usque ad quartam decimam diem mensis hujus: immolabitque eum universa multitudo filiorum Israël ad vesperam.

7 Et sument de sanguine ejus, ac ponent super utrumque postem, & in superliminaribus domorum, in quibus comedent illum.

8 Et edent carnes nocte illa assas igni, & azymos panes cum lactucis agrestibus.

9 Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed tantùm assum igni: caput cum pedibus ejus & intestinis vorabitis.

10 Nec remanebit quidquam ex eo usque manè. si quid residuum fuerit, igne comburetis.

11 Sic autem comedetis illum: Renes vestros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, & comedetis festinanter: est enim Phase (id est transitus) Domini.

12 Et transibo per Terram Ægypti nocte illa, percutiamque omne primogenitum in Terra Ægypti ab homine usque

usque ad pecus: & in cunctis diis Ægypti faciam judicia, ego Dominus.

13 Erit autem sanguis vobis in signum in ædibus in quibus eritis: & videbo sanguinem, & transibo vos: nec erit in vobis plaga disperdens quando percussero Terram Ægypti.

14 Habebitis autem hunc diem in monumentum: & celebrabitis eam solemnem Domino in generationibus vestris cultu sempiterno.

15 Septem diebus azyma comedetis: in die primo non erit fermentum in domibus vestris: quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Israël, à primo die usque ad diem septimum.

16 Dies prima erit sancta atque solemnis, & dies septima eadem festivitate venerabilis: nihil operis facietis in eis, exceptis his, quæ ad vescendum pertinent.

17 Et observabitis azyma: in eadem enim ipsa die educam exercitum vestrum de Terra Ægypti, & custodietis diem istum in generationes vestras ritu perpetuo.

18 ¹ Primo mense, quartadecima die mensis ad vesperam, comedetis azyma, usque ad diem vigesimam primam ejusdem mensis ad vesperam.

¹ *Lev.* 23.5. *Num.* 28.16.

19 Septem diebus fermentum non invenietur in domibus vestris: qui comederit fermentatum, peribit anima ejus de cœtu Israël, tam de advenis quàm de indigenis terræ.

20 Omne fermentatum non comedetis: in cunctis habitaculis vestris edetis azyma.

21 Vocavit autem Moyses omnes seniores filiorum Israël, & dixit ad eos: Ite tollentes animal per familias vestras, & immolate Phase.

22 [a] Fasciculumque hyssopi tingite in sanguine qui est in limine, & aspergite ex eo superliminare, & utrumque postem: nullus vestrûm egrediatur ostium domus suæ usque manè.

[a] Heb. 11.28.

23 Transibit enim Dominus percutiens Ægytios: cumque viderit sanguinem in superliminari, & in utroque poste, transcendet ostium domus, & non sinet percussorem ingredi domos vestras & lædere.

24 Custodi verbum istud legitimum tibi & filiis tuis usque in æternum.

25 Cumque introieritis terram, quam Dominus daturus est vobis ut pollicitus est, observabitis ceremonias istas.

26 Et cùm dixerint vobis filii vestri: Quæ est ista religio?

27 dicetis eis: victima transitûs Domini

mini est, quando transivit super domos filiorum Israël in Ægypto, percutiens Ægyptios, & domos nostras liberans. Incurvatusque populus adoravit.

28 Et egressi filii Israël fecerunt sicut præceperat Dominus Moysi & Aaron.

29 Factum est autem in noctis medio, percussit Dominus omne primogenitum in Terra Ægypti, à primogenito Pharaonis, qui in solio ejus sedebat, [1] usque ad primogenitum captivæ quæ erat in carcere, & omne primogenitum jumentorum.

[1] Sup. 11.5. Sap. 18.5.

30 Surrexitque Pharao nocte, & omnes servi ejus, cunctaque Ægyptus: & ortus est clamor magnus in Ægypto: neque enim erat domus in qua non jaceret mortuus.

31 Vocatusque Pharao Moyse & Aaron nocte, ait: Surgite & egredimini à populo meo, vos & filii Israël: ite, immolate Domino sicut dicitis.

32 Oves vestras & armenta assumite ut petieratis, & abeuntes benedicite mihi.

33 Vrgebantque Ægyptii populum de terra exire velociter, dicentes: Omnes moriemur.

34 Tulit igitur populus conspersam farinam antequàm fermentaretur: &

ligans in palliis, posuit super humeros suos.

[1] Sup. 11.2.

35 Feceruntque filii Israël [1] sicut præceperat Moyses: & petierunt ab Ægyptiis vasa argentea & aurea, vestemque plurimam.

36 Dominus autem dedit gratiam populo coram Ægyptiis ut commodarent eis: & spoliaverunt Ægyptios.

37 Profectique sunt filii Israël de Ramesse in Socoth, sexcenta ferè millia peditum virorum, absque parvulis.

38 Sed & vulgus promiscuum innumerabile ascendit cum eis, oves & armenta & animantia diversi generis multa nimis.

39 Coxeruntque farinam, quam dudum de Ægypto consperʃam tulerant: & fecerunt subcinericios panes azymos: neque enim poterant fermentari cogentibus exire Ægyptiis, & nullam facere sinentibus moram: nec pulmenti quidquam occurrerat præparare.

40 Habitatio autem filiorum Israël qua manserunt in Ægypto, fuit quadringentorum triginta annorum.

41 Quibus expletis, eadem die egressus est omnis exercitus Domini de Terra Ægypti.

42 Nox ista est observabilis Domini, quan-

quandò eduxit eos de Terra Ægypti: hanc obſervare debent omnes filii Iſraël in generationibus ſuis.

43 Dixitque Dominus ad Moyſen & Aaron: Hæc eſt religio Phaſe: Omnis alienigena non comedet ex eo.

44 Omnis autem ſervus emptitius circumcidetur, & ſic comedet.

45 Advena & mercenarius non edent ex eo.

46 In una domo comedetur, nec efferetis de carnibus ejus foras, nec [c] os illius confringetis.

[c] *Num.* 9.12. *Ioan.* 19 36.

47 Omnis cœtus filiorum Iſraël faciet illud.

48 Quòd ſi quis peregrinorum in veſtram voluerit tranſire coloniam, & facere Phaſe Domini, circumcidetur priùs omne maſculinum ejus, & tunc ritè celebrabit: eritque ſicut indigena terræ: ſi quis autem circumciſus non fuerit, non veſcetur ex eo.

49 Eadem lex erit indigenæ & colono qui peregrinatur apud vos.

50 Feceruntque omnes filii Iſraël ſicut præceperat Dominus Moyſi & Aaron.

51 Et eadem die eduxit Dominus filios Iſraël de Terra Ægypti per turmas ſuas.

CAPUT XIII.

Liberationis ab Ægypto Dominus religione Phase ac primogenitorum consecratione meminisse jubet. Inde Israël per desertum egrediens, ossa Ioseph secum defert, & columnæ ignis ac nubis ducatum accipit.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 [a] Sanctifica mihi omne primogenitum quod aperit vulvam in filiis Israël, tam de hominibus quàm de jumentis: mea sunt enim omnia.

[a] Infr. 34.19. Lev. 27.26. Num. 8.16. Luc. 2. 23.

3 Et ait Moyses ad populum: Mementote diei hujus in qua egressi estis de Ægypto & de domo servitutis, quoniam in manu forti eduxit vos Dominus de loco isto: ut non comedatis fermentatum panem.

4 Hodie egredimini mense novarum frugum.

5 Cumque introduxerit te Dominus in Terram Chananæi & Hethæi & Amorrhæi & Hevæi & Iebusæi, quam juravit patribus tuis ut daret tibi, terram fluentem lacte & melle, celebrabis hunc morem sacrorum mense isto.

6 Septem diebus vescêris azymis: & in die septimo erit solemnitas Domini.

7 Azyma comedetis septem diebus: non apparebit apud te aliquid fermentatum, nec in cunctis finibus tuis.

8 Nar-

8 Narrabisque filio tuo in die illo, dicens: Hoc est quod fecit mihi Dominus quando egressus sum de Ægypto.

9 Et erit quasi signum in manu tua, & quasi monumentum ante oculos tuos: & ut lex Domini semper sit in ore tuo, in manu enim forti eduxit te Dominus de Ægypto.

10 Custodies hujuscemodi cultum statuto tempore à diebus in dies.

11 Cumque introduxerit te Dominus in Terram Chananæi, sicut juravit tibi & patribus tuis, & dederit tibi eam:

12 [1] separabis omne quod aperit vulvam Domino, & quod primitivum est in pecoribus tuis: quidquid habueris masculini sexus, consecrabis Domino.

[1] *Infr.* 22 29. 34. 19. *Ezech.* 44. 30.

13 Primogenitum asini mutabis ove: quòd si non redemeris, interficies. Omne autem primogenitum hominis de filiis tuis, pretio redimes.

14 Cumque interrogaverit te filius tuus cras, dicens: Quid est hoc? respondebis ei: In manu forti eduxit nos Dominus de Terra Ægypti, de domo servitutis.

15 Nam cùm induratus esset Pharao, & nollet nos dimittere; occidit Dominus omne primogenitum in Terra Ægypti, à primogenito hominis usque ad pri-

mogenitum jumentorum : idcircò immolo Domino omne quod aperit vulvam maſculini ſexus, & omnia primogenita filiorum meorum redimo.

[1] Deut. 6.8.

16 [1] Erit igitur quaſi ſignum in manu tua, & quaſi appenſum quid, ob recordationem, inter oculos tuos : eò quòd in manu forti eduxit nos Dominus de Ægypto.

17 Igitur cùm emiſiſſet Pharao populum, non eos duxit Deus per viam Terræ Philiſthiim quæ vicina eſt : reputans ne fortè pœniteret eum, ſi vidiſſet adverſum ſe bella conſurgere, & reverteretur in Ægyptum.

18 Sed circumduxit per viam deſerti, quæ eſt juxta Mare rubrum : & armati aſcenderunt filii Iſraël de Terra Ægypti.

[2] Gen. 50.24.

19 Tulit quoque Moyſes oſſa Ioſeph ſecum : eò quod adjuraſſet filios Iſraël, dicens : [2] Viſitabit vos Deus, efferte oſſa mea hinc vobiſcum.

20 Profectique de Socoth caſtrametati ſunt in Etham in extremis finibus ſolitudinis.

[3] Num. 14.14. 2. Eſd. 9.19. 1. Cor. 10.1.

21 [3] Dominus autem præcedebat eos ad oſtendendam viam, per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis : ut dux eſſet itineris utroque tempore.

22 Num-

22 Numquam defuit columna nubis per diem, nec columna ignis per noctem, coram populo.

CAPUT XIV.

Pharao Israëlem persequens, & mare per siccum post illum ingrediens, cum universo equitatu ac curribus submergitur.

1 LOcutus est autem Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere filiis Israël: Reversi castrametentur è regione Phihahiroth, quæ est inter Magdalum & mare contra Beelsephon: in conspectu ejus castra ponetis super mare.

3 Dicturusque est Pharao super filiis Israël: Coarctati sunt in terra, conclusit eos desertum.

4 Et indurabo cor ejus, ac persequetur vos: & glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu ejus. scientque Ægyptii quia ego sum Dominus. Feceruntque ita.

5 Et nuntiatum est regi Ægyptiorum quòd fugisset populus: immutatumque est cor Pharaonis & servorum ejus super populo, & dixerunt: Quid voluimus facere ut dimitteremus Israël, ne serviret nobis?

6 Iunxit ergo currum, & omnem populum suum assumpsit secum.

7 Tulitque sexcentos currus electos,

& quidquid in Ægypto curruum fuit: & duces totius exercitus.

8 Induravitque Dominus cor Pharaonis regis Ægypti, & persecutus est filios Israël: at illi egressi erant in manu excelsa.

[a] 1. Mach. 4.9. Iosue 24. 6.

9 [a] Cumque persequerentur Ægyptii vestigia præcedentium, repererunt eos in castris super mare: omnis equitatus & currus Pharaonis, & universus exercitus, erant in Phihahiroth contra Beelsephon.

10 Cumque appropinquasset Pharao, levantes filii Israël oculos, viderunt Ægyptios post se: & timuerunt valdè: clamaveruntque ad Dominum,

11 & dixerunt ad Moysen: Forsitan non erant sepulchra in Ægypto, ideò tulisti nos ut moreremur in solitudine: quid hoc facere voluisti, ut educeres nos ex Ægypto?

12 Nonne iste est sermo, quem loquebamur ad te in Ægypto, dicentes: Recede à nobis, ut serviamus Ægyptiis? multò enim melius erat servire eis, quàm mori in solitudine.

13 Et ait Moyses ad populum: Nolite timere: state, & videte magnalia Domini, quæ facturus est hodie: Ægyptios enim, quos nunc videtis, nequaquam ultrà videbitis usque in sempiternum.

14 Do-

14 Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis.

15 Dixitque Dominus ad Moysen: Quid clamas ad me? Loquere filiis Israël ut proficiscantur.

16 Tu autem eleva virgam tuam, & extende manum tuam super mare, & divide illud: ut gradiantur filii Israël in medio mari per siccum.

17 Ego autem indurabo cor Ægyptiorum, ut persequantur vos: & glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu ejus, & in curribus & in equitibus illius.

18 Et scient Ægyptii quia ego sum Dominus, cùm glorificatus fuero in Pharaone, & in curribus atque in equitibus ejus.

19 Tollensque se angelus Dei, qui præcedebat castra Israël, abiit post eos: & cum eo pariter columna nubis, priora dimittens, post tergum

20 stetit, inter castra Ægyptiorum & castra Israël: & erat nubes tenebrosa, & illuminans noctem, ita ut ad se invicem toto noctis tempore accedere non valerent.

21 Cumque extendisset Moyses manum super mare, abstulit illud Dominus flante vento vehementi & urente tota nocte, & vertit in siccum: divisaque est aqua.

[1] Psal. 77.13. 104. 37. Psalm. 113.3. Hebr. 11.29.

22 [1] Et ingressi sunt filii Israël per medium sicci maris : erat enim aqua quasi murus à dextra eorum & læva.

23 Persequentesque Ægyptii ingressi sunt post eos, & omnis equitatus Pharaonis, currus ejus & equites, per medium maris.

[2] Sap. 18.15.

24 Iamque advenerat vigilia matutina, [2] & ecce respiciens Dominus super castra Ægyptiorum per columnam ignis & nubis, interfecit exercitum eorum:

25 & subvertit rotas curruum, ferebanturque in profundum. Dixerunt ergo Ægyptii: Fugiamus Israëlem: Dominus enim pugnat pro eis contra nos.

26 Et ait Dominus ad Moysen: Extende manum tuam super mare, ut revertantur aquæ ad Ægyptios super currus & equites eorum.

27 Cumque extendisset Moyses manum contra mare, reversum est primo diluculo ad priorem locum : fugientibusque Ægyptiis occurrerunt aquæ, & involvit eos Dominus in mediis fluctibus.

28 Reversæque sunt aquæ, & operuerunt currus & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant mare: nec unus quidem superfuit ex eis.

29 Filii

29 Filii autem Iſraël perrexerunt per medium ſicci maris, & aquæ eis erant quaſi pro muro à dextris & à ſiniſtris:

30 liberavitque Dominus in die illa Iſraël de manu Ægyptiorum.

31 Et viderunt Ægyptios mortuos ſuper littus maris, & manum magnam quam exercuerat Dominus contra eos: timuitque populus Dominum, & crediderunt Domino, & Moyſi ſervo ejus.

CAPUT XV.

Iſraëlitæ, gratiis Deo cum cantu peractis, venerunt in Marath; ubi amaritudine aquarum verſa in dulcedinem, venerunt in Elim.

1 TUnc [1] cecinit Moyſes & filii Iſraël, carmen hoc Domino, & dixerunt:

[1] Sap. 10.20.

Cantemus Domino: glorioſè enim magnificatus eſt, equum & aſcenſorem dejecit in mare.

2 [2] Fortitudo mea, & laus mea Dominus; & factus eſt mihi in ſalutem: iſte Deus meus, & glorificabo eum: Deus patris mei, & exaltabo eum.

[2] Iſaia 12. 2. Pſalm. 117. 14.

3 Dominus quaſi vir pugnator, Omnipotens nomen ejus.

4 Currus Pharaonis & exercitum ejus projecit in mare: electi principes ejus ſubmerſi ſunt in Mari rubro.

5 Abyſſi operuerunt eos, deſcenderunt in profundum quaſi lapis.

6 Dextera tua Domine magnificata eſt in fortitudine: dextera tua, Domine, percuſſit inimicum.

7 Et in multitudine gloriæ tuæ depoſuiſti adverſarios tuos: miſiſti iram tuam, quæ devoravit eos ſicut ſtipulam.

8 Et in ſpiritu furoris tui congregatæ ſunt aquæ: ſtetit unda fluens, congregatæ ſunt abyſſi in medio mari.

9 Dixit inimicus: Perſequar & comprehendam, dividam ſpolia, implebitur anima mea: evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea.

10 Flavit ſpiritus tuus, & operuit eos mare: ſubmerſi ſunt quaſi plumbum in aquis vehementibus.

11 Quis ſimilis tui in fortibus Domine? quis ſimilis tui, magnificus in ſanctitate, terribilis atque laudabilis, faciens mirabilia?

12 Extendiſti manum tuam, & devoravit eos terra.

13 Dux fuiſti in miſericordia tua populo quem redemiſti: & portaſti eum in fortitudine tua, ad habitaculum ſanctum tuum.

14 Aſcenderunt populi, & irati ſunt: dolores obtinuerunt habitatores Philiſthiim.

15 Tunc conturbati ſunt principes Edom, robuſtos Moab obtinuit tremor:

mor : obriguerunt omnes habitatores Chanaan.

16 Irruat ſuper eos formido & pavor, in magnitudine brachii tui : fiant immobiles quaſi lapis, donec pertranſeat populus tuus Domine, donec pertranſeat populus tuus iſte, quem poſſediſti.

17 Introduces eos, & plantabis in monte hereditatis tuæ, firmiſſimo habitaculo tuo quod operatus es Domine : ſanctuarium tuum Domine, quod firmaverunt manus tuæ.

18 Dominus regnabit in æternum, & ultra.

19 Ingreſſus eſt enim eques Pharao cum curribus & equitibus ejus in mare : & reduxit ſuper eos Dominus aquas maris : filii autem Iſraël ambulaverunt per ſiccum in medio ejus.

20 Sumpſit ergo Maria prophetiſſa, ſoror Aaron, tympanum in manu ſua : egreſſæque ſunt omnes mulieres poſt eam cum tympanis & choris,

21 quibus præcinebat, dicens : Cantemus Domino ; glorioſè enim magnificatus eſt, equum & aſcenſorem ejus dejecit in mare.

22 Tulit autem Moyſes Iſraël de mari rubro, & egreſſi ſunt in deſertum Sur : ambulaveruntque tribus diebus

per

Iſraël in deſertum Sin, quod eſt inter Elim & Sinai : quintodecimo die menſis ſecundi, poſtquam egreſſi ſunt de terra Ægypti.

2 Et murmuravit omnis congregatio filiorum Iſraël contra Moyſen & Aaron in ſolitudine.

3 Dixeruntque filii Iſraël ad eos : Vtinam mortui eſſemus per manum Domini in terra Ægypti, quando ſedebamus ſuper ollas carnium, & comedebamus panem in ſaturitate : cur eduxiſtis nos in deſertum iſtud, ut occideretis omnem multitudinem fame ?

4 Dixit autem Dominus ad Moyſen : Ecce, ego pluam vobis panes de cælo : egrediatur populus, & colligat quæ ſufficiunt per ſingulos dies : ut tentem eum utrùm ambulet in lege mea, an non.

5 Die autem ſexto parent quod inferant : & ſit duplum quàm colligere ſolebant per ſingulos dies :

6 Dixeruntque Moyſes & Aaron ad omnes filios Iſraël : Veſperè ſcietis quòd Dominus eduxerit vos de terra Ægypti :

7 & manè videbitis gloriam Domini : audivit enim murmur veſtrum contra Dominum : nos verò quid ſumus, quia muſſitaſtis contra nos ?

8 Et

xerunt ad invicem: Manhu? quod significat: Quid est hoc? ignorabant enim quid esset. Quibus ait Moyses: [1] Iste est panis, quem Dominus dedit vobis ad vescendum.

[1] 1. Corinth. 10. 3.

16 Hic est sermo, quem præcepit Dominus: Colligat unusquisque ex eo quantum sufficit ad vescendum: gomor per singula capita, juxta numerum animarum vestrarum quæ habitant in tabernaculo sic tolletis.

17 Feceruntque ita filii Israël: & collegerunt, alius plus, alius minus.

18 Et mensi sunt ad mensuram gomor: [2] nec qui plus collegerat, habuit amplius: nec qui minus paraverat, reperit minus: sed singuli juxta id quod edere poterant, congregaverunt.

[2] 2. Corinth. 8. 15.

19 Dixitque Moyses ad eos: Nullus relinquat ex eo in manè.

20 Qui non audierunt eum, sed dimiserunt quidam ex eis usque manè, & scatere cœpit vermibus, atque computruit. & iratus est contra eos Moyses.

21 Colligebant autem manè singuli, quantum sufficere poterat ad vescendum: cumque incaluisset sol, liquefiebat.

22 In die autem sexta collegerunt cibos duplices, id est, duo gomor per singulos homines: venerunt autem omnes prin-

principes multitudinis, & narraverunt Moysi.

23 Qui ait eis: Hoc est quod locutus est Dominus: Requies sabbati sanctificata est Domino cras.quodcumque operandum est, facite: & quæ coquenda sunt coquite: quidquid autem reliquum fuerit, reponite usque in manè.

24 Feceruntque ita ut præceperat Moyses, & non computruit, neque vermis inventus est in eo.

25 Dixitque Moyses: Comedite illud hodie, quia sabbatum est Domini: non invenietur hodie in agro:

26 Sex diebus colligite: in die autem septimo sabbatum est Domini, idcircò non invenietur.

27 Venitque septima dies: & egressi de populo ut colligerent, non invenerunt.

28 Dixit autem Dominus ad Moysen: Vsquequò non vultis custodire mandata mea, & legem meam?

29 Videte quòd Dominus dederit vobis sabbatum, & propter hoc die sexta tribuit vobis cibos duplices: maneat unusquisque apud semetipsum, nullus egrediatur de loco suo die septimo.

30 Et sabbatizavit populus die septimo.

31 Appellavitque domus Israël nomen

men

men ejus Man : quod erat quasi semen coriandri album, gustusque ejus quasi similæ cum melle.

32 Dixit autem Moyses : Iste est sermo, quem præcepit Dominus : Imple gomor ex eo, & custodiatur in futuras retrò generationes : ut noverint panem, quo alui vos in solitudine, quando educti estis de Terra Ægypti.

33 Dixitque Moyses ad Aaron : Sume vas unum, & mitte ibi Man, quantum potest capere gomor : & repone coram Domino, ad servandum in generationes vestras,

34 sicut præcepit Dominus Moysi. Posuitque illud Aaron in tabernaculo reservandum.

35 [1] Filii autem Israël comederunt Man quadraginta annis, donec venirent in terram habitabilem : hoc cibo aliti sunt, usquequò tangerent fines terræ Chanaan.

1. 2. Esdr. 9. 21. Judith. 5. 15.

36 Gomor autem decima pars est Ephi.

CAPUT XVII.

Rursum murmurantibus in Raphidim pro aqua filiis Israël, dat Dominus aquam de petra : & in monte Moyse extensis manibus orante, vincunt ipsi Amalecitas.

1 IGitur profecta omnis multitudo filiorum Israël de deserto Sin per mansiones suas, juxta sermonem

Domi-

Domini, castrametati sunt in Raphidim, ubi non erat aqua ad bibendum populo.

[a] Nu. 20. 4.

2 [a] Qui jurgatus contra Moysen, ait: Da nobis aquam, ut bibamus. Quibus respondit Moyses: Quid jurgamini contra me? cur tentatis Dominum?

3 Sitivit ergo ibi populus præ aquæ penuria, & murmuravit contra Moysen, dicens: Cur fecisti nos exire de Ægypto, ut occideres nos, & liberos nostros, ac jumenta, siti?

4 Clamavit autem Moyses ad Dominum, dicens: Quid faciam populo huic? adhuc paululum, & lapidabit me.

5 Et ait Dominus ad Moysen: Antecede populum, & sume tecum de senioribus Israël: & virgam qua [2] percussisti fluvium, tolle in manu tua, & vade.

[2] Sup. 14. 21. Psalm. 77. 15. 1. Cor. 10. 4.

6 En ego stabo ibi coram te, supra petram Horeb: percutiesque petram, & exibit ex ea aqua, ut bibat populus. Fecit Moyses ita coram senioribus Israël:

7 & vocavit nomen loci illius, Tentatio, propter jurgium filiorum Israël, & quia tentaverunt Dominum, dicentes: Est ne Dominus in nobis, an non?

[3] Deut. 25. 17. Iudith. 4. 13. Sup. 11. 3.

8 [3] Venit autem Amalec, & pugnabat contra Israël in Raphidim.

9 Dixitque Moyses ad Iosue: Elige viros:

viros : & egressus, pugna contra Amalec : cras ego stabo in vertice collis habens virgam Dei in manu mea.

10 Fecit Iosue ut locutus erat Moyses, & pugnavit contra Amalec: Moyses autem & Aaron & Hur ascenderunt super verticem collis.

11 Cumque levaret Moyses manus, vincebat Israël : sin autem paululum remisisset, superabat Amalec.

12 Manus autem Moysi erant graves : sumentes igitur lapidem, posuerunt subter eum, in quo sedit : Aaron autem & Hur sustentabant manus ejus ex utraque parte. Et factum est ut manus illius non lassarentur usque ad occasum solis.

13 Fugavitque Iosue Amalec, & populum ejus in ore gladii.

14 Dixit autem Dominus ad Moysen: Scribe hoc ob monimentum in libro, & trade auribus Iosue : delebo enim memoriam Amalec sub cælo.

15 Ædificavitque Moyses altare : & vocavit nomen ejus, Dominus exaltatio mea, dicens :

16 Quia manus solii Domini, & bellum Domini erit contra Amalec, à generatione in generationem.

CAPUT XVIII.

Iethro socer Moysi uxorem cum filiis ad eum reduxit: & auditis Dei operibus, cùm Domino sacrificasset, sanum consilium Moysi dedit in constituendis judiciorum magistratibus.

1 CUmque audisset Iethro, sacerdos Madian, cognatus Moysi, omnia quæ fecerat Deus Moysi, & Israëli populo suo, & quòd eduxisset Dominus Israël de Ægypto:

2 tulit Sephoram uxorem Moysi quam remiserat:

3 & duos filios ejus, quorum unus vocabatur Gersam, dicente patre: [a] Advena fui in terra aliena.

[a] Sup. 2. 22.

4 Alter verò Eliezer: Deus enim, ait, patris mei adjutor meus, & eruit me de gladio Pharaonis.

5 Venit ergo Iethro cognatus Moysi, & filii ejus, & uxor ejus, ad Moysen in desertum, ubi erat castrametatus juxta montem Dei.

6 Et mandavit Moysi, dicens: Ego Iethro cognatus tuus venio ad te, & uxor tua, & duo filii tui cum ea.

7 Qui egressus in occursum cognati sui, adoravit, & osculatus est eum: salutaveruntque se mutuò verbis pacificis. Cumque intrasset tabernaculum,

8 narravit Moyses cognato suo cuncta quæ fecerat Dominus Pharaoni, & Ægy-

Ægyptiis propter Iſraël; univerſumque laborem qui accidiſſet eis in itinere, & quòd liberaverat eos Dominus.

9 Lætatuſque eſt Iethro ſuper omnibus bonis, quæ fecerat Dominus Iſraëli, eò quòd eruiſſet eum de manu Ægyptiorum,

10 & ait: Benedictus Dominus, qui liberavit vos de manu Ægyptiorum, & de manu Pharaonis, qui eruit populum ſuum de manu Ægypti.

11 Nunc cognovi, quia magnus Dominus ſuper omnes deos: eò quòd [1] ſuperbè egerint contra illos.

[1] Sup. 1.14. 5.7. 10.10. 14.8.

12 Obtulit ergo Iethro cognatus Moyſi holocauſta & hoſtias Deo: veneruntque Aaron & omnes ſeniores Iſraël, ut comederent panem cum eo coram Deo.

13 Altera autem die ſedit Moyſes ut judicaret populum, qui aſſiſtebat Moyſi à manè uſque ad veſperam.

14 Quòd cùm vidiſſet cognatus ejus, omnia quæ agebat in populo, ait: Quid eſt hoc quod facis in plebe? cur ſolus ſedes, & omnis populus præſtolatur de manè uſque ad veſperam?

15 Cui reſpondit Moyſes: venit ad me populus quærens ſententiam Dei.

16 Cumque acciderit eis aliqua diſceptatio, veniunt ad me ut judicem inter

eos, & oſtendam præcepta Dei & leges ejus.

17 At ille: Non bonam, inquit, rem facis:

18 ſtulto labore conſumeris & tu & populus iſte qui tecum eſt: ultra vires tuas eſt negotium, [1] ſolus illud non poteris ſuſtinere.

[1] Deut. 1, 12.

19 Sed audi verba mea atque conſilia, & erit Deus tecum. Eſto tu populo in his quæ ad Deum pertinent, ut referas quæ dicuntur ad eum:

20 oſtendaſque populo ceremonias & ritum colendi, viamque per quam ingredi debeant, & opus quod facere debeant.

21 Provide autem de omni plebe viros potentes, & timentes Deum, in quibus ſit veritas, & qui oderint avaritiam, & conſtitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos,

22 qui judicent populum omni tempore: quidquid autem majus fuerit, referant ad te, & ipſi minora tantummodò judicent: leviuſque ſit tibi, partito in alios onere.

23 Si hoc feceris, implebis imperium Dei, & præcepta ejus poteris ſuſtentare: & omnis hic populus revertetur ad loca ſua cum pace.

24 Qui-

24 Quibus auditis, Moyses fecit omnia quæ ille suggesserat.

25 Et electis viris strenuis de cuncto Israël, constituit eos principes populi, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos.

26 Qui judicabant plebem omni tempore: quidquid autem gravius erat, referebant ad eum, faciliora tantummodò judicantes.

27 Dimisitque cognatum suum: qui reversus abiit in terram suam.

CAPVT XIX.

Iuxta montem Sinai, commemorato liberationis ex Ægypto beneficio, populus sanctificari jubetur, ut descendat Dominus in fulgure & tonitru, coram omni plebe Moysi locuturus.

1 MEnse tertio egressionis Israël de Terra Ægypti, in die hac venerunt in solitudinem Sinai. *Num.* 23.15.

2 Nam profecti de Raphidim, & pervenientes usque in desertum Sinai, castrametati sunt in eodem loco, ibique Israël fixit tentoria è regione montis.

3 [1] Moyses autem ascendit ad Deum, vocavitque eum Dominus de monte, & ait: Hæc dices domui Iacob, & annuntiabis filiis Israël: [1] *Act.* 7.38.

4 Vos [2] ipsi vidistis, quæ fecerim Ægyptiis, quo modo portaverim vos super alas aquilarum, & assumpserim mihi. [2] *Deut.* 29.2.

 5 Si

5 Si ergo audieritis vocem meam, & custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis: [1] mea est enim omnis terra.

[1] Psal. 23. 1.

6 [2] Et vos eritis mihi in regnum sacerdotale, & gens sancta. hæc sunt verba quæ loquêris ad filios Israël.

[2] 1. Pet. 2. 9.

7 Venit Moyses: & convocatis majoribus natu populi, exposuit omnes sermones quos mandaverat Dominus.

8 Respônditque omnis populus simul: Cuncta quæ locutus est Dominus, faciemus. Cumque retulisset Moyses verba populi ad Dominum,

9 ait ei Dominus: Iam nunc veniam ad te in caligine nubis, ut audiat me populus loquentem ad te, & credat tibi in perpetuum. Nuntiavit ergo Moyses verba populi ad Dominum.

10 Qui dixit ei: Vade ad populum, & sanctifica illos hodie & cras, laventque vestimenta sua.

11 Et sint parati in diem tertium: in die enim tertia descendet Dominus coram omni plebe super montem Sinai.

12 Constituesque terminos populo per circuitum, & dices ad eos: Cavete ne ascendatis in montem [3] nec tangatis fines illius: omnis qui tetigerit montem, morte morietur.

[3] Heb. 12. 18.

13 Manus non tanget eum, sed lapidibus

dibus opprimetur, aut confodietur jaculis: ſive jumentum fuerit, ſive homo, non vivet. cùm cœperit clangere buccina, tunc aſcendant in montem.

14 Deſcenditque Moyſes de monte ad populum, & ſanctificavit eum. Cumque laviſſent veſtimenta ſua,

15 ait ad eos: Eſtote parati in diem tertium, & ne appropinquetis uxoribus veſtris.

16 Iamque advenerat tertius dies, & manè inclaruerat: & ecce cœperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, & nubes denſiſſima operire montem, clangorque buccinæ vehementiùs perſtrepebat: & timuit populus qui erat in caſtris.

17 Cumque eduxiſſet eos Moyſes in occurſum Dei de loco caſtrorum, ſteterunt ad radices montis.

18 [1] Totus autem mons Sinai fumabat: eò quòd deſcendiſſet Dominus ſuper eum in igne, & aſcenderet fumus ex eo quaſi de fornace: eratque omnis mons terribilis.

[1] Deut. 4. 11.

19 Et ſonitus buccinæ paulatim creſcebat in majus, & prolixiùs tendebatur: Moyſes loquebatur, & Deus reſpondebat ei.

20 Deſcenditque Dominus ſuper montem Sinai in ipſo montis vertice,

& vocavit Moysen in cacumen ejus. Quò cùm ascendisset,

21 dixit ad eum: Descende, & contestare populum: ne fortè velit transcendere terminos ad videndum Dominum, & pereat ex eis plurima multitudo.

22 Sacerdotes quoque qui accedunt ad Dominum, sanctificentur, ne percutiat eos.

23 Dixitque Moyses ad Dominum: Non poterit vulgus ascendere in montem Sinai: tu enim testificatus es, & jussisti, dicens: Pone terminos circa montem, & sanctifica illum.

24 Cui ait Dominus: Vade, descende: ascendesque tu, & Aaron tecum. sacerdotes autem & populus ne transeant terminos, nec ascendant ad Dominum, ne fortè interficiat illos.

25 Descenditque Moyses ad populum, & omnia narravit eis.

CAPUT XX.

Moyses Decalogum à Domino auditum territo populo narrat, ac terreum aut lapideum de insectis lapidibus altare fieri jubet, ad quod non sit per gradus ascendendum.

1 Locutusque est Dominus cunctos sermones hos.

2 Ego [a] sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis.

[a] Deut. 5.6. Psalm. 80.11.

3 Non

3 Non habebis deos alienos coram me.

4 [1] Non facies tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem quæ eſt in cælo deſuper, & quæ in terra deorſum, nec eorum quæ ſunt in aquis ſub terra.

5 Non adorabis ea, neque coles: ego ſum Dominus Deus tuus fortis, zelotes, viſitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationem eorum qui oderunt me:

6 & faciens miſericordiam in millia his qui diligunt me, & cuſtodiunt præcepta mea.

7 [2] Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum: nec enim habebit inſontem Dominus eum, qui aſſumpſerit nomen Domini Dei ſui in fruſtrà.

8 [3] Memento ut diem ſabbati ſanctifices.

9 Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua.

10 Septimo autem die ſabbatum Domini Dei tui eſt: non facies omne opus in eo, & filius tuus & filia tua, ſervus tuus & ancilla tua, jumentum tuum, & advena qui eſt intra portas tuas.

11 [4] Sex enim diebus fecit Dominus cælum & terram, & mare, & omnia quæ in eis ſunt, & requievit in die ſepti-

[1] *Lev.* 26.1. *Deut.* 4.15. *Ioſ.* 24.14. *Pſalm.* 96.7.

[2] *Lev.* 19.12. *Deut.* 5.11. *Matt.* 5.33.

[3] *Infr.* 31.13. *Ezech.* 20.12. *Deut.* 5.13.

[4] *Gen.* 2.2.

mo, idcircò benedixit Dominus diei sabbati, & sanctificavit eum.

[1] Deut. 5.16. Matt. 15.4. Ephes. 6.2.

12 [1] Honora patrem tuum & matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.

[2] Mat. 5.21.

13 [2] Non occides.

14 Non mœchaberis.

15 Non furtum facies.

16 Non loquêris contra proximum tuum falsum testimonium.

[3] Rom. 7.7. 13.9.

17 [3] Non concupisces domum proximi tui: nec desiderabis uxorem ejus, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia quæ illius sunt.

18 Cunctus autem populus videbat voces & lampades, & sonitum buccinæ, montemque fumantem: & perterriti ac pavore concussi, steterunt procul,

19 dicentes Moysi: Loquere tu nobis, & audiemus: non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur.

20 Et ait Moyses ad populum: Nolite timere: ut enim probaret vos venit Deus, & ut terror illius esset in vobis, & non peccaretis.

[4] Deut. 20.16. Heb. 12.18.

21 Stetitque populus de longè. [4] Moyses autem accessit ad caliginem in qua erat Deus.

22 Dixit prætereà Dominus ad Moysen:

sen: Hæc dices filiis Israël: Vos vidistis quòd de cælo locutus sim vobis.

23 Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis.

24 [1] Altare de terra facietis mihi, & offeretis super eo holocausta & pacifica vestra, oves vestras & boves, in omni loco in quo memoria fuerit nominis mei: veniam ad te, & benedicam tibi.

[1] *Infr.* 27.8. 38.7.

25 [2] Quòd si altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de sectis lapidibus: si enim levaveris cultrum super eo, polluetur.

[2] *Deut.* 27.5. *Iosu.* 8. 31.

26 Non ascendes per gradus ad altare meum, ne reveletur turpitudo tua.

CAPVT XXI.

Præcepta judicialia quoad emptitios servos, & ancillas, furta, homicidia, parricidia, parentum maledicta, rixas, & talionis pœnas, atque cornupetam bovem.

1 HÆc sunt judicia quæ propones eis.

2 Si [3] emeris servum Hebræum, sex annis serviet tibi: in septimo egredietur liber gratis.

[3] *Deut.* 15.12. *Ierem.* 34.14.

3 Cum quali veste intraverit, cum tali exeat: si habens uxorem, & uxor egredietur simul.

4 Sin autem dominus dederit illi uxorem, & pepererit filios & filias:

mulier & liberi ejus erunt domini ſui, ipſe verò exibit cum veſtitu ſuo.

5 Quòd ſi dixerit ſervus : Diligo dominum meum & uxorem ac liberos, non egrediar liber :

6 offeret eum dominus diis, & applicabitur ad oſtium & poſtes, perforabitque aurem ejus ſubula : & erit ei ſervus in ſæculum.

7 Si quis vendiderit filiam ſuam in famulam, non egredietur ſicut ancillæ exire conſueverunt.

8 Si diſplicuerit oculis domini ſui cui tradita fuerat, dimittet eam : populo autem alieno vendendi non habebit poteſtatem, ſi ſpreverit eam.

9 Sin autem filio ſuo deſponderit eam, juxta morem filiarum faciet illi.

10 Quòd ſi alteram ei acceperit, providebit puellæ nuptias, & veſtimenta, & pretium pudicitiæ non negabit.

11 Si tria iſta non fecerit, egredietur gratis abſque pecunia.

[1] *Lev.* 24. 17.

12 [1] Qui percuſſerit hominem volens occidere, morte moriatur.

13 Qui autem non eſt inſidiatus, ſed Deus illum tradidit in manus ejus : [2] conſtituam tibi locum in quem fugere debeat.

[2] *Deut.* 19. 3.

14 Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias : ab

ab altari meo evelles eum, ut moriatur.

15 Qui percusserit patrem suum aut matrem, morte moriatur.

16 Qui furatus fuerit hominem, & vendiderit eum, convictus noxæ, morte moriatur.

17 [1] Qui maledixerit patri suo vel matri, morte moriatur.

18 Si rixati fuerint viri, & percusserit alter proximum suum lapide vel pugno, & ille mortuus non fuerit, sed jacuerit in lectulo:

19 si surrexerit, & ambulaverit foris super baculum suum, innocens erit qui percusserit, ita tamen ut operas ejus & impensas in medicos restituat.

20 Qui percusserit servum suum vel ancillam virga, & mortui fuerint in manibus ejus, criminis reus erit.

21 Sin autem uno die vel duobus supervixerit, non subjacebit pœnæ, quia pecunia illius est.

22 Si rixati fuerint viri, & percusserit quis mulierem prægnantem, & abortivum quidem fecerit, sed ipsa vixerit: subjacebit damno quantum maritus mulieris expetierit, & arbitri judicaverint.

23 Sin autem mors ejus fuerit subsecuta, reddet animam pro anima,

[1] *Lev.* 20.9. *Prov.* 20.20. *Matt.* 15.4. *Marci* 7.10.

Lev. 24.20. Deut. 19.21. Matt. 5.38.

24 oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede,

25 aduſtionem pro aduſtione, vulnus pro vulnere, livorem pro livore.

26 Si percuſſerit quiſpiam oculum ſervi ſui aut ancillæ, & luſcos eos fecerit, dimittet eos liberos pro oculo quem eruit.

27 Dentem quoque ſi excuſſerit ſervo vel ancillæ ſuæ, ſimiliter dimittet eos liberos.

28 Si bos cornu percuſſerit virum aut mulierem, & mortui fuerint, lapidibus obruetur: & non comedentur carnes ejus, dominus quoque bovis innocens erit.

29 Quòd ſi bos cornupeta fuerit ab heri & nudiustertius, & conteſtati ſunt dominum ejus, nec recluſerit eum, occideritque virum aut mulierem: & bos lapidibus obruetur, & dominum ejus occident.

30 Quòd ſi pretium fuerit ei impoſitum, dabit pro anima ſua quidquid fuerit poſtulatus.

31 Filium quoque & filiam ſi cornu percuſſerit, ſimili ſententiæ ſubjacebit.

32 Si ſervum ancillamque invaſerit, triginta ſiclos argenti domino dabit, bos verò lapidibus opprimetur.

33 Si

33 Si quis aperuerit ciſternam, & foderit, non operuerit eam, cecideritque bos aut aſinus in eam,

34 reddet dominus ciſternæ pretium jumentorum: quod autem mortuum eſt, ipſius erit.

35 Si bos alienus bovem alterius vulneraverit, & ille mortuus fuerit: vendent bovem vivum, & divident pretium, cadaver autem mortui inter ſe dispertient.

36 Sin autem ſciebat quòd bos cornupeta eſſet ab heri & nudiustertius, & non cuſtodivit eum dominus ſuus: reddet bovem pro bove, & cadaver integrum accipiet.

CAPUT XXII.

Furti damnique illati pœna, depoſiti, commodati, atque ſtupri lex, idololatriæ ſupplicium: advenæ, viduæ & pupillo nocentium pœna: mutui, uſuræ & pignoris lex, ac obedientiæ & decimarum.

1 SI quis furatus fuerit bovem, aut ovem, & occiderit vel vendiderit: quinque boves pro uno bove reſtituet, & [1] quatuor oves pro una ove.

[1] 2. Reg. 12. 6.

2 Si effringens fur domum ſive ſuffodiens fuerit inventus, & accepto vulnere mortuus fuerit: percuſſor non erit reus ſanguinis.

3 Quòd ſi orto ſole hoc fecerit, homicidium perpetravit, & ipſe morietur.

Si non habuerit quod pro furto reddat, ipſe venumdabitur.

4 Si inventum fuerit apud eum quod furatus eſt, vivens, ſive bos, ſive aſinus, ſive ovis: duplum reſtituet.

5 Si læſerit quiſpiam agrum vel vineam; & dimiſerit jumentum ſuum ut depaſcatur aliena: quidquid optimum habuerit in agro ſuo, vel in vinea, pro damni æſtimatione reſtituet.

6 Si egreſſus ignis invenerit ſpinas, & comprehenderit acervos frugum, ſive ſtantes ſegetes in agris, reddet damnum qui ignem ſuccenderit.

7 Si quis commendaverit amico pecuniam, aut vas in cuſtodiam, & ab eo qui ſuſceperat, furto ablata fuerint: ſi invenitur fur, duplum reddet.

8 ſi latet fur, dominus domus applicabitur ad deos, & jurabit quòd non extenderit manum in rem proximi ſui,

9 ad perpetrandam fraudem, tam in bove quàm in aſino, & ove ac veſtimento: & quidquid damnum inferre poteſt: ad deos utriuſque cauſa perveniet: & ſi illi judicaverint, duplum reſtituet proximo ſuo.

10 Si quis commendaverit proximo ſuo aſinum, bovem, ovem, & omne jumentum ad cuſtodiam, & mortuum fuerit, aut debilitatum, vel captum ab hoſtibus, nulluſque hoc viderit:

11 jus-

11 jusjurandum erit in medio, quod non extenderit manum ad rem proximi sui: suscipietque dominus juramentum, & ille reddere non cogetur.

12 [1] Quòd si furto ablatum fuerit, restituet damnum domino.

[1] Gen. 31. 39.

13 Si comestum à bestia, deferat ad eum quod occisum est, & non restituet.

14 Qui à proximo suo quidquam horum mutuò postulaverit, & debilitatum aut mortuum fuerit domino non præsente, reddere compelletur.

15 Quòd si impræsentiarum dominus fuerit, non restituet, maximè si conductum venerat pro mercede operis sui.

16 [2] Si seduxerit quis virginem necdum desponsatam, dormieritque cum ea: dotabit eam, & habebit eam uxorem.

[2] Deut. 22. 28.

17 Si pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam juxta modum dotis, quam virgines accipere consueverunt.

18 Maleficos non patieris vivere.

19 Qui coïerit cum jumento, morte moriatur.

20 [3] Qui immolat diis, occidetur, præterquam Domino soli.

[3] Lev. 19. 4.

21 Advenam non contristabis, neque affliges eum: advenæ enim & ipsi fuistis in Terra Ægypti.

22 [4] Viduæ & pupillo non nocebitis.

[4] Zach. 7. 10.

23 Si læseritis eos, vociferabuntur ad me,

me, & ego audiam clamorem eorum: 24 & indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, & erunt uxores vestræ viduæ, & filii vestri pupilli.

25 Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi qui habitat tecum, non urgebis eum quasi exactor, nec usuris opprimes.

[1] Deut. 24. 13. 26 [1] Si pignus à proximo tuo acceperis vestimentum, ante solis occasum reddes ei.

27 Ipsum enim est solum quo operitur, indumentum carnis ejus, nec habet aliud in quo dormiat: si clamaverit ad me, exaudiam eum, quia misericors sum.

[2] Act. 23. 5. 28 Diis non detrahes, & [2] principi populi tui non maledices.

29 Decimas tuas & primitias tuas non tardabis reddere: [3] primogenitum filiorum tuorum dabis mihi.

[3] Ezec. 44. 30. Sup. 13. 2. 12. Inf. 34. 19.

30 De bobus quoque, & ovibus similiter facies: septem diebus sit cum matre sua, die octava reddes illum mihi.

[4] Lev. 22. 8. 31 Viri sancti eritis mihi: [4] carnem, quæ à bestiis fuerit prægustata, non comedetis, sed projicietis canibus.

CAPUT XXIII.

Leges præfixæ judicibus: bos & asinus inimici servandus: non accipienda judicibus munera: de anni & diei

& diei septimi quiete, tribusque festis præcipuis: de Angelo in ducem itineris præmittendo, & præmiis servantium præcepta.

1 NOn suscipies vocem mendacii: nec junges manum tuam ut pro impio dicas falsum testimonium.

2 Non sequêris turbam ad faciendum malum: nec in judicio, plurimorum acquiesces sententiæ, ut à vero devies.

3 Pauperis quoque non misereberis in judicio.

4 [1] Si occurreris bovi inimici tui, aut asino erranti, reduc ad eum.

5 Si videris asinum odientis te jacere sub onere, non pertransibis, sed sublevabis cum eo.

6 Non declinabis in judicium pauperis.

7 Mendacium fugies. [2] Insontem & justum non occides: quia aversor impium.

8 [3] Nec accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, & subvertunt verba justorum.

9 Peregrino molestus non eris. scitis enim advenarum animas: quia & ipsi [4] peregrini fuistis in Terra Ægypti.

10 Sex annis seminabis terram tuam, & congregabis fruges ejus.

11 Anno autem septimo dimittes eam, & requiescere facies, ut comedant pauperes

[1] Deut. 22. 1.

[2] Dan. 13. 53.

[3] Deut. 16. 19. Eccli. 20. 31.

[4] Gen. 46. 6.

peres populi tui: & quidquid reliquum fuerit, edant bestiæ agri: ita facies in vinea & in oliveto tuo.

12 Sex diebus operaberis: septimo die cessabis, ut requiescat bos & asinus tuus: & refrigeretur filius ancillæ tuæ, & advena.

13 Omnia quæ dixi vobis, custodite. Et per nomen externorum deorum non jurabitis, neque audietur ex ore vestro.

14 Tribus vicibus per singulos annos mihi festa celebrabitis.

15 Solemnitatem azymorum custodies. Septem diebus comedes azyma, [1] sicut præcepi tibi, tempore mensis novorum, quando egressus es de Ægypto: [2] non apparebis in conspectu meo vacuus.

16 Et solemnitatem messis primitivorum operis tui, quæcumque seminaveris in agro. solemnitatem quoque in exitu anni, quando congregaveris omnes fruges tuas de agro.

17 [3] Ter in anno apparebit omne masculinum tuum coram Domino Deo tuo.

18 Non immolabis super fermento sanguinem victimæ meæ, neç remanebit adeps solemnitatis meæ usque manè.

19 [4] Primitias frugum terræ tuæ deferes in domum Domini Dei tui. [5] Non coques hœdum in lacte matris suæ.

1 *Sup.* 13. 3. 4. *Inf.* 34. 22.
2 *Deut.* 16. 16. *Eccli.* 35. 6.
3 *Inf.* 34. 23. *Deut.* 16. 16.
4 *Inf.* 34. 26.
5 *Deut.* 14. 21.

20 Ecce

20 Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, & custodiat in via, & introducat in locum quem paravi.

21 Observa eum, & audi vocem ejus, nec contemnendum putes: quia non dimittet cùm peccaveris, & est nomen meum in illo.

22 [1] Quòd si audieris vocem ejus, & feceris omnia quæ loquor, inimicus ero inimicis tuis, & affligam affligentes te.

23 [2] Præcedetque te Angelus meus, & introducet te ad Amorrhæum, & Hethæum, & Pherezæum, Chananæumque, & Hevæum, & Iebusæum, quos ego conteram.

24 Non adorabis deos eorum, nec coles eos: non facies opera eorum, sed [3] destrues eos, & confringes statuas eorum.

25 Servietisque Domino Deo vestro, ut benedicam panibus tuis & aquis, & auferam infirmitatem de medio tui.

26 Non erit infœcunda nec sterilis in terra tua: numerum dierum tuorum implebo.

27 Terrorem meum mittam in præcursum tuum, & occidam omnem populum, ad quem ingredieris: cunctorumque inimicorum tuorum coram te terga vertam:

[1] Deut. 7. 11.

[2] Inf. 33. 2. Iosue 24. 11.

[3] Deut. 7. 22.

[a] Deut. 7. 20. 28 emittens [a] crabrones priùs, qui fugabunt Hevæum, & Chananæum, & Hethæum, antequam introeas.

29 Non ejiciam eos à facie tua anno uno: ne terra in solitudinem redigatur, & crescant contra te bestiæ.

30 Paulatim expellam eos de conspectu tuo, donec augearis, & possideas Terram.

31 Ponam autem terminos tuos à Mari rubro usque ad Mare Palæstinorum, & à deserto usque ad fluvium: tradam in manibus vestris habitatores Terræ, & ejiciam eos de conspectu vestro.

[a] Inf. 34. 15. Deut. 7. 2. 32 [a] Non inibis cum eis fœdus, nec cum diis eorum.

33 Non habitent in terra tua, ne fortè peccare te faciant in me, si servieris diis eorum: quod tibi certè erit in scandalum.

CAPVT XXIV.

Oblatis Domino sacrificiis, fœderisque sanguine in populum resperso, Moyses, ceteris ad radicem montis manentibus, solus in montem ascendit, ubi cum Domino quadraginta diebus permansit.

1 MOysi quoque dixit: Ascende ad Dominum tu, & Aaron, Nadab, & Abiu, & septuaginta senes ex Israël, & adorabitis procul.

2 Solusque Moyses ascendet ad Dominum, & illi non appropinquabunt: nec populus ascendet cum eo.

3 Venit

3 Venit ergo Moyſes & narravit plebi omnia verba Domini, atque judicia : reſponditque omnis populus una voce : Omnia verba Domini, quæ locutus eſt, faciemus.

4 Scripſit autem Moyſes univerſos ſermones Domini : & manè conſurgens ædificavit altare ad radices montis, & duodecim titulos per duodecim tribus Iſraël.

5 Miſitque juvenes de filiis Iſrael, & obtulerunt holocauſta, immolaveruntque victimas pacificas Domino vitulos.

6 Tulit itaque Moyſes dimidiam partem ſanguinis, & miſit in crateras : partem autem reſiduam fudit ſuper altare.

7 Aſſumenſque volumen fœderis, legit audiente populo : qui dixerunt : Omnia quæ locutus eſt Dominus, faciemus, & erimus obedientes.

8 Ille verò ſumptum ſanguinem reſperſit in populum, & ait : Hic eſt [1] ſanguis fœderis quod pepigit Dominus vobiſcum ſuper cunctis ſermonibus his.

[1] Heb. 9. 20.

9 Aſcenderuntque Moyſes & Aaron, Nadab & Abiu, & ſeptuaginta de ſenioribus Iſraël :

10 & viderunt Deum Iſraël : & ſub pedibus ejus quaſi opus lapidis ſapphirini, & quaſi cælum cùm ſerenum eſt.

11 Nec

11 Nec super eos qui procul recesserant de filiis Israël, misit manum suam, videruntque Deum, & comederunt, ac biberunt.

12 Dixit autem Dominus ad Moysen: Ascende ad me in montem, & esto ibi: daboque tibi tabulas lapideas, & legem ac mandata quæ scripsi, ut doceas eos.

13 Surrexerunt Moyses & Iosue minister ejus: ascendensque Moyses in montem Dei,

14 senioribus ait: Expectate hîc donec revertamur ad vos. Habetis Aaron & Hur vobiscum: si quid natum fuerit quæstionis, referetis ad eos.

15 Cumque ascendisset Moyses, operuit nubes montem,

16 & habitavit gloria Domini super Sinai, tegens illum nube sex diebus: septimo autem die vocavit eum de medio caliginis.

17 Erat autem species gloriæ Domini, quasi ignis ardens super verticem montis, in conspectu filiorum Israël.

18 Ingressusque Moyses medium nebulæ, ascendit in montem: & fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.

CAPVT XXV.

Iubetur primitiarum ac donorum oblatio ad Dei tabernaculum formandum, arcam, mensam, & candelabrum, cunctaque illis pertinentia.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere filiis Israël, ut tollant mihi primitias: ab [1] omni homine qui offeret ultroneus, accipietis eas.

[1] Inf. 35. 5.

3 Hæc sunt autem quæ accipere debetis: aurum, & argentum, & æs,

4 hyacinthum & purpuram, coccumque bis tinctum, & byssum, pilos caprarum,

5 & pelles arietum rubricatas, pellesque janthinas, & ligna setim:

6 oleum ad luminaria concinnanda: aromata in unguentum, & thymiamata boni odoris:

7 lapides onychinos & gemmas ad ornandum ephod ac rationale.

8 Facientque mihi sanctuarium, & habitabo in medio eorum:

9 [2] juxta omnem similitudinem tabernaculi quod ostendam tibi, & omnium vasorum in cultum ejus: sicque facietis illud:

[2] Heb. 9. 2.

10 Arcam de lignis setim compingite, cujus longitudo habeat duos & semis cubitos: latitudo, cubitum & dimidium:

dium: altitudo, cubitum similiter ac semissem.

11 Et deaurabis eam auro mundissimo intus & foris: faciesque supra, coronam auream per circuitum:

12 & quatuor circulos aureos, quos pones per quatuor arcæ angulos: duo circuli sint in latere uno, & duo in altero.

13 Facies quoque vectes de lignis setim, & operies eos auro.

14 Inducesque per circulos qui sunt in arcæ lateribus, ut portetur in eis:

15 qui semper erunt in circulis, nec umquam extrahentur ab eis.

16 Ponesque in arca testificationem quam dabo tibi.

17 Facies & propitiatorium de auro mundissimo: duos cubitos & dimidium tenebit longitudo ejus, & cubitum ac semissem latitudo.

18 Duos quoque Cherubim aureos & productiles facies, ex utraque parte oraculi.

19 Cherub unus sit in latere uno, & alter in altero.

20 Vtrumque latus propitiatorii tegant, expandentes alas & operientes oraculum, respiciantque se mutuò, versis vultibus in propitiatorium quo operienda est arca,

21 in

21 in qua pones teſtimonium quod dabo tibi.

22 Inde præcipiam, & loquar ad te ſupra propitiatorium, ac de medio duorum Cherubim, qui erunt ſuper arcam teſtimonii, cuncta quæ mandabo per te filiis Iſraël.

23 Facies & menſam de lignis ſetim, habentem duos cubitos longitudinis, & in latitudine cubitum, & in altitudine cubitum ac ſemiſſem.

24 Et inaurabis eam auro puriſſimo: facieſque illi labium aureum per circuitum,

25 & ipſi labio coronam interraſilem altam quatuor digitis: & ſuper illam, alteram coronam aureolam.

26 Quatuor quoque circulos aureos præparabis, & pones eos in quatuor angulis ejuſdem menſæ per ſingulos pedes.

27 Subter coronam erunt circuli aurei, ut mittantur vectes per eos, & poſſit menſa portari.

28 Ipſos quoque vectes facies de lignis ſetim, & circumdabis auro ad ſubvehendam menſam.

29 Parabis & acetabula, ac phialas, thuribula, & cyathos, in quibus offerenda ſunt libamina, ex auro puriſſimo.

30 Et pones ſuper menſam panes propoſitionis in conſpectu meo ſemper.

31 Facies & candelabrum ductile de auro mundissimo, hastile ejus, & calamos, scyphos, & sphærulas, ac lilia, ex ipso procedentia.

32 Sex calami egredientur de lateribus, tres ex uno latere, & tres ex altero.

33 Tres scyphi quasi in nucis modum per calamos singulos, sphærulaque simul & lilium : & tres similiter scyphi instar nucis in calamo altero, sphærulaque simul & lilium. hoc erit opus sex calamorum, qui producendi sunt de hastili :

34 in ipso autem candelabro erunt quatuor scyphi in nucis modum, sphærulæque per singulos, & lilia.

35 Sphærulæ sub duobus calamis per tria loca, qui simul sex fiunt, procedentes de hastili uno.

36 Et sphærulæ igitur & calami ex ipso erunt, universa ductilia de auro purissimo.

37 Facies & lucernas septem, & pones eas super candelabrum, ut luceant ex adverso.

38 Emunctoria quoque, & ubi quæ emuncta sunt extinguantur, fiant de auro purissimo.

39 Omne pondus candelabri cum universis vasis suis habebit talentum auri purissimi.

40 In-

40 ¹ Inſpice, & fac ſecundùm exemplar quod tibi in Monte monſtratum eſt.

¹ Heb. 8.5. Act. 7.44.

CAPVT XXVI.

Forma ac conſtructio tabernaculi Moyſaici, veli, arcæ, propitiatorii, menſæ, candelabri, & tentorii, juxta ſuas quæque menſuras.

1 TAbernaculum verò ita facies: Decem cortinas de byſſo retorta, & hyacintho, ac purpura, coccoque bis tincto, variatas opere plumario facies.

2 Longitudo cortinæ unius habebit vigintiocto cubitos: latitudo, quatuor cubitorum erit. Vnius menſuræ fient univerſa tentoria.

3 Quinque cortinæ ſibi jungentur mutuò, & aliæ quinque nexu ſimili cohærebunt.

4 Anſulas hyacinthinas in lateribus ac ſummitatibus facies cortinarum, ut poſſint invicem copulari.

5 Quinquagenas anſulas cortina habebit in utraque parte, ita inſertas, ut anſa contra anſam veniat, & altera alteri poſſit aptari.

6 Facies & quinquaginta circulos aureos quibus cortinarum vela jungenda ſunt, ut unum tabernaculum fiat.

7 Facies & ſaga cilicina undecim, ad operiendum tectum tabernaculi.

8 Longitudo ſagi unius habebit tri-

ginta cubitos: & latitudo, quatuor: æqua erit mensura sagorum omnium.

9 E quibus quinque junges seorsum, & sex sibi mutuò copulabis, ita ut sextum sagum in fronte tecti duplices.

10 Facies & quinquaginta ansas in ora sagi unius, ut conjungi cum altero queat: & quinquaginta ansas in ora sagi alterius, ut cum altero copuletur.

11 Facies & quinquaginta fibulas æneas, quibus jungantur ansæ, ut unum ex omnibus operimentum fiat.

12 Quod autem superfuerit in sagis quæ parantur tecto, id est, unum sagum quod amplius est, ex medietate ejus operies posteriora tabernaculi.

13 Et cubitus ex una parte pendebit, & alter ex altera, qui plus est in sagorum longitudine, utrumque latus tabernaculi protegens.

14 Facies & operimentum aliud tecto de pellibus arietum rubricatis: & super hoc rursum aliud operimentum de ianthinis pellibus.

15 Facies & tabulas stantes tabernaculi de lignis setim,

16 quæ singulæ denos cubitos in longitudine habeant, & in latitudine singulos ac semissem.

17 In lateribus tabulæ, duæ incastraturæ fient, quibus tabula alteri tabulæ con-

connectatur : atque in hunc modum cunctæ tabulæ parabuntur.

18 Quarum viginti erunt in latere meridiano, quod vergit ad Auſtrum.

19 Quibus quadraginta baſes argenteas fundes,ut binæ baſes ſingulis tabulis per duos angulos ſubjiciantur.

20 In latere quoque ſecundo tabernaculi quod vergit ad Aquilonem, viginti tabulæ erunt,

21 quadraginta habentes baſes argenteas. binæ baſes ſingulis tabulis ſupponentur.

22 Ad occidentalem verò plagam tabernaculi facies ſex tabulas,

23 & rurſum alias duas quæ in angulis erigantur poſt tergum tabernaculi.

24 Eruntque conjunctæ à deorſum uſque ſurſum, & una omnes compago retinebit. Duabus quoque tabulis quæ in angulis ponendæ ſunt, ſimilis junctura ſervabitur.

25 Et erunt ſimul tabulæ octo, baſes earum argenteæ ſedecim, duabus baſibus per unam tabulam ſupputatis.

26 Facies & vectes de lignis ſetim quinque ad continendas tabulas in uno latere tabernaculi,

27 & quinque alios in altero, & ejuſdem numeri ad occidentalem plagam :

28 qui mittentur per medias tabulas à ſummo uſque ad ſummum.

29 Ipſas quoque tabulas deaurabis, & fundes in eis annulos aureos, per quos vectes tabulata contineant: quos operies laminis aureis.

30 Et eriges tabernaculum juxta exemplar quod tibi in [1] Monte monſtratum eſt.

[1] Sup. 25.40.

31 Facies & velum de hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta, opere plumario & pulchra varietate contextum:

32 quod appendes ante quatuor columnas de lignis ſetim, quæ ipſæ quidem deauratæ erunt, & habebunt capita aurea, ſed baſes argenteas.

33 Inſeretur autem velum per circulos, intra quod pones arcam teſtimonii, quo & Sanctuarium & Sanctuarii ſanctuaria dividentur.

34 Pones & propitiatorium ſuper arcam teſtimonii in Sancto ſanctorum:

35 menſamque extra velum: & contra menſam candelabrum in latere tabernaculi meridiano: menſa enim ſtabit in parte Aquilonis.

36 Facies & tentorium in introitu tabernaculi de hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta, opere plumarii.

37 Et

37 Et quinque columnas deaurabis lignorum ſetim, ante quas ducetur tentorium: quarum erunt capita aurea, & baſes æneæ.

CAPVT XXVII.

Altare & atrium tabernaculi, tentorium, columna & oleum lucernarum parari jubentur.

1 FAcies & altare de lignis ſetim, quòd habebit quinque cubitos in longitudine, & totidem in latitudine, id eſt quadrum, & tres cubitos in altitudine. *Inf. 38.6.*

2 Cornua autem per quatuor angulos ex ipſo erunt: & operies illud ære.

3 Facieſque in uſus ejus lebetes ad ſuſcipiendos cineres, & forcipes atque fuſcinulas, & ignium receptacula. omnia vaſa ex ære fabricabis.

4 Craticulamque in modum retis æneam: per cujus quatuor angulos erunt quatuor annuli ænei.

5 quos pones* ſubter arulam altaris: eritque craticula uſq; ad altaris medium.

6 Facies & vectes altaris de lignis ſetim duos, quos operies laminis æneis:

7 & induces per circulos, eruntque ex utroque latere altaris ad portandum.

8 [1] Non ſolidum, ſed inane & cavum intrinſecus facies illud, ſicut tibi in Monte monſtratum eſt. [1] *Sup. 20.24.*

9 Facies & atrium tabernaculi, in cu-

 jus

jus australi plaga contra meridiem erunt tentoria de bysso retorta: centum cubitos unum latus tenebit in longitudine.

10 Et columnas viginti cum basibus totidem æneis, quæ capita cum cælaturis suis habebunt argentea.

11 Similiter & in latere aquilonis per longum erunt tentoria centum cubitorum, columnæ viginti, & bases æneæ ejusdem numeri, & capita earum cum cælaturis suis argentea.

12 In latitudine verò atrii, quòd respicit ad occidentem, erunt tentoria per quinquaginta cubitos, & columnæ decem, basesque totidem.

13 In ea quoque atrii latitudine, quæ respicit ad orientem, quinquaginta cubiti erunt.

14 in quibus quindecim cubitorum tentoria lateri uno deputabuntur, columnæque tres & bases totidem:

15 & in latere altero erunt tentoria cubitos obtinentia quindecim, columnæ tres & bases totidem.

16 In introitu verò atrii fiet tentorium cubitorum viginti ex hyacintho & purpura, coccoque bis tincto, & bysso retorta, opere plumarii: columnas habebit quatuor, cum basibus totidem.

17 Omnes

17 Omnes columnæ atrii per circuitum veſtitæ erunt argenteis laminis, capitibus argenteis, & baſibus æneis.

18 In longitudine occupabit atrium cubitos centum, in latitudine quinquaginta, altitudo quinque cubitorum erit: fietque de byſſo retorta, & habebit baſes æneas.

19 Cuncta vaſa tabernaculi in omnes uſus & ceremonias, tam paxillos ejus quàm atrii, ex ære facies.

20 Præcipe filiis Iſraël, ut afferant tibi oleum de arboribus olivarum puriſſimum, piloque contuſum: ut ardeat lucerna ſemper

21 in tabernaculo teſtimonii, extra velum quod oppanſum eſt teſtimonio. Et collocabunt eam Aaron & filii ejus, ut uſque manè luceat coram Domino. Perpetuus erit cultus per ſucceſſiones eorum à filiis Iſraël.

CAPVT XXVIII.

Pontificalia indumenta Aaronis, & filiorum ejus, deſcribuntur.

1 APplica quoque ad te Aaron fratrem tuum cum filiis ſuis de medio filiorum Iſraël, ut ſacerdotio fungantur mihi: Aaron, Nadab, & Abiu, Eleazar, & Ithamar.

2 Facieſque veſtem ſanctam Aaron fratri tuo in gloriam & decorem.

3 Et loquêris cunctis ſapientibus corde, quos replevi ſpiritu prudentiæ,ut faciant veſtes Aaron, in quibus ſanctificatus miniſtret mihi.

4 Hæc autem erunt veſtimenta quæ facient: Rationale,& ſuperhumerale,tunicam & lineam ſtrictam, cidarim & balteum. Facient veſtimenta ſancta fratri tuo Aaron & filiis ejus, ut ſacerdotio fungantur mihi.

5 Accipientque aurum,& hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, & byſſum.

6 Facient autem ſuperhumerale de auro & hyacintho & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta, opere polymito.

7 Duas oras junctas habebit in utroque latere ſummitatum, ut in unum redeant.

8 Ipſa quoque textura & cuncta operis varietas erit ex auro, & hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta.

9 Sumeſque duos lapides onichynos,& ſculpes in eis nomina filiorum Iſraël:

10 ſex nomina in lapide uno, & ſex reliqua in altero, juxta ordinem nativitatis eorum.

11 Opere ſculptoris & cælatura gemmarii, ſculpes eos nominibus filio-

rum

rum Iſraël, incluſos auro atque circumdatos:

12 & pones in utroque latere ſuperhumeralis, memoriale filiis Iſraël. Portabitque Aaron nomina eorum coram Domino ſuper utrumque humerum, ob recordationem.

13 Facies & uncinos ex auro,

14 & duas catenulas ex auro puriſſimo ſibi invicem cohærentes, quas inſeres uncinis.

15 Rationale quoque judicii facies opere polymito juxta texturam ſuperhumeralis, ex auro, hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta.

16 Quadrangulum erit & duplex: menſuram palmi habebit tam in longitudine quàm in latitudine.

17 Poneſque in eo quatuor ordines lapidum: in primo verſu erit lapis ſardius, & topazius, & ſmaragdus:

18 in ſecundo carbunculus, ſapphirus, & jaſpis:

19 in tertio ligurius, achates, & amethyſtus:

20 in quarto chryſolitus, onychinus, & beryllus; incluſi auro erunt per ordines ſuos.

21 Habebuntque nomina filiorum Iſraël: duodecim nominibus cælabun-

tur, ſinguli lapides nominibus ſingulorum per duodecim tribus.

22 Facies in rationali catenas ſibi invicem cohærentes ex auro puriſſimo:

23 & duos annulos aureos, quos pones in utraque rationalis ſummitate:

24 catenaſque aureas junges annulis, qui ſunt in marginibus ejus:

25 & ipſarum catenarum extrema duobus copulabis uncinis in utroque latere ſuperhumeralis quod rationale reſpicit.

26 Facies & duos annulos aureos, quos pones in ſummitatibus rationalis, in oris, quæ è regione ſunt ſuperhumeralis, & poſteriora ejus aſpiciunt.

27 Nec non & alios duos annulos aureos, qui ponendi ſunt in utroque latere ſuperhumeralis deorſum, quod reſpicit contra faciem juncturæ inferioris, ut aptari poſſit cum ſuperhumerali,

28 & ſtringatur rationale annulis ſuis cum annulis ſuperhumeralis vitta hyacinthina, ut maneat junctura fabrefacta, & à ſe invicem rationale & ſuperhumerale nequeant ſeparari.

29 Portabitque Aaron nomina filiorum Iſraël in rationali judicii ſuper pectus ſuum, quando ingredietur Sanctuarium, memoriale coram Domino in æternum.

30 Pones autem in rationali judicii Doctri-

Doctrinam & Veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram Domino: & gestabit judicium filiorum Israël in pectore suo, in conspectu Domini semper.

31 Facies & tunicam superhumeralis totam hyacinthinam,

32 in cujus medio suprà erit capitium, & ora per gyrum ejus textilis, sicut fieri solet in extremis vestium partibus, ne facilè rumpatur.

33 Deorsum verò, ad pedes ejusdem tunicæ, per circuitum, quasi mala punica facies, ex hyacintho, & purpura, & cocco bis tincto, mixtis in medio tintinnabulis,

34 ita ut tintinnabulum sit aureum & malum punicum, rursumque tintinnabulum aliud aureum & malum punicum.

35 [1] Et vestietur ea Aaron in officio ministerii, ut audiatur sonitus quando ingreditur & egreditur Sanctuarium in conspectu Domini, & non moriatur.

[1] Eccli. 45. 11.

36 Facies & laminam de auro purissimo: in qua sculpes opere cælatoris, Sanctum Domino.

37 Ligabisque eam vitta hyacinthina, & erit super tiaram,

38 imminens fronti pontificis. Portabitque Aaron iniquitates eorum, quæ obtulerunt & sanctificaverunt filii Israël,

raël, in cunctis muneribus & donariis suis. Erit autem lamina semper in fronte ejus, ut placatus sit eis Dominus.

39 Stringesque tunicam bysso, & tiaram byssinam facies, & balteum opere plumarii.

40 Porrò filiis Aaron tunicas lineas parabis, & balteos ac tiaras, in gloriam & decorem:

41 vestiesque his omnibus Aaron fratrem tuum, & filios ejus cum eo. Et cunctorum consecrabis manus, sanctificabisque illos, ut sacerdotio fungantur mihi.

42 Facies & feminalia linea, ut operiant carnem turpitudinis suæ, à renibus usque ad femora:

43 & utentur eis Aaron & filii ejus quando ingredientur tabernaculum testimonii, vel quando appropinquant ad altare, ut ministrent in Sanctuario, ne iniquitatis rei moriantur. Legitimum sempiternum erit Aaron, & semini ejus post eum.

CAPUT XXIX.

Quæ fuerit sacerdotum consecratio, ritusque oblationis pro illis, & qui his oblationibus vescentur: ac de duobus agnis anniculis quotidie offerendis.

1 SEd & hoc facies, ut mihi in sacerdotio consecrentur. [a] Tolle vitulum de armento, & arietes duos immaculatos,

[a] Lev. 9. 2.

2 panes-

2 paneſque azymos, & cruſtulam abſque fermento, quæ conſperſa ſit oleo, lagana quoque azyma oleo lita: de ſimila triticea cuncta facies.

3 Et poſita in caniſtro offeres: vitulum autem & duos arietes.

4 Et Aaron ac filios ejus applicabis ad oſtium tabernaculi teſtimonii. Cumque laveris patrem cum filiis ſuis aqua,

5 indues Aaron veſtimentis ſuis, id eſt, linea & tunica, & ſuperhumerali & rationali, quod conſtringes balteo.

6 Et pones tiaram in capite ejus, & laminam ſanctam ſuper tiaram,

7 & oleum unctionis fundes ſuper caput ejus: atque hoc ritu conſecrabitur.

8 Filios quoque illius applicabis, & indues tunicis lineis, cingeſque balteo,

9 Aaron ſcilicet & liberos ejus, & impones eis mitras: eruntque ſacerdotes mihi religione perpetua. Poſtquam initiaveris manus eorum,

10 [a] applicabis & vitulum coram tabernaculo teſtimonii. Imponentque Aaron & filii ejus manus ſuper caput illius,

[a] *Levi.* 1.3.

11 & mactabis eum in conſpectu Domini, juxta oſtium tabernaculi teſtimonii.

12 Sumptumque de ſanguine vituli, pones ſuper cornua altaris digito tuo, reliquum autem ſanguinem fundes juxta baſim ejus.

13 [a] Su-

[a] Lev. 3. 3.

13 [a] Sumes & adipem totum qui operit inteſtina, & reticulum jecoris, ac duos renes, & adipem qui ſuper eos eſt, & offeres incenſum ſuper altare:

14 carnes verò vituli & corium & fimum combures foris extra caſtra, eò quòd pro peccato ſit.

15 Vnum quoque arietem ſumes, ſuper cujus caput ponent Aaron & filii ejus manus.

16 Quem cùm mactaveris, tolles de ſanguine ejus, & fundes circa altare.

17 ipſum autem arietem ſecabis in fruſta: lotaque inteſtina ejus ac pedes pones ſuper conciſas carnes, & ſuper caput illius.

18 Et offères totum arietem in incenſum ſuper altare: oblatio eſt Domino, odor ſuaviſſimus victimæ Domini.

19 Tolles quoque arietem alterum, ſuper cujus caput Aaron & filii ejus ponent manus.

20 Quem cùm immolaveris, ſumes de ſanguine ejus, & pones ſuper extremum auriculæ dextræ Aaron & filiorum ejus, & ſuper pollices manus eorum ac pedis dextri, fundeſque ſanguinem ſuper altare per circuitum.

21 Cumque tuleris de ſanguine qui eſt ſuper altare, & de oleo unctionis, aſperges Aaron & veſtes ejus, filios & veſti-

veſtimenta eorum. Conſecratiſque ipſis & veſtibus,

22 tolles adipem de ariete, & caudam & arvinam, quæ operit vitalia, ac reticulum jecoris, & duos renes, atque adipem qui ſuper eos eſt, armumque dextrum, eò quòd ſit aries conſecrationis:

23 tortamque panis unius, cruſtulam conſperſam oleo, laganum de caniſtro azymorum, quod poſitum eſt in conſpectu Domini:

24 poneſque omnia ſuper manus Aaron & filiorum ejus, & ſanctificabis eos elevans coram Domino.

25 Suſcipieſque univerſa de manibus eorum: & incendes ſuper altare in holocauſtum, odorem ſuaviſſimum in conſpectu Domini, quia oblatio ejus eſt.

26 Sumes quoque pectuſculum de ariete, quo initiatus eſt Aaron, ſanctificabiſque illud elevatum coram Domino, & cedet in partem tuam.

27 Sanctificabiſque & pectuſculum conſecratum, & armum quem de ariete ſeparaſti,

28 quo initiatus eſt Aaron & filii ejus, cedentque in partem Aaron & filiorum ejus jure perpetuo à filiis Iſraël: quia primitiva ſunt & initia de victimis eorum pacificis quæ offerunt Domino.

29 Veſtem autem ſanctam, qua utetur

tur Aaron, habebunt filii ejus post eum, ut ungantur in ea, & consecrentur manus eorum.

30 Septem diebus utetur illa qui pontifex pro eo fuerit constitutus de filiis ejus, & qui ingredietur tabernaculum testimonii, ut ministret in Sanctuario.

31 Arietem autem consecrationis tolles, & coques carnes ejus in loco sancto:

32 quibus vescetur Aaron & filii ejus. [1] Panes quoque, qui sunt in canistro, in vestibulo tabernaculi testimonii comedent,

33 ut sit placabile sacrificium, & sanctificentur offerentium manus. Alienigena non vescetur ex eis, quia sancti sunt.

34 Quòd si remanserit de carnibus consecratis, sive de panibus usque manè, combures reliquias igni: non comedentur, quia sanctificata sunt.

35 Omnia quæ præcepi tibi, facies super Aaron & filiis ejus. Septem diebus consecrabis manus eorum:

36 & vitulum pro peccato offeres per singulos dies ad expiandum. Mundabisque altare cùm immolaveris expiationis hostiam, & unges illud in sanctificationem.

37 Septem diebus expiabis altare, & sanctificabis, & erit Sanctum sanctorum:

[1] Lev. 8. 31. 24. 9. Matt. 12. 4.

rum: omnis qui tetigerit illud, ſanctificabitur.

38 Hoc eſt quod facies in altari: [a] Agnos anniculos duos per ſingulos dies jugiter,

[a] Num. 28. 3.

39 unum agnum manè, & alterum veſpere,

40 decimam partem ſimilæ conſperſæ oleo tuſo, quod habeat menſuram quartam partem hin, & vinum ad libandum ejuſdem menſuræ in agno uno.

41 Alterum verò agnum offeres ad veſperam juxta ritum matutinæ oblationis, & juxta ea quæ diximus, in odorem ſuavitatis:

42 ſacrificium eſt Domino, oblatione perpetua in generationes veſtras, ad oſtium tabernaculi teſtimonii coram Domino, ubi conſtituam ut loquar ad te.

43 Ibique præcipiam filiis Iſraël, & ſanctificabitur altare in gloria mea.

44 Sanctificabo & tabernaculum teſtimonii cum altari, & Aaron cum filiis ſuis, ut ſacerdotio fungantur mihi.

45 Et habitabo in medio filiorum Iſraël, eroque eis Deus,

46 & ſcient quia ego Dominus Deus eorum, qui eduxi eos de terra Ægypti, ut manerem inter illos, ego Dominus Deus ipſorum.

CAPVT XXX.

Institutio altaris thymiamatis; & pecuniæ in usus tabernaculi exigendæ, labii ænei construendi, unctionis thymiamatis, & reliquorum quæ ad tabernaculum spectant.

1 FAcies quoque altare ad adolendum thymiama, de lignis setim,

2 habens cubitum longitudinis, & alterum latitudinis, id est, quadrangulum, & duos cubitos in altitudine. Cornua ex ipso procedent.

3 Vestiesque illud auro purissimo, tam craticulam ejus, quàm parietes per circuitum, & cornua. Faciesque ei coronam aureolam per gyrum,

4 & duos annulos aureos sub corona per singula latera, ut mittantur in eos vectes, & altare portetur.

5 Ipsos quoque vectes facies de lignis setim, & inaurabis.

6 Ponesque altare contra velum, quod ante arcam pendet testimonii coram propitiatorio quo tegitur testimonium, ubi loquar tibi.

7 Et adolebit incensum super eo Aaron, suave fragrans, manè. Quando componet lucernas, incendet illud:

8 & quando collocabit eas ad vesperum, uret thymiama sempiternum coram Domino in generationes vestras.

9 Non offeretis super eo thymiama com-

compositionis alterius, nec oblationem, & victimam, nec libabitis libamina.

10 Et deprecabitur Aaron super cornua ejus semel per annum, in sanguine quod oblatum est pro peccato, & placabit super eo in generationibus vestris. Sanctum sanctorum erit Domino.

11 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

12 [1] Quando tuleris summam filiorum Israël juxta numerum, dabunt singuli pretium pro animabus suis Domino, & non erit plaga in eis cùm fuerint recensiti.

13 Hoc autem dabit omnis qui transit ad nomen, dimidium sicli juxta mensuram templi. [2] Siclus viginti obolos habet. Media pars sicli offeretur Domino.

14 Qui habetur in numero, à viginti annis & suprà, dabit pretium.

15 Dives non addet ad medium sicli, & pauper nihil minuet.

16 Susceptamque pecuniam, quæ collata est à filiis Israël, trades in usus tabernaculi testimonii, ut sit monimentum eorum coram Domino, & propitietur animabus eorum.

17 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

18 Facies & labrum æneum cum basi sua ad lavandum: ponesque illud inter taber-

[1] Num. 1. 2.

[2] Lev. 27. 25. Num. 3. 47. Ezech. 45. 2.

tabernaculum teſtimonii & altare. Et miſſa aqua,

19 lavabunt in ea Aaron & filii ejus manus ſuas ac pedes,

20 quando ingreſſuri ſunt tabernaculum teſtimonii, & quando acceſſuri ſunt ad altare, ut offerant in eo thymiama Domino,

21 ne fortè moriantur. legitimum ſempiternum erit ipſi, & ſemini ejus per ſucceſſiones.

22 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen,

23 dicens: Sume tibi aromata, primæ myrrhæ & electæ quingentos ſiclos, & cinnamomi medium, id eſt, ducentos quinquaginta ſiclos, calami ſimiliter ducentos quinquaginta,

24 caſiæ autem quingentos ſiclos, in pondere ſanctuarii, olei de olivetis menſuram hin:

25 facieſque unctionis oleum ſanctum, unguentum compoſitum opere unguentarii,

26 & unges ex eo tabernaculum teſtimonii, & arcam teſtamenti,

27 menſamque cum vaſis ſuis, candelabrum, & utenſilia ejus, altaria thymiamatis

28 & holocauſti, & univerſam ſupellectilem quæ ad cultum eorum pertinet.

29 San-

29 Sanctificabisque omnia, & erunt Sancta sanctorum: qui tetigerit ea, sanctificabitur.

30 Aaron & filios ejus unges, sanctificabisque eos, ut sacerdotio fungantur mihi.

31 Filiis quoque Israël dices: Hoc oleum unctionis sanctum erit mihi in generationes vestras.

32 Caro hominis non ungetur ex eo, & juxta compositionem ejus non facietis aliud, quia sanctificatum est, & sanctum erit vobis.

33 Homo quicumque tale composuerit, & dederit ex eo, alieno, exterminabitur de populo suo.

34 Dixitque Dominus ad Moysen: Sume tibi aromata, stacten & onycha, galbanum boni odoris, & thus lucidissimum, æqualis ponderis erunt omnia:

35 faciesque thymiama compositum opere unguentarii, mixtum diligenter, & purum, & sanctificatione dignissimũ.

36 Cumque in tenuissimum pulverem universa contuderis, pones ex eo coram tabernaculo testimonii, in quo loco apparebo tibi. Sanctum sanctorum erit vobis thymiama.

37 Talem compositionem non facietis in usus vestros, quia sanctum est Domino.

38 Ho-

38 Homo quicumque fecerit ſimile, ut odore illius perfruatur, peribit de populis ſuis.

CAPUT XXXI.

Deputantur à Domino Beſeleel & Ooliab ad extructionem tabernaculi ac cæterorum quæ dicta ſunt: de ſabbati obſervatione, & de tabulis à Domino Moyſi datis.

1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Ecce, vocavi ex nomine Beſeleel filium Uri filii Hur de tribu Iuda,

3 & implevi eum ſpiritu Dei, ſapientia, & intelligentia, & ſcientia in omni opere,

4 ad excogitandum quidquid fabrefieri poteſt ex auro, & argento, & ære,

5 marmore, & gemmis, & diverſitate lignorum.

6 Dedique ei ſocium Ooliab filium Achiſamech de tribu Dan. Et in corde omnis eruditi poſui ſapientiam: ut faciant cuncta quæ præcepi tibi,

7 tabernaculum fœderis, & arcam teſtimonii, & propitiatorium, quod ſuper eam eſt, & cuncta vaſa tabernaculi,

8 menſamque & vaſa ejus, candelabrum puriſſimum cum vaſis ſuis, & altaria thymiamatis,

9 & holocauſti, & omnia vaſa eorum, labrum cum baſi ſua,

10 veſtes

10 vestes sanctas in ministerio Aaron sacerdoti & filiis ejus, ut fungantur officio suo in sacris.

11 oleum unctionis, & thymiama aromatum in Sanctuario, omnia quæ præcepi tibi, facient.

12 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

13 Loquere filiis Israël, & dices ad eos: [1] Videte ut sabbatum meum custodiatis: quia signum est inter me & vos in generationibus vestris: ut sciatis quia ego Dominus, qui sanctifico vos.

[1] *Sup.* 20.8. *Ezech.* 20.12.

14 Custodite sabbatum meum; sanctum est enim vobis: qui polluerit illud, morte morietur: qui fecerit in eo opus, peribit anima illius de medio populi sui.

15 Sex diebus facietis opus: in die septimo sabbatum est, requies sancta Domino. omnis qui fecerit opus in hac die, morietur.

16 Custodiant filii Israël sabbatum, & celebrent illud in generationibus suis. Pactum est sempiternum

17 inter me & filios Israël, signumque perpetuum. [2] sex enim diebus fecit Dominus cælum & terram, & in septimo ab opere cessavit.

[2] *Gen.* 2.2.

18 Deditque Dominus Moysi, completis hujuscemodi sermonibus in

monte Sinai, [1] duas tabulas testimonii lapideas, scriptas digito Dei.

[1] Deut. 9.10.

CAPVT XXXII.

Ob vitulum adoratum Moyses Deum precatur, tabulas frangit, vitulum comburit; & Aarone objurgato idololatras occidi jubet, cæterisque veniam impetrat.

1 Videns autem populus quòd moram faceret descendendi de monte Moyses, congregatus adversus Aaron, dixit: [1] Surge, fac nobis deos, qui nos præcedant: Moysi enim huic viro, qui nos eduxit de Terra Ægypti, ignoramus quid acciderit.

[1] Act. 7.40.

2 Dixitque ad eos Aaron: Tollite inaures aureas, de uxorum filiorumque & filiarum vestrarum auribus, & afferte ad me.

3 Fecitque populus quæ jusserat, deferens inaures ad Aaron.

4 [2] Quas cùm ille accepisset, formavit opere fusorio, & fecit ex eis vitulum conflatilem. dixeruntque: Hi sunt dii tui Israël, qui te eduxerunt de Terra Ægypti.

[2] Psal. 105. 19.

5 Quod cùm vidisset Aaron, ædificavit altare coram eo, & præconis voce clamavit dicens: Cras sollemnitas Domini est.

6 Surgentesque manè, obtulerunt holocausta, & hostias pacificas, & [3] sedit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere.

[3] 1. Cor. 10.7.

7 Lo-

7 Locutus est autem Dominus ad Moyſen, dicens : [1] Vade, deſcende : peccavit populus tuus, quem eduxiſti de Terra Ægypti.

[1] Deut. 9.12.

8 Receſſerunt citò de via, quam oſtendiſti eis : feceruntque ſibi vitulum conflatilem, & adoraverunt, atque immolantes ei hoſtias, dixerunt : [2] Iſti ſunt dii tui Iſraël, qui te eduxerunt de Terra Ægypti.

[2] 3 Re. 12.28.

9 Rurſumque ait Dominus ad Moyſen : [3] Cerno quòd populus iſte duræ cervicis ſit :

[3] Infr. 33.3. Deut. 9.13.

10 dimitte me, ut iraſcatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam.

11 Moyſes autem orabat Dominum Deum ſuum, dicens: [4] Cur, Domine, iraſcitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxiſti de Terra Ægypti, in fortitudine magna, & in manu robuſta ?

[4] Pſal. 105. 25. Num. 14.13.

12 Ne quæſo dicant Ægyptii : Callidè eduxit eos, ut interficeret in montibus, & deleret è terra : quieſcat ira tua, & eſto placabilis ſuper nequitia populi tui.

13 Recordare Abraham, Iſaac, & Iſraël, ſervorum tuorum, quibus juraſti per temetipſum, dicens : [5] Multiplicabo ſemen veſtrum ſicut ſtellas cæli : & univerſam terram hanc, de qua locu-

[5] Gen. 12.7. 15.7. 48.16.

tus sum, dabo semini vestro, & possidebitis eam semper.

14 Placatusque est Dominus ne faceret malum quod locutus fuerat adversus populum suum.

15 Et reversus est Moyses de monte, portans duas tabulas testimonii in manu sua, scriptas ex utraque parte,

16 & factas opere Dei: scriptura quoque Dei erat sculpta in tabulis.

17 Audiens autem Iosue tumultum populi vociferantis, dixit ad Moysen: Vlulatus pugnæ auditur in castris.

18 Qui respondit: Non est clamor adhortantium ad pugnam, neque vociferatio compellentium ad fugam: sed vocem cantantium ego audio.

19 Cumque appropinquasset ad castra, vidit vitulum, & choros: iratusque valdè, projecit de manu tabulas, & confregit eas ad radicem montis.

20 arripiensque vitulum quem fecerant, combussit, & contrivit usque ad pulverem, quem sparsit in aquam, & dedit ex eo potum filiis Israël.

21 Dixitque ad Aaron: Quid tibi fecit hic populus, ut induceres super eum peccatum maximum?

22 Cui ille respondit: Ne indignetur dominus meus: tu enim nosti populum istum, quòd pronus sit ad malum:

23 dixe-

23 dixerunt mihi : Fac nobis deos, qui nos præcedant : huic enim Moysi , qui nos eduxit de Terra Ægypti , nescimus quid acciderit.

24 Quibus ego dixi : Quis vestrûm habet aurum ? Tulerunt , & dederunt mihi: & projeci illud in ignem, egressusque est hic vitulus.

25 Videns ergo Moyses populum quòd esset nudatus, (spoliaverat enim eum Aaron propter ignominiam sordis, & inter hostes nudum constituerat)

26 & stans in porta castrorum , ait: Si quis est Domini , jungatur mihi. Congregatique sunt ad eum omnes filii Levi :

27 quibus ait : Hæc dicit Dominus Deus Israël : Ponat vir gladium super femur suum : ite, & redite de porta usque ad portam per medium castrorum , & occidat unusquisque fratrem , & amicum, & proximum suum.

28 Feceruntque filii Levi juxta sermonem Moysi ; cecideruntque in die illa quasi viginti tria millia hominum.

29 Et ait Moyses: Consecrastis manus vestras hodie Domino , unusquisque in filio, & in fratre suo , ut detur vobis benedictio.

30 Facto autem altero die , locutus est Moyses ad populum : Peccastis

peccatum maximum : aſcendam ad Dominum , ſi quo modo quivero eum deprecari pro ſcelere veſtro.

31 Reverſuſque ad Dominum,ait:Obſecro , peccavit populus iſte peccatum maximum,feceruntque ſibi deos aureos: aut dimitte eis hanc noxam ,

32 aut ſi non facis , dele me de libro tuo quem ſcripſiſti.

33 Cui reſpondit Dominus : Qui peccaverit mihi , delebo eum de libro meo :

34 tu autem vade , & duc populum iſtum quo locutus ſum tibi:angelus meus præcedet te. Ego autem in die ultionis viſitabo & hoc peccatum eorum.

35 Percuſſit ergo Dominus populum pro reatu vituli, quem fecerat Aaron.

CAPVT XXXIII.

Minis Dei in populum ſedatis à Moyſe , populus luget delictum: loquitur Dominus cum Moyſe facie ad faciem, qui cupit videre faciem & gloriam Domini.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen,dicens: Vade, aſcende de loco iſto tu , & populus tuus quem eduxiſti de terra Ægypti , in terram quam juravi Abraham , Iſaac & Iacob , dicens : [1] Semini tuo dabo eam :

2 & [2] mittam præcurſorem tui angelum , ut ejiciam [3] Chananæum , & Amorrhæum , & Hethæum , & Pherezæum,

[1] Gen. 12.7. [2] Sup. 32.34. [3] Ioſ. 24.11. Deut. 7.22.

rezæum, & Hevæum, & Iebusæum,

3 & intres in terram fluentem lacte & melle. Non enim ascendam tecum [1] quia populus duræ cervicis es: ne fortè disperdam te in via.

[1] Sup. 32.9. Deut. 9.13.

4 Audiensque populus sermonem hunc pessimum, luxit: & nullus ex more indutus est cultu suo.

5 Dixitque Dominus ad Moysen: Loquere filiis Israël: Populus duræ cervicis es, semel ascendam in medio tui, & delebo te. Iam nunc depone ornatum tuum, ut sciam quid faciam tibi.

6 Deposuerunt ergo filii Israël ornatum suum à monte Horeb.

7 Moyses quoque tollens tabernaculum, tetendit extra castra procul, vocavitque nomen ejus, Tabernaculum fœderis. Et omnis populus, qui habebat aliquam quæstionem, egrediebatur ad Tabernaculum fœderis, extra castra.

8 Cumque egrederetur Moyses ad tabernaculum, surgebat universa plebs, & stabat unusquisque in ostio papilionis sui, aspiciebantque tergum Moysi, donec ingrederetur tentorium.

9 Ingresso autem illo tabernaculum fœderis, descendebat columna nubis, & stabat ad ostium, loquebaturque cum Moyse,

10 cernentibus universis quòd colum-

na nubis ſtarèt ad oſtium Tabernaculi. Stabantque ipſi, & adorabant per fores tabernaculorum ſuorum.

11 Loquebatur autem Dominus ad Moyſen facie ad faciem, ſicut ſolet loqui homo ad amicum ſuum. Cumque ille reverteretur in caſtra, miniſter ejus Ioſue, filius Nun, puer, non recedebat de Tabernaculo.

12 Dixit autem Moyſes ad Dominum: Præcipis ut educam populum iſtum: & non indicas mihi quem miſſurus es mecum, præſertim cùm dixeris*: Novi te ex nomine, & inveniſti gratiam coram me.

13 Si ergo inveni gratiam in conſpectu tuo, oſtende mihi faciem tuam, ut ſciam te, & inveniam gratiam ante oculos tuos: reſpice populum tuum gentem hanc.

14 Dixitque Dominus: Facies mea præcedet te, & requiem dabo tibi.

15 Et ait Moyſes: Si non tuipſe præcedas, ne educas nos de loco iſto.

16 In quo enim ſcire poterimus ego & populus tuus inveniſſe nos gratiam in conſpectu tuo, niſi ambulaveris nobiſcum, ut glorificemur ab omnibus populis qui habitant ſuper terram?

17 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Et verbum iſtud, quod locutus es, faciam:

faciam : invenisti enim gratiam coram me, & teipsum novi ex nomine.

18 Qui ait : Ostende mihi gloriam tuam.

19 Respondit : Ego ostendam omne bonum tibi, & vocabo in nomine Domini coram te : & [a] miserebor cui voluero, & clemens ero in quem mihi placuerit.

[a] Rom. 9.15.

20 Rursumque ait : Non poteris videre faciem meam : non enim videbit me homo, & vivet.

21 Et iterùm : Ecce, inquit, est locus apud me, & stabis supra petram.

22 Cùmque transibit gloria mea, ponam te in foramine petræ, & protegam dextera mea, donec transeam :

23 tollamque manum meam, & videbis posteriora mea : faciem autem meam videre non poteris.

CAPVT XXXIV.

Moyses reparatis tabulis prohibitaque Gentium societate & idololatria; datisque præceptis de primogenitis, sabbato, azymis, cæterisque festis, post 40. dierum jejunium cornutus de monte descendit, ac velata facie populo loquitur.

1 AC deinceps : Præcîde, ait, tibi duas tabulas lapideas instar priorum, & scribam super eas verba, quæ habuerunt tabulæ quas fregisti.

2 Esto paratus manè, ut ascendas sta-

tim in montem Sinai, ſtabiſque mecum ſuper verticem montis.

3 Nullus aſcendat tecum, nec videatur quiſpiam per totum montem: boves quoque & oves non paſcantur econtrà.

4 Excîdit ergo duas tabulas lapideas, quales anteà fuerant: & de nocte conſurgens aſcendit in montem Sinai, ſicut præceperat ei Dominus, portans ſecum tabulas.

5 Cumque deſcendiſſet Dominus per nubem, ſtetit Moyſes cum eo, invocans nomen Domini.

6 Quo tranſeunte coram eo, ait: Dominator Domine Deus, miſericors & clemens, patiens & multæ miſerationis, ac verax,

7 qui [1] cuſtodis miſericordiam in millia: qui aufers iniquitatem, & ſcelera, atque peccata, [2] nulluſque apud te per ſe innocens eſt. [3] Qui reddis iniquitatem patrum filiis ac nepotibus, in tertiam & quartam progeniem.

8 Feſtinuſque Moyſes, curvatus eſt pronus in terram, & adorans

9 ait: Si inveni gratiam in conſpectu tuo Domine, obſecro ut gradiaris nobiſcum (populus enim duræ cervicis eſt) & auferas iniquitates noſtras atque peccata, noſque poſſideas.

10 Reſpondit Dominus: Ego [4] inibo pactum

[1] Deut. 5.10. Ierem. 32.18.
[2] Pſal. 142.2.
[3] Ier. 32.18. Deut. 5.9.
[4] Deut. 5.2. Ierem. 3.40.

pactum videntibus cunctis, signa faciam quæ numquam visa sunt super terram, nec in ullis gentibus: ut cernat populus iste, in cujus es medio, opus Domini terribile quod facturus sum.

11 Observa cuncta quæ hodie mando tibi: ego ipse ejiciam ante faciem tuam Amorrhæum, & Chananæum, & Hethæum, Pherezæum quoque, & Hevæum, & Iebusæum.

12 Cave ne umquam cum habitatoribus terræ illius jungas amicitias, quæ sint tibi in ruinam:

13 sed aras eorum destrue, confringe statuas, lucosque succide:

14 noli adorare Deum alienum. Dominus zelotes nomen ejus, Deus est æmulator.

15 [1] Ne ineas pactum cum hominibus illarum regionum: ne, cùm fornicati fuerint cum diis suis, & adoraverint simulachra eorum, vocet te quispiam ut comedas de immolatis.

[1] *Sup.* 23.32. *Deut.* 7.2.

16 [2] Nec uxorem de filiabus eorum accipies filiis tuis: ne, postquam ipsæ fuerint fornicatæ, fornicari faciant & filios tuos in deos suos.

[2] 3. *Reg.* 11.2.

17 Deos conflatiles non facies tibi.

18 Solemnitatem azymorum custodies. Septem diebus vescêris azymis, sicut præcepi tibi, in tempore mensis

novorum : menſe enim verni temporis egreſſus es de Ægypto.

[1] Sup. 13.2. 12.22. 29.

19 [1] Omne quod aperit vulvam generis maſculini, meum erit. de cunctis animantibus, tam de bobus quàm de ovibus, meum erit.

20 Primogenitum aſini redimes ove : ſin autem nec pretium pro eo dederis, occidetur. Primogenitum filiorum tuorum redimes : nec apparebis in conſpectu meo vacuus.

21 Sex diebus operaberis, die ſeptimo ceſſabis arare & metere.

[2] Sup. 23.15.

22 [2] Solemnitatem hebdomadarum facies tibi in primitiis frugum meſſis tuæ triticeæ, & ſolemnitatem, quando redeunte anni tempore cuncta conduntur.

[3] Sup. 23.17. Deut. 16.16.

23 [3] Tribus temporibus anni apparebit omne maſculinum tuum in conſpectu omnipotentis Domini Dei Iſraël.

24 Cùm enim tulero gentes à facie tua, & dilatavero terminos tuos, nullus inſidiabitur terræ tuæ, aſcendente te, & apparente in conſpectu Domini Dei tui ter in anno.

[4] Sup. 23.18. 19.

25 [4] Non immolabis ſuper fermento ſanguinem hoſtiæ meæ : neque reſidebit manè de victima ſolemnitatis Phaſe.

[5] Sup. 23.19.

26 Primitias frugum terræ tuæ offeres in domo Domini Dei tui. [5] Non coques hœdum in lacte matris ſuæ.

27 Dixit-

27 Dixitque Dominus ad Moysen: Scribe tibi verba hæc, quibus & tecum & cum Israël [1] pepigi fœdus.

28 Fuit ergo ibi cum Domino [2] quadraginta dies & quadraginta noctes: panem non comêdit, & aquam non bibit, & scripsit in tabulis [3] verba fœderis decem.

29 Cumque descenderet Moyses de monte Sinai, tenebat duas tabulas testimonii, & ignorabat quòd cornuta esset facies sua ex consortio sermonis Domini.

30 Videntes autem Aaron & filii Israël cornutam Moysi faciem, timuerunt propè accedere.

31 Vocatique ab eo, reversi sunt tam Aaron quàm principes synagogæ. Et postquam locutus est ad eos,

32 venerunt ad eum etiam omnes filii Israël: quibus præcepit cuncta quæ audierat à Domino in monte Sinai.

33 Impletisque sermonibus, [4] posuit velamen super faciem suam.

34 Quod ingressus ad Dominum, & loquens cum eo, auferebat donec exiret, & tunc loquebatur ad filios Israël omnia quæ sibi fuerant imperata.

35 Qui videbant faciem egredientis Moysi esse cornutam, sed operiebat ille rursus faciem suam, si quando loquebatur ad eos.

[1] Sup. 24. 18.
[2] Deut. 9. 9. 18.
[3] Deut. 4. 13.
[4] 2. Cor. 3. 13.

CAPUT XXXV.

Præcipitur sabbatum, petuntur primitiæ & donaria ac artifices ad construenda omnia quæ dicta sunt, quibus deputati à Domino dicuntur Beseleel & Ooliab.

1 IGitur congregata omni turba filiorum Israël, dixit ad eos: Hæc sunt quæ jussit Dominus fieri.

2 Sex diebus facietis opus: septimus dies erit vobis sanctus, sabbatum, & requies Domini: qui fecerit opus in eo, occidetur.

3 Non succendetis ignem in omnibus habitaculis vestris per diem sabbati.

4 Et ait Moyses ad omnem catervam filiorum Israël: Iste est sermo quem præcepit Dominus, dicens:

5 Separate apud vos primitias Domino: [1] Omnis voluntarius & prono animo offerat eas Domino: aurum & argentum, & æs,

[1] Sup. 25. 2.

6 hyacinthum & purpuram, coccumque bis tinctum, & byssum, pilos caprarum,

7 pellesque arietum rubricatas, & ianthinas, ligna setim,

8 & oleum ad luminaria concinnanda, & ut conficiatur unguentum, & thymiama suavissimum,

9 lapides onychinos, & gemmas ad ornatum superhumeralis & rationalis.

10 Quis-

10 Quiſquis veſtrûm ſapiens eſt, veniat, & faciat quod Dominus imperavit:

11 Tabernaculum ſcilicet, & tectum ejus, atque operimentum, annulos, & tabulata cum vectibus, paxillos & baſes:

12 Arcam & vectes, propitiatorium, & velum quod ante illud oppanditur:

13 Menſam cum vectibus & vaſis, & propoſitionis panibus:

14 Candelabrum ad luminaria ſuſtentanda, vaſa illius & lucernas, & oleum ad nutrimenta ignium:

15 Altare thymiamatis, & vectes, & oleum unctionis & thymiama ex aromatibus: Tentorium ad oſtium tabernaculi:

16 Altare holocauſti, & craticulam ejus æneam cum vectibus & vaſis ſuis: labrum & baſim ejus:

17 Cortinas atrii cum columnis & baſibus, tentorium in foribus veſtibuli,

18 paxillos tabernaculi & atrii cum funiculis ſuis:

19 Veſtimenta, quorum uſus eſt in miniſterio Sanctuarii, veſtes Aaron pontificis ac filiorum ejus, ut ſacerdotio fungantur mihi.

20 Egreſſaque omnis multitudo filiorum Iſraël de conſpectu Moyſi,

21 obtulerunt mente promptiſſima atque

que devota primitias Domino, ad faciendum opus tabernaculi testimonii. Quidquid ad cultum & ad vestes sanctas necessarium erat,

22 viri cum mulieribus præbuerunt, armillas & inaures, annulos & dextralia: omne vas aureum in donaria Domini separatum est.

23 Si quis habebat hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, byssum & pilos caprarum, pelles arietum rubricatas, & ianthinas,

24 argenti, ærisque metalla, obtulerunt Domino, lignaque setim in varios usus.

25 Sed & mulieres doctæ, quæ neverant, dederunt hyacinthum, purpuram, & vermiculum, ac byssum,

26 & pilos caprarum, sponte propria cuncta tribuentes.

27 Principes verò obtulerunt lapides onychinos, & gemmas ad superhumerale & rationale.

28 aromataque & oleum ad luminaria concinnanda, & ad præparandum unguentum, ad thymiama odoris suavissimi componendum.

29 Omnes viri & mulieres mente devota obtulerunt donaria, ut fierent opera quæ jusserat Dominus per manum Moysi. Cuncti filii Israël voluntaria Domino dedicaverunt.

30 Dixit-

30 Dixitque Moyses ad filios Israël: [1] Ecce, vocavit Dominus ex nomine Beseleel filium Vri filii Hur de tribu Iuda.

[1] Sup. 31. 2.

31 Implevitque eum spiritu Dei, sapientia & intelligentia, & scientia & omni doctrina,

32 ad excogitandum, & faciendum opus in auro & argento, & ære,

33 sculpendisque lapidibus, & opere carpentario. quidquid fabrè adinveniri poteſt,

34 dedit in corde ejus: Ooliab quoque filium Achisamech de tribu Dan:

35 ambos erudivit sapientia, ut faciant opera abietarii, polymitarii, ac plumarii, de hyacintho ac purpura, coccoque bis tincto, & bysso, & texant omnia, ac nova quæque reperiant.

CAPVT XXXVI.

Oblatis plus quàm opus esset donariis, paratur tabernaculum juxta omnes partes suas, nempe cortinas, saga, opertoria, tabulata, vectes, velum, & tentorium.

1 Fecit ergo Beseleel, & Ooliab, & omnis vir sapiens, quibus dedit Dominus sapientiam & intellectum, ut scirent fabrè operari quæ in usus Sanctuarii necessaria sunt, & quæ præcepit Dominus.

Sup. 26. 1.

2 Cumque vocasset eos Moyses, & omnem eruditum virum, cui dederat Do-

1. Paral. 21. 29.

Dominus ſapientiam, & qui ſponte ſua obtulerant ſe ad faciendum opus,

3 tradidit eis univerſa donaria filiorum Iſraël. Qui cùm inſtarent operi, quotidie manè vota populus offerebat.

4 Vnde artifices venire compulſi,

5 dixerunt Moyſi: Plus offert populus quàm neceſſarium eſt.

6 Iuſſit ergo Moyſes præconis voce cantari: Nec vir nec mulier quidquam offerat ultrà in opere Sanctuarii. Sicque ceſſatum eſt à muneribus offerendis,

7 eò quòd oblata ſufficerent & ſuperabundarent.

8 Feceruntque omnes corde ſapientes ad explendum opus tabernaculi, cortinas decem, de byſſo retorta, & hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, opere vario, & arte polymita:

9 quarum una habebat in longitudine vigintiocto cubitos, & in latitudine quatuor. una menſura erat omnium cortinarum.

10 Conjunxitque cortinas quinque, alteram alteri, & alias quinque ſibi invicem copulavit.

11 Fecit & anſas hyacinthinas in ora cortinæ unius ex utroque latere, & in ora cortinæ alterius ſimiliter,

12 ut contra ſe invicem venirent anſæ, & mutuò jungerentur.

13 unde & quinquaginta fudit circulos aureos, qui morderent cortinarum anſas, & fieret unum tabernaculum.

14 Fecit & ſaga undecim de pilis caprarum ad operiendum tectum tabernaculi:

15 unum ſagum in longitudine habebat cubitos triginta, & in latitudine cubitos quatuor: unius menſuræ erant omnia ſaga:

16 quorum quinque junxit ſeorſum, & ſex alia ſeparatim.

17 Fecitque anſas quinquaginta in ora ſagi unius, & quinquaginta in ora ſagi alterius, ut ſibi invicem jungerentur.

18 Et fibulas æneas quinquaginta, quibus necteretur tectum, ut unum pallium ex omnibus ſagis fieret.

19 Fecit & opertorium tabernaculi de pellibus arietum rubricatis: aliudque deſuper velamentum de pellibus ianthinis.

20 Fecit & tabulas tabernaculi de lignis ſetim ſtantes.

21 Decem cubitorum erat longitudo tabulæ unius: & unum ac ſemis cubitum latitudo retinebat.

22 Binæ incaſtraturæ erant per ſingulas tabulas, ut altera alteri jungeretur. Sic fecit in omnibus tabernaculi tabulis.

23 E quibus viginti ad plagam meridianam erant contra Auſtrum,

24 cum

24 cum quadraginta basibus argenteis. Duæ bases sub una tabula ponebantur ex utraque parte angulorum, ubi incastraturæ laterum in angulis terminantur.

25 Ad plagam quoque tabernaculi, quæ respicit ad Aquilonem, fecit viginti tabulas,

26 cum quadraginta basibus argenteis, duas bases per singulas tabulas.

27 Contra occidentem verò, id est, ad eam partem tabernaculi, quæ mare respicit, fecit sex tabulas,

28 & duas alias per singulos angulos tabernaculi retrò:

29 quæ junctæ erant à deorsum usque sursum, & in unam compaginem pariter ferebantur. Ita fecit ex utraque parte per angulos:

30 ut octo essent simul tabulæ, & haberent bases argenteas sedecim, binas scilicet bases sub singulis tabulis.

31 Fecit & vectes de lignis setim, quinque ad continendas tabulas unius lateris tabernaculi,

32 & quinque alios ad alterius lateris coaptandas tabulas: & extra hos, quinque alios vectes ad occidentalem plagam tabernaculi contra mare.

33 Fecit quoque vectem alium, qui per medias tabulas ab angulo usque ad angulum perveniret.

34 Ipsa

34 Ipſa autem tabulata deauravit, fuſis baſibus earum argenteis. Et circulos eorum fecit aureos, per quos vectes induci poſſent: quos & ipſos laminis aureis operuit.

35 Fecit & velum de hyacintho, & purpura, vermiculo, ac byſſo retorta, opere polymitario, varium atque diſtinctum:

36 & quatuor columnas de lignis ſetim, quas cum capitibus deauravit, fuſis baſibus earum argenteis.

37 Fecit & tentorium in introitu tabernaculi ex hyacintho, purpura, vermiculo, byſſoque retorta, opere plumarii:

38 & columnas quinque cum capitibus ſuis, quas operuit auro, baſeſque earum fudit æneas.

CAPVT XXXVII.

Formatur arca, propitiatorium, menſa, candelabrum, lucerna, altare thymiamatis, ipſumque thymiama.

1 FEcit autem Beſeleel & arcam de lignis ſetim, habentem duos ſemis cubitos in longitudine, & cubitum ac ſemiſſem in latitudine, altitudo quoque unius cubiti fuit & dimidii: veſtivitque eam auro puriſſimo intus ac foris.

2 Et fecit illi coronam auream per gyrum,

3 conflans quatuor annulos aureos per quatuor

quatuor angulos ejus: duos annulos in latere uno, & duos in altero.

4 Vectes quoque fecit de lignis setim, quos vestivit auro,

5 & quos misit in annulos, qui erant in lateribus arcæ ad portandum eam.

6 Fecit & propitiatorium, id est, oraculum, de auro mundissimo, duorum cubitorum & dimidii in longitudine, & cubiti ac semis in latitudine.

7 Duos etiam Cherubim ex auro ductili, quos posuit ex utraque parte propitiatorii:

8 Cherub unum in summitate unius partis, & Cherub alterum in summitate partis alterius: duos Cherubim in singulis summitatibus propitiatorii,

9 extendentes alas, & tegentes propitiatorium, seque mutuò & illud respicientes.

10 Fecit & mensam de lignis setim in longitudine duorum cubitorum, & in latitudine unius cubiti, quæ habebat in altitudine cubitum ac semissem.

11 circumdeditque eam auro mundissimo, & fecit illi labium aureum per gyrum,

12 ipsique labio coronam auream interrasilem quatuor digitorum, & super eamdem, alteram coronam auream.

13 Fudit & quatuor circulos aureos, quos

quos posuit in quatuor angulis per singulos pedes mensæ

14 contra coronam: misitque in eos vectes, ut possit mensa portari:

15 Ipsos quoque vectes fecit de lignis setim, & circumdedit eos auro.

16 Et vasa ad diversos usus mensæ, acetabula, phialas, & cyathos, & thuribula, ex auro puro, in quibus offerenda sunt libamina.

17 Fecit & candelabrum ductile de auro mundissimo. De cujus vecte calami, scyphi, sphærulæque ac lilia procedebant:

18 sex in utroque latere, tres calami ex parte una, & tres ex altera:

19 tres scyphi in nucis modum per calamos singulos, sphærulæque simul & lilia: & tres scyphi instar nucis in calamo altero, sphærulæque simul & lilia. Æquum erat opus sex calamorum, qui procedebant de stipite candelabri.

20 In ipso autem vecte erant quatuor scyphi in nucis modum, sphærulæque per singulos simul & lilia:

21 & sphærulæ sub duobus calamis per loca tria, qui simul sex fiunt calami procedentes de vecte uno.

22 & sphærulæ igitur & calami ex ipso erant, universa ductilia ex auro purissimo.

23 Fecit & lucernas ſeptem cum emunctoriis ſuis, & vaſa ubi ea quæ emuncta ſunt extinguantur, de auro mundiſſimo.

24 Talentum auri appendebat candelabrum cum omnibus vaſis ſuis.

25 Fecit & altare thymiamatis de lignis ſetim, per quadrum ſingulos habens cubitos, & in altitudine duos: è cujus angulis procedebant cornua.

26 Veſtivitque illud auro puriſſimo, cum craticula ac parietibus & cornibus.

27 Fecitque ei coronam aureolam per gyrum, & duos annulos aureos ſub corona per ſingula latera, ut mittantur in eos vectes, & poſſit altare portari.

28 Ipſos autem vectes fecit de lignis ſetim, & operuit laminis aureis.

29 Compoſuit & oleum ad ſanctificationis unguentum, & thymiama de aromatibus mundiſſimis, opere pigmentarii.

CAPUT XXXVIII.

Formatur altare holocauſti cum labio æneo & atrio; oblataque donaria recenſentur.

2. Paral. 1. 5.

1 FEcit & altare holocauſti de lignis ſetim, quinque cubitorum per quadrum, & trium in altitudine:

2 cujus cornua de angulis procedebant, operuitque illud laminis æneis.

3 Et in uſus ejus paravit ex ære vaſa di-

verſa,

verſa, lebetes, forcipes, fuſcinulas, uncinos, & ignium receptacula.

4 Craticulamque ejus in modum retis fecit æneam, & ſubter eam in altaris medio arulam,

5 fuſis quatuor annulis per totidem retiaculi ſummitates, ad immittendos vectes ad portandum:

6 quos & ipſos fecit de lignis ſetim; & operuit laminis æneis:

7 induxitque in circulos, qui in lateribus altaris eminebant. Ipſum autem altare [1] non erat ſolidum, ſed cavum ex tabulis, & intus vacuum.

[1] Sup. 27.8.

8 Fecit & labrum æneum cum baſi ſua de ſpeculis mulierum, quæ excubabant in oſtio tabernaculi.

9 Fecit & atrium, in cujus auſtrali plaga erant tentoria de byſſo retorta, cubitorum centum,

10 columnæ æneæ viginti cum baſibus ſuis, capita columnarum, & tota operis cælatura, argentea.

11 Æquè ad ſeptemtrionalem plagam tentoria, columnæ, baſeſque & capita columnarum, ejuſdem menſuræ, & operis, ac metalli erant.

12 In ea verò plaga, quæ ad Occidentem reſpicit, fuerunt tentoria cubitorum quinquaginta, columnæ decem cum baſibus ſuis æneæ, & capita co-

lumnarum; & tota operis cælatura, argentea.

13 Porrò contra Orientem, quinquaginta cubitorum paravit tentoria:

14 è quibus, quindecim cubitos columnarum trium, cum basibus suis, unum tenebat latus:

15 & in parte altera (quia inter utraque introitum tabernaculi fecit) quindecim æquè cubitorum erant tentoria, columnæque tres, & bases totidem.

16 Cuncta atrii tentoria byssus retorta texuerat.

17 Bases columnarum fuere æneæ, capita autem earum cum cunctis cælaturis suis argentea: sed & ipsas columnas atrii vestivit argento.

18 Et in introitu ejus opere plumario fecit tentorium ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac bysso retorta, quod habebat viginti cubitos in longitudine, altitudo verò quinque cubitorum erat, juxta mensuram, quam cuncta atrii tentoria habebant.

19 Columnæ autem in ingressu fuere quatuor cum basibus æneis, capitaque earum & cælaturæ argenteæ.

20 Paxillos quoque tabernaculi & atrii per gyrum fecit æneos.

21 Hæc sunt instrumenta tabernaculi testimonii, quæ enumerata sunt juxta

præ-

præceptum Moysi in ceremoniis Levitarum per manum Ithamar filii Aaron sacerdotis:

22 quæ Beseleel filius Vri filii Hur de tribu Iuda, Domino per Moysen jubente, compleverat,

23 juncto sibi socio Ooliab filio Achisamech de tribu Dan: qui & ipse artifex lignorum egregius fuit, & polymitarius atque plumarius ex hyacintho, purpura, vermiculo, & bysso.

24 Omne aurum quod expensum est in opere Sanctuarii, & quod oblatum est in donariis, viginti novem talentorum fuit, & septingentorum triginta siclorum, ad mensuram Sanctuarii.

25 Oblatum est autem ab his qui transierunt ad numerum, à viginti annis & suprà, de sexcentis tribus millibus & quingentis quinquaginta, armatorum.

26 Fuerunt prætereà centum talenta argenti, è quibus conflatæ sunt bases Sanctuarii, & introitus ubi velum pendet.

27 Centum bases factæ sunt de talentis centum, singulis talentis per bases singulas supputatis.

28 De mille autem septingentis & septuaginta quinque, fecit capita columnarum, quas & ipsas vestivit argento.

29 Æris quoque oblata ſunt talenta ſeptuaginta duo millia, & quadringenti ſuprà ſicli,

30 ex quibus fuſæ ſunt baſes in introitu tabernaculi teſtimonii, & altare æneum cum craticula ſua, omniaque vaſa quæ ad uſum ejus pertinent,

31 & baſes atrii tam in circuitu quàm in ingreſſu ejus, & paxilli tabernaculi atque atrii per gyrum.

CAPUT XXXIX.

Pontificalia ſacerdotaliaque conficiuntur ornamenta; totumque injunctum opus perficitur.

Sup. 28.6.

1 DE hyacintho verò & purpura, vermiculo ac byſſo, fecit veſtes, quibus indueretur Aaron quando miniſtrabat in ſanctis, ſicut præcepit Dominus Moyſi.

2 Fecit igitur ſuperhumerale de auro, hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta,

3 opere polymitario; inciditque bracteas aureas, & extenuavit in fila, ut poſſent torqueri cum priorum colorum ſubtegmine,

4 duaſque oras ſibi invicem copulatas in utroque latere ſummitatum,

5 & balteum ex eiſdem coloribus, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

6 Paravit & duos lapides onychinos, aſtrictos & incluſos auro, & ſculptos arte

arte gemmaria nominibus filiorum Iſraël :

7 poſuitque eos in lateribus ſuperhumeralis, in monimentum filiorum Iſraël, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

8 Fecit & rationale opere polymito juxta opus ſuperhumeralis, ex auro, hyacintho, purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta :

9 quadrangulum, duplex, menſuræ palmi.

10 Et poſuit in eo gemmarum ordines quatuor. In primo verſu erat ſardius, topaſius, ſmaragdus.

11 In ſecundo, carbunculus, ſapphirus, & jaſpis.

12 In tertio, ligurius, achates, & amethyſtus.

13 In quarto, chryſolithus, onychinus, & beryllus, circumdati & incluſi auro per ordines ſuos.

14 Ipſique lapides duodecim, ſculpti erant nominibus duodecim tribuum Iſraël, ſinguli per nomina ſingulorum.

15 Fecerunt in rationali & catenulas ſibi invicem cohærentes, de auro puriſſimo :

16 & duos uncinos, totidemque annulos aureos. Porrò annulos poſuerunt in utroque latere rationalis,

17 è quibus penderent duæ catenæ aureæ, quas inseruerunt uncinis, qui in superhumeralis angulis eminebant.
18 Hæc & antè & retrò ita conveniebant sibi, ut superhumerale & rationale mutuò necterentur,
19 stricta ad balteum, & annulis fortiùs copulata, quos jungebat vitta hyacinthina, ne laxa fluerent, & à se invicem moverentur, sicut præcepit Dominus Moysi.
20 Fecerunt quoque tunicam superhumeralis totam hyàcinthinam,
21 & capitium in superiori parte contra medium, oramque per gyrum capitii textilem:
22 deorsum autem ad pedes mala punica ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac bysso retorta:
23 & tintinnabula de auro purissimo, quæ posuerunt inter malogranata, in extrema parte tunicæ, per gyrum:
24 tintinnabulum autem aureum, & malum punicum, quibus ornatus incedebat pontifex quando ministerio fungebatur, sicut præceperat Dominus Moysi.
25 Fecerunt & tunicas byssinas opere textili Aaron & filiis ejus:
26 & mitras cum coronulis suis ex bysso:
27 femi-

27 feminalia quoque linea, byssina :

28 cingulum verò de bysso retorta, hyacintho, purpura, ac vermiculo bis tincto, arte plumaria, sicut præceperat Dominus Moysi.

29 Fecerunt & laminam sacræ venerationis de auro purissimo, scripseruntque in ea opere gemmario, Sanctum Domini :

30 & strinxerunt eam cum mitra vitta hyacinthina, sicut præceperat Dominus Moysi.

31 Perfectum est igitur omne opus tabernaculi & tecti testimonii : feceruntque filii Israël cuncta quæ præceperat Dominus Moysi.

32 Et obtulerunt tabernaculum & tectum & universam supellectilem, annulos, tabulas, vectes, columnas ac bases,

33 opertorium de pellibus arietum rubricatis, & aliud operimentum de ianthinis pellibus,

34 velum : arcam, vectes, propitiatorium,

35 mensam cum vasis suis & propositionis panibus :

36 candelabrum, lucernas, & utensilia earum cum oleo :

37 altare aureum, & unguentum, & thymiama ex aromatibus :

38 & tentorium in introitu tabernaculi:

39 altare æneum, retiaculum, vectes, & vasa ejus omnia: labrum cum basi sua: tentoria atrii, & columnas cum basibus suis:

40 tentorium in introitu atrii, funiculosque illius & paxillos. Nihil ex vasis defuit, quæ in ministerium tabernaculi, & in tectum fœderis, jussa sunt fieri.

41 Vestes quoque, quibus sacerdotes utuntur in Sanctuario, Aaron scilicet & filii ejus,

42 obtulerunt filii Israël, sicut præceperat Dominus.

43 Quæ postquam Moyses cuncta vidit completa, benedixit eis.

CAPUT XL.

Primo mense tabernaculum erigendum & consecrandum præcipitur; quo facto, majestate Dei repletur, nube tabernaculum continuè operiente, nisi dum esset proficiscendum.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Mense primo, prima die mensis, eriges tabernaculum testimonii,

3 & pones in eo arcam, demittesque ante illam velum:

4 & illata mensa, pones super eam quæ ritè præcepta sunt. Candelabrum stabit cum lucernis suis,

5 & altare aureum in quo adoletur incensum, coram arca testimonii; Tentorium in introitu tabernaculi pones,

6 & ante illud altare holocausti:

7 labrum inter altare & tabernaculum, quod implebis aqua.

8 Circumdabisque atrium tentoriis, & ingressum ejus.

9 Et assumpto unctionis oleo unges tabernaculum cum vasis suis, ut sanctificentur:

10 altare holocausti & omnia vasa ejus:

11 labrum cum basi sua: omnia unctionis oleo consecrabis, ut sint Sancta sanctorum.

12 Applicabisque Aaron & filios ejus ad fores tabernaculi testimonii, & lotos aqua

13 indues sanctis vestibus, ut ministrent mihi, & unctio eorum in sacerdotium sempiternum proficiat.

14 Fecitque Moyses omnia quæ præceperat Dominus.

15 Igitur mense primo anni secundi, prima die mensis, collocatum est tabernaculum.

16 [1] Erexitque Moyses illud, & posuit tabulas ac bases & vectes, statuitque columnas,

[1] Num. 7. 1.

17 & expandit tectum super taberna-

culum, impoſito deſuper operimento, ſicut Dominus imperaverat.

18 Poſuit & teſtimonium in arca, ſubditis infrà vectibus, & oraculum deſuper.

19 Cumque intuliſſet arcam in tabernaculum, appendit ante eam velum, ut expleret Domini juſſionem.

20 Poſuit & menſam in tabernaculo teſtimonii ad plagam Septentrionalem extra velum,

21 ordinatis coràm propoſitionis panibus, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

22 Poſuit & candelabrum in tabernaculo teſtimonii è regione menſæ in parte auſtrali,

23 locatis per ordinem lucernis, juxta præceptum Domini.

24 Poſuit & altare aureum ſub tecto teſtimonii contra velum,

25 & adolevit ſuper eo incenſum aromatum, ſicut juſſerat Dominus Moyſi.

26 Poſuit & tentorium in introitu tabernaculi teſtimonii,

27 & altare holocauſti in veſtibulo teſtimonii, offerens in eo holocauſtum, & ſacrificia, ut Dominus imperaverat.

28 Labrum quoque ſtatuit inter tabernaculum teſtimonii & altare, implens illud aqua.

29 La-

29 Laveruntque Moyses & Aaron ac filii ejus manus suas & pedes,

30 cùm ingrederentur tectum fœderis, & accederent ad altare, sicut præceperat Dominus Moysi.

31 Erexit & atrium per gyrum tabernaculi & altaris, ducto in introitu ejus tentorio. Postquam omnia perfecta sunt,

32 [1] operuit nubes tabernaculum testimonii, & gloria Domini implevit illud.

[1] Nu. 9.15. 3 Reg. 8.10.

33 Nec poterat Moyses ingredi tectum fœderis, nube operiente omnia, & majestate Domini coruscante, quia cuncta nubes operuerat.

34 Si quando nubes tabernaculum deserebat, proficiscebantur filii Israël per turmas suas:

35 si pendebat desuper, manebant in eodem loco.

36 Nubes quippe Domini incubabat per diem tabernaculo, & ignis in nocte, videntibus cunctis populis Israël per cunctas mansiones suas.

LIBER LEVITICVS,

Hebraicè VAICRA.

CAPVT PRIMVM.

Varius ritus ac modus holocaustorum, armentorum, pecudum & avium offerendorum.

1 VOCAVIT autem Moysen, & locutus est ei Dominus de tabernaculo testimonii, dicens:

2 Loquere filiis Israël, & dices ad eos: Homo, qui obtulerit ex vobis hostiam Domino de pecoribus, id est, de bobus & ovibus offerens victimas,

3 [a] si holocaustum fuerit ejus oblatio, ac de armento; masculum immaculatum offeret ad ostium tabernaculi testimonii, ad placandum sibi Dominum:

[a] *Exod.* 29. 10.

4 ponetque manum super caput hostiæ, & acceptabilis erit, atque in expiationem ejus proficiens.

5 immolabitque vitulum coram Domino, & offerent filii Aaron sacerdotes sanguinem ejus, fundentes per altaris

taris circuitum, quod eſt ante oſtium tabernaculi.

6 detractaque pelle hoſtiæ, artus in fruſta concîdent,

7 & ſubjicient in altàri ignem, ſtrue lignorum antè compoſita:

8 & membra quæ ſunt cæſa, deſuper ordinantes, caput videlicet, & cuncta quæ adhærent jecori,

9 inteſtinis & pedibus lotis aqua: adolebitque ea ſacerdos ſuper altare in holocauſtum & ſuavem odorem Domino.

10 Quòd ſi de pecoribus oblatio eſt, de ovibus ſive de capris holocauſtum, maſculum abſque macula offeret:

11 immolabitque ad latus altaris, quod reſpicit ad Aquilonem, coram Domino: ſanguinem verò illius fundent ſuper altare filii Aaron per circuitum:

12 dividentque membra, caput, & omnia quæ adhærent jecori: & ponent ſuper ligna, quibus ſubjiciendus eſt ignis:

13 inteſtina verò & pedes lavabunt aqua. Et oblata omnia adolebit ſacerdos ſuper altare, in holocauſtum & odorem ſuaviſſimum Domino.

14 Si autem de avibus, holocauſti oblatio fuerit Domino, de turturibus, aut pullis columbæ,

15 offeret eam ſacerdos ad altare: & retorto ad collum capite, ac rupto vulneris loco, decurrere faciet ſanguinem ſuper crepidinem altaris:

16 veſiculam verò gutturis, & plumas projiciet prope altare ad orientalem plagam, in loco in quo cineres effundi ſolent,

17 confringetque aſcellas ejus, & non ſecabit, neque ferro dividet eam, & adolebit ſuper altare, lignis igne ſuppoſito. Holocauſtum eſt & oblatio ſuaviſſimi odoris Domino.

CAPUT II.

Ritus oblationis ſacrificiorum ſimilæ oleo conſperſæ, thuris, panum, laganorum, atque primitiarum, addito in omnibus ſale, nuſquam autem fermento, nec melle.

1 Anima cùm obtulerit oblationem ſacrificii Domino, ſimila erit ejus oblatio. fundetque ſuper eam oleum, & ponet thus,

2 ac deferet ad filios Aaron ſacerdotes: quorum unus tollet pugillum plenum ſimilæ & olei, ac totum thus, & ponet memoriale ſuper altare, in odorem ſuaviſſimum Domino.

[a] *Eccli. 7. 34.*

3 [a] quod autem reliquum fuerit de ſacrificio, erit Aaron & filiorum ejus, Sanctum ſanctorum de oblationibus Domini.

4 Cùm

4 Cùm autem obtuleris ſacrificium coctum in clibano : de ſimila , panes ſcilicet abſque fermento, conſperſos oleo, & lagana azyma oleo lita.

5 Si oblatio tua fuerit de ſartagine, ſimilæ conſperſæ oleo & abſque fermento,

6 divides eam minutatim , & fundes ſuper eam oleum.

7 Sin autem de craticula fuerit ſacrificium, æquè ſimila oleo conſpergetur :

8 quam offerens Domino, trades manibus ſacerdotis.

9 Qui cùm obtulerit eam , tolles memoriale de ſacrificio , & adolebit ſuper altare, in odorem ſuavitatis Domino ;

10 quidquid autem reliquum eſt , erit Aaron & filiorum ejus, Sanctum ſanctorum de oblationibus Domini.

11 Omnis oblatio , quæ offertur Domino , abſquè fermento fiet , nec quidquam fermenti ac mellis adolebitur in ſacrificio Domino.

12 Primitias tantùm eorum offeretis ac munera : ſuper altare verò non imponentur in odorem ſuavitatis.

13 Quidquid obtuleris ſacrificii, [1] ſale condies , nec auferes ſal fœderis Dei tui de ſacrificio tuo. In omni oblatione tua offeres ſal.

[1] Mar. 9. 48.

14 Si autem obtuleris munus prima-

rum

rum frugum tuarum Domino de ſpicis adhuc virentibus, torrebis igni, & confringes in morem farris, & ſic offeres primitias tuas Domino,

15 fundens ſuprà oleum, & thus imponens, quia oblatio Domini eſt.

16 de qua adolebit ſacerdos in memoriam muneris, partem farris fracti, & olei, ac totum thus.

CAPUT III.

Quo pacto offerantur hostiæ pacificorum, nempe de bobus, ovibus, agnis, & capris.

1 QVòd ſi hoſtia pacificorum fuerit ejus oblatio, & de bobus voluerit offerre, marem ſive feminam, immaculata offeret coram Domino.

2 Ponetque manum ſuper caput victimæ ſuæ, quæ immolabitur in introitu tabernaculi teſtimonii, fundentque filii Aaron ſacerdotes ſanguinem per altaris circuitum.

3 Et offerent de hoſtia pacificorum in oblationem Domino, [1] adipem qui operit vitalia, & quidquid pinguedinis eſt intrinſecus:

[1] Exod. 29.13.

4 duos renes cum adipe quo teguntur ilia, & reticulum jecoris cum renunculis.

5 adolebuntque ea ſuper altare in holocauſtum, lignis igne ſuppoſito: in oblationem ſuaviſſimi odoris Domino.

6 Si

6 Si verò de ovibus fuerit ejus oblatio & pacificorum hostia, sive masculum obtulerit, sive feminam, immaculata erunt.

7 Si agnum obtulerit coram Domino,

8 ponet manum suam super caput victimæ suæ: quæ immolabitur in vestibulo tabernaculi testimonii: fundentque filii Aaron sanguinem ejus per circuitum altaris.

9 Et offerent de pacificorum hostia sacrificium Domino: adipem & caudam totam

10 cum renibus, & pinguedinem quæ operit ventrem atque universa vitalia, & utrumque renunculum cum adipe qui est juxta ilia, reticulumque jecoris cum renunculis.

11 & adolebit ea sacerdos super altare, in pabulum ignis & oblationis Domini.

12 Si capra fuerit ejus oblatio, & obtulerit eam Domino,

13 ponet manum suam super caput ejus: immolabitque eam in introitu tabernaculi testimonii. Et fundent filii Aaron sanguinem ejus per altaris circuitum.

14 Tollentque ex ea in pastum ignis Dominici, adipem qui operit ventrem, & qui tegit universa vitalia:

15 duos

15 duos renunculos cum reticulo quod eſt ſuper eos juxta ilia, & arvinam jecoris cum renunculis :

16 adolebitque ea ſuper altare ſacerdos, in alimoniam ignis, & ſuaviſſimi odoris. Omnis adeps, Domini erit

17 jure perpetuo in generationibus, & cunctis habitaculis veſtris : nec ſanguinem nec adipem omnino comedetis.

CAPUT IV.

Modus offerendi hoſtias ſacerdotis, principis, & multitudinis per ignorantiam peccantis.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens :

2 Loquere filiis Iſraël : Anima, quæ peccaverit per ignorantiam, & de univerſis mandatis Domini, quæ præcepit ut non fierent, quidpiam fecerit :

3 ſi ſacerdos, qui unctus eſt, peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato ſuo vitulum immaculatum Domino :

4 & adducet illum ad oſtium tabernaculi teſtimonii coram Domino, ponetque manum ſuper caput ejus, & immolabit eum Domino.

5 Hauriet quoque de ſanguine vituli, inferens illum in tabernaculum teſtimonii.

6 Cumque intinxerit digitum in ſanguine, aſperget eo ſepties coram Domino contra velum Sanctuarii.

7 ponet-

7 ponetque de eodem ſanguine ſuper cornua altaris thymiamatis gratiſſimi Domino, quod eſt in tabernaculo teſtimonii: omnem autem reliquum ſanguinem fundet in baſim altaris holocauſti in introitu tabernaculi.

8 Et adipem vituli auferet pro peccato, tam eum qui vitalia operit, quam omnia quæ intrinſecus ſunt:

9 duos renunculos, & reticulum quod eſt ſuper eos juxta ilia, & adipem jecoris cum renunculis,

10 ſicut aufertur de vitulo hoſtiæ pacificorum: & adolebit ea ſuper altare holocauſti.

11 Pellem verò & omnes carnes, cum capite & pedibus & inteſtinis & fimo,

12 & reliquo corpore, efferet extra caſtra in locum mundum, ubi cineres effundi ſolent: incendetque ea ſuper lignorum ſtruem, quæ in loco effuſorum cinerum cremabuntur.

13 Quòd ſi omnis turba Iſraël ignoraverit, & per imperitiam fecerit quod contra mandatum Domini eſt,

14 & poſteà intellexerit peccatum ſuum, offeret pro peccato ſuo vitulum, adducetque eum ad oſtium tabernaculi.

15 Et ponent ſeniores populi manus ſuper caput ejus coram Domino. Immolato-

latoque vitulo in conſpectu Domini,

16 inferet ſacerdos, qui unctus eſt, de ſanguine ejus in tabernaculum teſtimonii,

17 tincto digito aſpergens ſepties contra velum.

18 ponetque de eodem ſanguine in cornibus altaris, quod eſt coram Domino in tabernaculo teſtimonii: reliquum autem ſanguinem fundet juxta baſim altaris holocauſtorum, quod eſt in oſtio tabernaculi teſtimonii.

19 Omnemque ejus adipem tollet, & adolebit ſuper altare:

20 ſic faciens & de hoc vitulo quo modo fecit & priùs: & rogante pro eis ſacerdote, propitius erit eis Dominus.

21 Ipſum autem vitulum efferet extra caſtra, atque comburet ſicut & priorem vitulum: quia eſt pro peccato multitudinis.

22 Si peccaverit princeps, & fecerit unum è pluribus per ignorantiam, quod Domini lege prohibetur.

23 & poſteà intellexerit peccatum ſuum; offeret hoſtiam Domino, hircum de capris immaculatum.

24 Ponetque manum ſuam ſuper caput ejus: cumque immolaverit eum in loco ubi ſolet mactari holocauſtum coram Domino, quia pro peccato eſt,

25 tin-

25 tinget ſacerdos digitum in ſanguine hoſtiæ pro peccato, tangens cornua altaris holocauſti, & reliquum fundens ad baſim ejus.

26 Adipem verò adolebit ſupra, ſicut in victimis pacificorum fieri ſolet: rogabitque pro eo ſacerdos, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

27 Quòd ſi peccaverit anima per ignorantiam, de populo terræ, ut faciat quidquam de his quæ Domini lege prohibentur, atque delinquat,

28 & cognoverit peccatum ſuum, offeret capram immaculatam.

29 Ponetque manum ſuper caput hoſtiæ quæ pro peccato eſt, & immolabit eam in loco holocauſti.

30 Tolletque ſacerdos de ſanguine in digito ſuo: & tangens cornua altaris holocauſti, reliquum fundet ad baſim ejus.

31 Omnem autem adipem auferens, ſicut auferri ſolet de victimis pacificorum, adolebit ſuper altare in odorem ſuavitatis Domino: rogabitque pro eo, & dimittetur ei.

32 Sin autem de pecoribus obtulerit victimam pro peccato, ovem ſcilicet immaculatam;

33 ponet manum ſuper caput ejus, & immolabit eam in loco ubi ſolent cædi holocauſtorum hoſtiæ.

34 Sumet-

34 Sumetque ſacerdos de ſanguine ejus digito ſuo, & tangens cornua altaris holocauſti, reliquum fundet ad baſim ejus.

35 Omnem quoque adipem auferens, ſicut auferri ſolet adeps arietis qui immolatur pro pacificis; cremabit ſuper altare in incenſum Domini: rogabitque pro eo, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

CAPUT V.

De hoſtiis pro peccatis ex ſilentio veritatis, immunditia, errore, juramento, ſacrorum abuſu atque ignorantia.

1 SI peccaverit anima, & audierit vocem jurantis, teſtiſque fuerit quòd aut ipſe vidit aut conſcius eſt, niſi indicaverit, portabit iniquitatem ſuam.

2 Anima quæ tetigerit aliquid immundum, ſive quod occiſum à beſtia eſt, aut per ſe mortuum, aut quodlibet aliud reptile: & oblita fuerit immunditiæ ſuæ, rea eſt, & deliquit:

3 & ſi tetigerit quidquam de immunditia hominis, juxta omnem impuritatem qua pollui ſolet, oblitaque cognoverit poſteà, ſubjacebit delicto.

4 Anima, quæ juraverit, & protulerit labiis ſuis, ut vel malè quid faceret, vel benè, & idipſum juramento & ſermone firma-

firmaverit, oblitaque posteà intellexerit delictum suum,

5 agat pœnitentiam pro peccato,

6 & offerat de gregibus agnam sive capram, orabitque pro ea sacerdos, & pro peccato ejus:

7 sin autem non potuerit offerre pecus, offerat [1] duos turtures, vel duos pullos columbarum Domino, unum pro peccato, & alterum in holocaustum,

[1] Inf. 12. 8. Luc. 2. 24.

8 dabitque eos sacerdoti: qui primum offerens pro peccato, retorquebit caput ejus ad pennulas, ita ut collo hæreat, & non penitus abrumpatur.

9 Et asperget de sanguine ejus parietem altaris. quidquid autem reliquum fuerit, faciet distillare ad fundamentum ejus, quia pro peccato est.

10 Alterum verò adolebit in holocaustum, ut fieri solet: rogabitque pro eo sacerdos & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

11 Quòd si non quiverit manus ejus duos offerre turtures, aut duos pullos columbarum, offeret pro peccato suo similæ partem ephi decimam. non mittet in eam oleum, nec thuris aliquid imponet, quia pro peccato est.

12 tradetque eam sacerdoti: qui plenum ex ea pugillum hauriens, cremabit super altare, in monimentum ejus qui obtulerit,

13 rogans

13 rogans pro illo & expians, reliquam verò partem ipse habebit in munere.

14 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

15 Anima, si prævaricans ceremonias, per errorem, in his quæ Domino sunt sanctificata peccaverit, offeret pro delicto suo arietem immaculatum de gregibus, qui emi potest duobus siclis, juxta pondus Sanctuarii:

16 ipsumque quod intulit damni restituet, & quintam partem ponet supra, tradens sacerdoti, qui rogabit pro eo offerens arietem, & dimittetur ei.

17 Anima si peccaverit per ignorantiam, feceritque unum ex his quæ Domini lege prohibentur, & peccati rea intellexerit iniquitatem suam,

18 offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti, juxta mensuram æstimationemque peccati: qui orabit pro eo, quia nesciens fecerit, & dimittetur ei,

19 quia per errorem deliquit in Dominum.

CAPUT VI.

Oblatio pro peccato ex certa scientia commisso: leges holocausti, ignis perpetui, singulorum sacrificiorum & oblationum sacerdotis in die unctionis suæ: & in genere de hostia pro peccato: quive & quando his vesci possint.

1 Locu-

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens :

2 Anima quæ peccaverit, & contempto Domino, negaverit proximo suo depositum quod fidei ejus creditum fuerat, vel vi aliquid extorserit, aut calumniam fecerit,

3 sive rem perditam invenerit, & inficians insuper pejeraverit, & quodlibet aliud ex pluribus fecerit, in quibus solent peccare homines,

4 convicta delicti, reddet

5 omnia quæ per fraudem voluit obtinere, integra, & [1] quintam insuper partem domino cui damnum intulerat.

[1] Nu. 5. 7.

6 Pro peccato autem suo offeret arietem immaculatum de grege, & dabit eum sacerdoti, juxta æstimationem mensuramque delicti :

7 qui rogabit pro eo coram Domino, & dimittetur illi pro singulis quæ faciendo peccavit.

8 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens :

9 Præcipe Aaron & filiis ejus : Hæc est lex holocausti : Cremabitur in altari tota nocte usque manè : ignis ex eodem altari erit.

10 vestietur tunica sacerdos & feminalibus lineis : tolletque cineres quos

vorans ignis exussit, & ponens juxta altare,

11 spoliabitur prioribus vestimentis, indutusque aliis, efferet eos extra castra, & in loco mundissimo usque ad favillam consumi faciet.

12 Ignis autem in altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos subjiciens ligna manè per singulos dies, &, imposito holocausto, desuper adolebit adipes pacificorum.

13 Ignis est iste perpetuus, qui numquam deficiet in altari.

14 Hæc est lex sacrificii & libamentorum, quæ offerent filii Aaron coram Domino, & coram altari.

15 Tollet sacerdos pugillum similæ, quæ conspersa est oleo, & totum thus, quod super similam positum est: adolebitque illud in altari, in monimentum odoris suavissimi Domino:

16 reliquam autem partem similæ comedet Aaron cum filiis suis, absque fermento: & comedet in loco Sancto Atrii tabernaculi.

17 Ideò autem non fermentabitur, quia pars ejus in Domini offertur incensum. Sanctum sanctorum erit, sicut pro peccato atque delicto.

18 Mares tantùm stirpis Aaron comedent illud. Legitimum ac sempiternum erit

erit in generationibus vestris de sacrificiis Domini. omnis qui tetigerit illa, sanctificabitur.

19 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

20 Hæc est oblatio Aaron & filiorum ejus, quam offerre debent Domino in die unctionis suæ. Decimam partem ephi offerent similæ in sacrificio sempiterno, medium ejus manè, & medium ejus vesperè:

21 quæ in sartagine oleo conspersa frigetur. Offeret autem eam calidam, in odorem suavissimum Domino,

22 sacerdos qui jure patri successerit, & tota cremabitur in altari.

23 Omne enim sacrificium sacerdotum igne consumetur, nec quisquam comedet ex eo.

24 Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens:

25 Loquere Aaron & filiis ejus: Ista est lex hostiæ pro peccato: In loco ubi offertur holocaustum, immolabitur coram Domino. Sanctum sanctorum est.

26 Sacerdos qui offert, comedet eam in loco sancto, in atrio tabernaculi.

27 Quidquid tetigerit carnes ejus, sanctificabitur. Si de sanguine illius vestis fuerit adspersa, lavabitur in loco sancto.

28 Vas autem fictile, in quo cocta est,

confringetur. quòd si vas æneum fuerit, defricabitur, & lavabitur aqua.

29 Omnis masculus de genere sacerdotali vescetur de carnibus ejus, quia Sanctum sanctorum est.

30 Hostia enim quæ cæditur pro peccato, [a] cujus sanguis infertur in tabernaculum testimonii ad expiandum in Sanctuario, non comedetur, sed comburetur igni.

[a] Sup. 4.5. Heb. 13.11.

CAPUT VII.

Ritus oblationis hostiæ pro delicto, & hostiæ ac victimæ pacificorum: adeps & sanguis in universum comedi prohibentur.

1 HÆc quoque lex hostiæ pro delicto, Sancta sanctorum est:

2 idcircò ubi immolabitur holocaustum, mactabitur & victima pro delicto: sanguis ejus per gyrum altaris fundetur.

3 Offerent ex ea caudam & adipem qui operit vitalia:

4 Duos renunculos, & pinguedinem quæ juxta ilia est, reticulumque jecoris cum renunculis.

5 & adolebit ea sacerdos super altare: incensum est Domini pro delicto.

6 Omnis masculus de sacerdotali genere, in loco sancto vescetur his carnibus, quia Sanctum sanctorum est.

7 Sicut pro peccato offertur hostia, ita

ita & pro delicto: utriusque hostiæ lex una erit: ad sacerdotem, qui eam obtulerit, pertinebit.

8 Sacerdos qui offert holocausti victimam, habebit pellem ejus.

9 Et omne sacrificium similæ, quod coquitur in clibano, & quidquid in craticula vel in sartagine præparatur, ejus erit sacerdotis à quo offertur:

10 sive oleo conspersa, sive arida fuerint, cunctis filiis Aaron mensura æqua per singulos dividetur.

11 Hæc est lex hostiæ pacificorum quæ offertur Domino.

12 Si pro gratiarum actione oblatio fuerit, offerent panes absque fermento conspersos oleo, & lagana azyma uncta oleo, coctamque similam, & collyridas olei admistione conspersas:

13 panes quoque fermentatos, cum hostia gratiarum, quæ immolatur pro pacificis:

14 ex quibus unus pro primitiis offeretur Domino, & erit sacerdotis qui fundet hostiæ sanguinem.

15 cujus carnes eadem comedentur die, nec remanebit ex eis quidquam usque manè.

16 Si voto vel sponte quispiam obtulerit hostiam, eadem similiter edetur

 die:

die: sed & si quid in crastinum remanserit, vesci licitum est:

17 quidquid autem tertius invenerit dies, ignis absumet.

18 si quis de carnibus victimæ pacificorum die tertio comederit, irrita fiet oblatio, nec proderit offerenti: quin potiùs quæcumque anima tali se edulio contaminaverit, prævaricationis rea erit.

19 Caro, quæ aliquid tetigerit immundum, non comedetur, sed comburetur igni: qui fuerit mundus, vescetur ex ea.

20 Anima polluta quæ ederit de carnibus hostiæ pacificorum, quæ oblata est Domino, peribit de populis suis.

21 Et quæ tetigerit immunditiam hominis, vel jumenti, sive omnis rei quæ polluere potest, & comederit de hujuscemodi carnibus, interibit de populis suis.

22 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

23 Loquere filiis Israël: Adipem ovis, & bovis, & capræ non comedetis.

24 Adipem cadaveris morticini, & ejus animalis quod à bestia captum est, habebitis in varios usus.

25 Si quis adipem, qui offerri debet in incensum Domini, comederit, peribit de populo suo.

26 San-

26 Sanguinem quoque omnis animalis non ſumetis in cibo, tam de avibus quàm de pecoribus.

27 Omnis anima, quæ ederit ſanguinem, peribit de populis ſuis.

28 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens :

29 Loquere filiis Iſraël, dicens : Qui offert victimam pacificorum Domino, offerat ſimul & ſacrificium, id eſt, libamenta ejus.

30 tenebit manibus adipem hoſtiæ, & pectuſculum : cumque ambo oblata Domino conſecraverit, tradet ſacerdoti,

31 qui adolebit adipem ſuper altare, pectuſculum autem erit Aaron & filiorum ejus.

32 armus quoque dexter de pacificorum hoſtiis cedet in primitias ſacerdotis.

33 Qui obtulerit ſanguinem, & adipem, filiorum Aaron, ipſe habebit & armum dextrum in portione ſua.

34 Pectuſculum enim elevationis, & armum ſeparationis, tuli à filiis Iſraël de hoſtiis eorum pacificis, & dedi Aaron ſacerdoti, & filiis ejus, lege perpetua, ab omni populo Iſraël.

35 Hæc eſt unctio Aaron & filiorum ejus in ceremoniis Domini, die qua

obtulit eos Moyſes ut ſacerdotio fungerentur,

36 & quæ præcepit eis dari Dominus à filiis Iſraël religione perpetua in generationibus ſuis.

37 Iſta eſt lex holocauſti, & ſacrificii pro peccato atque delicto, & pro conſecratione & pacificorum victimis:

38 quam conſtituit Dominus Moyſi in monte Sinai, quando mandavit filiis Iſraël ut offerrent oblationes ſuas Domino in deſerto Sinai.

CAPUT VIII.

Aaronis & filiorum ejus conſecratio, ac tabernaculi ſupellectiliſque ejus unctio.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Tolle Aaron cum filiis ſuis, veſtes eorum, & unctionis oleum, vitulum pro peccato, duos arietes, caniſtrum cum azymis,

3 & congregabis omnem cœtum ad oſtium tabernaculi.

4 Fecit Moyſes ut Dominus imperaverat. Congregataque omni turba ante fores tabernaculi,

5 ait: Iſte eſt ſermo, quem juſſit Dominus fieri.

6 Statimque obtulit Aaron & filios ejus. Cumque laviſſet eos,

7 veſtivit

7 vestivit pontificem subucula linea, accingens eum balteo, & induens eum tunica hyacinthina, & desuper humerale imposuit,

8 quod astringens cingulo aptavit rationali, in quo erat Doctrina & Veritas.

9 Cidari quoque texit caput: & super eam, contra frontem, posuit laminam auream consecratam in sanctificatione, sicut præceperat ei Dominus.

10 Tulit & unctionis oleum, quo linivit tabernaculum cum omni supellectili sua.

11 Cumque sanctificans aspersisset altare septem vicibus, unxit illud, & omnia vasa ejus, labrumque cum basi sua sanctificavit oleo.

12 [1] Quod fundens super caput Aaron, unxit eum, & consecravit:

[1] Eccli. 45. 18.

13 filios quoque ejus oblatos vestivit tunicis lineis, & cinxit balteis, imposuitque mitras, ut jusserat Dominus.

14 Obtulit & vitulum pro peccato. cumque super caput ejus posuisset Aaron, & filii ejus, manus suas,

15 immolavit eum, hauriens sanguinem, & tincto digito, tetigit cornua altaris per gyrum. quo expiato & sanctificato, fudit reliquum sanguinem ad fundamenta ejus.

16 Adipem verò qui erat ſuper vitalia, & reticulum jecoris, duoſque renunculos cum arvinulis ſuis, adolevit ſuper altare:

17 vitulum cum pelle & carnibus, & fimo, cremans extra caſtra, ſicut præceperat Dominus.

18 Obtulit & arietem in holocauſtum: ſuper cujus caput cùm impoſuiſſent Aaron & filii ejus manus ſuas,

19 immolavit eum, & fudit ſanguinem ejus per circuitum altaris.

20 Ipſumque arietem in fruſta concîdens, caput ejus, & artus, & adipem adolevit igni,

21 lotis priùs inteſtinis & pedibus. totumque ſimul arietem incendit ſuper altare, eò quòd eſſet holocauſtum ſuaviſſimi odoris Domino, ſicut præceperat ei.

22 Obtulit & arietem ſecundum, in conſecratione ſacerdotum: poſueruntque ſuper caput ejus Aaron & filii ejus manus ſuas:

23 quem cùm immolaſſet Moyſes, ſumens de ſanguine ejus, tetigit extremum auriculæ dextræ Aaron, & pollicem manus ejus dextræ, ſimiliter & pedis.

24 Obtulit & filios Aaron. cumque de ſanguine arietis immolati tetigiſſet extremum auriculæ ſingulorum dextræ,

træ, & pollices manus ac pedis dextri, reliquum fudit ſuper altare per circuitum:

25 adipem verò, & caudam, omnemque pinguedinem quæ operit inteſtina, reticulumque jecoris, & duos renes cum adipibus ſuis & armo dextro ſeparavit.

26 Tollens autem de caniſtro azymorum, quod erat coram Domino, panem abſque fermento, & collyridam conſperſam oleo, laganumque, poſuit ſuper adipes, & armum dextrum,

27 tradens ſimul omnia Aaron & filiis ejus. Qui poſtquam levaverunt ea coram Domino,

28 rurſum ſuſcepta de manibus eorum, adolevit ſuper altare holocauſti, eò quòd conſecrationis eſſet oblatio, in odorem ſuavitatis, ſacrificii Domino.

29 Tulitque pectuſculum, elevans illud coram Domino, de ariete conſecrationis in partem ſuam, ſicut præceperat ei Dominus.

30 Aſſumenſque unguentum, & ſanguinem qui erat in altari, aſperſit ſuper Aaron & veſtimenta ejus, & ſuper filios illius ac veſtes eorum.

31 Cumque ſanctificaſſet eos in veſtitu ſuo, præcepit eis, dicens: Coquite carnes ante fores tabernaculi, & ibi come-

dite eas. panes quoque consecrationis edite, qui positi sunt in canistro, sicut præcepit mihi Dominus, dicens: [1] Aaron & filii ejus comedent eos:

[1] Exod. 29.32. Infr. 24.9.

32 quidquid autem reliquum fuerit de carne & panibus, ignis absumet.

33 De ostio quoque tabernaculi non exibitis septem diebus, usque ad diem quo complebitur tempus consecrationis vestræ. septem enim diebus finitur consecratio:

34 sicut & impræsentiarum factum est, ut ritus sacrificii compleretur.

35 Die ac nocte manebitis in tabernaculo observantes custodias Domini, ne moriamini: sic enim mihi præceptum est.

36 Feceruntque Aaron & filii ejus cuncta quæ locutus est Dominus per manum Moysi.

CAPUT IX.

Primitiis sacrificiorum pro sacerdote ac populo Deo redditis, Aaron populo benedixit, gloria Domini apparuit, ignisque holocaustum devoravit.

1 FActo autem octavo die, vocavit Moyses Aaron & filios ejus, ac majores natu Israël, dixitque ad Aaron:

2 [2] Tolle de armento vitulum pro peccato, & arietem in holocaustum, utrumque immaculatum, & offer illos coram Domino.

[2] Exod. 29.1.

3 Et

3 Et ad filios Iſraël loquêris : Tollite hircum pro peccato, & vitulum atque agnum anniculos, & ſine macula, in holocauſtum,

4 bovem & arietem pro pacificis : & immolate eos coram Domino, in ſacrificio ſingulorum, ſimilam conſperſam oleo offerentes. hodie enim Dominus apparebit vobis.

5 Tulerunt ergo cuncta quæ juſſerat Moyſes ad oſtium tabernaculi : ubi cùm omnis multitudo aſtaret,

6 ait Moyſes : Iſte eſt ſermo, quem præcepit Dominus : facite, & apparebit vobis gloria ejus.

7 Et dixit ad Aaron : Accede ad altare, & immola pro peccato tuo : offer holocauſtum, & deprecare pro te & pro populo. cumque mactaveris hoſtiam populi, ora pro eo, ſicut præcepit Dominus.

8 Statimque Aaron accedens ad altare, immolavit vitulum pro peccato ſuo :

9 cujus ſanguinem obtulerunt ei filii ſui : in quo tingens digitum, tetigit cornua altaris, & fudit reſiduum ad baſim ejus.

10 Adipemque & renunculos, ac reticulum jecoris, quæ ſunt pro peccato, adolevit ſuper altare, ſicut præceperat Dominus Moyſi :

11 carnes verò & pellem ejus extra castra combussit igni.
12 Immolavit & holocausti victimam: obtuleruntque ei filii sui sanguinem ejus, quem fudit per altaris circuitum.
13 ipsam etiam hostiam in frusta concisam, cum capite & membris singulis, obtulerunt. quæ omnia super altare cremavit igni,
14 lotis aqua priùs intestinis & pedibus.
15 Et pro peccato populi offerens, mactavit hircum: expiatoque altari,
16 fecit holocaustum,
17 addens in sacrificio libamenta, quæ pariter offeruntur, & adolens ea super altare, absque ceremoniis holocausti matutini.
18 Immolavit & bovem atque arietem, hostias pacificas populi: obtuleruntque ei filii sui sanguinem, quem fudit super altare in circuitum.
19 Adipem autem bovis, & caudam arietis, renunculosque cum adipibus suis, & reticulum jecoris
20 posuerunt super pectora. cumque cremati essent adipes super altare,
21 pectora eorum, & armos dextros, separavit Aaron, elevans coram Domino, sicut præceperat Moyses.

22 Et

22 Et extendens manus ad populum, benedixit ei. Sicque completis hoſtiis pro peccato, & holocauſtis, & pacificis, deſcendit.

23 Ingreſſi autem Moyſes & Aaron in tabernaculum teſtimonii, & deinceps egreſſi, benedixerunt populo. [1] Apparuitque gloria Domini omni multitudini:

[1] 2. Macc. 2. 10.

24 & ecce egreſſus ignis à Domino, devoravit holocauſtum, & adipes qui erant ſuper altare. Quod cùm vidiſſent turbæ, laudaverunt Dominum, ruentes in facies ſuas.

CAPVT X.

Igne Nadab & Abiu conſumpti planguntur à populo, non à ſacerdotibus: vino autem ſacerdotibus interdicto, præcipitur ut reſiduum oblationis comedant.

1 ARreptiſque Nadab & Abiu filii Aaron thuribulis, [2] poſuerunt ignem & incenſum deſuper, offerentes coram Domino ignem alienum: quod eis præceptum non erat.

[2] Num. 3. 4. 26. 61. 1. Paral. 24. 2.

2 Egreſſuſque ignis à Domino, devoravit eos, & mortui ſunt coram Domino.

3 Dixitque Moyſes ad Aaron: Hoc eſt quod locutus eſt Dominus: Sanctificabor in iis qui appropinquant mihi, & in conſpectu omnis populi glorificabor.

cabor. Quod audiens tacuit Aaron.

4 Vocatis autem Moyſes Miſaële & Eliſaphan filiis Oziel, patri Aaron, ait ad eos: Ite & tollite fratres veſtros de conſpectu Sanctuarii, & aſportate extrà caſtra.

5 Confeſtimque pergentes, tulerunt eos ſicut jacebant, veſtitos lineis tunicis, & ejecerunt foras, ut ſibi fuerat imperatum.

6 Locutuſque eſt Moyſes ad Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar filios ejus: Capita veſtra nolite nudare, & veſtimenta nolite ſcindere, ne fortè moriamini, & ſuper omnem cœtum oriatur indignatio. Fratres veſtri, & omnis domus Iſraël, plangant incendium quod Dominus ſuſcitavit:

7 vos autem non egrediemini fores tabernaculi, alioquin peribitis: oleum quippe ſanctæ unctionis eſt ſuper vos. Qui fecerunt omnia juxta præceptum Moyſi.

8 Dixit quoque Dominus ad Aaron:

9 Vinum, & omne quod inebriare poteſt, non bibetis tu & filii tui, quando intratis in tabernaculum teſtimonii, ne moriamini: quia præceptum ſempiternum eſt in generationes veſtras.

10 Et ut habeatis ſcientiam diſcernendi

di inter sanctum & profanum, inter pollutum & mundum:

11 doceatisque filios Israël omnia legitima mea quæ locutus est Dominus ad eos per manum Moysi.

12 Locutusque est Moyses ad Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar, filios ejus, qui erant residui: Tollite sacrificium, quod remansit de oblatione Domini, & comedite illud absque fermento juxta altare, quia Sanctum sanctorum est.

13 Comedetis autem in loco sancto: quod datum est tibi & filiis tuis de oblationibus Domini, sicut præceptum est mihi.

14 Pectusculum quoque quod oblatum est, & armum qui separatus est, edetis in loco mundissimo tu & filii tui, & filiæ tuæ tecum. tibi enim ac liberis tuis reposita sunt de hostiis salutaribus filiorum Israël:

15 eò quòd armum & pectus, & adipes qui cremantur in altari, elevaverunt coram Domino, & pertineant ad te, & ad filios tuos, lege perpetua, sicut præcepit Dominus.

16 [a] Inter hæc, hircum, qui oblatus fuerat pro peccato, cùm quæreret Moyses, exustum reperit: iratusque contra Eleazar & Ithamar filios Aaron, qui remanserant, ait:

[a] 2. Macc. 2. 11.

17 Cur

17 Cur non comediſtis hoſtiam pro peccato in loco ſancto, quæ Sancta ſanctorum eſt, & data vobis ut portetis iniquitatem multitudinis, & rogetis pro ea in conſpectu Domini,

18 præſertim cùm de ſanguine illius non ſit illatum intra ſancta, & comedere debueritis eam in Sanctuario, ſicut præceptum eſt mihi?

19 Reſpondit Aaron: Oblata eſt hodie victima pro peccato, & holocauſtum coram Domino: mihi autem accidit, quod vides. quomodo potui comedere eam, aut placere Domino in ceremoniis, mente lugubri?

20 Quod cùm audiſſet Moyſes, recepit ſatisfactionem.

CAPVT XI.

Animalium mundorum ab immundis ſeparatio, eorumque uſus; ut ſancti ſint filii Iſraël, ſicut & Dominus.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, dicens:

2 Dicite filiis Iſraël: [a] Hæc ſunt animalia quæ comedere debetis de cunctis animantibus terræ:

[a] Deut. 14. 3.

3 Omne quod habet diviſam ungulam, & ruminat in pecoribus, comedetis.

4 Quidquid autem ruminat quidem, & habet ungulam, ſed non dividit eam,

eam, ſicut camelus, & cetera, non comedetis illud, & inter immunda reputabitis.

5 Chœrogryllus qui ruminat, ungulamque non dividit, immundus eſt.

6 Lepus quoque: nam & ipſe ruminat, ſed ungulam non dividit.

7 Et [1] ſus: qui cùm ungulam dividat, non ruminat.

[1] 2. Macc. 6. 18.

8 horum carnibus non veſcemini, nec cadavera contingetis, quia immunda ſunt vobis.

9 Hæc ſunt quæ gignuntur in aquis, & veſci licitum eſt. Omne quod habet pinnulas & ſquamas, tam in mari quàm in fluminibus & ſtagnis, comedetis.

10 Quidquid autem pinnulas & ſquamas non habet eorum quæ in aquis moventur & vivunt, abominabile vobis

11 execrandumque erit, carnes eorum non comedetis, & morticina vitabitis.

12 Cuncta quæ non habent pinnulas & ſquamas in aquis, polluta erunt.

13 Hæc ſunt quæ de avibus comedere non debetis, & vitanda ſunt vobis: Aquilam, & gryphem, & haliæetum,

14 & milvum ac vulturem juxta genus ſuum,

15 & omne corvini generis in ſimilitudinem ſuam,

16 ſtruthionem, & noctuam, & larum,

rum, & accipitrem juxta genus ſuum:
17 bubonem, & mergulum, & ibin,
18 & cygnum, & onocrotalum, & porphyrionem,
19 herodionem & charadrion juxta genus ſuum, upupam quoque, & veſpertilionem.

20 Omne de volucribus quod graditur ſuper quatuor pedes, abominabile erit vobis.

21 Quidquid autem ambulat quidem ſuper quatuor pedes, ſed habet longiora retrò crura, per quæ ſalit ſuper terram,
22 comedere debetis, ut eſt bruchus in genere ſuo, & attacus atque ophiomachus, ac locuſta, ſingula juxta genus ſuum.

23 Quidquid autem ex volucribus quatuor tantùm habet pedes, execrabile erit vobis:
24 & quicumque morticina eorum tetigerit, polluetur, & erit immundus uſque ad veſperum:
25 & ſi neceſſe fuerit ut portet quippiam horum mortuum, lavabit veſtimenta ſua, & immundus erit uſque ad occaſum ſolis.

26 Omne animal quod habet quidem ungulam, ſed non dividit eam, nec ruminat, immundum erit: & qui tetigerit illud, contaminabitur.

27 Quod

27 Quod ambulat ſuper manus, ex cunctis animantibus quæ incedunt quadrupedia, immundum erit: qui tetigerit morticina eorum, polluetur uſque ad veſperum.

28 Et qui portaverit hujuſcemodi cadavera, lavabit veſtimenta ſua, & immundus erit uſque ad veſperum: quia omnia hæc immunda ſunt vobis.

29 Hæc quoque inter polluta reputabuntur de his quæ moventur in terra, muſtela & mus & crocodilus, ſingula juxta genus ſuum,

30 mygale, & chamæleon, & ſtellio, & lacerta, & talpa:

31 omnia hæc immunda ſunt. Qui tetigerit morticina eorum, immundus erit uſque ad veſperum:

32 & ſuper quod ceciderit quidquam de morticinis eorum, polluetur, tam vas ligneum & veſtimentum, quàm pelles & cilicia: & in quocumque fit opus, tingentur aqua, & polluta erunt uſque ad veſperum, & ſic poſteà mundabuntur.

33 Vas autem fictile, in quod horum quidquam intrò ceciderit, polluetur, & idcircò frangendum eſt.

34 Omnis cibus quem comedetis, ſi fuſa fuerit ſuper eum aqua, immundus erit: & omne liquens quod bibitur de univerſo vaſe, immundum erit.

35 Et

35 Et quidquid de morticinis hujuſcemodi ceciderit ſuper illud, immundum erit: ſive clibani, ſive chytropodes, deſtruentur, & immundi erunt.

36 Fontes verò & ciſternæ, & omnis aquarum congregatio munda erit. Qui morticinum eorum tetigerit, polluetur.

37 Si ceciderit ſuper ſementem, non polluet eam.

38 Si autem quiſpiam aqua ſementem perfuderit, & poſteà morticinis tacta fuerit, illicò polluetur.

39 Si mortuum fuerit animal quod licet vobis comedere, qui cadaver ejus tetigerit, immundus erit uſque ad veſperum:

40 & qui comederit ex eo quippiam, ſive portaverit; lavabit veſtimenta ſua, & immundus erit uſque ad veſperum.

41 Omne quod reptat ſuper terram, abominabile erit, nec aſſumetur in cibum.

42 Quidquid ſuper pectus quadrupes graditur, & multos habet pedes, ſive per humum trahitur, non comedetis, quia abominabile eſt.

43 Nolite contaminare animas veſtras, nec tangatis quidquam eorum, ne immundi ſitis.

44 Ego enim ſum Dominus Deus veſter: [1] ſancti eſtote, quia ego ſanctus ſum.

[1] 1. Pet. 1. 16.

ſum. Ne polluatis animas veſtras in omni reptili quod movetur ſuper terram.

45 Ego enim ſum Dominus, qui eduxi vos de Terra Ægypti, ut eſſem vobis in Deum. Sancti eritis, quia ego ſanctus ſum.

46 Iſta eſt lex animantium ac volucrum, & omnis animæ viventis quæ movetur in aqua, & reptat in terra,

47 ut differentias noveritis mundi & immundi, & ſciatis quid comedere & quid reſpuere debeatis.

CAPUT XII.

Puerperæ immunditia, & mundatio cum oblatione.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos: [1] Mulier, ſi ſuſcepto ſemine pepererit maſculum, immunda erit ſeptem diebus, juxta dies ſeparationis menſtruæ.

[1] *Luc.* 2. 22.

3 [2] Et die octavo circumcidetur infantulus:

[2] *Luc.* 2. 21. *Ioan.* 7. 22.

4 ipſe verò triginta tribus diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ. Omne ſanctum non tanget, nec ingredietur in Sanctuarium, donec impleantur dies purificationis ſuæ.

5 Sin autem feminam pepererit; immunda erit duabus hebdomadibus juxta

ritum.

ritum fluxus menstrui, & sexaginta sex diebus manebit in sanguine purificationis suæ.

6 Cumque expleti fuerint dies purificationis suæ, pro filio, sive pro filia, deferet agnum anniculum in holocaustum, & pullum columbæ sive turturem pro peccato, ad ostium tabernaculi testimonii, & tradet sacerdoti,

7 qui offeret illa coram Domino, & orabit pro ea, & sic mundabitur à profluvio sanguinis sui. ista est lex parientis masculum aut feminam.

8 Quòd si non invenerit manus ejus, nec potuerit offerre agnum, sumet [1] duos turtures vel duos pullos columbarum, unum in holocaustum, & alterum pro peccato. orabitque pro ea sacerdos, & sic mundabitur.

[1] Sup. 5. 7. 11. Luc. 2. 24.

CAPUT XIII.

Lex & cognitio lepræ in homine & vestimento.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, & Aaron, dicens:

2 Homo, in cujus cute & carne ortus fuerit diversus color sive pustula, aut quasi lucens quippiam, id est, plaga lepræ, adducetur ad Aaron sacerdotem, vel ad unum quemlibet filiorum ejus.

3 Qui cùm viderit lepram in cute, & pilos in album mutatos colorem, ipsamque

que ſpeciem lepræ humiliorem cute & carne reliqua ; plaga lepræ eſt , & ad arbitrium ejus ſeparabitur.

4 Sin autem lucens candor fuerit in cute, nec humilior carne reliqua , & pili coloris priſtini , recludet eum ſacerdos ſeptem diebus ,

5 & conſiderabit die ſeptimo : & ſiquidem lepra ultrà non creverit , nec tranſierit in cute priores terminos , rurſum recludet eum ſeptem diebus aliis.

6 Et die ſeptimo contemplabitur : ſi obſcurior fuerit lepra, & non creverit in cute , mundabit eum , quia ſcabies eſt : lavabitque homo veſtimenta ſua, & mundus erit.

7 Quòd ſi poſtquam à ſacerdote viſus eſt , & redditus munditiæ , iterùm lepra creverit ; adducetur ad eum ,

8 & immunditiæ condemnabitur.

9 Plaga lepræ ſi fuerit in homine , adducetur ad ſacerdotem ,

10 & videbit eum. Cumque color albus in cute fuerit , & capillorum mutaverit aſpectum , ipſa quoque caro viva apparuerit :

11 lepra vetuſtiſſima judicabitur; atque inolita cuti. Contaminabit itaque eum ſacerdos , & non recludet , quia perſpicuæ immunditiæ eſt.

12 Sin autem effloruerit diſcurrens le-

pra in cute, & operuerit omnem cutem à capite usque ad pedes, quidquid sub aspectum oculorum cadit,

13 considerabit eum sacerdos, & teneri lepra mundissima judicabit: eò quòd omnis in candorem versa sit, & idcircò homo mundus erit.

14 Quando verò caro vivens in eo apparuerit,

15 tunc sacerdotis judicio polluetur, & inter immundos reputabitur. caro enim viva si lepra aspergitur, immunda est.

16 Quòd si rursum versa fuerit in alborem, & totum hominem operuerit;

17 considerabit eum sacerdos, & mundum esse decernet.

18 Caro autem & cutis in qua ulcus natum est & sanatum,

19 & in loco ulceris cicatrix alba apparuerit, sive subrufa, adducetur homo ad sacerdotem:

20 qui cùm viderit locum lepræ humiliorem carne reliqua, & pilos versos in candorem, contaminabit eum: plaga enim lepræ orta est in ulcere.

21 Quòd si pilus coloris est pristini, & cicatrix subobscura, & vicina carne non est humilior, recludet eum septem diebus.

22 & si quidem creverit, adjudicabit eum lepræ.

23 sin

23 ſin autem ſteterit in loco ſuo, ulceris eſt cicatrix, & homo mundus erit.

24 Caro autem & cutis quam ignis exuſſerit, & ſanata albam ſive rufam habuerit cicatricem,

25 conſiderabit eam ſacerdos, & ecce verſa eſt in alborem, & locus ejus reliqua cute eſt humilior: contaminabit eum; quia plaga lepræ in cicatrice orta eſt.

26 Quòd ſi pilorum color non fuerit immutatus, nec humilior plaga carne reliqua; & ipſa lepræ ſpecies fuerit ſubobſcura, recludet eum ſeptem diebus,

27 & die ſeptimo contemplabitur: ſi creverit in cute lepra, contaminabit eum.

28 ſin autem in loco ſuo candor ſteterit non ſatis clarus, plaga combuſtionis eſt, & idcircò mundabitur, quia cicatrix eſt combuſturæ.

29 Vir, ſive mulier, in cujus capite vel barba germinaverit lepra, videbit eos ſacerdos.

30 & ſiquidem humilior fuerit locus carne reliqua, & capillus flavus ſolitoque ſubtilior; contaminabit eos, quia lepra capitis ac barbæ eſt.

31 Sin autem viderit locum maculæ æqualem vicinæ carni, & capillum nigrum: recludet eum ſeptem diebus,

32 & die ſeptimo intuebitur. Si non creverit macula, & capillus ſui coloris eſt, & locus plagæ carni reliquæ æqualis:

33 radetur homo abſque loco maculæ, & includetur ſeptem diebus aliis.

34 Si die ſeptimo viſa fuerit ſtetiſſe plaga in loco ſuo, nec humilior carne reliqua, mundabit eum, lotiſque veſtibus ſuis mundus erit.

35 Sin autem poſt emundationem rurſus creverit macula in cute,

36 non quæret ampliùs utrùm capillus in flavum colorem ſit immutatus; quia apertè immundus eſt.

37 Porrò ſi ſteterit macula, & capilli nigri fuerint, noverit hominem ſanatum eſſe, & confidenter eum pronuntiet mundum.

38 Vir, ſive mulier, in cujus cute candor apparuerit,

39 intuebitur eos ſacerdos. ſi deprehenderit ſubobſcurum alborem lucere in cute, ſciat non eſſe lepram, ſed maculam coloris candidi, & hominem mundum.

40 Vir, de cujus capite capilli fluunt, calvus & mundus eſt:

41 & ſi à fronte ceciderint pili, recalvaſter & mundus eſt.

42 Sin autem in calvitio ſive in recalvatione albus vel rufus color fuerit exortus,

43 &

43 & hoc sacerdos viderit, condemnabit eum haud dubiè lepræ, quæ orta est in calvitio.

44 Quicumque ergo maculatus fuerit lepra, & separatus est ad arbitrium sacerdotis,

45 habebit vestimenta dissuta, caput nudum, os veste contectum, contaminatum ac sordidum se clamabit.

46 Omni tempore quo leprosus est & immundus, solus habitabit extra castra.

47 Vestis lanea sive linea, quæ lepram habuerit

48 in stamine atque subtegmine, aut certè pellis, vel quidquid ex pelle confectum est,

49 si alba vel rufa macula fuerit infecta, lepra reputabitur, ostenderturque sacerdoti.

50 qui consideratam recludet septem diebus:

51 & die septimo rursus aspiciens si deprehenderit crevisse, lepra perseverans est: pollutum judicabit vestimentum, & omne in quo fuerit inventa:

52 & idcircò comburetur flammis.

53 Quòd si eam viderit non crevisse,

54 præcipiet, & lavabunt id in quo lepra est, recludetque illud septem diebus aliis.

55 Et cùm viderit faciem quidem pristinam non reversam, nec tamen crevisse lepram, immundum judicabit, & igne comburet, eò quòd infusa sit in superficie vestimenti, vel per totum, lepra.

56 Sin autem obscurior fuerit locus lepræ, postquam vestis est lota, abrumpet eum, & à solido dividet.

57 Quòd si ultrà apparuerit in his locis quæ priùs immaculata erant, lepra volatilis & vaga; debet igne comburi.

58 si cessaverit, lavabit aqua ea quæ pura sunt, secundò, & munda erunt.

59 Ista est lex lepræ vestimenti lanei & linei, staminis, atque subtegminis, omnisque supellectilis pelliceæ, quomodo mundari debeat, vel contaminari.

CAPUT XIV.

Lepræ expiandæ sacrificia pro homine, domo, ac vestimento.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Hic est ritus leprosi, quando mundandus est: [1] Adducetur ad sacerdotem:

[1] Mat. 8.4.

3 qui egressus de castris, cùm invenerit lepram esse mundatam,

4 [a] præcipiet ei qui purificatur, ut offerat duos passeres vivos pro se, quibus vesci licitum est, & lignum cedrinum, vermiculumque & hyssopum.

[a] Mar. 1.44. Luca 5.14.

5 & unum ex pafferibus immolari jubebit in vafe fictili fuper aquas viventes :

6 alium autem vivum cum ligno cedrino, & cocco & hyffopo tinget in fanguine pafferis immolati,

7 quo afperget illum, qui mundandus eft, fepties, ut jure purgetur : & dimittet pafferem vivum, ut in agrum avolet.

8 Cumque laverit homo veftimenta fua, radet omnes pilos corporis, & lavabitur aqua : purificatufque ingredietur caftra, ita dumtaxat ut maneat extra tabernaculum fuum feptem diebus,

9 & die feptimo radet capillos capitis, barbamque & fupercilia, ac totius corporis pilos. Et lotis rurfum veftibus & corpore,

10 die octavo affumet duos agnos immaculatos, & ovem anniculam abfque macula, tres decimas fimile in facrificium, quæ confperfa fit oleo, & feorfum olei fextarium.

11 Cumque facerdos purificans hominem, ftatuerit eum, & hæc omnia coram Domino in oftio tabernaculi teftimonii,

12 tollet agnum, & offeret eum pro delicto, oleique fextarium; & oblatis ante Dominum omnibus,

13 immolabit agnum, ubi folet im-

molari hoſtia pro peccato, & holocauſtum, id eſt, in loco ſancto. Sicut enim pro peccato, ita & pro delicto ad ſacerdotem pertinet hoſtia: Sancta ſanctorum eſt.

14 Aſſumenſque ſacerdos de ſanguine hoſtiæ, quæ immolata eſt pro delicto, ponet ſuper extremum auriculæ dextræ ejus qui mundatur, & ſuper pollices manus dextræ & pedis:

15 & de olei ſextario mittet in manum ſuam ſiniſtram,

16 tingetque digitum dextrum in eo, & aſperget coram Domino ſepties.

17 quod autem reliquum eſt olei in læva manu, fundet ſuper extremum auriculæ dextræ ejus qui mundatur, & ſuper pollices manus ac pedis dextri, & ſuper ſanguinem qui effuſus eſt pro delicto,

18 & ſuper caput ejus.

19 Rogabitque pro eo coram Domino, & faciet ſacrificium pro peccato. tunc immolabit holocauſtum,

20 & ponet illud in altari cum libamentis ſuis, & homo ritè mundabitur.

21 Quòd ſi pauper eſt, & non poteſt manus ejus invenire quæ dicta ſunt, pro delicto aſſumet agnum ad oblationem, ut roget pro eo ſacerdos, decimamque partem ſimilæ conſperſæ oleo

oleo in ſacrificium, & olei ſextarium,

22 [1] duoſque turtures ſive duos pullos columbæ, quorum unus ſit pro peccato, & alter in holocauſtum:

[1] Sup. 5.7. 11.12. 8. Luca 2.24.

23 offeretque ea die octavo purificationis ſuæ ſacerdoti, ad oſtium tabernaculi teſtimonii coram Domino.

24 qui ſuſcipiens agnum pro delicto & ſextarium olei, levabit ſimul:

25 immolatoque agno, de ſanguine ejus ponet ſuper extremum auriculæ dextræ illius qui mundatur, & ſuper pollices manus ejus ac pedis dextri:

26 olei verò partem mittet in manum ſuam ſiniſtram,

27 in quo tingens digitum dextræ manus aſperget ſepties coram Domino:

28 tangetque extremum dextræ auriculæ illius qui mundatur, & pollices manus ac pedis dextri, in loco ſanguinis qui effuſus eſt pro delicto:

29 reliquam autem partem olei, quæ eſt in ſiniſtra manu, mittet ſuper caput purificati, ut placet pro eo Dominum:

30 & turturem ſive pullum columbæ offeret,

31 unum pro delicto, & alterum in holocauſtum cum libamentis ſuis.

32 Hoc eſt ſacrificium leproſi, qui habere non poteſt omnia in emundationem ſui.

33 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, dicens :

34 Cùm ingreſſi fueritis Terram Chanaan, quam ego dabo vobis in poſſeſſionem, ſi fuerit plaga lepræ in ædibus,

35 ibit cujus eſt domus, nuntians ſacerdoti, & dicet: Quaſi plaga lepræ videtur mihi eſſe in domo mea.

36 At ille præcipiet ut efferant univerſa de domo, priuſquam ingrediatur eam, & videat utrùm leproſa ſit, ne immunda fiant omnia quæ in domo ſunt. Intrabitque poſteà ut conſideret lepram domus :

37 & cùm viderit in parietibus illius quaſi valliculas pallore ſive rubore deformes, & humiliores ſuperficie reliqua,

38 egredietur oſtium domus, & ſtatim claudet illam ſeptem diebus.

39 Reverſuſque die ſeptimo, conſiderabit eam. ſi invenerit creviſſe lepram,

40 jubebit erui lapides in quibus lepra eſt, & projici eos extra civitatem in locum immundum :

41 domum autem ipſam radi intrinſecus per circuitum, & ſpargi pulverem raſuræ extra urbem in locum immundum,

42 lapideſque alios reponi pro his qui ablati fuerint, & luto alio liniri domum.

43 Sin autem poſtquam eruti ſunt lapides, & pulvis eraſus, & alia terra lita,

44 ingreſſus ſacerdos viderit reverſam lepram, & parietes reſperſos maculis, lepra eſt perſeverans, & immunda domus:

45 quam ſtatim deſtruent, & lapides ejus ac ligna, atque univerſum pulverem projicient extra oppidum in locum immundum.

46 Qui intraverit domum quando clauſa eſt, immundus erit uſque ad veſperum:

47 & qui dormierit in ea, & comederit quippiam, lavabit veſtimenta ſua.

48 Quòd ſi introiens ſacerdos viderit lepram non creviſſe in domo, poſtquam denuò lita fuerit, purificabit eam reddita ſanitate:

49 & in purificationem ejus ſumet duos paſſeres, lignumque cedrinum, & vermiculum atque hyſſopum:

50 & immolato uno paſſere in vaſe fictili ſuper aquas vivas,

51 tollet lignum cedrinum, & hyſſopum, & coccum & paſſerem vivum, & tinget omnia in ſanguine paſſeris immolati, atque in aquis viventibus, & aſperget domum ſepties,

52 purificabitque eam tam in ſanguine paſſeris quàm in aquis viventibus, & in

passere vivo, lignoque cedrino & hyssopo atque vermiculo.

53 Cumque dimiserit passerem avolare in agrum liberè, orabit pro domo, & jure mundabitur.

54 Ista est lex omnis lepræ & percussuræ,

55 lepræ vestium & domorum,

56 cicatricis & erumpentium papularum, lucentis maculæ, & in varias species, coloribus immutatis,

57 ut possit sciri quo tempore mundum quid, vel immundum sit.

CAPVT XV.

Seminiflui viri & menstruosæ mulieris expiatio.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens:

2 Loquimini filiis Israël, & dicite eis: Vir, qui patitur fluxum seminis, immundus erit.

3 Et tunc judicabitur huic vitio subjacere, cùm per singula momenta adhæserit carni ejus, atque concreverit fœdus humor.

4 Omne stratum, in quo dormierit, immundum erit, & ubicumque sederit.

5 Si quis hominum tetigerit lectum ejus, lavabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

6 Si

6 Si ſederit ubi ille ſedebat, & ipſe lavabit veſtimenta ſua: & lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

7 Qui tetigerit carnem ejus, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

8 Si ſalivam hujuſcemodi homo jecerit ſuper eum qui mundus eſt, lavabit veſtimenta ſua: & lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

9 Sagma, ſuper quo ſederit, immundum erit:

10 & quidquid ſub eo fuerit qui fluxum ſeminis patitur, pollutum erit uſque ad veſperum. Qui portaverit horum aliquid, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

11 Omnis, quem tetigerit qui talis eſt, non lotis antè manibus, lavabit veſtimenta ſua: & lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

12 Vas fictile quod tetigerit, confringetur: vas autem ligneum lavabitur aqua.

13 Si ſanatus fuerit qui hujuſcemodi ſuſtinet paſſionem, numerabit ſeptem dies poſt emundationem ſui, & lotis veſtibus & toto corpore in aquis viventibus, erit mundus.

14 Die autem octavo ſumet duos turtures, aut duos pullos columbæ, &

veniet in conſpectum Domini ad oſtium tabernaculi teſtimonii, dabitque eos ſacerdoti.

15 qui faciet unum pro peccato, & alterum in holocauſtum: rogabitque pro eo coram Domino, ut emundetur à fluxu ſeminis ſui.

16 Vir de quo egreditur ſemen coitus, lavabit aqua omne corpus ſuum: & immundus erit uſque ad veſperum.

17 Veſtem & pellem, quam habuerit, lavabit aqua, & immunda erit uſque ad veſperum.

18 Mulier, cum qua coierit, lavabitur aqua, & immunda erit uſque ad veſperum.

19 Mulier, quæ redeunte menſe patitur fluxum ſanguinis, ſeptem diebus ſeparabitur.

20. Omnis qui tetigerit eam, immundus erit uſque ad veſperum:

21 & in quo dormierit vel ſederit diebus ſeparationis ſuæ, polluetur.

22 Qui tetigerit lectum ejus, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

23 Omne vas, ſuper quo illa ſederit, quiſquis attigerit, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, pollutus erit uſque ad veſperum.

24 Si coierit cum ea vir tempore ſanguinis

guinis menſtrualis, immundus erit ſeptem diebus: & omne ſtratum, in quo dormierit, polluetur.

25 Mulier, quæ patitur multis diebus fluxum ſanguinis non in tempore menſtruali, vel quæ poſt menſtruum ſanguinem fluere non ceſſat, quamdiu ſubjacet huic paſſioni, immunda erit quaſi ſit in tempore menſtruo.

26 omne ſtratum in quo dormierit, & vas in quo ſederit, pollutum erit.

27 quicumque tetigerit ea, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

28 Si ſteterit ſanguis, & fluere ceſſaverit, numerabit ſeptem dies purificationis ſuæ:

29 & die octavo offeret pro ſe ſacerdoti duos turtures, aut duos pullos columbarum ad oſtium tabernaculi teſtimonii.

30 qui unum faciet pro peccato, & alterum in holocauſtum, rogabitque pro ea coram Domino, & pro fluxu immunditiæ ejus.

31 Docebitis ergo filios Iſraël ut caveant immunditiam, & non moriantur in ſordibus ſuis, cùm polluerint tabernaculum meum quod eſt inter eos.

32 Iſta eſt lex ejus, qui patitur fluxum ſeminis, & qui polluitur coitu,

33 & quæ menstruis temporibus separatur, vel quæ jugi fluit sanguine, & hominis, qui dormierit cum ea.

CAPUT XVI.

Quando & quomodo sacerdos ingredi debeat Sanctuarium, ipsumque expiare unà cum tabernaculo & altari, emissarium caprum abigere, & festum expiationum celebrare.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen post mortem duorum filiorum Aaron, quando [1] offerentes ignem alienum interfecti sunt:

[1] Sup. 10. 1.

2 & præcepit ei, dicens: Loquere ad Aaron fratrem tuum, [2] ne omni tempore ingrediatur Sanctuarium, quod est intra velum coram propitiatorio quo tegitur arca, ut non moriatur (quia in nube apparebo super oraculum)

[2] Exod. 30. 10. Hebr. 9. 7.

3 nisi hæc antè fecerit: Vitulum pro peccato offeret, & arietem in holocaustum.

4 Tunica linea vestietur, feminalibus lineis verenda celabit: accingetur zona linea, cidarim lineam imponet capiti: hæc enim vestimenta sunt sancta: quibus cunctis, cùm lotus fuerit, induetur.

5 Suscipietque ab universa multitudine filiorum Israël duos hircos pro peccato, & unum arietem in holocaustum.

6 Cumque obtulerit vitulum, & oraverit pro se & pro domo suâ,

7 duos

7 duos hircos ſtare faciet coram Domino in oſtio tabernaculi teſtimonii :

8 mittenſque ſuper utrumque ſortem, unam Domino, & alteram capro emiſſario :

9 cujus exierit ſors Domino, offeret illum pro peccato :

10 cujus autem in caprum emiſſarium, ſtatuet eum vivum coram Domino, ut fundat preces ſuper eo, & emittat eum in ſolitudinem.

11 His ritè celebratis, offeret vitulum, & rogans pro ſe & pro domo ſua, immolabit eum :

12 aſſumptoque thuribulo, quod de prunis altaris impleverit, & hauriens manu compoſitum thymiama in incenſum, ultra velum intrabit in ſancta :

13 ut poſitis ſuper ignem aromatibus, nebula eorum & vapor operiat oraculum, quod eſt ſupra teſtimonium, & non moriatur.

14 Tollet quoque de ſanguine vituli, & aſperget digito ſepties contra propitiatorium ad orientem.

15 Cumque mactaverit hircum pro peccato populi, inferet ſanguinem ejus intra velum, ſicut præceptum eſt de ſanguine vituli, ut aſpergat è regione oraculi,

16 & expiet Sanctuarium ab immunditiis

ditiis filiorum Iſraël, & à prævaricationibus eorum, cunctiſque peccatis. Iuxta hunc ritum faciet tabernaculo teſtimonii, quod fixum eſt inter eos in medio ſordium habitationis eorum.

[a] Luc. 1. 10.

17 [a] Nullus hominum ſit in tabernaculo, quando pontifex Sanctuarium ingreditur, ut roget pro ſe & pro domo ſua, & pro univerſo cœtu Iſraël, donec egrediatur.

18 Cùm autem exierit ad altare quod coram Domino eſt, oret pro ſe, & ſumptum ſanguinem vituli atque hirci fundat ſuper cornua ejus per gyrum:

19 aſpergenſque digito ſepties, expiet, & ſanctificet illud ab immunditiis filiorum Iſraël.

20 Poſtquam emundaverit Sanctuarium, & tabernaculum, & altare, tunc offerat hircum viventem:

21 & poſita utraque manu ſuper caput ejus, confiteatur omnes iniquitates filiorum Iſraël, & univerſa delicta atque peccata eorum: quæ imprecans capiti ejus, emittet illum per hominem paratum, in deſertum.

22 Cumque portaverit hircus omnes iniquitates eorum in terram ſolitariam, & dimiſſus fuerit in deſerto,

23 revertetur Aaron in tabernaculum teſtimonii, & depoſitis veſtibus, quibus

priùs

priùs indutus erat cùm intraret Sanctuarium, relictisque ibi ,

24 lavabit carnem suam in loco sancto, indueturque vestibus suis. Et postquam egressus obtulerit holocaustum suum ac plebis,rogabit tam pro se quàm pro populo :

25 & adipem,qui oblatus est pro peccatis, adolebit super altare.

26 Ille verò , qui dimiserit caprum emissarium , lavabit vestimenta sua & corpus aqua, & sic ingredietur in castra.

27 Vitulum autem & hircum, qui pro peccato fuerant immolati , & quorum sanguis illatus est in Sanctuarium ut expiatio compleretur , asportabunt foras castra , [1] & comburent igni tam pelles quàm carnes eorum ac fimum :

[1] *Heb.* 13.11.

28 & quicumque combusserit ea , lavabit vestimenta sua & carnem aqua; & sic ingredietur in castra.

29 Eritque vobis hoc legitimum sempiternum : [2] Mense septimo, decima die mensis, affligetis animas vestras, nullumque opus facietis, sive indigena, sive advena qui peregrinatur inter vos.

[2] *Infr.* 23.27. 28.

30 In hac die expiatio erit vestri,atque mundatio ab omnibus peccatis vestris : coram Domino mundabimini.

31 sabbatum enim requietionis est, & affligetis animas vestras religione perpetua.

32 Ex-

32 Expiabit autem ſacerdos, qui unctus fuerit, & cujus manus initiatæ ſunt ut ſacerdotio fungatur pro patre ſuo: indueturque ſtola linea & veſtibus ſanctis,

33 & expiabit Sanctuarium & tabernaculum teſtimonii atque altare, ſacerdotes quoque & univerſum populum.

34 Eritque vobis hoc legitimum ſempiternum, ut oretis pro filiis Iſraël, & pro cunctis peccatis eorum ſemel in anno. Fecit igitur ſicut præceperat Dominus Moyſi.

CAPUT XVII.

Nuſquam niſi ad oſtium tabernaculi ſacrificandum, atque à ſanguine & morticino abſtinendum.

1 ET locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Loquere Aaron, & filiis ejus; & cunctis filiis Iſraël, dicens ad eos: Iſte eſt ſermo quem mandavit Dominus, dicens:

3 Homo quilibet de domo Iſraël, ſi occiderit bovem aut ovem, ſive capram, in caſtris vel extra caſtra,

4 & non obtulerit ad oſtium tabernaculi oblationem Domino, ſanguinis reus erit: quaſi ſi ſanguinem fuderit, ſic peribit de medio populi ſui.

5 Ideò ſacerdoti offerre debent filii Iſraël hoſtias ſuas, quas occîdent in agro, ut

ut ſanctificentur Domino ante oſtium tabernaculi teſtimonii, & immolent eas hoſtias pacificas Domino.

6 Fundetque ſacerdos ſanguinem ſuper altare Domini ad oſtium tabernaculi teſtimonii, & adolebit adipem in odorem ſuavitatis Domino:

7 & nequaquam ultrà immolabunt hoſtias ſuas dæmonibus, cum quibus fornicati ſunt. Legitimum ſempiternum erit illis & poſteris eorum.

8 Et ad ipſos dices: Homo de domo Iſraël, & de advenis qui peregrinantur apud vos, qui obtulerit holocauſtum ſive victimam,

9 & ad oſtium tabernaculi teſtimonii non adduxerit eam, ut offeratur Domino, interibit de populo ſuo.

10 Homo quilibet de domo Iſraël, & de advenis qui peregrinantur inter eos, ſi comederit ſanguinem, obfirmabo faciem meam contra animam illius, & diſperdam eam de populo ſuo,

11 quia anima carnis in ſanguine eſt: & ego dedi illum vobis, ut ſuper altare in eo expietis pro animabus veſtris, & ſanguis pro animæ piaculo ſit.

12 Idcircò dixi filiis Iſraël: Omnis anima ex vobis non comedet ſanguinem, nec ex advenis qui peregrinantur apud vos.

13 Ho-

13 Homo quicumque de filiis Israël, & de advenis qui peregrinantur apud vos, si venatione atque aucupio ceperit feram vel avem, quibus vesci licitum est, fundat sanguinem ejus, & operiat illum terra.

[1] Gen. 9. 4. [2] Sup. 7. 26.

14 [1] Anima enim omnis carnis in sanguine est: unde dixi filiis Israël: [2] Sanguinem universæ carnis non comedetis, quia anima carnis in sanguine est: & quicumque comederit illum, interibit.

15 Anima quæ comederit morticinum, vel captum à bestia, tam de indigenis quàm de advenis, lavabit vestimenta sua & semetipsum aqua, & contaminatus erit usque ad vesperum: & hoc ordine mundus fiet.

16 Quòd si non laverit vestimenta sua & corpus, portabit iniquitatem suam.

CAPUT XVIII.

Gradus conjugii illiciti, ad gentium opera fugienda in varia carnali turpitudine.

1 LOcutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere filiis Israël, & dices ad eos: Ego Dominus Deus vester:

3 juxta consuetudinem Terræ Ægypti, in qua habitastis, non facietis: & juxta morem Regionis Chanaan, ad quam ego introducturus sum vos, non agetis,

agetis, nec in legitimis eorum ambulabitis.

4 Facietis judicia mea, & præcepta mea ſervabitis, & ambulabitis in eis. Ego Dominus Deus veſter.

5 [1] Cuſtodite leges meas atque judicia, quæ faciens homo, vivet in eis. Ego Dominus.

[1] *Ezec.* 20. 11. *Rom.* 10. 5. *Gal.* 3. 12.

6 Omnis homo ad proximam ſanguinis ſui non accedet, ut revelet turpitudinem ejus. Ego Dominus.

7 Turpitudinem patris tui & turpitudinem matris tuæ non diſcooperies: mater tua eſt. non revelabis turpitudinem ejus.

8 Turpitudinem uxoris patris tui non diſcooperies: turpitudo enim patris tui eſt.

9 Turpitudinem ſororis tuæ ex patre, ſive ex matre, quæ domi vel foris genita eſt, non revelabis.

10 Turpitudinem filiæ filii tui vel neptis ex filia non revelabis: quia turpitudo tua eſt.

11 Turpitudinem filiæ uxoris patris tui, quam peperit patri tuo, & eſt ſoror tua, non revelabis.

12 Turpitudinem ſororis patris tui non diſcooperies: quia caro eſt patris tui.

13 Turpitudinem ſororis matris tuæ non revelabis, eò quòd caro ſit matris tuæ.

14 Tur-

14 Turpitudinem patrui tui non revelabis, nec accedes ad uxorem ejus, quæ sibi affinitate conjungitur.

15 Turpitudinem nurus tuæ non revelabis, quia uxor filii tui eſt, nec diſcooperies ignominiam ejus.

16 Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis: quia turpitudo fratris tui eſt.

17 Turpitudinem uxoris tuæ & filiæ ejus non revelabis. Filiam filii ejus, & filiam filiæ illius non ſumes, ut reveles ignominiam ejus: quia caro illius ſunt, & talis coitus inceſtus eſt.

18 Sororem uxoris tuæ in pellicatum illius non accipies, nec revelabis turpitudinem ejus adhuc illa vivente.

19 Ad mulierem quæ patitur menſtrua, non accedes, nec revelabis fœditatem ejus.

20 Cum uxore proximi tui non coibis, nec ſeminis commiſtione maculaberis.

21 [1] De ſemine tuo non dabis ut conſecretur idolo Moloch, nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus.

22 Cum maſculo non commiſcearis coitu femineo, quia abominatio eſt.

23 Cum omni pecore non coibis, nec maculaberis cum eo. [2] Mulier non ſuccumbet jumento, nec miſcebitur ei: quia ſcelus eſt.

[1] *Inf.* 20. 2.

[2] *Inf.* 20. 16.

24 Nec

24 Nec polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ sunt universæ gentes, quas ego ejiciam ante conspectum vestrum,

25 & quibus polluta est terra : cujus ego scelera visitabo, ut evomat habitatores suos.

26 Custodite legitima mea atque judicia, & non faciatis ex omnibus abominationibus istis, tam indigena quàm colonus qui peregrinantur apud vos.

27 Omnes enim execrationes istas fecerunt accolæ terræ, qui fuerunt ante vos, & polluerunt eam.

28 Cavete ergo ne & vos similiter evomat, cùm paria feceritis, sicut evomuit gentem, quæ fuit ante vos.

29 Omnis anima, quæ fecerit de abominationibus his quippiam, peribit de medio populi sui.

30 Custodite mandata mea. Nolite facere quæ fecerunt hi qui fuerunt ante vos, & ne polluamini in eis. Ego Dominus Deus vester.

CAPUT XIX.

Varia præcepta moralia ac judicialia.

1 Locutus est Dominus ad Moysen, dicens :

2 Loquere ad omnem cœtum filiorum Israël, & dices ad eos : [a] Sancti

[a] Sup. 11. 44. 1. Pet. 1. 16.

R estote,

estote, quia ego sanctus sum, Dominus Deus vester.

3 Vnusquisque patrem suum, & matrem suam timeat. Sabbata mea custodite. Ego Dominus Deus vester.

4 Nolite converti ad idola, nec deos conflatiles faciatis vobis. Ego Dominus Deus vester.

5 Si immolaveritis hostiam pacificorum Domino, ut sit placabilis,

6 eo die quo fuerit immolata, comedetis eam, & die altero: quidquid autem residuum fuerit in diem tertium, igne comburetis.

7 si quis post biduum comederit ex ea, profanus erit, & impietatis reus:

8 portabitque iniquitatem suam, quia sanctum Domini polluit, & peribit anima illa de populo suo.

[1] Infr. 23.22.

9 [1] Cùm messueris segetes terræ tuæ, non tondebis usque ad solum superficiem terræ: nec remanentes spicas colliges.

10 Neque in vinea tua racemos & grana decidentia congregabis, sed pauperibus & peregrinis carpenda dimittes. Ego Dominus Deus vester.

11 Non facietis furtum. Non mentiemini, nec decipiet unusquisque proximum suum.

[2] Exod. 20.7.

12 [2] Non perjurabis in nomine meo, nec

nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus.

13 [1] Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. [2] Non morabitur opus mercenarii tui apud te usque manè.

14 Non maledices surdo, nec coram cæco pones offendiculum: sed timebis Dominum Deum tuum, quia ego sum Dominus.

15 Non facies quod iniquum est, nec injustè judicabis. [3] Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis. Iustè judica proximo tuo.

16 Non eris criminator, nec susurro in populo. Non stabis contra sanguinem proximi tui. Ego Dominus.

17 [4] Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed [5] publicè argue eum, ne habeas super illo peccatum.

18 Non quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum. [6] Diliges amicum tuum sicut teipsum. Ego Dominus.

19 Leges meas custodite. Iumentum tuum non facies coire cum alterius generis animantibus. Agrum tuum non seres diverso semine. Veste, quæ ex duobus texta est, non induêris.

20 Homo si dormierit cum muliere coitu seminis, quæ sit ancilla etiam nubilis,

[1] Eccli. 10.6. [2] Deut. 24.1. Tob. 4. 15. [3] Deut. 1.17. 16.19. Prov. 24.23. Eccli. 42.1. Iac. 2. 2. [4] 1. Ioan. 2. 11. 3. 14. [5] Eccli. 19.13. Matt. 18.15. Luc. 17.3. [6] Mat. 5.43. 22.39. Luc. 6. 27. Rom. 13.9.

bilis, & tamen pretio non redempta, nec libertate donata: vapulabunt ambo, & non morientur, quia non fuit libera.

21. pro delicto autem suo offeret Domino ad ostium tabernaculi testimonii arietem:

22 orabitque pro eo sacerdos, & pro peccato ejus coram Domino, & repropitiabitur ei, dimitteturque peccatum.

23 Quando ingressi fueritis terram, & plantaveritis in ea ligna pomifera, auferetis præputia eorum: poma, quæ germinant, immunda erunt vobis, nec edetis ex eis.

24 Quarto autem anno omnis fructus eorum sanctificabitur laudabilis Domino.

25. Quinto autem anno comedetis fructus, congregantes poma quæ proferunt. Ego Dominus Deus vester.

26 Non comedetis cum sanguine. Non augurabimini, nec observabitis somnia.

27 Neque in rotundum attondebitis comam: nec radetis barbam.

28 Et super mortuo non incidetis carnem vestram, neque figuras aliquas aut stigmata facietis vobis. Ego Dominus.

29 Ne prostituas filiam tuam, ne contami-

taminetur terra, & impleatur piaculo.

30 Sabbata mea custodite, & Sanctuarium meum metuite. Ego Dominus.

31 Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos. Ego Dominus Deus vester.

32 Coram cano capite consurge, & honora personam senis: & time Dominum Deum tuum. Ego sum Dominus.

33 [1] Si habitaverit advena in terra vestra, & moratus fuerit inter vos, non exprobretis ei:

[1] *Exod.* 22.21.

34 sed sit inter vos quasi indigena: & diligetis eum quasi vosmetipsos: fuistis enim & vos advenæ in Terra Ægypti. Ego Dominus Deus vester.

35 Nolite facere iniquum aliquid in judicio, in regula, in pondere, in mensura.

36 Statera justa, & æqua sint pondera, justus modius, æquusque sextarius. Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de Terra Ægypti.

37 Custodite omnia præcepta mea, & universa judicia, & facite ea. Ego Dominus.

CAPUT XX.

Morte plectendi sunt qui de semine suo Moloch offerunt, qui magos aut ariolos consulunt, qui parentibus maledicunt; qui varios exercent coitus illicitos.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Hæc loquêris filiis Israël: Homo de filiis Israël, & de advenis qui habitant in Israël, [a] si quis dederit de semine suo idolo Moloch, morte moriatur: populus terræ lapidabit eum.

[a] Sup. 18.21.

3 Et ego ponam faciem meam contra illum: succîdamque eum de medio populi sui, eò quòd dederit de semine suo Moloch, & contaminaverit Sanctuarium meum, ac polluerit nomen sanctum meum.

4 Quòd si negligens populus terræ, & quasi parvipendens imperium meum, dimiserit hominem qui dedit de semine suo Moloch, nec voluerit eum occidere:

5 ponam faciem meam super hominem illum, & super cognationem ejus, succîdamque & ipsum, & omnes qui consenserunt ei ut fornicaretur cum Moloch, de medio populi sui.

6 Anima, quæ declinaverit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi sui.

7 [a] Sanctificamini & estote sancti, quia ego sum Dominus Deus vester.

[a] 1. Pet. 1.16.

8 Custodite præcepta mea, & facite ea: Ego Dominus qui sanctifico vos.

9 [a] Qui

9 [1] Qui maledixerit patri suo, aut matri, morte moriatur: patri, matrique maledixit, sanguis ejus sit super eum.

10 [2] Si mœchatus quis fuerit cum uxore alterius, & adulterium perpetraverit cum conjuge proximi sui, morte moriantur & mœchus & adultera.

11 Qui dormierit cum noverca sua, & revelaverit ignominiam patris sui, morte moriantur ambo: sanguis eorum sit super eos.

12 Si quis dormierit cum nuru sua, uterque moriatur, quia scelus operati sunt: sanguis eorum sit super eos.

13 Qui dormierit cum masculo coitu femineo, uterque operatus est nefas, morte moriantur: sit sanguis eorum super eos.

14 Qui supra uxorem filiam, duxerit matrem ejus, scelus operatus est: vivus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio vestri.

15 Qui cum jumento & pecore coierit, morte moriatur: pecus quoque occidite.

16 [3] Mulier, quæ succubuerit cuilibet jumento, simul interficietur cum eo: sanguis eorum sit super eos.

17 Qui acceperit sororem suam, filiam patris sui, vel filiam matris suæ,

[1] Exod. 21.17. Prov. 20.20. Matt. 15.4. Marc. 7.10.
[2] Deut. 22.22. Joan. 8.5.
[3] Sup. 18.23.

& viderit turpitudinem ejus, illaque conspexerit fratris ignominiam: nefariam rem operati sunt: occidentur in conspectu populi sui, eò quòd turpitudinem suam mutuò revelaverint, & portabunt iniquitatem suam.

18 Qui coierit cum muliere in fluxu menstruo, & revelaverit turpitudinem ejus, ipsaque aperuerit fontem sanguinis sui, interficientur ambo de medio populi sui.

19 Turpitudinem materteræ & amitæ tuæ non discooperies: qui hoc fecerit, ignominiam carnis suæ nudavit, portabunt ambo iniquitatem suam.

20 Qui coierit cum uxore patrui, vel avunculi sui, & revelaverit ignominiam cognationis suæ, portabunt ambo peccatum suum: absque liberis morientur.

21 Qui duxerit uxorem fratris sui, rem facit illicitam, turpitudinem fratris sui revelavit: absque liberis erunt.

22 Custodite leges meas, atque judicia, & facite ea: ne & vos evomat terra quam intraturi estis & habitaturi.

23 Nolite ambulare in legitimis nationum, quas ego expulsurus sum ante vos. Omnia enim hæc fecerunt, & abominatus sum eas.

24 Vobis autem loquor: Possidete terram

ram eorum, quam dabo vobis in hereditatem, terram fluentem lacte & melle. Ego Dominus Deus vester, qui separavi vos à ceteris populis.

25 Separate ergo & vos jumentum mundum ab immundo, & avem mundam ab immunda: ne polluatis animas vestras in pecore, & avibus, & cunctis quæ moventur in terra, & quæ vobis ostendi esse polluta.

26 [1] Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus, & separavi vos à ceteris populis, ut essetis mei.

[1] 1. Pet. 1.16.

27 [2] Vir, sive mulier, in quibus pythonicus, vel divinationis fuerit spiritus, morte moriantur, lapidibus obruent eos: sanguis eorum sit super illos.

[2] Deut. 18.11. 1. Reg. 28.7.

CAPUT XXI.

Quibus funeribus interesse possint sacerdotes, & quales ducere uxores; quive inepti sint ad sacerdotium: & de filia sacerdotis fornicante.

1 DIxit quoque Dominus ad Moysen: Loquere ad sacerdotes filios Aaron, & dices ad eos: Ne contaminetur sacerdos in mortibus civium suorum,

2 nisi tantùm in consanguineis, ac propinquis, id est, super patre, & matre, & filio, & filia, fratre quoque,

3 & sorore virgine, quæ non est nupta viro:

 4 sed

4 sed nec in principe populi sui contaminabitur.

* Sup. 19.27. Ezech. 44.20. 5 * Non radent caput, nec barbam, neque in carnibus suis facient incisuras.

6 Sancti erunt Deo suo, & non polluent nomen ejus: incensum enim Domini, & panes Dei sui offerunt, & ideò sancti erunt.

* Sup. 19.29. 7 * Scortum & vile prostibulum non ducent uxorem, nec eam quæ repudiata est à marito: quia consecrati sunt Deo suo,

8 & panes propositionis offerunt. Sint ergo sancti, quia & ego sanctus sum, Dominus, qui sanctifico eos.

9 Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro, & violaverit nomen patris sui, flammis exuretur.

10 Pontifex, id est, sacerdos maximus inter fratres suos, super cujus caput fusum est unctionis oleum, & cujus manus in sacerdotio consecratæ sunt, vestitusque est sanctis vestibus, caput suum non discooperiet, vestimenta non scindet:

11 & ad omnem mortuum non ingredietur omnino. super patre quoque suo & matre non contaminabitur.

12 Nec egredietur de sanctis, ne polluat Sanctuarium Domini, quia oleum

ſanctæ unctionis Dei ſui ſuper eum eſt. Ego Dominus.

13 * Virginem ducet uxorem :

14 Viduam autem & repudiatam, & ſordidam, atque meretricem non accipiet, ſed puellam de populo ſuo :

*Ezech. 44.22.

15 ne commiſceat ſtirpem generis ſui vulgo gentis ſuæ : quia ego Dominus qui ſanctifico eum.

16 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens :

17 Loquere ad Aaron : Homo de ſemine tuo per familias qui habuerit maculam, non offeret panes Deo ſuo,

18 nec accedet ad miniſterium ejus : ſi cæcus fuerit, ſi claudus, ſi parvo vel grandi vel torto naſo,

19 ſi fracto pede, ſi manu,

20 ſi gibbus, ſi lippus, ſi albuginem habens in oculo, ſi jugem ſcabiem, ſi impetiginem in corpore, vel hernioſus.

21 Omnis qui habuerit maculam de ſemine Aaron ſacerdotis, non accedet offerre hoſtias Domino, nec panes Deo ſuo:

22 veſcetur tamen panibus qui offeruntur in Sanctuario,

23 ita dumtaxat, ut intra velum non ingrediatur, nec accedat ad altare, quia maculam habet, & contaminare non debet Sanctuarium meum. Ego Dominus, qui ſanctifico eos.

24 Locutus est ergo Moyses ad Aaron, & ad filios ejus, & ad omnem Israël, cuncta quæ fuerant sibi imperata.

CAPUT XXII.

Ab esu sanctificatorum qui abstinere debeant, & quæ debeant offerri.

1 Locutus quoque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere ad Aaron & ad filios ejus, ut caveant ab his quæ consecrata sunt filiorum Israël, & non contaminent nomen sanctificatorum mihi, quæ ipsi offerunt. Ego Dominus.

3 Dic ad eos, & ad posteros eorum: Omnis homo, qui accesserit de stirpe vestra ad ea quæ consecrata sunt, & quæ obtulerunt filii Israël Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino. Ego sum Dominus.

4 Homo de semine Aaron, qui fuerit leprosus, aut patiens fluxum seminis, non vescetur de his quæ sanctificata sunt mihi, donec sanetur. Qui tetigerit immundum super mortuo, & ex quo egreditur semen quasi coitus,

5 & qui tangit reptile, & quodlibet immundum, cujus tactus est sordidus,

6 immundus erit usque ad vesperum, & non vescetur his quæ sanctificata sunt: sed cùm laverit carnem suam aqua,

7 &

7 & occubuerit ſol, tunc mundatus veſcetur de ſanctificatis, quia cibus illius eſt.

8 [1] Morticinum & captum à beſtia non comedent, nec pollųentur in eis. Ego ſum Dominus.

[1] Sup. 17.15. Exod. 22.31. Deut. 14.21. Ezech. 44.31.

9 Cuſtodiant præcepta mea, ut non ſubjaceant peccato, & moriantur in Sanctuario, cùm polluerint illud. Ego Dominus qui ſanctifico vos.

10 Omnis alienigena non comedet de ſanctificatis, inquilinus ſacerdotis & mercenarius non veſcentur ex eis.

11 Quem autem ſacerdos emerit, & qui vernaculus domus ejus fuerit, hi comedent ex eis.

12 Si filia ſacerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit: de his quæ ſanctificata ſunt, & de primitiis non veſcetur.

13 ſin autem vidua, vel repudiata, & abſque liberis reverſa fuerit ad domum patris ſui: ſicut puella conſueverat, aletur cibis patris ſui. Omnis alienigena comedendi ex eis non habet poteſtatem.

14 Qui comederit de ſanctificatis per ignorantiam, addet quintam partem cum eo quod comedit, & dabit ſacerdoti in Sanctuarium.

15 Nec contaminabunt ſanctificata filiorum Iſraël, quæ offerunt Domino:

16 ne fortè ſuſtineant iniquitatem delicti

licti sui, cùm sanctificata comederint. Ego Dominus qui sanctifico eos.

17 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

18 Loquere ad Aaron & filios ejus & ad omnes filios Israël, dicesque ad eos: Homo de domo Israël, & de advenis qui habitant apud vos, qui obtulerit oblationem suam, vel vota solvens, vel sponte offerens, quidquid illud obtulerit in holocaustum Domini,

19 ut offeratur per vos, masculus immaculatus erit ex bobus, & ovibus, & ex capris:

20 si maculam habuerit, non offeretis, neque erit acceptabile.

[a] Deut. 15.21. Eccli. 35.14.

21 [a] Homo qui obtulerit victimam pacificorum Domino, vel vota solvens, vel sponte offerens, tam de bobus quàm de ovibus, immaculatum offeret, ut acceptabile sit: omnis macula non erit in eo.

22 Si cæcum fuerit, si fractum, si cicatricem habens, si papulas, aut scabiem, aut impetiginem: non offeretis ea Domino, nec adolebitis ex eis super altare Domini.

23 Bovem & ovem, aure & cauda amputatis, voluntariè offerre potes, votum autem ex eis solvi non potest.

24 Omne animal, quod vel contritis, vel

vel tusis, vel sectis ablatisque testiculis est, non offeretis Domino, & in terra vestra hoc omnino ne faciatis.

25 De manu alienigenæ non offeretis panes Deo vestro, & quidquid aliud dare voluerit: quia corrupta, & maculata sunt omnia: non suscipietis ea.

26 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

27 Bos, ovis, & capra, cùm genita fuerint, septem diebus erunt sub ubere matris suæ: die autem octavo, & deinceps offerri poterunt Domino.

28 Sive illa bos, sive ovis, non immolabuntur una die cum fœtibus suis.

29 Si immolaveritis hostiam pro gratiarum actione Domino, ut possit esse placabilis,

30 eodem die comedetis eam, non remanebit quidquam in manè alterius diei. Ego Dominus.

31 Custodite mandata mea, & facite ea. Ego Dominus.

32 Ne polluatis nomen meum sanctum, ut sanctificer in medio filiorum Israël. Ego Dominus qui sanctifico vos,

33 & eduxi de Terra Ægypti, ut essem vobis in Deum. Ego Dominus.

CA-

CAPVT XXIII.

Solemnitates Sabbati, Paschæ, Primitiarum, Hebdomadarum, Messis, Tubarum, Expiationis, ac Tabernaculorum: & quibus ritibus peragi debeant.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere filiis Israël, & dices ad eos: Hæ sunt feriæ Domini, quas vocabitis sanctas.

3 Sex diebus facietis opus: dies septimus, quia sabbati requies est, vocabitur sanctus. omne opus non facietis in eo. sabbatum Domini est in cunctis habitationibus vestris.

4 Hæ sunt ergo feriæ Domini sanctæ, quas celebrare debetis temporibus suis.

5 [1] Mense primo, quartadecima die mensis ad vesperum, Phase Domini est:

6 & quintadecima die mensis hujus, solemnitas azymorum Domini est. Septem diebus azyma comedetis.

7 dies primus erit vobis celeberrimus, sanctusque: omne opus servile non facietis in eo:

8 sed offeretis sacrificium in igne Domino septem diebus. dies autem septimus erit celebrior & sanctior: nullumque servile opus facietis in eo.

9 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

[1] Exod. 12.18. Num. 28.16.

10 Lo-

10 Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos: Cùm ingreſſi fueritis terram, quam ego dabo vobis, & meſſueritis ſegetem, feretis manipulos ſpicarum, primitias meſſis veſtræ, ad ſacerdotem:

11 qui elevabit faſciculum coram Domino, ut acceptabile ſit pro vobis, altero die Sabbati, & ſanctificabit illum.

12 Atque in eodem die quo manipulus conſecratur, cædetur agnus immaculatus anniculus in holocauſtum Domini.

13 Et libamenta offerentur cum eo, duæ decimæ ſimilæ conſperſæ oleo in incenſum Domini, odoremque ſuaviſſimum: liba quoque vini, quarta pars hin.

14 Panem, & polentam, & pultes non comedetis ex ſegete, uſque ad diem qua offeretis ex ea Deo veſtro. Præceptum eſt ſempiternum in generationibus, cunctiſque habitaculis veſtris.

15 [1] Numerabitis ergo ab altero die Sabbati, in quo obtuliſtis manipulum primitiarum, ſeptem hebdomadas plenas,

[1] Deut. 16. 9.

16 uſque ad alteram diem expletionis hebdomadæ ſeptimæ, id eſt, quinquaginta dies: & ſic offeretis ſacrificium novum Domino

17 ex omnibus habitaculis veſtris, panes primitiarum duos de duabus decimis

CAPUT XXIII.

Solemnitates Sabbati, Paschæ, Primitiarum, Hebdomadarum, Messis, Tubarum, Expiationis, ac Tabernaculorum: & quibus ritibus peragi debeant.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere filiis Israël, & dices ad eos: Hæ sunt feriæ Domini, quas vocabitis sanctas.

3 Sex diebus facietis opus: dies septimus, quia sabbati requies est, vocabitur sanctus. omne opus non facietis in eo. sabbatum Domini est in cunctis habitationibus vestris.

4 Hæ sunt ergo feriæ Domini sanctæ, quas celebrare debetis temporibus suis.

5 [a] Mense primo, quartadecima die mensis ad vesperum, Phase Domini est:

6 & quintadecima die mensis hujus, solemnitas azymorum Domini est. Septem diebus azyma comedetis.

7 dies primus erit vobis celeberrimus, sanctusque: omne opus servile non facietis in eo:

8 sed offeretis sacrificium in igne Domino septem diebus. dies autem septimus erit celebrior & sanctior: nullumque servile opus facietis in eo.

9 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

[a] Exod. 12.18. Num. 28.16.

10 Lo-

10 Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos: Cùm ingreſſi fueritis terram, quam ego dabo vobis, & meſſueritis ſegetem, feretis manipulos ſpicarum, primitias meſſis veſtræ, ad ſacerdotem:

11 qui elevabit faſciculum coram Domino, ut acceptabile ſit pro vobis, altero die Sabbati, & ſanctificabit illum.

12 Atque in eodem die quo manipulus conſecratur, cædetur agnus immaculatus anniculus in holocauſtum Domini.

13 Et libamenta offerentur cum eo, duæ decimæ ſimilæ conſperſæ oleo in incenſum Domini, odoremque ſuaviſſimum: liba quoque vini, quarta pars hin.

14 Panem, & polentam, & pultes non comedetis ex ſegete, uſque ad diem qua offeretis ex ea Deo veſtro. Præceptum eſt ſempiternum in generationibus, cunctiſque habitaculis veſtris.

15 [1] Numerabitis ergo ab altero die Sabbati, in quo obtuliſtis manipulum primitiarum, ſeptem hebdomadas plenas,

[1] Deut. 16. 9.

16 uſque ad alteram diem expletionis hebdomadæ ſeptimæ, id eſt, quinquaginta dies: & ſic offeretis ſacrificium novum Domino

17 ex omnibus habitaculis veſtris, panes primitiarum duos de duabus decimis

atque ſanctiſſimus : omne opus ſervile non facietis in eo.

36 Et ſeptem diebus offeretis holocauſta Domino. dies quoque octavus erit celeberrimus atque ſanctiſſimus, & offeretis holocauſtum Domino : eſt enim cœtus atque collectæ : omne opus ſervile non facietis in eo.

37 Hæ ſunt feriæ Domini, quas vocabitis celeberrimas atque ſanctiſſimas, offeretiſque in eis oblationes Domino, holocauſta & libamenta juxta ritum uniuſcujuſque diei :

38 exceptis ſabbatis Domini, doniſque veſtris, & quæ offeretis ex voto, vel quæ ſponte tribuetis Domino.

39 A quintodecimo ergo die menſis ſeptimi, quandò congregaveritis omnes fructus terræ veſtræ, celebrabitis ferias Domini ſeptem diebus, die primo & die octavo erit ſabbatum, id eſt requies.

40 Sumetiſque vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ, ſpathulaſque palmarum, & ramos ligni denſarum frondium, & ſalices de torrente ; & lætabimini coram Domino Deo veſtro.

41 celebrabitiſque ſolemnitatem ejus ſeptem diebus per annum. legitimum ſempiternum erit in generationibus veſtris. Menſe ſeptimo feſta celebrabitis,

42 & habitabitis in umbraculis ſeptem

diebus.

diebus. omnis, qui de genere eſt Iſraël, manebit in tabernaculis:

43 ut diſcant poſteri veſtri, quòd in tabernaculis habitare fecerim filios Iſraël, cùm educerem eos de Terra Ægypti. Ego Dominus Deus veſter.

44 Locutuſque eſt Moyſes ſuper ſolemnitatibus Domini ad filios Iſraël.

CAPVT XXIV.

Ritus concinnandarum lucernarum, panum propoſitionis; pœna blaſphemorum ac talionis.

1 ET locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Præcipe filiis Iſraël, ut afferant tibi oleum de olivis puriſſimum, ac lucidum, ad concinnandas lucernas jugiter,

3 extra velum teſtimonii in tabernaculo fœderis. Ponetque eas Aaron à veſpere uſque ad manè coram Domino, cultu rituque perpetuo in generationibus veſtris.

4 Super candelabrum mundiſſimum ponentur ſemper in conſpectu Domini.

5 Accipies quoque ſimilam, & coques ex ea duodecim panes, qui ſinguli habebunt duas decimas:

6 quorum ſenos altrinſecus ſuper menſam puriſſimam coram Domino ſtatues:

7 & pones ſuper eos thus lucidiſſimum, ut ſit panis in monimentum oblationis Domini.

8 Per

4 ſed nec in principe populi ſui contaminabitur.

5 [1] Non radent caput, nec barbam, neque in carnibus ſuis facient inciſuras.

[1] Sup. 19.27. Ezech. 44.20.

6 Sancti erunt Deo ſuo, & non polluent nomen ejus: incenſum enim Domini, & panes Dei ſui offerunt; & ideò ſancti erunt.

7 [a] Scortum & vile proſtibulum non ducent uxorem, nec eam quæ repudiata eſt à marito: quia conſecrati ſunt Deo ſuo,

[a] Sup. 19.29.

8 & panes propoſitionis offerunt. Sint ergo ſancti, quia & ego ſanctus ſum, Dominus, qui ſanctifico eos.

9 Sacerdotis filia ſi deprehenſa fuerit in ſtupro, & violaverit nomen patris ſui, flammis exuretur.

10 Pontifex, id eſt, ſacerdos maximus inter fratres ſuos, ſuper cujus caput fuſum eſt unctionis oleum, & cujus manus in ſacerdotio conſecratæ ſunt, veſtituſque eſt ſanctis veſtibus, caput ſuum non diſcooperiet, veſtimenta non ſcindet:

11 & ad omnem mortuum non ingredietur omnino. ſuper patre quoque ſuo & matre non contaminabitur.

12 Nec egredietur de ſanctis, ne polluat Sanctuarium Domini, quia oleum

ſanctæ

sanctæ unctionis Dei sui super eum est. Ego Dominus.

13 [a] Virginem ducet uxorem : [a] Ezech. 44.22.

14 Viduam autem & repudiatam, & sordidam, atque meretricem non accipiet, sed puellam de populo suo :

15 ne commisceat stirpem generis sui vulgo gentis suæ : quia ego Dominus qui sanctifico eum.

16 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens :

17 Loquere ad Aaron : Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo,

18 nec accedet ad ministerium ejus : si cæcus fuerit, si claudus, si parvo vel grandi vel torto naso,

19 si fracto pede, si manu,

20 si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si jugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel herniosus.

21 Omnis qui habuerit maculam de semine Aaron sacerdotis, non accedet offerre hostias Domino, nec panes Deo suo:

22 vescetur tamen panibus qui offeruntur in Sanctuario,

23 ita dumtaxat, ut intra velum non ingrediatur, nec accedat ad altare, quia maculam habet, & contaminare non debet Sanctuarium meum. Ego Dominus, qui sanctifico eos.

24 Locutus est ergo Moyses ad Aaron, & ad filios ejus, & ad omnem Israël, cuncta quæ fuerant sibi imperata.

CAPVT XXII.

Ab esu sanctificatorum qui abstinere debeant, & quæ debeant offerri.

1 Locutus quoque est Dominus ad Moysen, dicens :

2 Loquere ad Aaron & ad filios ejus, ut caveant ab his quæ consecrata sunt filiorum Israël, & non contaminent nomen sanctificatorum mihi, quæ ipsi offerunt. Ego Dominus.

3 Dic ad eos, & ad posteros eorum: Omnis homo, qui accesserit de stirpe vestra ad ea quæ consecrata sunt, & quæ obtulerunt filii Israël Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino. Ego sum Dominus.

4 Homo de semine Aaron, qui fuerit leprosus, aut patiens fluxum seminis, non vescetur de his quæ sanctificata sunt mihi, donec sanetur. Qui tetigerit immundum super mortuo, & ex quo egreditur semen quasi coitus,

5 & qui tangit reptile, & quodlibet immundum, cujus tactus est sordidus,

6 immundus erit usque ad vesperum, & non vescetur his quæ sanctificata sunt: sed cùm laverit carnem suam aqua,

7 &

7 & occubuerit sol, tunc mundatus vescetur de sanctificatis, quia cibus illius est.

8 [1] Morticinum & captum à bestia non comedent, nec polluentur in eis. Ego sum Dominus.

[1] Sup. 17.15. Exod. 22.31. Deut. 14.21. Ezech. 44.31.

9 Custodiant præcepta mea, ut non subjaceant peccato, & moriantur in Sanctuario, cùm polluerint illud. Ego Dominus qui sanctifico vos.

10 Omnis alienigena non comedet de sanctificatis, inquilinus sacerdotis & mercenarius non vescentur ex eis.

11 Quem autem sacerdos emerit, & qui vernaculus domus ejus fuerit, hi comedent ex eis.

12 Si filia sacerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit: de his quæ sanctificata sunt, & de primitiis non vescetur.

13 sin autem vidua, vel repudiata, & absque liberis reversa fuerit ad domum patris sui: sicut puella consueverat, aletur cibis patris sui. Omnis alienigena comedendi ex eis non habet potestatem.

14 Qui comederit de sanctificatis per ignorantiam, addet quintam partem cum eo quod comedit, & dabit sacerdoti in Sanctuarium.

15 Nec contaminabunt sanctificata filiorum Israël, quæ offerunt Domino:

16 ne fortè sustineant iniquitatem de-

licti sui, cùm sanctificata comederint. Ego Dominus qui sanctifico eos.

17 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

18 Loquere ad Aaron & filios ejus & ad omnes filios Israël, dicesque ad eos: Homo de domo Israël, & de advenis qui habitant apud vos, qui obtulerit oblationem suam, vel vota solvens, vel sponte offerens, quidquid illud obtulerit in holocaustum Domini,

19 ut offeratur per vos, masculus immaculatus erit ex bobus, & ovibus, & ex capris:

20 si maculam habuerit, non offeretis, neque erit acceptabile.

[a] Deut. 15.21. Eccli. 35.14.

21 [a] Homo qui obtulerit victimam pacificorum Domino, vel vota solvens, vel sponte offerens, tam de bobus quàm de ovibus, immaculatum offeret, ut acceptabile sit: omnis macula non erit in eo.

22 Si cæcum fuerit, si fractum, si cicatricem habens, si papulas, aut scabiem, aut impetiginem: non offeretis ea Domino, nec adolebitis ex eis super altare Domini.

23 Bovem & ovem, aure & cauda amputatis, voluntariè offerre potes, votum autem ex eis solvi non potest.

24 Omne animal, quod vel contritis, vel

vel tusis, vel sectis ablatisque testiculis est, non offeretis Domino, & in terra vestra hoc omnino ne faciatis.

25 De manu alienigenæ non offeretis panes Deo vestro, & quidquid aliud dare voluerit: quia corrupta, & maculata sunt omnia: non suscipietis ea.

26 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

27 Bos, ovis, & capra, cùm genita fuerint, septem diebus erunt sub ubere matris suæ: die autem octavo, & deinceps offerri poterunt Domino.

28 Sive illa bos, sive ovis, non immolabuntur una die cum fœtibus suis.

29 Si immolaveritis hostiam pro gratiarum actione Domino, ut possit esse placabilis,

30 eodem die comedetis eam, non remanebit quidquam in manè alterius diei. Ego Dominus.

31 Custodite mandata mea, & facite ea. Ego Dominus.

32 Ne polluatis nomen meum sanctum, ut sanctificer in medio filiorum Israël. Ego Dominus qui sanctifico vos,

33 & eduxi de Terra Ægypti, ut essem vobis in Deum. Ego Dominus.

CA-

CAPUT XXIII.

Solemnitates Sabbati, Paschæ, Primitiarum, Hebdomadarum, Messis, Tubarum, Expiationis, ac Tabernaculorum: & quibus ritibus peragi debeant.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere filiis Israël, & dices ad eos: Hæ sunt feriæ Domini, quas vocabitis sanctas.

3 Sex diebus facietis opus: dies septimus, quia sabbati requies est, vocabitur sanctus. omne opus non facietis in eo. sabbatum Domini est in cunctis habitationibus vestris.

4 Hæ sunt ergo feriæ Domini sanctæ, quas celebrare debetis temporibus suis.

5 [a] Mense primo, quartadecima die mensis ad vesperum, Phase Domini est:

6 & quintadecima die mensis hujus, solemnitas azymorum Domini est. Septem diebus azyma comedetis.

7 dies primus erit vobis celeberrimus, sanctusque: omne opus servile non facietis in eo:

8 sed offeretis sacrificium in igne Domino septem diebus. dies autem septimus erit celebrior & sanctior: nullumque servile opus facietis in eo.

9 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

[a] Exod. 12.18. Num. 28.16.

10 Lo-

10 Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos: Cùm ingreſſi fueritis terram, quam ego dabo vobis, & meſſueritis ſegetem, feretis manipulos ſpicarum, primitias meſſis veſtræ, ad ſacerdotem:

11 qui elevabit faſciculum coram Domino, ut acceptabile ſit pro vobis, altero die Sabbati, & ſanctificabit illum.

12 Atque in eodem die quo manipulus conſecratur, cædetur agnus immaculatus anniculus in holocauſtum Domini.

13 Et libamenta offerentur cum eo, duæ decimæ ſimilæ conſperſæ oleo in incenſum Domini, odoremque ſuaviſſimum: liba quoque vini, quarta pars hin.

14 Panem, & polentam, & pultes non comedetis ex ſegete, uſque ad diem qua offeretis ex ea Deo veſtro. Præceptum eſt ſempiternum in generationibus, cunctiſque habitaculis veſtris.

15 [1] Numerabitis ergo ab altero die Sabbati, in quo obtuliſtis manipulum primitiarum, ſeptem hebdomadas plenas,

[1] Deut. 16. 9.

16 uſque ad alteram diem expletionis hebdomadæ ſeptimæ, id eſt, quinquaginta dies: & ſic offeretis ſacrificium novum Domino

17 ex omnibus habitaculis veſtris, panes primitiarum duos de duabus decimis

mis similæ fermentatæ, quos coquetis in primitias Domini.

18 Offeretisque cum panibus septem agnos immaculatos anniculos, & vitulum de armento unum, & arietes duos; & erunt in holocaustum cum libamentis suis, in odorem suavissimum Domino.

19 Facietis & hircum pro peccato, duosque agnos anniculos hostias pacificorum.

20 Cumque elevaverit eos sacerdos cum panibus primitiarum coram Domino, cedent in usum ejus.

21 Et vocabitis hunc diem celeberrimum, atque sanctissimum: omne opus servile non facietis in eo. Legitimum sempiternum erit in cunctis habitaculis, & generationibus vestris.

[1] Sup. 19. 9.

22 [1] Postquam autem messueritis segetem terræ vestræ, non secabitis eam usque ad solum: nec remanentes spicas colligetis, sed pauperibus & peregrinis dimittetis eas. Ego sum Dominus Deus vester.

23 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

[2] Nu. 29. 1.

24 [2] Loquere filiis Israël: Mense septimo, prima die mensis, erit vobis sabbatum, memoriale, clangentibus tubis, & vocabitur sanctum:

25 omne opus servile non facietis in

eo,

eo, & offeretis holocauſtum Domino.

26 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

27 * Decimo die menſis hujus ſeptimi, dies expiationum erit celeberrimus, & vocabitur ſanctus: affligetiſque animas veſtras in eo, & offeretis holocauſtum Domino.

* Sup. 16. 29. Num. 29. 7. Ioan. 7. 37.

28 Omne opus ſervile non facietis in tempore diei hujus: quia dies propitiationis eſt, ut propitietur vobis Dominus Deus veſter.

29 Omnis anima, quæ afflicta non fuerit die hac, peribit de populis ſuis:

30 & quæ operis quippiam fecerit, delebo eam de populo ſuo.

31 Nihil ergo operis facietis in eo: legitimum ſempiternum erit vobis in cunctis generationibus, & habitationibus veſtris.

32 ſabbatum requietionis eſt, & affligetis animas veſtras die nono menſis: A veſpera uſque ad veſperam celebrabitis ſabbata veſtra.

33 Et locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

34 Loquere filiis Iſraël: A quintodecimo die menſis hujus ſeptimi, erunt feriæ tabernaculorum ſeptem diebus Domino.

35 Dies primus vocabitur celeberrimus

atque

atque ſanctiſſimus: omne opus ſervile non facietis in eo.

36 Et ſeptem diebus offeretis holocauſta Domino. dies quoque octavus erit celeberrimus atque ſanctiſſimus, & offeretis holocauſtum Domino: eſt enim cœtus atque collectæ: omne opus ſervile non facietis in eo.

37 Hæ ſunt feriæ Domini, quas vocabitis celeberrimas atque ſanctiſſimas, offeretiſque in eis oblationes Domino, holocauſta & libamenta juxta ritum uniuſcujuſque diei:

38 exceptis ſabbatis Domini, doniſque veſtris, & quæ offeretis ex voto, vel quæ ſponte tribuetis Domino.

39 A quintodecimo ergo die menſis ſeptimi, quandô congregaveritis omnes fructus terræ veſtræ, celebrabitis ferias Domini ſeptem diebus, die primo & die octavo erit ſabbatum, id eſt requies.

40 Sumetiſque vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ, ſpathulaſque palmarum, & ramos ligni denſarum frondium, & ſalices de torrente, & lætabimini coram Domino Deo veſtro.

41 celebrabitiſque ſolemnitatem ejus ſeptem diebus per annum. legitimum ſempiternum erit in generationibus veſtris. Menſe ſeptimo feſta celebrabitis,

42 & habitabitis in umbraculis ſeptem diebus.

diebus. omnis, qui de genere eſt Iſraël, manebit in tabernaculis :

43 ut diſcant poſteri veſtri, quòd in tabernaculis habitare fecerim filios Iſraël, cùm educerem eos de Terra Ægypti. Ego Dominus Deus veſter.

44 Locutuſque eſt Moyſes ſuper ſolemnitatibus Domini ad filios Iſraël.

CAPUT XXIV.

Ritus concinnandarum lucernarum, panum propoſitionis; pœna blaſphemorum ac talionis.

1 ET locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens :

2 Præcipe filiis Iſraël, ut afferant tibi oleum de olivis puriſſimum, ac lucidum, ad concinnandas lucernas jugiter,

3 extra velum teſtimonii in tabernaculo fœderis. Ponetque eas Aaron à veſpere uſque ad manè coram Domino, cultu rituque perpetuo in generationibus veſtris.

4 Super candelabrum mundiſſimum ponentur ſemper in conſpectu Domini.

5 Accipies quoque ſimilam, & coques ex ea duodecim panes, qui ſinguli habebunt duas decimas :

6 quorum ſenos altrinſecus ſuper menſam puriſſimam coram Domino ſtatues :

7 & pones ſuper eos thus lucidiſſimum, ut ſit panis in monimentum oblationis Domini.

8 Per

8 Per ſingula ſabbata mutabuntur coram Domino ſuſcepti à filiis Iſraël fœdere ſempiterno :

9 eruntque Aaron & filiorum ejus, ut comedant eos in loco ſancto : quia Sanctum ſanctorum eſt de ſacrificiis Domini jure perpetuo.

10 Ecce autem egreſſus filius mulieris Iſraëlitidis, quem pepererat de viro Ægyptio inter filios Iſraël, jurgatus eſt in caſtris cum viro Iſraëlita.

11 Cumque blaſphemaſſet nomen, & maledixiſſet ei, adductus eſt ad Moyſen. (Vocabatur autem mater ejus Salumith, filia Dabri de tribu Dan.)

12 Miſeruntque eum in carcerem, donec noſſent quid juberet Dominus.

13 Qui locutus eſt ad Moyſen,

14 dicens : Educ blaſphemum extra caſtra, & ponant omnes qui audierunt, manus ſuas ſuper caput ejus, & lapidet eum populus univerſus.

15 Et ad filios Iſraël loquêris : Homo, qui maledixerit Deo ſuo, portabit peccatum ſuum :

16 & qui blaſphemaverit nomen Domini, morte moriatur : lapidibus opprimet eum omnis multitudo, ſive ille civis, ſive peregrinus fuerit. Qui blaſphemaverit nomen Domini, morte moriatur.

17 [a] Qui percusserit, & occiderit hominem, morte moriatur.

18 Qui percusserit animal, reddet vicarium, id est, animam pro anima.

19 Qui irrogaverit maculam cuilibet civium suorum: sicut fecit, sic fiet ei:

20 [b] fracturam pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro dente restituet. qualem inflixerit maculam, talem sustinere cogetur.

21 Qui percusserit jumentum, reddet aliud. Qui percusserit hominem, punietur.

22 Æquum judicium sit inter vos, sive peregrinus, sive civis peccaverit: quia ego sum Dominus Deus vester.

23 Locutusque est Moyses ad filios Israël: & eduxerunt eum, qui blasphemaverat, extra castra, ac lapidibus oppresserunt. Feceruntque filii Israël sicut præceperat Dominus Moysi.

[a] Exod. 21.12.

[b] Exod. 21.24. Deut. 19.21. Matt. 5.38.

CAPUT XXV.

Septimi & quinquagesimi anni lex: non sumenda à fratribus usura, nec ipsi servitute perpetua opprimendi sunt, sed magis ab advenis potentibus redimendi.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen in monte Sinai, dicens:

2 Loquere filiis Israël, & dices ad eos: Quando ingressi fueritis terram quam ego dabo vobis, sabbatizes sabbatum Domino.

3 [c] Sex

3 [a] Sex annis seres agrum tuum, & sex annis putabis vineam tuam, colligesque fructus ejus:

[a] Exod. 23.10.

4 septimo autem anno sabbatum erit terræ, requietionis Domini: agrum non seres, & vineam non putabis.

5 Quæ sponte gignet humus, non metes: & uvas primitiarum tuarum non colliges quasi vindemiam: annus enim requietionis terræ est:

6 sed erunt vobis in cibum, tibi & servo tuo, ancillæ & mercenario tuo, & advenæ, qui peregrinantur apud te:

7 jumentis tuis & pecoribus, omnia quæ nascuntur, præbebunt cibum.

8 Numerabis quoque tibi septem hebdomadas annorum, id est, septies septem, quæ simul faciunt annos quadraginta novem:

9 & clanges buccina mense septimo, decima die mensis, propitiationis tempore in universa terra vestra.

10 Sanctificabisque annum quinquagesimum, & vocabis remissionem cunctis habitatoribus terræ tuæ: ipse est enim jubileus. Revertetur homo ad possessionem suam, & unusquisque rediet ad familiam pristinam:

11 quia jubileus est & quinquagesimus annus. Non seretis, neque metetis sponte in agro nascentia, & primitias vindemiæ non colligetis,

12 ob

12 ob sanctificationem jubilei, sed statim oblata comedetis.

13 Anno jubilei redient omnes ad possessiones suas.

14 quando vendes quippiam civi tuo, vel emes ab eo, ne contristes fratrem tuum, sed juxta numerum annorum jubilei emes ab eo,

15 & juxta supputationem frugum vendet tibi.

16 Quantò plures anni remanserint post jubileum, tantò crescet & pretium: & quantò minus temporis numeraveris, tanto minoris & emptio constabit. tempus enim frugum vendet tibi.

17 Nolite affligere contribules vestros, sed timeat unusquisque Deum suum, quia ego Dominus Deus vester.

18 Facite præcepta mea, & judicia custodite, & implete ea, ut habitare possitis in terra absque ullo pavore,

19 & gignat vobis humus fructus suos, quibus vescamini usque ad saturitatem, nullius impetum formidantes.

20 Quòd si dixeritis: Quid comedemus anno septimo, si non severimus, neque collegerimus fruges nostras?

21 Dabo benedictionem meam vobis anno sexto, & faciet fructus trium annorum:

22 seretisque anno octavo, & comedetis

detis veteres fruges uſque ad nonum annum: donec nova naſcantur, edetis vetera.

23 Terra quoque non vendetur in perpetuum: quia mea eſt, & vos advenæ & coloni mei eſtis.

24 unde cuncta regio poſſeſſionis veſtræ ſub redemptionis conditione vendetur.

25 Si attenuatus frater tuus vendiderit poſſeſſiunculam ſuam, & voluerit propinquus ejus, poteſt redimere quod ille vendiderat.

26 ſin autem non habuerit proximum, & ipſe pretium ad redimendum potuerit invenire:

27 computabuntur fructus ex eo tempore quo vendidit: & quod reliquum eſt, reddet emptori, ſicque recipiet poſſeſſionem ſuam.

28 quòd ſi non invenerit manus ejus ut reddat pretium, habebit emptor quod emerat, uſque ad annum jubileum. In ipſo enim omnis venditio redibit ad dominum, & ad poſſeſſorem priſtinum.

29 Qui vendiderit domum intra urbis muros, habebit licentiam redimendi, donec unus impleatur annus.

30 ſi non redemerit, & anni circulus fuerit evolutus, emptor poſſidebit eam,

&

& posteri ejus in perpetuum, & redimi non poterit, etiam in jubileo.

31 Sin autem in villa fuerit domus, quæ muros non habet, agrorum jure vendetur. si antè redempta non fuerit, in jubileo revertetur ad dominum.

32 Ædes Levitarum, quæ in urbibus sunt, semper possunt redimi:

33 si redemptæ non fuerint, in jubileo revertentur ad dominos, quia domus urbium Levitarum pro possessionibus sunt inter filios Israël.

34 Suburbana autem eorum non veneant, quia possessio sempiterna est.

35 Si attenuatus fuerit frater tuus, & infirmus manu, & susceperis eum quasi advenam & peregrinum, & vixerit tecum,

36 ne accipias usuras ab eo, nec ampliùs quàm dedisti. Time Deum tuum, ut vivere possit frater tuus apud te.

37 Pecuniam tuam non dabis ei ad usuram, & frugum superabundantiam non exiges.

38 Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de Terra Ægypti, ut darem vobis Terram Chanaan, & essem vester Deus.

39 Si paupertate compulsus vendiderit se tibi frater tuus, non eum opprimes servitute famulorum,

40 ſed quaſi mercenarius & colonus erit : uſque ad annum jubileum operabitur apud te ,

41 & poſteà egredietur cum liberis ſuis , & revertetur ad cognationem & ad poſſeſſionem patrum ſuorum.

42 mei enim ſervi ſunt , & ego eduxi eos de Terra Ægypti. non veneant conditione ſervorum :

43 ne affligas eum per potentiam , ſed metuito Deum tuum.

44 Servus & ancilla ſint vobis de nationibus quæ in circuitu veſtro ſunt.

45 Et de advenis qui peregrinantur apud vos, vel qui ex his nati fuerint in terra veſtra, hos habebitis famulos :

46 & hereditario jure tranſmittetis ad poſteros , ac poſſidebitis in æternum. fratres autem veſtros filios Iſraël ne opprimatis per potentiam.

47 Si invaluerit apud vos manus advenæ atque peregrini, & attenuatus frater tuus vendiderit ſe ei , aut cuiquam de ſtirpe ejus :

48 poſt venditionem poteſt redimi. Qui voluerit ex fratribus ſuis , redimet eum ,

49 & patruus, & patruelis, & conſanguineus, & affinis. Sin autem & ipſe potuerit, redimet ſe ,

50 ſupputatis dumtaxat annis à tempore

pore venditionis suæ usque ad annum jubileum: & pecunia, qua venditus fuerat, juxta annorum numerum & rationem mercenarii supputata.

51 Si plures fuerint anni qui remanent usque ad jubileum, secundùm hos reddet & pretium.

52 si pauci, ponet rationem cum eo juxta annorum numerum, & reddet emptori quod reliquum est annorum,

53 quibus antè servivit mercedibus imputatis: non affliget eum violenter in conspectu tuo.

54 Quòd si per hæc redimi non potuerit, anno jubileo egredietur cum liberis suis.

55 Mei enim sunt servi, filii Israël, quos eduxi de Terra Ægypti.

CAPUT XXVI.

Dei præcepta servantibus bona promittuntur, non servantibus verò plurima mala.

1 EGo Dominus Deus vester: [1] Non facietis vobis idolum & sculptile, nec titulos erigetis, nec insignem lapidem ponetis in terra vestra, ut adoretis eum. Ego enim sum Dominus Deus vester.

[1] *Exod.* 20.4. *Deut.* 5.8. *Psal.* 96.7.

2 Custodite sabbata mea, & pavete ad Sanctuarium meum. Ego Dominus.

3 [2] Si in præceptis meis ambulaveritis, & mandata mea custodieritis, & feceritis

[2] *Deut.* 28.1.

ritis ea, dabo vobis pluvias temporibus suis,

4 & terra gignet germen suum, & pomis arbores replebuntur.

5 Apprehendit messium tritura vindemiam, & vindemia occupabit sementem: & comedetis panem vestrum in saturitate, & absque pavore habitabitis in terra vestra.

6 Dabo pacem in finibus vestris: dormietis, & non erit qui exterreat. Auferam malas bestias: & gladius non transibit terminos vestros.

7 Persequemini inimicos vestros, & corruent coram vobis.

8 persequentur quinque de vestris centum alienos, & centum de vobis decem millia: cadent inimici vestri gladio in conspectu vestro.

9 Respiciam vos, & crescere faciam: multiplicabimini, & firmabo pactum meum vobiscum.

10 Comedetis vetustissima veterum, & vetera novis supervenientibus projicietis.

11 Ponam tabernaculum meum in medio vestri, & non abjiciet vos anima mea.

12 [a] Ambulabo inter vos, & ero Deus vester, vosque eritis populus meus.

[a] 1. Corinth. 6.16.

13 Ego Dominus Deus vester: qui eduxi

eduxi vos de Terra Ægyptiorum, ne ſerviretis eis, & qui confregi catenas cervicum veſtrarum, ut incederetis erecti.

14 [l] Quòd ſi non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea,

[l] Deut. 28. 15. Thren. 2. 17. Mala. 2. 2.

15 ſi ſpreveritis leges meas, & judicia mea contempſeritis, ut non faciatis ea quæ à me conſtituta ſunt, & ad irritum perducatis pactum meum:

16 ego quoque hæc faciam vobis: Viſitabo vos velociter in egeſtate, & ardore, qui conficiat oculos veſtros, & conſumat animas veſtras. Fruſtrà ſeretis ſementem, quæ ab hoſtibus devorabitur.

17 Ponam faciem meam contra vos, & corruetis coram hoſtibus veſtris, & ſubjiciemini his qui oderunt vos. fugietis, nemine perſequente.

18 Sin autem nec ſic obedieritis mihi, addam correptiones veſtras ſeptuplum propter peccata veſtra,

19 & conteram ſuperbiam duritiæ veſtræ. Daboque vobis cælum deſuper ſicut ferrum, & terram æneam.

20 Conſumetur incaſſum labor veſter, non proferet terra germen, nec arbores poma præbebunt.

21 Si ambulaveritis ex adverſo mihi, nec volueritis audire me, addam plagas veſtras in ſeptuplum propter peccata veſtra:

22 immittamque in vos beſtias agri, quæ conſumant vos, & pecora veſtra, & ad paucitatem cuncta redigant, deſertæque fiant viæ veſtræ.

23 Quòd ſi nec ſic volueritis recipere diſciplinam, ſed ambulaveritis ex adverſo mihi:

24 ego quoque contra vos adverſus incedam, & percutiam vos ſepties propter peccata veſtra,

25 inducamque ſuper vos gladium ultorem fœderis mei. Cumque confugeritis in urbes, mittam peſtilentiam in medio veſtri, & trademini in manibus hoſtium,

26 poſtquam confregero baculum panis veſtri: ita ut decem mulieres in uno clibano coquant panes, & reddant eos ad pondus: & comedetis, & non ſaturabimini.

27 Sin autem nec per hæc audieritis me, ſed ambulaveritis contra me:

28 & ego incedam adverſus vos in furore contrario, & corripiam vos ſeptem plagis propter peccata veſtra,

29 ita ut comedatis carnes filiorum veſtrorum & filiarum veſtrarum.

30 deſtruam excelſa veſtra, & ſimulachra confringam. Cadetis inter ruinas idolorum veſtrorum, & abominabitur vos anima mea,

31 in

31 in tantum ut urbes veſtras redigam in ſolitudinem, & deſerta faciam Sanctuaria veſtra, nec recipiam ultrà odorem ſuaviſſimum.

32 Diſperdamque terram veſtram, & ſtupebunt ſuper ea inimici veſtri, cùm habitatores illius fuerint.

33 vos autem diſpergam in Gentes, & evaginabo poſt vos gladium, eritque terra veſtra deſerta, & civitates veſtræ dirutæ.

34 Tunc placebunt terræ ſabbata ſua cunctis diebus ſolitudinis ſuæ: quando fueritis

35 in terra hoſtili, ſabbatizabit, & requieſcet in ſabbatis ſolitudinis ſuæ, eò quòd non requieverit in ſabbatis veſtris quando habitabatis in ea.

36 Et qui de vobis remanſerint, dabo pavorem in cordibus eorum in regionibus hoſtium, terrebit eos ſonitus folii volantis, & ita fugient quaſi gladium: cadent, nullo perſequente,

37 & corruent ſinguli ſuper fratres ſuos quaſi bella fugientes, nemo veſtrûm inimicis audebit reſiſtere.

38 peribitis interGentes,& hoſtilis vos terra conſumet.

39 Quòd ſi & de iis aliqui remanſerint, tabeſcent in iniquitatibus ſuis, in terra inimicorum ſuorum, & propter

peccata patrum ſuorum & ſua affligentur:

40 donec confiteantur iniquitates ſuas, & majorum ſuorum, quibus prævaricati ſunt in me, & ambulaverunt ex adverſo mihi.

41 Ambulabo igitur & ego contra eos, & inducam illos in terram hoſtilem, donec erubeſcat incircumciſa mens eorum: tunc orabunt pro impietatibus ſuis.

42 Et recordabor fœderis mei, quod pepigi cum Iacob, Iſaac, & Abraham. Terræ quoque memor ero:

43 quæ cùm relicta fuerit ab eis, complacebit ſibi in ſabbatis ſuis, patiens ſolitudinem propter illos. Ipſi verò rogabunt pro peccatis ſuis, eò quòd abjecerint judicia mea, & leges meas deſpexerint.

44 Et tamen etiam cùm eſſent in terra hoſtili, non penitus abjeci eos, neque ſic deſpexi ut conſumerentur, & irritum facerem pactum meum cum eis. Ego enim ſum Dominus Deus eorum,

45 & recordabor fœderis mei priſtini, quando eduxi eos de Terra Ægypti in conſpectu Gentium, ut eſſem Deus eorum. Ego Dominus. Hæc ſunt judicia atque præcepta & leges, quas dedit Dominus inter ſe & filios Iſraël in monte Sinai per manum Moyſi.

CA-

CAPUT XXVII.

Variorum generum vota; & illorum ac decimarum persolutio.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere filiis Israël, & dices ad eos: Homo qui votum fecerit, & spoponderit Deo animam suam, sub æstimatione dabit pretium.

3 Si fuerit masculus à vigesimo anno usque ad sexagesimum annum, dabit quinquaginta siclos argenti ad mensuram Sanctuarii:

4 si mulier, triginta.

5 A quinto autem anno usque ad vigesimum, masculus dabit viginti siclos: femina decem.

6 Ab uno mense usque ad annum quintum, pro masculo dabuntur quinque sicli: pro femina, tres.

7 Sexagenarius & ultrà masculus dabit quindecim siclos: femina decem.

8 Si pauper fuerit, & æstimationem reddere non valebit, stabit coram sacerdote: & quantum ille æstimaverit, & viderit eum posse reddere, tantum dabit.

9 Animal autem, quod immolari potest Domino, si quis voverit, sanctum erit,

10 & mutari non poterit, id est, nec melius malo, nec pejus bono. quòd si

mutaverit: & ipſum quod mutatum eſt, & illud pro quo mutatum eſt, conſecratum erit Domino.

11 Animal immundum, quod immolari Domino non poteſt, ſi quis voverit, adducetur ante ſacerdotem.

12 qui judicans utrùm bonum an malum ſit, ſtatuet pretium.

13 quod ſi dare voluerit is qui offert, addet ſupra æſtimationem quintam partem.

14 Homo ſi voverit domum ſuam, & ſanctificaverit Domino, conſiderabit eam ſacerdos utrùm bona an mala ſit, & juxta pretium, quod ab eo fuerit conſtitutum, venumdabitur:

15 ſin autem ille qui voverat, voluerit redimere eam, dabit quintam partem æſtimationis ſupra, & habebit domum.

16 Quòd ſi agrum poſſeſſionis ſuæ voverit, & conſecraverit Domino: juxta menſuram ſementis æſtimabitur pretium. ſi triginta modiis hordei ſeritur terra, quinquaginta ſiclis venumdetur argenti.

17 Si ſtatim ab anno incipientis jubilei voverit agrum, quanto valere poteſt, tanto æſtimabitur.

18 ſin autem poſt aliquantum temporis: ſupputabit ſacerdos pecuniam

juxta

juxta annorum qui reliqui ſunt, numerum uſque ad jubileum, & detrahetur ex pretio.

19 Quòd ſi voluerit redimere agrum ille qui voverat, addet quintam partem æſtimatæ pecuniæ, & poſſidebit eum.

20 Sin autem noluerit redimere, ſed alteri cuilibet fuerit venumdatus, ultra eum qui voverat redimere non poterit:

21 quia cùm jubilei venerit dies, ſanctificatus erit Domino, & poſſeſſio conſecrata ad jus pertinet ſacerdotum.

22 Si ager emptus eſt, & non de poſſeſſione majorum ſanctificatus fuerit Domino,

23 ſupputabit ſacerdos juxta annorum numerum uſque ad jubileum, pretium: & dabit ille qui voverat eum, Domino.

24 in jubileo autem revertetur ad priorem dominum, qui vendiderat eum, & habuerat in ſorte poſſeſſionis ſuæ.

25 Omnis æſtimatio ſiclo ſanctuarii ponderabitur. [1] Siclus viginti obolos habet.

[1] *Exod.* 30.13. *Num.* 3.47. *Ezec.* 45.12.

26 Primogenita, quæ ad Dominum pertinent, nemo ſanctificare poterit & vovere: ſive bos, ſive ovis fuerit, Domini ſunt.

27 Quòd ſi immundum eſt animal, redimet qui obtulit, juxta æſtimatio-

nem tuam, & addet quintam partem pretii. ſi redimere noluerit, vendetur alteri quantocumque à te fuerit æſtimatum.

28 Omne quod Domino conſecratur, ſive homo fuerit, ſive animal, ſive ager, non vendetur, nec redimi poterit. Quidquid ſemel fuerit conſecratum, ſanctum ſanctorum erit Domino.

29 Et omnis conſecratio, quæ offertur ab homine, non redimetur, ſed morte morietur.

30 Omnes decimæ terræ, ſive de frugibus, ſive de pomis arborum, Domini ſunt, & illi ſanctificantur.

31 Si quis autem voluerit redimere decimas ſuas, addet quintam partem earum.

32 Omnium decimarum bovis & ovis & capræ, quæ ſub paſtoris virga tranſeunt, quidquid decimum venerit, ſanctificabitur Domino.

33 Non eligetur nec bonum nec malum, nec altero commutabitur. ſi quis mutaverit: & quod mutatum eſt, & pro quo mutatum eſt, ſanctificabitur Domino, & non redimetur.

34 Hæc ſunt præcepta, quæ mandavit Dominus Moyſi ad filios Iſraël in monte Sinai.

L I-

LIBER NVMERI,

Hebraicè VAIEDABBER.

CAPVT PRIMVM.

Numeratis duodecim tribuum bellicis viris, filii Levi ad deferendum tabernaculum instituuntur.

1 LOCVTVSQVE est Dominus ad Moysen in deserto Sinai in tabernaculo fœderis, prima die mensis secundi, anno altero egressionis eorum ex Ægypto, dicens:

2 [1] Tollite summam universæ congregationis filiorum Israël per cognationes & domos suas, & nomina singulorum, quidquid sexus est masculini

[1] Exod. 30.12.

3 à vigesimo anno & supra, omnium virorum fortium ex Israël, & numerabitis eos per turmas suas, tu & Aaron.

4 Eruntque vobiscum principes tribuum ac domorum in cognationibus suis,

5 quorum ista sunt nomina: de Ruben, Elisur filius Sedeur.

6 de Simeon, Salamiel filius Surisaddai.

7 de Iuda, Nahasson filius Aminadab.

8 de

8 de Iſſachar, Nathanaël filius Suar.

9 de Zabulon, Eliab filius Helon.

10 Filiorum autem Ioſeph, de Ephraim, Eliſama filius Ammiud. de Manaſſe, Gamaliel filius Phadaſſur.

11 de Benjamin, Abidan filius Gedeonis.

12 de Dan, Ahiezer filius Amiſaddai.

13 de Aſer, Phegiel filius Ochran.

14 de Gad, Eliaſaph filius Duel.

15 de Nephthali, Ahira filius Enan.

16 Hi nobiliſſimi principes multitudinis per tribus & cognationes ſuas, & capita exercitus Iſraël:

17 quos tulerunt Moyſes & Aaron cum omni vulgi multitudine:

18 & congregaverunt primo die menſis ſecundi, recenſentes eos per cognationes, & domos, ac familias, & capita, & nomina ſingulorum, à vigeſimo anno & ſupra,

19 ſicut præceperat Dominus Moyſi. Numeratique ſunt in deſerto Sinai.

20 De Ruben primogenito Iſraëlis per generationes & familias ac domos ſuas, & nomina capitum ſingulorum, omne quod ſexus eſt maſculini à vigeſimo anno & ſupra, procedentium ad bellum,

21 quadraginta ſex millia quingenti.

22 De filiis Simeon per generationes

ac

ac familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina & capita singulorum, omne quod sexus est masculini à vigesimo anno & supra, procedentium ad bellum,

23 quinquaginta novem millia trecenti.

24 De filiis Gad per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum à viginti annis & supra, omnes qui ad bella procederent,

25 quadragintaquinque millia sexcenti quinquaginta.

26 De filiis Iuda per generationes & familias ac domos cognationum suarum, per nomina singulorum à vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,

27 recensiti sunt septuaginta quatuor millia sexcenti.

28 De filiis Issachar, per generationes & familias ac domos cognationum suarum, per nomina singulorum à vigesimo anno & supra, omnes qui ad bella procederent,

29 recensiti sunt quinquaginta quatuor millia quadringenti.

30 De filiis Zabulon per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum

rum à vigeſimo anno & ſupra, omnes qui poterant ad bella procedere,

31 quinquaginta ſeptem millia quadringenti.

32 De filiis Ioſeph, filiorum Ephraim per generationes & familias ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt per nomina ſingulorum à vigeſimo anno & ſupra, omnes qui poterant ad bella procedere,

33 quadraginta millia quingenti.

34 Porrò filiorum Manaſſe per generationes & familias ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt per nomina ſingulorum à viginti annis & ſupra, omnes qui poterant ad bella procedere,

35 triginta duo millia ducenti.

36 De filiis Benjamin per generationes & familias ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt nominibus ſingulorum à vigeſimo anno & ſupra, omnes qui poterant ad bella procedere,

37 triginta quinque millia quadringenti.

38 De filiis Dan per generationes & familias ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt nominibus ſingulorum à vigeſimo anno & ſupra, omnes qui poterant ad bella procedere,

39 ſexaginta duo millia ſeptingenti.

40 De filiis Aſer per generationes & fami-

familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum à vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,

41 quadraginta millia & mille quingenti.

42 De filiis Nephthali per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum à vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,

43 quinquaginta tria millia quadringenti.

44 Hi sunt quos numeraverunt Moyses & Aaron, & duodecim principes Israël, singulos per domos cognationum suarum.

45 Fueruntque omnis numerus filiorum Israël per domos & familias suas à vigesimo anno & supra, qui poterant ad bella procedere,

46 sexcenta tria millia virorum quingenti quinquaginta.

47 Levitæ autem in tribu familiarum suarum non sunt numerati cum eis.

48 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

49 Tribum Levi noli numerare, neque pones summam eorum cum filiis Israël:

50 sed constitue eos super tabernaculum

lum teſtimonii & cuncta vaſa ejus, & quidquid ad ceremonias pertinet. Ipſi portabunt tabernaculum & omnia utenſilia ejus: & erunt in miniſterio, ac per gyrum tabernaculi metabuntur.

51 Cùm proficiſcendum fuerit, deponent Levitæ tabernaculum: cùm caſtrametandum, erigent. quiſquis externorum acceſſerit, occidetur.

52 Metabuntur autem caſtra filii Iſraël unuſquiſque per turmas, & cuneos atque exercitum ſuum.

53 Porro Levitæ per gyrum tabernaculi figent tentoria, ne fiat indignatio ſuper multitudinem filiorum Iſraël, & excubabunt in cuſtodiis tabernaculi teſtimonii.

54 Fecerunt ergo filii Iſraël juxta omnia quæ præceperat Dominus Moyſi.

CAPVT II.

Qua tribus ad quamvis mundi plagam ordinentur, recenſitis familiarum principibus.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, dicens:

2 Singuli per turmas, ſigna, atque vexilla, & domos cognationum ſuarum, caſtrametabuntur filii Iſraël, per gyrum tabernaculi fœderis.

3 Ad Orientem Iudas figet tentoria per turmas exercitus ſui: eritque princeps filiorum ejus Nahaſſon filius Aminadab.

4 &

4 & omnis de ſtirpe ejus ſumma pugnantium, ſeptuaginta quatuor millia ſexcenti.

5 Iuxta eum caſtrametati ſunt de tribu Iſſachar, quorum princeps fuit Nathanaël filius Suar.

6 & omnis numerus pugnatorum ejus, quinquaginta quatuor millia quadringenti.

7 In tribu Zabulon princeps fuit Eliab filius Helon.

8 Omnis de ſtirpe ejus exercitus pugnatorum, quinquaginta ſeptem millia quadringenti.

9 Vniverſi qui in caſtris Iudæ annumerati ſunt, fuerunt centum octoginta ſex millia quadringenti: & per turmas ſuas primi egredientur.

10 In caſtris filiorum Ruben ad meridianam plagam erit princeps Eliſur filius Sedeur:

11 & cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati ſunt, quadraginta ſex millia quingenti.

12 Iuxta eum caſtrametati ſunt de tribu Simeon: quorum princeps fuit Salamiel filius Suriſaddai.

13 & cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati ſunt, quinquaginta novem millia trecenti.

14 In tribu Gad princeps fuit Eliaſaph filius Duel.

15 & cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati sunt, quadraginta quinque millia sexcenti quinquaginta.

16 Omnes qui recensiti sunt in castris Ruben, centum quinquaginta millia & mille quadringenti quinquaginta per turmas suas: in secundo loco proficiscentur.

17 Levabitur autem tabernaculum testimonii per officia Levitarum & turmas eorum. quomodo erigetur, ita & deponetur. Singuli per loca & ordines suos proficiscentur.

18 Ad occidentalem plagam erunt castra filiorum Ephraim, quorum princeps fuit Elisama filius Ammiud.

19 cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati sunt, quadraginta millia quingenti.

20 Et cum eis tribus filiorum Manasse, quorum princeps fuit Gamaliël filius Phadassur.

21 cunctusque exercitus pugnatorum ejus qui numerati sunt, trigintaduo millia ducenti.

22 In tribu filiorum Benjamin princeps fuit Abidan filius Gedeonis.

23 & cunctus exercitus pugnatorum ejus qui recensiti sunt, trigintaquinque millia quadringenti.

24 Omnes qui numerati sunt in ca-

ſtris

ſtris Ephraim, centum octo millia centum per turmas ſuas: tertii proficiſcentur.

25 Ad Aquilonis partem caſtrametati ſunt filii Dan: quorum princeps fuit Ahiezer filius Ammiſaddai.

26 cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati ſunt, ſexaginta duo millia ſeptingenti.

27 Iuxta eum fixere tentoria de tribu Aſer: quorum princeps fuit Phegiel filius Ochran.

28 cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati ſunt, quadraginta millia & mille quingenti.

29 De tribu filiorum Nephthali princeps fuit Ahira filius Enan.

30 cunctus exercitus pugnatorum ejus, quinquaginta tria millia quadringenti.

31 Omnes qui numerati ſunt in caſtris Dan, fuerunt centum quinquaginta ſeptem millia ſexcenti: & noviſſimi proficiſcentur.

32 Hic numerus filiorum Iſraël, per domos cognationum ſuarum & turmas diviſi exercitus, ſexcenta tria millia quingenti quinquaginta.

33 Levitæ autem non ſunt numerati inter filios Iſraël: ſic enim præceperat Dominus Moyſi.

34 Feceruntque filii Iſraël juxta omnia

quæ

quæ mandaverat Dominus. Castrametati sunt per turmas suas, & profecti per familias ac domos patrum suorum.

CAPUT III.

Levitæ in tabernaculi ministerium assumpti numerantur, cum suis principibus ac ministeriis, & loco primogenitorum Israël suscipiuntur, reliqua primogenita numerum Levitarum excedentia pretio rediimuntur.

1 HÆ sunt generationes Aaron & Moysi, in die qua locutus est Dominus ad Moysen in monte Sinai.

2 [1] Et hæc nomina filiorum Aaron: primogenitus ejus Nadab, deinde Abiu, & Eleazar, & Ithamar.

[1] Exod. 6. 23.

3 Hæc nomina filiorum Aaron sacerdotum qui uncti sunt, & quorum repletæ & consecratæ manus ut sacerdotio fungerentur.

4 [2] Mortui sunt enim Nadab & Abiu, cùm offerrent ignem alienum in conspectu Domini in deserto Sinai, absque liberis: functique sunt sacerdotio Eleazar & Ithamar coram Aaron patre suo.

[2] Lev. 10. 1. 2. 1. Paral. 24. 2.

5 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

6 Applica tribum Levi, & fac stare in conspectu Aaron sacerdotis ut ministrent ei, & excubent,

7 & observent quidquid ad cultum perti-

pertinet multitudinis coram tabernaculo testimonii,

8 & custodiant vasa tabernaculi, servientes in ministerio ejus.

9 Dabisque dono Levitas

10 Aaron & filiis ejus, quibus traditi sunt à filiis Israël. Aaron autem & filios ejus constitues super cultum sacerdotii. Externus, qui ad ministrandum accesserit, morietur.

11 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

12 Ego tuli Levitas à filiis Israël pro omni primogenito, qui aperit vulvam in filiis Israël, eruntque Levitæ mei.

13 [1] Meum est enim omne primogenitum: ex quo percussi primogenitos in Terra Ægypti: sanctificavi mihi quidquid primum nascitur in Israël ab homine usque ad pecus, mei sunt: Ego Dominus.

[1] *Exod.* 13.2. *Infr.* 8. 16.

14 Locutusque est Dominus ad Moysen in deserto Sinai, dicens:

15 Numera filios Levi per domos patrum suorum & familias, omnem masculum ab uno mense & supra.

16 Numeravit Moyses, ut præceperat Dominus,

17 [2] & inventi sunt filii Levi per nomina sua, Gerson & Caath & Merari.

[2] *Exod.* 6. 16.

18 Filii Gerson: Lebni & Semei.

19 Filii Caath: Amram & Iesaar, Hebron & Oziel.

20 Filii Merari: Moholi & Musi.

21 De Gerson fuere familiæ duæ, Lebnitica, & Semeitica:

22 quarum numeratus est populus sexus masculini ab uno mense & supra, septem millia quingenti.

23 Hi post tabernaculum metabuntur ad Occidentem,

24 sub principe Eliasaph filio Lael.

25 Et habebunt excubias in tabernaculo fœderis,

26 ipsum tabernaculum & operimentum ejus, tentorium quod trahitur ante fores tecti fœderis, & cortinas atrii: tentorium quoque quod appenditur in introitu atrii tabernaculi, & quidquid ad ritum altaris pertinet, funes tabernaculi & omnia utensilia ejus.

27 Cognatio Caath habebit populos Amramitas & Iesaaritas & Hebronitas & Ozielitas. Hæ sunt familiæ Caathitarum recensitæ per nomina sua:

28 omnes generis masculini ab uno mense & supra, octo millia sexcenti habebunt excubias Sanctuarii,

29 & castrametabuntur ad meridianam plagam.

30 Principesque eorum erit Elisaphan filius Oziel:

31 & custodient arcam, mensamque & candelabrum, altaria & vasa Sanctuarii, in quibus ministratur, & velum, cunctamque hujuscemodi supellectilem.

32 Princeps autem principum Levitarum Eleazar filius Aaron sacerdotis, erit super excubitores custodiæ Sanctuarii.

33 At verò de Merari erunt populi Moholitæ & Musitæ recensiti per nomina sua:

34 omnes generis masculini ab uno mense & supra, sex millia ducenti.

35 Princeps eorum Suriel filius Abihaiel: in plaga septemtrionali castrametabuntur.

36 Erunt sub custodia eorum tabulæ tabernaculi & vectes, & columnæ ac bases earum, & omnia quæ ad cultum hujuscemodi pertinent:

37 columnæque atrii per circuitum cum basibus suis, & paxilli cum funibus.

38 Castrametabuntur ante tabernaculum fœderis, id est ad orientalem plagam, Moyses & Aaron cum filiis suis, habentes custodiam Sanctuarii in medio filiorum Israël. quisquis alienus accesserit, morietur.

39 Omnes Levitæ, quos numeraverunt Moyses & Aaron juxta præce-

ptum Domini per familias suas in genere masculino à mense uno & supra, fuerunt viginti duo millia.

40 Et ait Dominus ad Moysen: Numera primogenitos sexus masculini de filiis Israël ab uno mense & supra, & habebis summam eorum.

41 Tollesque Levitas mihi pro omni primogenito filiorum Israël, Ego sum Dominus: & pecora eorum pro universis primogenitis pecorum filiorum Israël.

42 Recensuit Moyses, sicut præceperat Dominus, primogenitos filiorum Israël.

43 & fuerunt masculi per nomina sua, à mense uno & supra, viginti duo millia ducenti septuaginta tres.

44 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

45 Tolle Levitas pro primogenitis filiorum Israël, & pecora Levitarum pro pecoribus eorum, eruntque Levitæ mei. Ego sum Dominus.

46 In pretio autem ducentorum septuaginta trium, qui excedunt numerum Levitarum de primogenitis filiorum Israël,

47 accipies quinque siclos per singula capita ad mensuram Sanctuarii. [a] Siclus habet viginti obolos.

[a] Exod. 30.13. Levit. 27.25. Infr. 18.16. Ezech. 45.12.

48 Da-

48 Dabiſque pecuniam Aaron & filiis ejus, pretium eorum qui ſupra ſunt.

49 Tulit igitur Moyſes pecuniam eorum qui fuerant amplius, & quos redemerant à Levitis

50 pro primogenitis filiorum Iſraël, mille trecentorum ſexaginta quinque ſiclorum juxta pondus Sanctuarii,

51 & dedit eam Aaron & filiis ejus juxta verbum quod præceperat ſibi Dominus.

CAPVT IV.

Ritus & officia Levitarum juxta cujuſque familiam diſtribuuntur.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, dicens:

2 Tolle ſummam filiorum Caath de medio Levitarum per domos & familias ſuas,

3 à trigeſimo anno & ſupra, uſque ad quinquageſimum annum, omnium qui ingrediuntur ut ſtent & miniſtrent in tabernaculo fœderis.

4 Hic eſt cultus filiorum Caath: Tabernaculum fœderis, & Sanctum ſanctorum

5 ingredientur Aaron & filii ejus, quando movenda ſunt caſtra, & deponent velum quod pendet ante fores, involventque eo arcam teſtimonii,

6 & operient rurſum velamine ianthina-

thinarum pellium, extendentque desuper pallium totum hyacinthinum, & inducent vectes.

7 Mensam quoque propositionis involvent hyacinthino pallio, & ponent cum ea thuribula & mortariola, cyathos & crateras ad liba fundenda: panes semper in ea erunt:

8 extendentque desuper pallium coccineum, quod rursum operient velamento ianthinarum pellium, & inducent vectes.

9 Sument & pallium hyacinthinum quo operient candelabrum cum lucernis & forcipibus suis & emunctoriis & cunctis vasis olei, quæ ad concinnandas lucernas necessaria sunt:

10 & super omnia ponent operimentum ianthinarum pellium, & inducent vectes.

11 Nec non & altare aureum involvent hyacinthino vestimento, & extendent desuper operimentum ianthinarum pellium, inducentque vectes.

12 Omnia vasa, quibus ministratur in Sanctuario, involvent hyacinthino pallio, & extendent desuper operimentum ianthinarum pellium, inducentque vectes.

13 Sed & altare mundabunt cinere, & involvent illud purpureo vestimento,

14 po-

14 ponentque cum eo omnia vaſa, quibus in miniſterio ejus utuntur, id eſt, ignium receptacula, fuſcinulas ac tridentes, uncinos & batilla. Cuncta vaſa altaris operient ſimul velamine ianthinarum pellium, & inducent vectes.

15 Cumque involverint Aaron & filii ejus Sanctuarium & omnia vaſa ejus in commotione caſtrorum, tunc intrabunt [1] filii Caath ut portent involuta: & non tangent vaſa Sanctuarii, ne moriantur. Iſta ſunt onera filiorum Caath in tabernaculo fœderis:

[1] 1. Paral. 15. 15.

16 ſuper quos erit Eleazar filius Aaron ſacerdotis, ad cujus curam pertinet oleum ad concinnandas lucernas, & compoſitionis incenſum, & ſacrificium quod ſemper offertur, & oleum unctionis, & quidquid ad cultum tabernaculi pertinet, omniumque vaſorum, quæ in Sanctuario ſunt.

17 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, dicens:

18 Nolite perdere populum Caath de medio Levitarum:

19 ſed hoc facite eis, ut vivant, & non moriantur, ſi tetigerint Sancta ſanctorum. Aaron & filii ejus intrabunt, ipſique diſponent opera ſingulorum, & divident quid portare quis debeat.

20 Alii nulla curiositate videant quæ sunt in Sanctuario priusquam involvantur, alioquin morientur.

21 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens :

22 Tolle summam etiam filiorum Gerson per domos ac familias & cognationes suas,

23 à triginta annis & supra, usque ad annos quinquaginta. Numera omnes qui ingrediuntur & ministrant in tabernaculo fœderis.

24 Hoc est officium familiæ Gersonitarum,

25 ut portent cortinas tabernaculi & tectum fœderis operimentum aliud, & super omnia velamen ianthinum tentoriumque quod pendet in introitu tabernaculi fœderis,

26 cortinas atrii, & velum in introitu quod est ante tabernaculum. Omnia quæ ad altare pertinent, funiculos, & vasa ministerii,

27 jubente Aaron & filiis ejus, portabunt filii Gerson : & scient singuli cui debeant oneri mancipari.

28 Hic est cultus familiæ Gersonitarum in tabernaculo fœderis, eruntque sub manu Ithamar filii Aaron sacerdotis.

29 Filios quoque Merari per familias & domos patrum suorum recensebis,

30 à

30 à triginta annis & ſupra, uſque ad annos quinquaginta, omnes qui ingrediuntur ad officium miniſterii ſui & cultum fœderis teſtimonii.

31 Hæc ſunt onera eorum: Portabunt tabulas tabernaculi & vectes ejus, columnas ac baſes earum,

32 columnas quoque atrii per circuitum cum baſibus & paxillis & funibus ſuis. Omnia vaſa & ſupellectilem ad numerum accipient, ſicque portabunt.

33 Hoc eſt officium familiæ Meraritarum & miniſterium in tabernaculo fœderis: eruntque ſub manu Ithamar filii Aaron ſacerdotis.

34 Recenſuerunt igitur Moyſes & Aaron & principes ſynagogæ filios Caath per cognationes & domos patrum ſuorum,

35 à triginta annis & ſupra, uſque ad annum quinquageſimum, omnes qui ingrediuntur ad miniſterium tabernaculi fœderis:

36 & inventi ſunt duo millia ſeptingenti quinquaginta.

37 Hic eſt numerus populi Caath qui intrant tabernaculum fœderis: hos numeravit Moyſes & Aaron juxta ſermonem Domini per manum Moyſi.

38 Numerati ſunt & filii Gerſon per cognationes & domos patrum ſuorum,

39 à triginta annis & ſupra, uſque ad quinquageſimum annum, omnes qui ingrediuntur ut miniſtrent in tabernaculo fœderis:

40 & inventi ſunt duo millia ſexcenti triginta.

41 Hic eſt populus Gerſonitarum, quos numeraverunt Moyſes & Aaron juxta verbum Domini.

42 Numerati ſunt & filii Merari per cognationes & domos patrum ſuorum,

43 à triginta annis & ſupra, uſque ad annum quinquageſimum, omnes qui ingrediuntur ad explendos ritus tabernaculi fœderis:

44 & inventi ſunt tria millia ducenti.

45 hic eſt numerus filiorum Merari, quos recenſuerunt Moyſes & Aaron juxta imperium Domini per manum Moyſi.

46 Omnes qui recenſiti ſunt de Levitis, & quos recenſeri fecit ad nomen Moyſes, & Aaron, & principes Iſraël, per cognationes & domos patrum ſuorum,

47 à triginta annis & ſupra, uſque ad annum quinquageſimum, ingredientes ad miniſterium tabernaculi, & onera portanda,

48 fuerunt ſimul octo millia quingenti octoginta.

49 Iuxta

49 Iuxta verbum Domini recenſuit eos Moyſes, unumquemque juxta officium & onera ſua, ſicut præceperat ei Dominus.

CAPVT V.

Qui immundi extra caſtra arcendi: ſatisfactio tranſgreſſionis per negligentiam: de primitiis ac oblationibus, & lege zelotypiæ.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Præcipe filiis Iſraël, ut ejiciant de caſtris omnem leproſum, & qui ſemine fluit, pollutuſque eſt ſuper mortuo:

3 tam maſculum quàm feminam ejicite de caſtris, ne contaminent ea cùm habitaverim vobiſcum.

4 Feceruntque ita filii Iſraël, & ejecerunt eos extra caſtra, ſicut locutus erat Dominus Moyſi.

5 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

6 Loquere ad filios Iſraël: Vir, ſive mulier, cùm fecerint ex omnibus peccatis, quæ ſolent hominibus accidere, & per negligentiam tranſgreſſi fuerint mandatum Domini, atque deliquerint,

7 confitebuntur peccatum ſuum, & reddent ipſum caput, quintamque partem deſuper, ei in quem peccaverint.

8 Sin autem non fuerit qui recipiat, dabunt Domino, & erit ſacerdotis,

excepto ariete, qui offertur pro expiatione, ut sit placabilis hostia.

9 Omnes quoque primitiæ, quas offerunt filii Israël, ad sacerdotem pertinent:

10 & quidquid in Sanctuarium offertur à singulis, & traditur manibus sacerdotis, ipsius erit.

11 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

12 Loquere ad filios Israël, & dices ad eos: Vir, cujus uxor erraverit, maritumque contemnens

13 dormierit cum altero viro, & hoc maritus deprehendere non quiverit, sed latet adulterium, & testibus argui non potest, quia non est inventa in stupro:

14 si spiritus zelotypiæ concitaverit virum contra uxorem suam, quæ vel polluta est, vel falsa suspicione appetitur,

15 adducet eam ad sacerdotem, & offeret oblationem pro illa, decimam partem sati farinæ hordeaceæ: non fundet super eam oleum, nec imponet thus: quia sacrificium zelotypiæ est, & oblatio investigans adulterium.

16 Offeret igitur eam sacerdos, & statuet coram Domino.

17 assumetque aquam sanctam in vase fictili, & pauxillum terræ de pavimento tabernaculi mittet in eam.

18 Cum-

18 Cumque ſteterit mulier in conſpectu Domini, diſcooperiet caput ejus, & ponet ſuper manus illius ſacrificium recordationis, & oblationem zelotypiæ: ipſe autem tenebit aquas amariſſimas, in quibus cum execratione maledicta congeſſit.

19 adjurabitque eam, & dicet: Si non dormivit vir alienus tecum, & ſi non polluta es deſerto mariti thoro, non te nocebunt aquæ iſtæ amariſſimæ, in quas maledicta congeſſi.

20 Sin autem declinaſti à viro tuo, atque polluta es, & concubuiſti cum altero viro:

21 his maledictionibus ſubjacebis: Det te Dominus in maledictionem, exemplumque cunctorum in populo ſuo: putreſcere faciat femur tuum, & tumens uterus tuus disrumpatur.

22 ingrediantur aquæ maledictæ in ventrem tuum, & utero tumeſcente putreſcat femur. Et reſpondebit mulier, Amen, amen.

23 Scribetque ſacerdos in libello iſta maledicta, & delebit ea aquis amariſſimis, in quas maledicta congeſſit,

24 & dabit ei bibere. Quas cùm exhauſerit,

25 tollet ſacerdos de manu ejus ſacrificium zelotypiæ, & elevabit illud co-

ram Domino, imponetque illud ſuper altare: ita dumtaxat ut priùs
26 pugillum ſacrificii tollat de eo quod offertur, & incendat ſuper altare: & ſic potum det mulieri aquas amariſſimas.
27 Quas cùm biberit, ſi polluta eſt, & contempto viro adulterii rea, pertranſibunt eam aquæ maledictionis, & inflato ventre computreſcet femur: eritque mulier in maledictionem, & in exemplum omni populo.
28 Quòd ſi polluta non fuerit, erit innoxia, & faciet liberos.
29 Iſta eſt lex zelotypiæ. Si declinaverit mulier à viro ſuo, & ſi polluta fuerit,
30 mariuſque zelotypiæ ſpiritu concitatus adduxerit eam in conſpectu Domini, & fecerit ei ſacerdos juxta omnia quæ ſcripta ſunt:
31 maritus abſque culpa erit, & illa recipiet iniquitatem ſuam.

CAPVT VI.

Nazaræorum conſecratio & oblatio: quibuſque verbis ſacerdotes populo benedicerent.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
2 Loquere ad filios Iſraël, & dices ad eos: Vir, ſive mulier, cùm fecerint votum ut ſanctificentur, & ſe voluerint Domino conſecrare:
3 à vino, & omni quod inebriare poteſt,

teſt, abſtinebunt. Acetum ex vino, & ex qualibet alia potione, & quidquid de uva exprimitur, non bibent: uvas recentes ſiccaſque non comedent

4 cunctis diebus quibus ex voto Domino conſecrantur: quidquid ex vinea eſſe poteſt, ab uva paſſa uſque ad acinum non comedent.

5 Omni tempore ſeparationis ſuæ [1] novacula non tranſibit per caput ejus, uſque ad completum diem quo Domino conſecratur. Sanctus erit, creſcente cæſarie capitis ejus.

[1] Iudic. 13. 5.

6 Omni tempore conſecrationis ſuæ ſuper mortuum non ingredietur,

7 nec ſuper patris quidem & matris & fratris ſororiſque funere contaminabitur, quia conſecratio Dei ſui ſuper caput ejus eſt.

8 Omnibus diebus ſeparationis ſuæ ſanctus erit Domino.

9 Sin autem mortuus fuerit ſubitò quiſpiam coram eo, polluetur caput conſecrationis ejus: quod radet illicò in eadem die purgationis ſuæ, & rurſum ſeptima.

10 in octava autem die offeret duos turtures, vel duos pullos columbæ ſacerdoti in introitu fœderis teſtimonii.

11 facietque ſacerdos unum pro peccato, & alterum in holocauſtum, & depreca-

precabitur pro eo, quia peccavit ſuper mortuo: ſanctificabitque caput ejus in die illo:

12 & conſecrabit Domino dies ſeparationis illius, offerens agnum anniculum pro peccato: ita tamen ut dies priores irriti fiant, quoniam polluta eſt ſanctificatio ejus.

13 Iſta eſt lex conſecrationis. Cùm dies, quos ex voto decreverat, complebuntur: adducet eum ad oſtium tabernaculi fœderis,

14 & offeret oblationem ejus Domino, agnum anniculum immaculatum in holocauſtum, & ovem anniculam immaculatam pro peccato, & arietem immaculatum, hoſtiam pacificam,

15 caniſtrum quoque panum azymorum qui conſperſi ſint oleo, & lagana abſque fermento uncta oleo, ac libamina ſingulorum:

16 quæ offeret ſacerdos coram Domino, & faciet tam pro peccato, quàm in holocauſtum.

17 Arietem verò immolabit hoſtiam pacificam Domino, offerens ſimul caniſtrum azymorum, & libamenta quæ ex more debentur.

[1] Act. 21.24. 18 [1] Tunc radetur Nazaræus ante oſtium tabernaculi fœderis cæſarie conſecrationis ſuæ: tolletque capillos ejus, &

& ponet ſuper ignem, qui eſt ſuppoſitus ſacrificio pacificorum.

19 Et armum coctum arietis, tortamque abſque fermento unam de caniſtro, & laganum azymum unum, & tradet in manus nazaræi, poſtquam raſum fuerit caput ejus.

20 Suſceptaque rurſum ab eo, elevabit in conſpectu Domini: & ſanctificata ſacerdotis erunt, ſicut pectuſculum, quod ſeparari juſſum eſt, & femur. poſt hæc poteſt bibere nazaræus vinum.

21 Iſta eſt lex nazaræi, cùm voverit oblationem ſuam Domino tempore conſecrationis ſuæ, exceptis his quæ invenerit manus ejus. juxta quod mente devoverat, ita faciet ad perfectionem ſanctificationis ſuæ.

22 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

23 Loquere Aaron & filiis ejus: Sic benedicetis filiis Iſraël, & dicetis eis:

24 [1] Benedicat tibi Dominus, & cuſtodiat te.

[1] Eccli. 36.19.

25 Oſtendat Dominus faciem ſuam tibi, & miſereatur tui.

26 Convertat Dominus vultum ſuum ad te, & det tibi pacem.

27 Invocabuntque nomen meum ſuper filios Iſraël, & ego benedicam eis.

C A-

CAPVT VII.

Oblationes principum duodecim tribuum in dedicationem tabernaculi & altaris: loquitur Dominus Moysi de propitiatorio.

[a] Exod. 40.16.

1 Factum [a] est autem in die qua complevit Moyses tabernaculum, & erexit illud: unxitque & sanctificavit cum omnibus vasis suis, altare similiter & omnia vasa ejus.

2 Obtulerunt principes Israël & capita familiarum, qui erant per singulas tribus, præfectique eorum qui numerati fuerant,

3 munera coram Domino, sex plaustra tecta cum duodecim bobus. Vnum plaustrum obtulere duo duces, & unum bovem singuli, obtuleruntque ea in conspectu tabernaculi.

4 Ait autem Dominus ad Moysen:

5 Suscipe ab eis ut serviant in ministerio tabernaculi, & trades ea Levitis juxta ordinem ministerii sui.

6 Itaque cùm suscepisset Moyses plaustra & boves, tradidit eos Levitis.

7 Duo plaustra & quatuor boves dedit filiis Gerson, juxta id quod habebant necessarium.

8 quatuor alia plaustra & octo boves dedit filiis Merari, secundùm officia & cultum suum, sub manu Ithamar filii Aaron sacerdotis.

9 filiis

9 filiis autem Caath non dedit plauſtra & boves: quia in Sanctuario ſerviunt, & onera propriis portant humeris.

10 Igitur obtulerunt duces in dedicationem altaris, die qua unctum eſt, oblationem ſuam ante altare.

11 Dixitque Dominus ad Moyſen: Singuli duces per ſingulos dies offerant munera in dedicationem altaris.

12 Primo die obtulit oblationem ſuam Nahaſſon filius Aminadab de tribu Iuda:

13 fueruntque in ea, acetabulum argenteum pondo centum triginta ſiclorum, phiala argentea habens ſeptuaginta ſiclos, juxta pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

14 mortariolum ex decem ſiclis aureis plenum incenſo:

15 bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

16 hircumque pro peccato:

17 & in ſacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc eſt oblatio Nahaſſon filii Aminadab.

18 Secundo die obtulit Nathanaël filius Suar, dux de tribu Iſſachar,

19 acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam

team habentem ſeptuaginta ſiclos, juxta pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

20 mortariolum aureum habens decem ſiclos, plenum incenſo:

21 bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

22 hircumque pro peccato:

23 & in ſacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Nathanaël filii Suar.

24 Tertio die princeps filiorum Zabulon, Eliab filius Helon,

25 obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos; phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

26 mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

27 bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

28 hircumque pro peccato:

29 & in ſacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc eſt oblatio Eliab filii Helon.

30 Die quarto princeps filiorum Ruben, Eliſur filius Sedeur,

31 obtu-

31 obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

32 mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

33 bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

34 hircumque pro peccato:

35 & in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Eliſur filii Sedeur.

36 Die quinto princeps filiorum Simeon, Salamiel filius Suriſaddai,

37 obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

38 mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

39 bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

40 hircumque pro peccato:

41 & in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Salamiel filii Suriſaddai.

42 Die ſexto princeps filiorum Gad, Eliaſaph filius Duel,

43 obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

44 mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

45 bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

46 hircumque pro peccato:

47 & in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Eliaſaph filii Duel.

48 Die ſeptimo princeps filiorum Ephraim, Eliſama filius Ammiud,

49 obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

50 mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

51 bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

52 hircumque pro peccato:

53 & in hoſtias pacificorum, boves duos,

duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Elisama filii Ammiud.

54 Die octavo princeps filiorum Manasse, Gamaliel filius Phadassur,

55 obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium:

56 mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:

57 bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum,

58 hircumque pro peccato:

59 & in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Gamaliel filii Phadassur.

60 Die nono princeps filiorum Benjamin, Abidan filius Gedeonis,

61 obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium:

62 & mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:

63 bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

64 hircumque pro peccato:

65 &

65 & in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Abidan filii Gedeonis.

66 Die decimo princeps filiorum Dan, Ahiezer filius Ammiſaddai,

67 obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

68 mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

69 bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

70 hircumque pro peccato:

71 & in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Ahiezer filii Ammiſaddai.

72 Die undecimo princeps filiorum Aſer, Phegiel filius Ochran,

73 obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

74 mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

75 bo-

75 bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

76 hircumque pro peccato:

77 & in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Phegiel filii Ochran.

78 Die duodecimo princeps filiorum Nephthali, Ahira filius Enan,

79 obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila oleo conspersa in sacrificium:

80 mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:

81 bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

82 hircumque pro peccato:

83 & in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Ahira filii Enan.

84 Hæc in dedicatione altaris oblata sunt à principibus Israël, in die qua consecratum est. acetabula argentea duodecim: phialæ argenteæ duodecim: mortariola aurea duodecim:

85 ita ut centum triginta siclos argenti haberet unum acetabulum, & se-

ptuaginta ſiclos haberet una phiala : id eſt, in commune vaſorum omnium ex argento ſicli duo millia quadringenti, pondere Sanctuarii.

86 mortariola aurea duodecim plena incenſo, denos ſiclos appendentia pondere Sanctuarii : id eſt, ſimul auri ſicli centum viginti :

87 boves de armento in holocauſtum duodecim, arietes duodecim, agni anniculi duodecim, & libamenta eorum : hirci duodecim pro peccato.

88 In hoſtias pacificorum, boves viginti quatuor, arietes ſexaginta, hirci ſexaginta, agni anniculi ſexaginta. Hæc oblata ſunt in dedicatione altaris, quando unctum eſt.

89 Cumque ingrederetur Moyſes tabernaculum fœderis, ut conſuleret oraculum, audiebat vocem loquentis ad ſe de propitiatorio quod erat ſuper arcam teſtimonii inter duos Cherubim, unde & loquebatur ei.

CAPVT VIII.

Candelabri & lucernarum ſitus ac forma : ætaſque & conſecratio Levitarum.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens :

2 Loquere Aaron, & dices ad eum : Cùm poſueris ſeptem lucernas, candela-

delabrum in australi parte erigatur. Hoc igitur præcipe ut lucernæ contra boream è regione respiciant ad mensam panum propositionis, contra eam partem, quam candelabrum respicit, lucere debebunt.

3 Fecitque Aaron, & imposuit lucernas super candelabrum, ut præceperat Dominus Moysi.

4 Hæc autem erat factura candelabri, ex auro ductili, tam medius stipes, quàm cuncta quæ ex utroque calamorum latere nascebantur: juxta exemplum quod ostendit Dominus Moysi, ita operatus est candelabrum.

5 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

6 Tolle Levitas de medio filiorum Israël, & purificabis eos

7 juxta hunc ritum: Aspergantur aqua lustrationis, & radant omnes pilos carnis suæ. Cumque laverint vestimenta sua, & mundati fuerint,

8 tollent bovem de armentis, & libamentum ejus similam oleo conspersam: bovem autem alterum de armento tu accipies pro peccato:

9 & applicabis Levitas coram tabernaculo fœderis, convocata omni multitudine filiorum Israël.

10 Cumque Levitæ fuerint coram

Domino, ponent filii Iſraël manus ſuas ſuper eos.

11 & offeret Aaron Levitas, munus in conſpectu Domini à filiis Iſraël, ut ſerviant in miniſterio ejus.

12 Levitæ quoque ponent manus ſuas ſuper capita boum, è quibus unum facies pro peccato, & alterum in holocauſtum Domini, ut depreceris pro eis.

13 Statueſque Levitas in conſpectu Aaron & filiorum ejus, & conſecrabis oblatos Domino,

14 ac ſeparabis de medio filiorum Iſraël, ut ſint mei.

15 & poſteà ingredientur tabernaculum fœderis, ut ſerviant mihi. Sicque purificabis & conſecrabis eos in oblationem Domini: quoniam dono donati ſunt mihi à filiis Iſraël.

[1] *Exod.* 13.2. *Sup.* 3. 13. *Luc.* 2. 28.

16 [1] Pro primogenitis quæ aperiunt omnem vulvam in Iſraël, accepi eos.

17 Mea ſunt enim omnia primogenita filiorum Iſraël, tam ex hominibus quàm ex jumentis. Ex die quo percuſſi omne primogenitum in Terra Ægypti, ſanctificavi eos mihi:

18 & tuli Levitas pro cunctis primogenitis filiorum Iſraël:

19 tradidique eos dono Aaron & filiis ejus de medio populi, ut ſerviant

mihi

mihi pro Israël in tabernaculo fœderis, & orent pro eis, ne sit in populo plaga, si ausi fuerint accedere ad Sanctuarium.

20 Feceruntque Moyses & Aaron & omnis multitudo filiorum Israël super Levitis quæ præceperat Dominus Moysi:

21 purificatique sunt, & laverunt vestimenta sua. Elevavitque eos Aaron in conspectu Domini, & oravit pro eis,

22 ut purificati ingrederentur ad officia sua in tabernaculum fœderis coram Aaron & filiis ejus. Sicut præceperat Dominus Moysi de Levitis, ita factum est.

23 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

24 Hæc est lex Levitarum, A viginti quinque annis & supra, ingredientur ut ministrent in tabernaculo fœderis.

25 Cumque quinquagesimum annum ætatis impleverint, servire cessabunt:

26 eruntque ministri fratrum suorum in tabernaculo fœderis, ut custodiant quæ sibi fuerint commendata, opera autem ipsa non faciant. Sic dispones Levitis in custodiis suis.

CAPVT IX.

Quo tempore debeant mundi Phase celebrare, & quo immundi: nubes tabernaculum operiens ducit exercitum.

1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen in deſerto Sinai, anno ſecundo poſtquam egreſſi ſunt de Terra Ægypti, menſe primo, dicens:

a Exod. 12.3.

2 [a] Faciant filii Iſraël Phaſe in tempore ſuo,

3 quartadecima die menſis hujus ad veſperam, juxta omnes ceremonias & juſtificationes ejus.

4 Præcepitque Moyſes filiis Iſraël ut facerent Phaſe.

5 Qui fecerunt tempore ſuo: quartadecima die menſis ad veſperam, in monte Sinai. Iuxta omnia quæ mandaverat Dominus Moyſi, fecerunt filii Iſraël.

6 Ecce autem quidam immundi ſuper anima hominis, qui non poterant facere Phaſe in die illo, accedentes ad Moyſen & Aaron,

7 dixerunt eis: Immundi ſumus ſuper anima hominis. quare fraudamur ut non valeamus oblationem offerre Domino in tempore ſuo inter filios Iſraël?

8 Quibus reſpondit Moyſes: State ut conſulam quid præcipiat Dominus de vobis.

9 Lo-

9 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

10 Loquere filiis Iſraël: Homo qui fuerit immundus ſuper anima, ſive in via procul in gente veſtra, faciat Phaſe Domino

11 in menſe ſecundo, quartadecima die menſis ad veſperam: cum azymis & lactucis agreſtibus comedent illud:

12 non relinquent ex eo quippiam uſque manè, [1] & os ejus non confringent, omnem ritum Phaſe obſervabunt.

[1] Exod. 12. 46. Ioan. 19. 36.

13 Si quis autem & mundus eſt, & in itinere non fuit, & tamen non fecit Phaſe, exterminabitur anima illa de populis ſuis, quia ſacrificium Domino non obtulit tempore ſuo: peccatum ſuum ipſe portabit.

14 Peregrinus quoque & advena ſi fuerint apud vos, facient Phaſe Domino juxta ceremonias & juſtificationes ejus. Præceptum idem erit apud vos tam advenæ quàm indigenæ.

15 [2] Igitur die qua erectum eſt tabernaculum, operuit illud nubes. A veſpere autem ſuper tentorium erat quaſi ſpecies ignis uſque manè.

[2] Exod. 40. 16. 32. Sup. 7. 1.

16 ſic fiebat jugiter: per diem operiebat illud nubes, & per noctem quaſi ſpecies ignis.

17 Cumque ablata fuiſſet nubes, quæ tabernaculum protegebat, tunc proficiſcebantur filii Iſraël: & in loco ubi ſtetiſſet nubes, ibi caſtrametabantur.

18 Ad imperium Domini proficiſcebantur, & ad imperium illius figebant tabernaculum. [1] Cunctis diebus quibus ſtabat nubes ſuper tabernaculum, manebant in eodem loco:

1.Cor. 10.1.

19 & ſi eveniſſet ut multo tempore maneret ſuper illud, erant filii Iſraël in excubiis Domini, & non proficiſcebantur

20 quot diebus fuiſſet nubes ſuper tabernaculum. Ad imperium Domini erigebant tentoria, & ad imperium illius deponebant.

21 Si fuiſſet nubes à veſpere uſque manè, & ſtatim diluculo tabernaculum reliquiſſet, proficiſcebantur: &, ſi poſt diem & noctem receſſiſſet, diſſipabant tentoria.

22 Si verò biduo aut uno menſe vel longiori tempore fuiſſet ſuper tabernaculum, manebant filii Iſraël in eodem loco, & non proficiſcebantur: ſtatim autem ut receſſiſſet, movebant caſtra.

23 Per verbum Domini figebant tentoria, & per verbum illius proficiſcebantur: erantque in excubiis Domini juxta imperium ejus per manum Moyſi.

CA-

CAPVT X.

Vſus tubarum: quo ordine mota ſint caſtra de deſerto Sinai: orat Moyſes cognatum Hobab ut cum ipſis proficiſcatur: & verba quæ loquebatur Moyſes cum elevaretur vel deponeretur arca.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Fac tibi duas tubas argenteas ductiles, quibus convocare poſſis multitudinem quando movenda ſunt caſtra.

3 Cumque increpueris tubis, congregabitur ad te omnis turba ad oſtium tabernaculi fœderis.

4 Si ſemel clangueris, venient ad te principes, & capita multitudinis Iſraël.

5 Si autem prolixior atque conciſus clangor increpuerit, movebunt caſtra primi qui ſunt ad orientalem plagam.

6 In ſecundo autem ſonitu & pari ululatu tubæ, levabunt tentoria qui habitant ad meridiem. & juxta hunc modum reliqui facient, ululantibus tubis in profectionem.

7 Quando autem congregandus eſt populus, ſimplex tubarum clangor erit, & non conciſè ululabunt.

8 Filii autem Aaron ſacerdotes clangent tubis: eritque hoc legitimum ſempiternum in generationibus veſtris.

9 Si exieritis ad bellum de terra veſtra contra hoſtes qui dimicant adver-

ſum vos, clangetis ululantibus tubis, & erit recordatio veſtri coram Domino Deo veſtro, ut eruamini de manibus inimicorum veſtrorum.

10 Si quando habebitis epulum, & dies feſtos, & calendas, canetis tubis ſuper holocauſtis, & pacificis victimis, ut ſint vobis in recordationem Dei veſtri. Ego Dominus Deus veſter.

11 Anno ſecundo, menſe ſecundo, vigeſima die menſis, elevata eſt nubes de tabernaculo fœderis:

12 profectique ſunt filii Iſraël per turmas ſuas de deſerto Sinai, & recubuit nubes in ſolitudine Pharan.

13 Moveruntque caſtra primi juxta imperium Domini in manu Moyſi.

14 [1] Filii Iuda per turmas ſuas: quorum princeps erat Nahaſſon filius Aminadab.

[1] Sup. 1.7.

15 In tribu filiorum Iſſachar fuit princeps Nathanaël filius Suar.

16 In tribu Zabulon erat princeps Eliab filius Helon.

17 Depoſitumque eſt tabernaculum, quod portantes egreſſi ſunt filii Gerſon & Merari.

18 Profectique ſunt & filii Ruben, per turmas & ordinem ſuum: quorum princeps erat Heliſur filius Sedeur.

19 In tribu autem filiorum Simeon, princeps

princeps fuit Salamiel filius Surisaddai.

20 Porrò in tribu Gad erat princeps Eliasaph filius Duel.

21 Profectique sunt & Caathitæ portantes Sanctuarium. Tamdiu tabernaculum portabatur, donec venirent ad erectionis locum.

22 Moverunt castra & filii Ephraim per turmas suas, in quorum exercitu princeps erat Elisama filius Ammiud.

23 In tribu autem filiorum Manasse princeps fuit Gamaliel filius Phadassur.

24 & in tribu Benjamin erat dux Abidan filius Gedeonis.

25 Novissimi castrorum omnium profecti sunt filii Dan per turmas suas, in quorum exercitu princeps fuit Ahiezer filius Ammisaddai.

26 In tribu autem filiorum Aser erat princeps Phegiel filius Ochran.

27 Et in tribu filiorum Nephthali princeps fuit Ahira filius Enan.

28 Hæc sunt castra, & profectiones filiorum Israël per turmas suas quando egrediebantur.

29 Dixitque Moyses Hobab filio Raguel Madianitæ, cognato suo: Proficiscimur ad locum, quem Dominus daturus est nobis: veni nobiscum, ut benefaciamus tibi: quia Dominus bona promisit Israëli.

30 Cui ille reſpondit : Non vadam tecum, ſed revertar in terram meam, in qua natus ſum.

31 Et ille : Noli, inquit, nos relinquere : tu enim noſti in quibus locis per deſertum caſtra ponere debeamus, & eris ductor noſter.

32 Cumque nobiſcum veneris, quidquid optimum fuerit ex opibus, quas nobis traditurus eſt Dominus, dabimus tibi.

33 Profecti ſunt ergo de Monte Domini viam trium dierum, arcaque fœderis Domini præcedebat eos, per dies tres providens caſtrorum locum.

34 Nubes quoque Domini ſuper eos erat per diem cùm incederent.

35 Cumque elevaretur arca, dicebat Moyſes : [1] Surge Domine, & diſſipentur inimici tui, & fugiant qui oderunt te, à facie tua.

[1] Pſal. 67.2.

36 Cùm autem deponeretur, ajebat : Revertere Domine ad multitudinem exercitus Iſraël.

CAPVT XI.

Murmuris pœna plexi Iudæi coturnicum carnes impetrant : turbatoque Moyſi ſpiritu, Deus illius onus in ſeptuaginta ſeniores partitur, qui omnes prophetant ; puniturque populus propter carnium concupiſcentiam.

1 In-

1 INtereà ortum eſt [1] murmur populi, quaſi dolentium pro labore, contra Dominum. Quod cùm audiſſet Dominus, iratus eſt. Et [2] accenſus in eos ignis Domini devoravit extremam caſtrorum partem.

[1] Pſal. 77.19. 1. Cor. 10.10. [2] Pſal. 77.21.

2 Cumque clamaſſet populus ad Moyſen, oravit Moyſes ad Dominum, & abſorptus eſt ignis.

3 vocavitque nomen loci illius, Incenſio: eò quòd incenſus fuiſſet contra eos ignis Domini.

4 Vulgus quippe promiſcuum, quod aſcenderat cum eis, flagravit deſiderio, ſedens & flens, junctis ſibi pariter filiis Iſraël, & ait: [3] Quis dabit nobis ad veſcendum carnes?

[3] 1. Cor. 10. 3.

5 Recordamur piſcium quos comedebamus in Ægypto gratis: in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique, & cepe, & allia.

6 Anima noſtra arida eſt, nihil aliud reſpiciunt oculi noſtri niſi Man.

7 [4] Erat autem Man quaſi ſemen coriandri, coloris bdellii.

8 Circuibatque populus, & colligens illud, frangebat mola, ſive terebat in mortario, coquens in olla, & faciens ex eo tortulas ſaporis quaſi panis oleati.

[4] Exod. 16.14. Pſal. 77.24. Sap. 16.20. Ioan.6. 31.

9 Cumque deſcenderet nocte ſuper caſtra ros, deſcendebat pariter & Man.

10 Audivit ergo Moyses flentem populum per familias, singulos per ostia tentorii sui. Iratusque est furor Domini valdè: sed & Moysi intoleranda res visa est.

11 & ait ad Dominum: Cur afflixisti servum tuum? quare non invenio gratiam coram te? & cur imposuisti pondus universi populi hujus super me?

12 Numquid ego concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, ut dicas mihi: Porta eos in sinu tuo sicut portare solet nutrix infantulum, & defer in terram, pro qua jurasti patribus eorum?

13 Vnde mihi carnes ut dem tantæ multitudini? flent contra me, dicentes: Da nobis carnes ut comedamus.

14 Non possum solus sustinere omnem hunc populum, quia gravis est mihi.

15 Sin aliter tibi videtur, obsecro ut interficias me, & inveniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis.

16 Et dixit Dominus ad Moysen: Congrega mihi septuaginta viros de senibus Israël, quos tu nosti quòd senes populi sint ac magistri: & duces eos ad ostium tabernaculi fœderis, faciesque ibi stare tecum,

17 ut descendam & loquar tibi: & auferam de spiritu tuo, tradamque eis, ut susten-

ſuſtentent tecum onus populi, & non tu ſolus graveris.

18 Populo quoque dices: Sanctificamini: cras comedetis carnes. ego enim audivi vos dicere: Quis dabit nobis eſcas carnium? benè nobis erat in Ægypto. Vt det vobis Dominus carnes, & comedatis:

19 non uno die, nec duobus, vel quinque aut decem, nec viginti quidem,

20 ſed uſque ad menſem dierum, donec exeat per nares veſtras, & vertatur in nauſeam, eò quòd repuleritis Dominum, qui in medio veſtri eſt, & fleveritis coram eo, dicentes: Quare egreſſi ſumus ex Ægypto?

21 Et ait Moyſes: Sexcenta millia peditum hujus populi ſunt. & tu dicis: Dabo eis eſum carnium menſe integro.

22 [1] Numquid ovium & boum multitudo cædetur, ut poſſit ſufficere ad cibum? vel omnes piſces maris in unum congregabuntur, ut eos ſatient?

23 Cui reſpondit Dominus: [2] Numquid manus Domini invalida eſt? Iam nunc videbis utrùm meus ſermo opere compleatur.

24 Venit igitur Moyſes, & narravit populo verba Domini, congregans ſeptuaginta viros de ſenibus Iſraël, quos ſtare fecit circa tabernaculum.

[1] *Ioan.* 6. 10.

[2] *Iſai.* 59. 1.

25 Deſcen-

25 Deſcenditque Dominus per nubem, & locutus eſt ad eum, auferens de ſpiritu qui erat in Moyſe, & dans ſeptuaginta viris. Cumque requieviſſet in eis Spiritus, prophetaverunt, nec ultrà ceſſaverunt.

26 Remanſerant autem in caſtris duo viri, quorum unus vocabatur Eldad, & alter Medad, ſuper quos requievit Spiritus. nam & ipſi deſcripti fuerant, & non exierant ad tabernaculum.

27 Cumque prophetarent in caſtris, cucurrit puer, & nuntiavit Moyſi, dicens: Eldad & Medad prophetant in caſtris.

28 Statim Ioſue filius Nun, miniſter Moyſi, & electus è pluribus, ait: Domine mi Moyſes prohibe eos.

29 At ille: Quid, inquit, æmularis pro me? quis tribuat ut omnis populus prophetet, & det eis Dominus Spiritum ſuum?

30 Reverſuſque eſt Moyſes, & majores natu Iſraël in caſtra.

[1] *Pſal. 77.26. 27.*

31 [1] Ventus autem egrediens à Domino, arreptans trans mare coturnices detulit, & demiſit in caſtra itinere quantum uno die confici poteſt, ex omni parte caſtrorum per circuitum, volabantque in aëre duobus cubitis altitudine ſuper terram.

32 Sur-

32 Surgens ergo populus toto die illo, & nocte, ac die altero, congregavit coturnicum, qui parum, decem coros: & ſiccaverunt eas per gyrum caſtrorum.

33 [1] Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat hujuſcemodi cibus: & ecce furor Domini concitatus in populum, percuſſit eum plaga magna nimis.

[1] Pſal. 77.30.

34 Vocatuſque eſt ille locus, Sepulchra concupiſcentiæ: ibi enim ſepelierunt populum qui deſideraverat. Egreſſi autem de ſepulchris concupiſcentiæ, venerunt in Haſeroth, & manſerunt ibi.

CAPVT XII.

Aaron & Maria in mitiſſimum Moyſen murmurant, apud quos Deus Moyſen laudat à familiaritate erga Dominum. Maria lepra percuſſa & ſeptem diebus à populo ſeparata, ſanitati reſtituitur.

1 Locutaque eſt Maria & Aaron contra Moyſen propter uxorem ejus Æthiopiſſam,

2 & dixerunt: Num per ſolum Moyſen locutus eſt Dominus? nonne & nobis ſimiliter eſt locutus? Quod cùm audiſſet Dominus,

3 (Erat enim Moyſes vir mitiſſimus ſuper omnes homines qui morabantur in terra,)

4 ſtatim locutus eſt ad eum, & ad Aaron & Mariam: Egredimini vos tantùm

tùm tres ad tabernaculum fœderis. Cumque fuiſſent egreſſi,

5 deſcendit Dominus in columna nubis, & ſtetit in introitu tabernaculi, vocans Aaron & Mariam. Qui cùm iſſent,

6 dixit ad eos: Audite ſermones meos: Si quis fuerit inter vos propheta Domini, in viſione apparebo ei, vel per ſomnium loquar ad illum.

7 At non talis ſervus meus Moyſes, [1] qui in omni domo mea fideliſſimus eſt:

8 [2] ore enim ad os loquor ei: & palàm, & non per ænigmata & figuras Dominum videt. Quare ergo non timuiſtis detrahere ſervo meo Moyſi?

9 Iratuſque contra eos, abiit:

10 nubes quoque receſſit quæ erat ſuper tabernaculum: & ecce Maria apparuit candens lepra quaſi nix. Cumque reſpexiſſet eam Aaron, & vidiſſet perfuſam lepra,

11 ait ad Moyſen: Obſecro domine mi, ne imponas nobis hoc peccatum quod ſtultè commiſimus,

12 ne fiat hæc quaſi mortua, & ut abortivum quod projicitur de vulva matris ſuæ. ecce jam medium carnis ejus devoratum eſt à lepra.

13 Clamavitque Moyſes ad Dominum, dicens: Deus, obſecro, ſana eam.

14 Cui reſpondit Dominus: Si pater ejus

[1] Heb. 3. 2.
[2] Exod. 33. 11.

ejus ſpuiſſet in faciem illius, nonne debuerat ſaltem ſeptem diebus rubore ſuffundi? Separetur ſeptem diebus extra caſtra, & poſteà revocabitur.

15 Excluſa eſt itaque Maria extra caſtra ſeptem diebus: & populus non eſt motus de loco illo, donec revocata eſt Maria.

CAPVT XIII.

Miſſi exploratores ad conſiderandam terram promiſſionis, palmitem cum botro aliiſque fructibus in fertilitatis ſignum referunt; qui tamen univerſi, præter Caleb & Ioſue, murmur in populo concitant.

1 PRofectuſque eſt populus de Haſeroth, fixis tentoriis in deſerto Pharan.

2 ibique locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

3 Mitte viros, qui conſiderent Terram Chanaan, quam daturus ſum filiis Iſraël, ſingulos de ſingulis tribubus, ex principibus.

4 Fecit Moyſes quod Dominus imperaverat, de deſerto Pharan mittens principes viros, quorum iſta ſunt nomina.

5 De tribu Ruben, Sammua filium Zechur.

6 De tribu Simeon, Saphat filium Huri.

7 De tribu Iuda, Caleb filium Iephone.

8 De

8 De tribu Iſſachar, Igal filium Ioſeph.

9 De tribu Ephraim, Oſee filium Nun.

10 De tribu Benjamin, Phalti filium Raphu.

11 De tribu Zabulon, Geddiel filium Sodi.

12 De tribu Ioſeph, ſceptri Manaſſe, Gaddi filium Suſi.

13 De tribu Dan, Ammiel filium Gemalli.

14 De tribu Aſer, Sthur filium Michaël.

15 De tribu Nephthali, Nahabi filium Vapſi.

16 De tribu Gad, Guel filium Machi.

17 hæc ſunt nomina virorum, quos miſit Moyſes ad conſiderandam Terram: vocavitque Oſee filium Nun, Ioſue.

18 miſit ergo eos Moyſes ad conſiderandam Terram Chanaan, & dixit ad eos: Aſcendite per meridianam plagam. Cumque veneritis ad montes,

19 conſiderate Terram, qualis ſit: & populum qui habitator eſt ejus, utrum fortis ſit an infirmus: ſi pauci numero an plures:

20 ipſa terra, bona an mala: urbes quales, muratæ an abſque muris:

21 humus, pinguis an ſterilis, nemoroſa an abſque arboribus. Corfortamini, & afferte nobis de fructibus Terræ. Erat autem tempus quando jam præcoquæ uvæ veſci poſſunt.

22 Cùm-

22 Cùmque aſcendiſſent, exploraverunt Terram à deſerto Sin, uſque Rohob intrantibus Emath.

23 Aſcenderuntque ad meridiem, & venerunt in Hebron, ubi erant Achiman, & Siſai & Tholmai filii Enac. nam Hebron ſeptem annis ante Tanim urbem Ægypti condita eſt.

24 [a] Pergenteſque uſque ad Torrentem botri, abſciderunt palmitem cum uva ſua, quem portaverunt in vecte duo viri. De malis quoque granatis & de ficis loci illius tulerunt:

[a] *Deut.* 1. 24.

25 qui appellatus eſt Neheleſcol, id eſt, Torrens botri, eò quòd botrum portaſſent inde filii Iſraël.

26 Reverſique exploratores Terræ poſt quadraginta dies, omni regione circuita,

27 venerunt ad Moyſen & Aaron & ad omnem cœtum filiorum Iſraël in deſertum Pharan, quod eſt in Cades. Locutique eis & omni multitudini oſtenderunt fructus Terræ:

28 & narraverunt, dicentes: Venimus in Terram, ad quam miſiſti nos, quæ re vera fluit lacte & melle, ut ex his fructibus cognoſci poteſt:

29 ſed cultores fortiſſimos habet, & urbes grandes atque muratas. Stirpem Enac vidimus ibi.

30 Amalec habitat in meridie, He-

thæus.

thæus & Iebusæus & Amorrhæus in montanis: Chananæus verò moratur juxta mare & circa fluenta Iordanis.

31 Inter hæc Caleb compescens murmur populi, qui oriebatur contra Moysen, ait: Ascendamus, & possideamus Terram, quoniam poterimus obtinere eam.

32 Alii verò, qui fuerant cum eo, dicebant: Nequaquam ad hunc populum valemus ascendere, quia fortior nobis est.

33 Detraxeruntque Terræ, quam inspexerant, apud filios Israël, dicentes: Terra, quam lustravimus, devorat habitatores suos: populus, quem aspeximus, proceræ staturæ est.

34 Ibi vidimus monstra quædam filiorum Enac de genere giganteo: quibus comparati, quasi locustæ videbamur.

CAPVT XIV.

Murmur populi frustrà sedare conantur Iosue & Caleb: iratum Dominum placat Moyses: omnes morti in deserto addicuntur præter Caleb ac Iosue; & pugnantes Israëlitæ contra Domini voluntatem caduntur ab hostibus.

1 IGitur vociferans omnis turba flevit nocte illa,

2 & murmurati sunt contra Moysen & Aaron cuncti filii Israël, dicentes:

3 Vtinam mortui essemus in Ægypto: & in hac vasta solitudine utinam perea-

pereamus, & non inducat nos Dominus in Terram iſtam, ne cadamus gladio, & uxores ac liberi noſtri ducantur captivi. Nonne meliùs eſt reverti in Ægyptum?

4 Dixeruntque alter ad alterum: Conſtituamus nobis ducem, & revertamur in Ægyptum.

5 Quo audito Moyſes & Aaron ceciderunt proni in terram coram omni multitudine filiorum Iſraël.

6 [1] At verò Ioſue filius Nun, & Caleb filius Iephone, qui & ipſi luſtraverant terram, ſciderunt veſtimenta ſua,

7 & ad omnem multitudinem filiorum Iſraël locuti ſunt: Terra, quam circuivimus, valdè bona eſt.

8 ſi propitius fuerit Dominus, inducet nos in eam, & tradet humum lacte & melle manantem.

9 Nolite rebelles eſſe contra Dominum: neque timeatis populum Terræ hujus, quia ſicut panem ita eos poſſumus devorare. receſſit ab eis omne præſidium: Dominus nobiſcum eſt, nolite metuere.

10 Cumque clamaret omnis multitudo, & lapidibus eos vellet opprimere, apparuit gloria Domini ſuper tectum fœderis cunctis filiis Iſraël.

11 Et dixit Dominus ad Moyſen: Vſque-

[1] Eccli. 46. 9. 1 Mac. 2. 55. 56.

quequò detrahet mihi populus iste? Quousque non credent mihi, in omnibus signis quæ feci coram eis?

12 Feriam igitur eos pestilentia, atque consumam: te autem faciam principem super gentem magnam, & fortiorem quàm hæc est.

13 Et ait Moyses ad Dominum: Vt audiant Ægyptii, de quorum medio eduxisti populum istum,

14 & habitatores Terræ hujus, qui audierunt quòd tu Domine in populo isto sis, & facie videaris ad faciem, [1] & nubes tua protegat illos, & in columna nubis præcedas eos per diem, & in columna ignis per noctem:

15 quòd occideris tantam multitudinem quasi unum hominem, & dicant:

16 Non poterat introducere populum in terram, pro qua juraverat: [2] idcircò occidit eos in solitudine.

17 Magnificetur ergo fortitudo Domini sicut jurasti, dicens:

18 [3] Dominus patiens & multæ misericordiæ, [4] auferens iniquitatem & scelera, nullumque innoxium derelinquens, [5] qui visitas peccata patrum in filios in tertiam & quartam generationem.

19 Dimitte, obsecro, peccatum populi hujus secundùm magnitudinem misericor-

[1] Exod. 13.21.
[2] Exod. 32.28.
[3] Psal. 102.8.
[4] Exod. 34.7.
[5] Exod. 20.5.

ricordiæ tuæ, ſicut propitius fuiſti egredientibus de Ægypto uſque ad locum iſtum.

20 Dixitque Dominus: Dimiſi juxta verbum tuum.

21 Vivo ego: & implebitur gloria Domini univerſa terra.

22 Attamen omnes homines qui viderunt majeſtatem meam, & ſigna quæ feci in Ægypto & in ſolitudine, & tentaverunt me jam per decem vices, nec obedierunt voci meæ,

23 [1] non videbunt Terram pro qua juravi patribus eorum, nec quiſquam ex illis qui detraxit mihi, intuebitur eam.

24 [2] Servum meum Caleb, qui plenus alio ſpiritu ſecutus eſt me, inducam in Terram hanc, quam circuivit: & ſemen ejus poſſidebit eam.

25 Quoniam Amalecites & Chananæus habitant in vallibus. Cras movete caſtra, & revertimini in ſolitudinem per viam Maris rubri.

26 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, dicens:

27 Vſquequò multitudo hæc peſſima murmurat contra me? querelas filiorum Iſraël audivi.

28 Dic ergo eis: Vivo ego, ait Dominus: ſicut locuti eſtis audiente me, ſic faciam vobis.

[1] Deut. 1.35.
[2] Ioſ. 14.6.

29 [1] In solitudine hac jacebunt cadavera vestra. Omnes qui numerati estis à viginti annis & suprà, & murmurastis contra me,

30 [2] non intrabitis Terram, super quam levavi manum meam ut habitare vos facerem, præter Caleb filium Iephone, & Iosue filium Nun.

31 Parvulos autem vestros, de quibus dixistis quòd prædæ hostibus forent, introducam: ut videant Terram, quæ vobis displicuit.

32 Vestra cadavera jacebunt in solitudine.

33 Filii vestri erunt vagi in deserto annis quadraginta, & portabunt fornicationem vestram, donec consumantur cadavera patrum in deserto,

34 juxta numerum quadraginta dierum, quibus considerastis Terram: [3] annus pro die imputabitur. [4] Et quadraginta annis recipietis iniquitates vestras, & scietis ultionem meam:

35 quoniam sicut locutus sum, ita faciam omni multitudini huic pessimæ, quæ consurrexit adversum me: in solitudine hac deficiet, & morietur.

36 [5] Igitur omnes viri, quos miserat Moyses ad contemplandam Terram, & qui reversi murmurare fecerant contra eum omnem multitudinem,

de-

[1] Psal. 105. 26.
[2] Deut. 1. 35.
[3] Ezec. 4. 6.
[4] Psal. 94. 10.
[5] 1. Cor. 10. 10. Heb. 3. 17. Iuda 5.

detrahentes Terræ quòd esset mala,

37 mortui sunt atque percussi in conspectu Domini.

38 Iosue autem filius Nun, & Caleb filius Iephone, vixerunt ex omnibus qui perrexerant ad considerandam Terram.

39 Locutusque est Moyses universa verba hæc ad omnes filios Israël, & luxit populus nimis.

40 Et ecce manè primo surgentes ascenderunt verticem montis, atque dixerunt: Parati sumus ascendere ad locum, de quo Dominus locutus est: quia peccavimus.

41 Quibus Moyses: Cur, inquit, transgredimini verbum Domini, quod vobis non cedet in prosperum?

42 [1] Nolite ascendere: non enim est Dominus vobiscum: ne corruatis coram inimicis vestris.

[1] Deut. 1.42.

43 Amalecites & Chananæus ante vos sunt, quorum gladio corruetis, eò quòd nolueritis acquiescere Domino, nec erit Dominus vobiscum.

44 At illi contenebrati ascenderunt in verticem montis. Arca autem testamenti Domini & Moyses non recesserunt de castris.

45 Descenditque Amalecites & Chananæus, qui habitabat in monte: & per-

percutiens eos atque concidens, persecutus est eos usque Horma.

CAPVT XV.

Qui libamenta ingressis terram offerenda sint, ac primitiæ separandæ: pœna peccati per ignorantiam aut superbiam commissi: lapidatur qui Sabbato ligna collegit: fimbriæ ac vittæ per quatuor angulos palliorum ponendæ.

1 LOcutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere ad filios Israël, & dices ad eos: Cùm ingressi fueritis Terram habitationis vestræ, quam ego dabo vobis,

3 & feceritis oblationem Domino in holocaustum, aut victimam, vota solventes, vel sponte offerentes munera, aut in solemnitatibus vestris adolentes odorem suavitatis Domino, de bobus sive de ovibus:

4 offeret quicumque immolaverit victimam, sacrificium similæ, decimam partem ephi, conspersæ oleo, quod mensuram habebit quartam partem hin:

5 & vinum ad liba fundenda ejusdem mensuræ dabit in holocaustum sive in victimam Per agnos singulos

6 & arietes erit sacrificium similæ duarum decimarum, quæ conspersa sit oleo tertiæ partis hin:

7 & vinum ad libamentum tertiæ

partis

partis ejuſdem menſuræ offeret in odorem ſuavitatis Domino.

8 Quando verò de bobus feceris holocauſtum aut hoſtiam, ut impleas votum vel pacificas victimas,

9 dabis per ſingulos boves ſimilæ tres decimas conſperſæ oleo, quod habeat medium menſuræ hin :

10 & vinum ad liba fundenda ejuſdem menſuræ in oblationem ſuaviſſimi odoris Domino.

11 Sic facies

12 per ſingulos boves & arietes & agnos & hœdos.

13 Tam indigenæ quàm peregrini

14 eodem ritu offerent ſacrificia.

15 Vnum præceptum erit atque judicium tam vobis quàm advenis terræ.

16 Locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens :

17 Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos :

18 Cùm veneritis in terram, quam dabo vobis,

19 & comederitis de panibus regionis illius, ſeparabitis primitias Domino

20 de cibis veſtris. Sicut de areis primitias ſeparatis,

21 ita & de pulmentis dabitis primitiva Domino.

22 Quòd ſi per ignorantiam præter-

ieritis quidquam horum, quæ locutus eſt Dominus ad Moyſen,

23 & mandavit per eum ad vos, à die qua cœpit jubere & ultrà,

24 oblitaque fuerit facere multitudo: offeret vitulum de armento, holocauſtum in odorem ſuaviſſimum Domino, & ſacrificium ejus ac liba, ut ceremoniæ poſtulant, hircumque pro peccato:

25 & rogabit ſacerdos pro omni multitudine filiorum Iſraël: & dimittetur eis, quoniam non ſponte peccaverunt; nihilominus offerentes incenſum Domino pro ſe & pro peccato atque errore ſuo:

26 & dimittetur univerſæ plebi filiorum Iſraël, & advenis qui peregrinantur inter eos: quoniam culpa eſt omnis populi per ignorantiam.

27 Quòd ſi anima una neſciens peccaverit, offeret capram anniculam pro peccato ſuo:

28 & deprecabitur pro ea ſacerdos, quòd inſcia peccaverit coram Domino: impetrabitque ei veniam, & dimittetur illi.

29 Tam indigenis quàm advenis una lex erit omnium, qui peccaverint ignorantes.

30 Anima verò, quæ per ſuperbiam ali-

aliquid commiſerit, ſive civis ſit ille, ſive peregrinus, (quoniam adverſus Dominum rebellis fuit) peribit de populo ſuo:

31 verbum enim Domini contempſit, & præceptum illius fecit irritum: idcircò delebitur, & portabit iniquitatem ſuam.

32 Factum eſt autem, cùm eſſent filii Iſraël in ſolitudine, & inveniſſent hominem colligentem ligna in die Sabbati,

33 obtulerunt eum Moyſi & Aaron & univerſæ multitudini.

34 Qui recluſerunt eum in carcerem, neſcientes quid ſuper eo facere deberent.

35 Dixitque Dominus ad Moyſen: Morte moriatur homo iſte, obruat eum lapidibus omnis turba extra caſtra.

36 Cumque eduxiſſent eum foras, obruerunt lapidibus, & mortuus eſt ſicut præceperat Dominus.

37 Dixit quoque Dominus ad Moyſen:

38 Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos [t] ut faciant ſibi fimbrias per angulos palliorum, ponentes in eis vittas hyacinthinas:

[t] Deut. 22.12. Matt. 23.5.

39 quas cùm viderint, recordentur omnium mandatorum Domini, nec ſequantur cogitationes ſuas & oculos per res varias fornicantes,

40 ſed magis memores præceptorum Domini faciant ea, ſintque ſancti Deo ſuo.

41 Ego Dominus Deus veſter, qui eduxi vos de Terra Ægypti, ut eſſem Deus veſter.

CAPVT XVI.

Core, Dathan & Abiron ſeditionem movent, hoſque vivos terra abſorbet, & ignis interficit 250. viros offerentes incenſum, & alios 14700. murmurantes conſumpſit incendium.

1 ECce autem Core filius Iſaar, filii Caath, filii Levi, & Dathan atque Abiron filii Eliab, Hon quoque filius Pheleth de filiis Ruben,

2 ſurrexerunt contra Moyſen, aliique filiorum Iſraël ducenti quinquaginta viri proceres ſynagogæ, & qui tempore concilii per nomina vocabantur.

[1] Eccli. 45.22. 1. Cor. 10.10. Iuda 11.

3 [1] Cumque ſtetiſſent adverſum Moyſen & Aaron, dixerunt: Sufficiat vobis, quia omnis multitudo ſanctorum eſt, & in ipſis eſt Dominus: Cur elevamini ſuper populum Domini?

4 Quod cùm audiſſet Moyſes, cecidit pronus in faciem:

5 locutuſque ad Core & ad omnem multitudinem: Manè, inquit, notum faciet Dominus qui ad ſe pertineant, & ſanctos applicabit ſibi: & quos elegerit, appropinquabunt ei.

6 Hoc

6 Hoc igitur facite : Tollat unusquisque thuribula sua, tu Core, & omne concilium tuum :

7 & hausto cras igne, ponite desuper thymiama coram Domino : & quemcumque elegerit, ipse erit sanctus : multùm erigimini filii Levi.

8 Dixitque rursum ad Core : Audite filii Levi :

9 Num parum vobis est, quòd separavit vos Deus Israël ab omni populo, & junxit sibi, ut serviretis ei in cultu tabernaculi, & staretis coram frequentia populi, & ministraretis ei,

10 Idcircò ad se fecit accedere te & omnes fratres tuos filios Levi, ut vobis etiam sacerdotium vendicetis,

11 & omnis globus tuus stet contra Dominum?quid est enim Aaron ut murmuretis contra eum ?

12 Misit ergo Moyses ut vocaret Dathan & Abiron filios Eliab. Qui responderunt : Non venimus.

13 numquid parum est tibi quòd eduxisti nos de terra, quæ lacte & melle manabat, ut occideres in deserto, nisi & dominatus fueris nostri ?

14 Reverà induxisti nos in terram, quæ fluit rivis lactis & mellis, & dedisti nobis possessiones agrorum & vinearùm. an & oculos nostros vis eruere ? non venimus.

 15 Ira-

15 Iratuſque Moyſes valdè, ait ad Dominum: Ne reſpicias ſacrificia eorum: tu ſcis quòd ne aſellum quidem unquam acceperim ab eis, nec afflixerim quempiam eorum.

16 Dixitque ad Core: Tu, & omnis congregatio tua ſtate ſeorſum coram Domino, & Aaron die craſtino ſeparatim.

17 Tollite ſinguli thuribula veſtra, & ponite ſuper ea incenſum, offerentes Domino ducenta quinquaginta thuribula: Aaron quoque teneat thuribulum ſuum.

18 Quod cùm feciſſent, ſtantibus Moyſe & Aaron,

19 & coacervaſſent adverſum eos omnem multitudinem ad oſtium tabernaculi, apparuit cunctis gloria Domini.

20 Locutuſque Dominus ad Moyſen & Aaron, ait:

21 Separamini de medio congregationis hujus, ut eos repentè diſperdam.

22 Qui ceciderunt proni in faciem, atque dixerunt: Fortiſſime Deus ſpirituum univerſæ carnis, num uno peccante, contra omnes ira tua deſæviet?

23 Et ait Dominus ad Moyſen:

24 Præcipe univerſo populo ut ſeparetur à tabernaculis Core, & Dathan & Abiron.

25 Sur-

25 Surrexitque Moyſes, & abiit ad Dathan & Abiron: & ſequentibus eum ſenioribus Iſraël,

26 dixit ad turbam: Recedite à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum.

27 Cumque receſſiſſent à tentoriis eorum per circuitum, Dathan & Abiron egreſſi ſtabant in introitu papilionum ſuorum, cum uxoribus & liberis, omnique frequentia.

28 Et ait Moyſes: In hoc ſcietis, quòd Dominus miſerit me ut facerem univerſa quæ cernitis, & non ex proprio ea corde protulerim:

29 Si conſueta hominum morte interierint, & viſitaverit eos plaga, qua & ceteri viſitari ſolent, non miſit me Dominus:

30 ſin autem novam rem fecerit Dominus, ut aperiens terra os ſuum deglutiat eos & omnia quæ ad illos pertinent, deſcenderintque viventes in infernum, ſcietis quòd blaſphemaverint Dominum.

31 [1] Confeſtim igitur ut ceſſavit loqui, dirupta eſt terra ſub pedibus eorum:

32 & aperiens os ſuum, devoravit illos cum tabernaculis ſuis & univerſa ſubſtantia eorum.

[1] *Deut.* 11.6. *Pſal.* 105. 17.18.

33 descenderuntque vivi in infernum operti humo, & perierunt de medio multitudinis.

34 At verò omnis Israël, qui stabat per gyrum, fugit ad clamorem pereuntium, dicens: Ne forte & nos terra deglutiat.

35 Sed & ignis egressus à Domino, interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerebant incensum.

36 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

37 Præcipe Eleazaro filio Aaron sacerdoti ut tollat thuribula quæ jacent in incendio, & ignem huc illucque dispergat: quoniam sanctificata sunt

38 in mortibus peccatorum: producatque ea in laminas, & affigat altari, eò quòd oblatum sit in eis incensum Domino, & sanctificata sint, ut cernant ea pro signo & monimento filii Israël.

39 Tulit ergo Eleazar sacerdos thuribula ænea, in quibus obtulerant hi quos incendium devoravit, & produxit ea in laminas, affigens altari:

40 ut haberent posteà filii Israël, quibus commonerentur, ne quis accedat alienigena, & qui non est de semine Aaron, ad offerendum incensum Domino, ne patiatur sicut passus est Core,

re,

re, & omnis congregatio ejus, loquente Domino ad Moyſen.

41 Murmuravit autem omnis multitudo filiorum Iſraël ſequenti die contra Moyſen & Aaron, dicens : Vos interfeciſtis populum Domini.

42 Cumque oriretur ſeditio,& tumultus increſceret,

43 Moyſes & Aaron fugerunt ad tabernaculum fœderis. Quod, poſtquam ingreſſi ſunt, operuit nubes, & apparuit gloria Domini.

44 Dixitque Dominus ad Moyſen :

45 Recedite de medio hujus multitudinis, etiam nunc delebo eos. Cumque jacerent in terra,

46 dixit Moyſes ad Aaron : Tolle thuribulum, & hauſto igne de altari, mitte incenſum deſuper, pergens citò ad populum ut roges pro eis : [1] jam enim egreſſa eſt ira à Domino, & plaga deſævit.

[1] *Sap.* 18.21.

47 Quod cùm feciſſet Aaron, & cucurriſſet ad mediam multitudinem,quam jam vaſtabat incendium, obtulit thymiama :

48 & ſtans inter mortuos ac viventes, pro populo deprecatus eſt, & plaga ceſſavit.

49 Fuerunt autem qui percuſſi ſunt, quatuordecim millia hominum, & ſeptin-

ptingenti, absque his qui perierant in seditione Core.

50 Reversusque est Aaron ad Moysen ad ostium tabernaculi fœderis postquam quievit interitus.

CAPVT XVII.

Sumptis virgis à duodecim tribuum principibus, sola Aaronis virga floruit ac fructum produxit, servataque est in tabernaculo testimonii.

1 ET locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere ad filios Israël, & accipe ab eis virgas singulas per cognationes suas, à cunctis principibus tribuum, virgas duodecim, & uniuscujusque nomen superscribes virgæ suæ.

3 nomen autem Aaron erit in tribu Levi, & una virga cunctas seorsum familias continebit:

4 ponesque eas in tabernaculo fœderis coram testimonio, ubi loquar ad te.

5 quem ex his elegero, germinabit virga ejus: & cohibebo à me querimonias filiorum Israël, quibus contra vos murmurant.

6 Locutusque est Moyses ad filios Israël: & dederunt ei omnes principes virgas per singulas tribus: fueruntque virgæ duodecim absque virga Aaron.

7 Quas cùm posuisset Moyses coram Domino in tabernaculo testimonii:

8 se-

8 ſequenti die regreſſus invenit germinaſſe virgam Aaron in domo Levi: & turgentibus gemmis eruperant flores, qui, foliis dilatatis, in amygdalas deformati ſunt.

9 Protulit ergo Moyſes omnes virgas de conſpectu Domini ad cunctos filios Iſraël; videruntque & receperunt ſinguli virgas ſuas.

10 Dixitque Dominus ad Moyſen: Refer virgam Aaron in tabernaculum teſtimonii, [1] ut ſervetur ibi in ſignum rebellium filiorum Iſraël, & quieſcant querelæ eorum à me, ne moriantur.

[1] Heb. 9.4.

11 Fecitque Moyſes ſicut præceperat Dominus.

12 Dixerunt autem filii Iſraël ad Moyſen: Ecce conſumpti ſumus, omnes perivimus.

13 quicumque accedit ad tabernaculum Domini, moritur. num uſque ad internecionem cuncti delendi ſumus?

CAPVT XVIII.

De onere ſacerdotum & excubiis Levitarum: primitiæ & oblationes ac ſacrificia ſacerdotibus, decimæ autem Levitis aſſignantur, qui earum decimam rurſum dabant Aaron.

1 DIxitque Dominus ad Aaron: Tu, & filii tui, & domus patris tui tecum, portabitis iniquitatem Sanctuarii:

ctuarii : & tu & filii tui simul sustinebitis peccata sacerdotii vestri.

2 sed & fratres tuos de tribu Levi, & sceptrum patris tui sume tecum, præstoque sint, & ministrent tibi : tu autem & filii tui ministrabitis in tabernaculo testimonii.

3. Excubabuntque Levitæ ad præcepta tua, & ad cuncta opera tabernaculi : ita dumtaxat, ut ad vasa Sanctuarii & ad altare non accedant, ne & illi moriantur, & vos pereatis simul.

4 sint autem tecum, & excubent in custodiis tabernaculi, & in omnibus ceremoniis ejus. Alienigena non miscebitur vobis.

5 Excubate in custodia Sanctuarii, & in ministerio altaris : ne oriatur indignatio super filios Israël.

6 Ego dedi vobis fratres vestros Levitas de medio filiorum Israël, & tradidi donum Domino, ut serviant in ministeriis tabernaculi ejus.

7 Tu autem & filii tui custodite sacerdotium vestrum : & omnia quæ ad cultum altaris pertinent, & intra velum sunt, per sacerdotes administrabuntur. si quis externus accesserit, occidetur.

8 Locutusque est Dominus ad Aaron : Ecce dedi tibi custodiam primitiarum mearum. Omnia quæ sanctificantur à filiis

filiis Iſraël, tradidi tibi & filiis tuis pro officio ſacerdotali legitima ſempiterna.

9 Hæc ergo accipies de his, quæ ſanctificantur, & oblata ſunt Domino. Omnis oblatio, & ſacrificium, & quidquid pro peccato atque delicto redditur mihi, & cedit in Sancta ſanctorum, tuum erit, & filiorum tuorum.

10 In Sanctuario comedes illud: mares tantùm edent ex eo, quia conſecratum eſt tibi.

11 Primitias autem, quas voverint & obtulerint filii Iſraël, tibi dedi, & filiis tuis, ac filiabus tuis, jure perpetuo. qui mundus eſt in domo tua, veſcetur eis.

12 Omnem medullam olei, & vini, ac frumenti, quidquid offerunt primitiarum Domino, tibi dedi.

13 Vniverſa frugum initia, quas gignit humus, & Domino deportantur, cedent in uſus tuos: qui mundus eſt in domo tua, veſcetur eis.

14 Omne quod ex voto reddiderint filii Iſraël, tuum erit.

15 Quidquid primum erumpit è vulva cunctæ carnis, quam offerunt Domino, ſive ex hominibus, ſive de pecoribus fuerit, tui juris erit: ita dumtaxat, ut pro hominis primogenito pretium accipias, & omne animal quod immundum eſt, redimi facias,

16 cujus

16 cujus redemptio erit poſt unum menſem, ſiclis argenti quinque, pondere Sanctuarii. [1] Siclus viginti obolos habet.

[1] Exod. 30.13. Lev. 27.25.

17 Primogenitum autem bovis & ovis & capræ non facies redimi, quia ſanctificata ſunt Domino. ſanguinem tantùm eorum fundes ſuper altare, & adipes adolebis in ſuaviſſimum odorem Domino.

Sup. 3. 47. Ezech. 45.12.

18 Carnes verò in uſum tuum cedent, ſicut pectuſculum conſecratum, & armus dexter, tua erunt.

19 Omnes primitias Sanctuarii, quas offerunt filii Iſraël Domino, tibi dedi, & filiis ac filiabus tuis, jure perpetuo. Pactum ſalis eſt ſempiternum coram Domino, tibi ac filiis tuis.

20 Dixitque Dominus ad Aaron: In terra eorum nihil poſſidebitis, nec habebitis partem inter eos: ego pars & hereditas tua in medio filiorum Iſraël.

21 Filiis autem Levi dedi omnes decimas Iſraëlis in poſſeſſionem, pro miniſterio quo ſerviunt mihi in tabernaculo fœderis:

22 ut non accedant ultrà filii Iſraël ad tabernaculum, nec committant peccatum mortiferum,

23 ſolis filiis Levi mihi in tabernaculo ſervientibus, & portantibus peccata populi.

puli. legitimum ſempiternum erit in generationibus veſtris. [1] Nihil aliud poſſidebunt, [1] *Deut. 18. 1.*

24 decimarum oblatione contenti, quas in uſus eorum & neceſſaria ſeparavi.

25 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

26 Præcipe Levitis, atque denuntia: Cùm acceperitis à filiis Iſraël decimas, quas dedi vobis, primitias earum offerte Domino, id eſt, decimam partẽ decimæ,

27 ut reputetur vobis in oblationem primitivorum, tam de areis quàm de torcularibus:

28 & univerſis quorum accipitis primitias, offerte Domino, & date Aaron ſacerdoti.

29 Omnia quæ offeretis ex decimis, & in donaria Domini ſeparabitis, optima & electa erunt.

30 Diceſque ad eos: Si præclara & meliora quæque obtuleritis ex decimis, reputabitur vobis quaſi de area & torculari dederitis primitias:

31 & comedetis eas in omnibus locis veſtris, tam vos quàm familiæ veſtræ: quia pretium eſt pro miniſterio, quo ſervitis in tabernaculo teſtimonii.

32 Et non peccabitis ſuper hoc, egregia vobis & pinguia reſervantes, ne polluatis oblationes filiorum Iſraël, & moriamini.

C A-

CAPVT XIX.

Ex cinere vaccæ rufæ fiebat aqua expiationis, qua variæ immunditiæ abluebantur: de moriente in tabernaculo, & vase non habente operculum, ac tangente cadaver hominis.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens:

2 Ista est religio victimæ quam constituit Dominus. Præcipe filiis Israël, ut adducant ad te vaccam rufam ætatis integræ, in qua nulla sit macula, nec portaverit jugum:

3 tradetisque eam Eleazaro sacerdoti. [a] qui eductam extra castra, immolabit in conspectu omnium:

[a] Heb. 13. 11.

4 & tingens digitum in sanguine ejus, asperget contra fores tabernaculi septem vicibus,

5 comburetque eam cunctis videntibus, tam pelle & carnibus ejus quàm sanguine & fimo flammæ traditis.

6 Lignum quoque cedrinum, & hyssopum, coccumque bis tinctum sacerdos mittet in flammam, quæ vaccam vorat.

7 Et tunc demum, lotis vestibus & corpore suo, ingredietur in castra, commaculatusque erit usque ad vesperum.

8 Sed & ille qui combusserit eam, lavabit vestimenta sua & corpus, & immundus erit usque ad vesperum.

9 Colliget autem vir mundus cineres vaccæ,

vaccæ, & effundet eos extra castra in loco purissimo, ut sint multitudini filiorum Israël in custodiam, & in aquam aspersionis: quia pro peccato vacca combusta est.

10 Cumque laverit, qui vaccæ portaverat cineres, vestimenta sua, immundus erit usque ad vesperum. Habebunt hoc filii Israël & advenæ, qui habitant inter eos, sanctum jure perpetuo.

11 Qui tetigerit cadaver hominis, & propter hoc septem diebus fuerit immundus:

12 aspergetur ex hac aqua die tertio & septimo, & sic mundabitur. Si die tertio aspersus non fuerit, septimo non poterit emundari.

13 Omnis qui tetigerit humanæ animæ morticinum, & aspersus hac commistione non fuerit, polluet tabernaculum Domini, & peribit ex Israël: quia aqua expiationis non est aspersus, immundus erit, & manebit spurcitia ejus super eum.

14 Ista est lex hominis qui moritur in tabernaculo: Omnes qui ingrediuntur tentorium illius, & universa vasa quæ ibi sunt, polluta erunt septem diebus.

15 Vas, quod non habuerit operculum, nec ligaturam desuper, immundum erit.

16 Si

16 Si quis in agro tetigerit cadaver occisi hominis, aut per se mortui, sive os illius, vel sepulchrum, immundus erit septem diebus.

17 Tollentque de cineribus combustionis atque peccati, & mittent aquas vivas super eos in vas.

18 in quibus cùm homo mundus tinxerit hyssopum, asperget ex eo omne tentorium, & cunctam supellectilem, & homines hujuscemodi contagione pollutos:

19 atque hoc modo mundus lustrabit immundum tertio & septimo die. expiatusque die septimo, lavabit & se & vestimenta sua, & immundus erit usque ad vesperum.

20 Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio Ecclesiæ: quia sanctuarium Domini polluit, & non est aqua lustrationis aspersus.

21 erit hoc præceptum legitimum sempiternum. Ipse quoque qui aspergit aquas, lavabit vestimenta sua. Omnis qui tetigerit aquas expiationis, immundus erit usque ad vesperum.

22 Quidquid tetigerit immundus, immundum faciet: & anima, quæ horum quippiam tetigerit, immunda erit usque ad vesperum.

C A-

CAPVT XX.

Maria moritur : murmuranti populo aqua contradi-ctionis è petra fluit : neganteque transitum Edom, discedunt ad montem Hor ; ubi consecrato in summum sacerdotem Eleazare, moritur Aaron pater ipsius.

1 VEneruntque filii Israël, & omnis multitudo in desertum Sin, mense primo: & mansit populus in Cades. Mortuaque est ibi Maria, & sepulta in eodem loco.

2 Cumque indigeret aqua populus, convenerunt adversum Moysen & Aaron:

3 & versi in seditionem, dixerunt: Vtinam periissemus inter fratres nostros coram Domino.

4 [1] Cur eduxistis Ecclesiam Domini in solitudinem, ut & nos & nostra jumenta moriamur?

[1] Exod. 17. 3.

5 Quare nos fecistis ascendere de Ægypto, & adduxistis in locum istum pessimum, qui seri non potest, qui nec ficum gignit, nec vineas, nec malogranata, insuper & aquam non habet ad bibendum?

6 Ingressusque Moyses & Aaron, dimissa multitudine, tabernaculum fœderis, corruerunt proni in terram, clamaveruntque ad Dominum, atque dixerunt: Domine Deus audi clamorem hujus populi,

populi, & aperi eis thesaurum tuum fontem aquæ vivæ, ut satiati, cesset murmuratio eorum. Et apparuit gloria Domini super eos.

7 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

8 Tolle virgam, & congrega populum, tu & Aaron frater tuus, & loquimini ad petram coram eis, & illa dabit aquas. Cumque eduxeris aquam de petra, bibet omnis multitudo & jumenta ejus.

[1] Exod. 17. 5. 6. Sap. 11. 4.

9 [1] Tulit igitur Moyses virgam, quæ erat in conspectu Domini, sicut præceperat ei,

10 congregata multitudine ante petram, dixitque eis: Audite rebelles & increduli: [2] Num de petra hac vobis aquam poterimus ejicere?

[2] Psal. 77. 15. 20. 1. Cor. 10. 4.

11 Cumque elevasset Moyses manum, percutiens virga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ, ita ut populus biberet & jumenta.

12 Dixitque Dominus ad Moysen & Aaron: [3] Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israël, non introducetis hos populos in Terram, quam dabo eis.

[3] Deut. 1. 37.

13 Hæc est aqua contradictionis, ubi jurgati sunt filii Israël contra Dominum, & sanctificatus est in eis.

14 Misit

14 Misit intereà nuntios Moyses de Cades ad regem Edom, qui dicerent: Hæc mandat frater tuus Israël: Nosti omnem laborem qui apprehendit nos,

15 quo modo descenderint patres nostri in Ægyptum, & habitaverimus ibi multo tempore, afflixerintque nos Ægyptii, & patres nostros:

16 & quo modo clamaverimus ad Dominum, & exaudierit nos, miseritque angelum, qui eduxerit nos de Ægypto. Ecce in urbe Cades, quæ est in extremis finibus tuis, positi,

17 obsecramus ut nobis transire liceat per terram tuam. Non ibimus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dextram nec ad sinistram declinantes, donec transeamus terminos tuos.

18 Cui respondit Edom: Non transibis per me, alioquin armatus occurram tibi.

19 Dixeruntque filii Israël: Per tritam gradiemur viam: & si biberimus aquas tuas nos & pecora nostra, dabimus quod justum est: nulla erit in pretio difficultas, tantùm velociter transeamus.

20 At ille respondit: Non transibis. Statimque egressus est obvius, cum infinita multitudine, & manu forti,

21 nec voluit acquiescere deprecanti, ut concederet transitum per fines suos; quam ob rem divertit ab eo Israël.

• 22 Cumque castra movissent de Cades, venerunt in montem Hor, qui est in finibus terræ Edom:

23 ubi locutus est Dominus ad Moysen:

24 Pergat, inquit, Aaron ad populos suos: non enim intrabit Terram, quam dedi filiis Israël, eò quòd incredulus fuerit ori meo, ad Aquas contradictionis.

[1] Infr. 33.38. Deut. 32.50.

25 [1] Tolle Aaron & filium ejus cum eo, & duces eos in montem Hor.

26 Cumque nudaveris patrem veste sua; indues ea Eleazarum filium ejus: Aaron colligetur, & morietur ibi.

27 Fecit Moyses ut præceperat Dominus: & ascenderunt in montem Hor coram omni multitudine.

28 Cumque Aaron spoliasset vestibus suis, induit eis Eleazarum filium ejus.

29 Illo mortuo in montis supercilio, descendit cum Eleazaro.

30 Omnis autem multitudo videns occubuisse Aaron, flevit super eo triginta diebus per cunctas familias suas.

CAPVT XXI.

Vincitur ab Israël rex Chananæus : serpentes in populum ob itineris tædium murmurantem immittuntur, quorum morsibus erectus serpens æneus medetur : Sehon & Og reges vincuntur.

1 QVod cùm audisset Chananæus rex Arad, qui habitabat ad meridiem, venisse scilicet Israël per exploratorum viam, pugnavit contra illum, & victor existens, duxit ex eo prædam.

2 At Israël voto se Domino obligans ait: Si tradideris populum istum in manu mea, delebo urbes ejus.

3 Exaudivitque Dominus preces Israël, & tradidit Chananæum, quem ille interfecit subversis urbibus ejus: & vocavit nomen loci illius Horma, id est, anathema.

4 Profecti sunt autem & de monte Hor, per viam quæ ducit ad Mare rubrum, ut circumirent terram Edom. Et tædere cœpit populum itineris ac laboris:

5 locutusque contra Deum & Moysen, ait: Cur eduxisti nos de Ægypto, ut moreremur in solitudine? Deest panis, non sunt aquæ: anima nostra jam nauseat super cibo isto levissimo.

6 [1] Quamobrem misit Dominus in

[1] Iudit. 8.25. Sap. 16.5. 1. Cor. 10.9.

populum ignitos ſerpentes, ad quorum plagas & mortes plurimorum,

7 venerunt ad Moyſen, atque dixerunt: Peccavimus, quia locuti ſumus contra Dominum & te: ora ut tollat à nobis ſerpentes. Oravitque Moyſes pro populo,

8 & locutus eſt Dominus ad eum: Fac ſerpentem æneum, & pone eum pro ſigno: qui percuſſus aſpexerit eum, vivet.

[1] Ioan. 3.14.

9 [1] Fecit ergo Moyſes SERPENTEM ÆNEUM, & poſuit eum pro ſigno: quem cùm percuſſi aſpicerent, ſanabantur.

10 Profectique filii Iſraël caſtrametati ſunt in Oboth.

11 Vnde egreſſi fixere tentoria in Ieabarim, in ſolitudine, quæ reſpicit Moab contra orientalem plagam.

12 Et inde moventes, venerunt ad Torrentem Zared.

[2] Iud. 11.18.

13 Quem relinquentes caſtrametati ſunt contra Arnon, quæ eſt in deſerto, & prominet in finibus Amorrhæi. [2] ſiquidem Arnon terminus eſt Moab, dividens Moabitas & Amorrhæos.

14 Vnde dicitur in libro bellorum Domini: Sicut fecit in Mari rubro, ſic faciet in torrentibus Arnon.

15 Scopuli torrentium inclinati ſunt, ut

ut requiescerent in Ar, & recumberent in finibus Moabitarum.

16 Ex eo loco apparuit puteus, super quo locutus est Dominus ad Moysen: Congrega populum, & dabo ei aquam.

17 Tunc cecinit Israël carmen istud: Ascendat puteus. Concinebant:

18 Puteus, quem foderunt principes, & paraverunt duces multitudinis in datore legis, & in baculis suis. De solitudine, Matthana.

19 De Matthana in Nahaliel: de Nahaliel in Bamoth.

20 De Bamoth, vallis est in regione Moab, in vertice Phasga, quod respicit contra desertum.

21 [1] Misit autem Israël nuntios ad Sehon regem Amorrhæorum, dicens:

22 Obsecro ut transire mihi liceat per terram tuam: non declinabimus in agros & vineas, non bibemus aquas ex puteis, via regia gradiemur, donec transeamus terminos tuos.

23 Qui concedere noluit ut transiret Israël per fines suos: quin potiùs exercitu congregato, egressus est obviàm in desertum, & venit in Iasa, pugnavitque contra eum.

24 [2] A quo percussus est in ore gladii, & possessa est terra ejus ab Arnon usque

[1] *Deut.* 2.26. *Iudic.* 11.19.

[2] *Psal.* 134. 11. *Amos* 2.9.

que Ieboc, & filios Ammon: quia forti præsidio tenebantur termini Ammonitarum.

25 Tulit ergo Israël omnes civitates ejus, & habitavit in urbibus Amorrhæi, in Hesebon scilicet, & viculis ejus.

26 Vrbs Hesebon fuit Sehon regis Amorrhæi, qui pugnavit contra regem Moab: & tulit omnem terram, quæ ditionis illius fuerat, usque Arnon.

27 Idcircò dicitur in Proverbio: Venite in Hesebon, ædificetur, & construatur civitas Sehon:

28 Ignis egressus est de Hesebon, flamma de oppido Sehon, & devoravit Ar Moabitarum, & habitatores excelsorum Arnon.

29 [a] Væ tibi Moab, peristi popule Chamos. Dedit filios ejus in fugam, & filias in captivitatem, regi Amorrhæorum Sehon.

[a] Iudi. 11.24. 3.Reg. 11.7.

30 Iugum ipsorum disperiit ab Hesebon usque Dibon, lassi pervenerunt in Nophe, & usque Medaba.

31 Habitavit itaque Israël in Terra Amorrhæi.

32 Misitque Moyses qui explorarent Iazer: cujus ceperunt viculos, & possederunt habitatores.

33 [b] Verteruntque se, & ascenderunt per viam Basan, & occurrit eis Og rex Basan

[b] Deut. 3.3. 29.7.

Basan cum omni populo suo, pugnaturus in Edrai.

34 Dixitque Dominus ad Moysen: Ne timeas eum, quia in manu tua tradidi illum, & omnem populum, ac terram ejus: faciesque illi sicut fecisti Sehon regi Amorrhæorum habitatori Hesebon.

35 Percusserunt igitur & hunc cum filiis suis, universumque populum ejus usque ad internecionem, & possederunt terram illius.

CAPUT XXII.

Bis vocatur Balaam à rege Balac, ut Israëlitis malediceret; quem Angelus asina loquente corripit.

1 PRofectique castrametati sunt in campestribus Moab, ubi trans Iordanem Iericho sita est.

2 Videns autem Balac filius Sephor omnia quæ fecerat Israël Amorrhæo,

3 & quòd pertimuissent eum Moabitæ, & impetum ejus ferre non possent,

4 dixit ad majores natu Madian: Ita delebit hic populus omnes, qui in nostris finibus commorantur, quo modo solet bos herbas usque ad radices carpere. Ipse erat eo tempore rex in Moab.

5 Misit ergo nuntios ad Balaam *Ios. 24. 9.* filium

filium Beor ariolum, qui habitabat super flumen terræ filiorum Ammon, ut vocarent eum, & dicerent: Ecce egressus est populus ex Ægypto, qui operuit superficiem terræ, sedens contra me.

6 Veni igitur, & maledic populo huic, quia fortior me est: si quo modo possim percutere & ejicere eum de terra mea. novi enim quòd benedictus sit cui benedixeris, & maledictus in quem maledicta congesseris.

7 Perrexeruntque seniores Moab, & majores natu Madian, habentes divinationis pretium in manibus. Cumque venissent ad Balaam, & narrassent ei omnia verba Balac:

8 ille respondit: Manete hìc nocte, & respondebo quidquid mihi dixerit Dominus. Manentibus illis apud Balaam, venit Deus, & ait ad eum:

9 Quid sibi volunt homines isti apud te?

10 Respondit: Balac filius Sephor rex Moabitarum misit ad me,

11 dicens: Ecce populus qui egressus est de Ægypto, operuit superficiem terræ: veni, & maledic ei, si quo modo possim pugnans abigere eum.

12 Dixitque Deus ad Balaam: Noli ire cum eis, neque maledicas populo: quia benedictus est.

13 Qui

13 Qui manè consurgens dixit ad principes : Ite in terram vestram, quia prohibuit me Dominus venire vobiscum.

14 Reversi principes dixerunt ad Balac : Noluit Balaam venire nobiscum.

15 Rursum ille multò plures & nobiliores quàm antè miserat, misit.

16 Qui cùm venissent ad Balaam, dixerunt : Sic dicit Balac filius Sephor : Ne cuncteris venire ad me :

17. paratus sum honorare te, & quidquid volueris dabo tibi : veni, & maledic populo isti.

18 Respondit Balaam : [1] Si dederit mihi Balac plenam domum suam argenti & auri, non potero immutare verbum Domini Dei mei, ut vel plus, vel minus loquar.

[1] *Infr.* 24. 13.

19 Obsecro ut hîc maneatis etiam hac nocte, & scire queam quid mihi rursum respondeat Dominus.

20 Venit ergo Deus ad Balaam nocte, & ait ei : Si vocare te venerunt homines isti, surge, & vade cum eis : ita dumtaxat, ut quod tibi præcepero, facias.

21 Surrexit Balaam manè, & strata asina sua profectus est cum eis.

22 [2] Et iratus est Deus. Stetitque angelus Domini in via contra Balaam,

[2] 2. *Pe.* 2. 15.

 qui

qui insidebat asinæ, & duos pueros habebat secum.

23 Cernens asina angelum stantem in via, evaginato gladio, avertit se de itinere, & ibat per agrum. Quam cùm verberaret Balaam, & vellet ad semitam reducere,

24 stetit angelus in angustiis duarum maceriarum, quibus vineæ cingebantur.

25 Quem videns asina, junxit se parieti, & attrivit sedentis pedem. At ille iterum verberabat eam:

26 & nihilominus angelus ad locum angustum transiens, ubi nec ad dexteram nec ad sinistram poterat deviare, obvius stetit.

27 Cumque vidisset asina stantem angelum, concidit sub pedibus sedentis. qui iratus, vehementiùs cædebat fuste latera ejus.

28 Aperuitque Dominus os asinæ, & locuta est: Quid feci tibi? cur percutis me? ecce jam tertiò?

29 Respondit Balaam: Quia commeruisti, & illusisti mihi: utinam haberem gladium, ut te percuterem.

30 Dixit asina: Nonne animal tuum sum, cui semper sedere consuevisti usque in præsentem diem? dic quid simile umquam fecerim tibi. At ille ait: Numquam.

31 Protinus aperuit Dominus oculos Balaam, & vidit angelum ſtantem in via evaginato gladio, adoravitque eum pronus in terram.

32 Cui angelus : Cur, inquit, tertiò verberas aſinam tuam ? Ego veni ut adverſarer tibi, quia perverſa eſt via tua, mihique contraria :

33 & niſi aſina declinaſſet de via, dans locum reſiſtenti, te occidiſſem, & illa viveret.

34 Dixit Balaam : Peccavi, neſciens quòd tu ſtares contra me: & nunc ſi diſplicet tibi ut vadam, revertar.

35 Ait angelus : Vade cum iſtis, & cave ne aliud quàm præcepero tibi loquaris. Ivit igitur cum principibus.

36 Quod cùm audiſſet Balac, egreſſus eſt in occurſum ejus, in oppido Moabitarum, quod ſitum eſt in extremis finibus Arnon.

37 Dixitque ad Balaam : Miſi nuntios ut vocarem te, cur non ſtatim veniſti ad me? an quia mercedem adventui tuo reddere nequeo ?

38 Cui ille reſpondit : Ecce adſum : numquid loqui potero aliud, niſi quod Deus poſuerit in ore meo ?

39 Perrexerunt ergo ſimul, & venerunt in urbem, quæ in extremis regni ejus finibus erat.

 40 Cum-

40 Cumque occidisset Balac boves & oves, misit ad Balaam, & principes qui cum eo erant, munera.

41 Manè autem facto, duxit eum ad excelsa Baal, & intuitus est extremam partem populi.

CAPUT XXIII.

Balaam loco maledictionis benedicit semel ac iterùm populo Israël, multa de illo vaticinatus.

1 DIxitque Balaam ad Balac: Ædifica mihi hîc septem aras, & para totidem vitulos, ejusdemque numeri arietes.

2 Cumque fecisset juxta sermonem Balaam, imposuerunt simul vitulum & arietem super aram.

3 Dixitque Balaam ad Balac: Sta paulisper juxta holocaustum tuum, donec vadam, si fortè occurrat mihi Dominus, & quodcumque imperaverit, loquar tibi.

4 Cumque abiisset velociter, occurrit illi Deus. Locutusque ad eum Balaam: Septem, inquit, aras erexi, & imposui vitulum & arietem desuper.

5 Dominus autem posuit verbum in ore ejus, & ait: revertere ad Balac, & hæc loquêris.

6 Reversus invenit stantem Balac juxta holocaustum suum, & omnes principes Moabitarum:

7 assum-

7 assumptaque parabola sua, dixit; De Aram adduxit me Balac rex Moabitarum, de montibus Orientis: Veni, inquit, & maledic Iacob: propera, & detestare Israël.

8 Quo modo maledicam, cui non maledixit Deus? Qua ratione detester, quem Dominus non detestatur?

9 De summis silicibus videbo eum, & de collibus considerabo illum. Populus solus habitabit, & inter gentes non reputabitur.

10 Quis dinumerare possit pulverem Iacob, & nosse numerum stirpis Israël? Moriatur anima mea morte justorum, & fiant novissima mea horum similia.

11 Dixitque Balac ad Balaam: Quid est hoc quod agis? Vt malediceres inimicis meis vocavi te: & tu econtrariò benedicis eis.

12 Cui ille respondit: Num aliud possum loqui, nisi quod jusserit Dominus?

13 Dixit ergo Balac: Veni mecum in alterum locum unde partem Israël videas, & totum videre non possis, inde maledicito ei.

14 Cumque duxisset eum in locum sublimem, super verticem montis Phasga, ædificavit Balaam septem aras, & impositis supra vitulo atque ariete,

15 dixit ad Balac: Sta hîc juxta holo-

caustum tuum, donec ego obvius pergam.

16 Cui cùm Dominus occurrisset, posuissetque verbum in ore ejus, ait: Revertere ad Balac, & hæc loquêris ei.

17 Reversus invenit eum stantem juxta holocaustum suum, & principes Moabitarum cum eo. Ad quem Balac: Quid, inquit, locutus est Dominus?

18 At ille assumpta parabola sua, ait: Sta Balac, & ausculta, audi fili Sephor:

19 Non est Deus quasi homo, ut mentiatur: nec ut filius hominis, ut mutetur. Dixit ergo, & non faciet? locutus est, & non implebit?

20 Ad benedicendum adductus sum, benedictionem prohibere non valeo.

21 Non est idolum in Iacob, nec videtur simulachrum in Israël. Dominus Deus ejus cum eo est, & clangor victoriæ regis in illo.

22 [a] Deus eduxit illum de Ægypto, cujus fortitudo similis est rhinocerotis.

[a] Inf. 24. 8.

23 Non est augurium in Iacob, nec divinatio in Israël. Temporibus suis dicetur Iacob & Israëli quid operatus sit Deus.

24 Ecce populus ut leæna consurget, & quasi leo erigetur: non accubabit donec devoret prædam, & occisorum sanguinem bibat.

25 Dixit-

25 Dixitque Balac ad Balaam : Nec maledicas ei, nec benedicas.

26 Et ille ait : Nonne dixi tibi, quòd quidquid mihi Deus imperaret, hoc facerem ?

27 Et ait Balac ad eum : Veni, & ducam te ad alium locum : si fortè placeat Deo ut inde maledicas eis.

28 Cumque duxisset eum super verticem montis Phogor, qui respicit solitudinem,

29 dixit ei Balaam : Ædifica mihi hîc septem aras, & para totidem vitulos, ejusdemque numeri arietes.

30 Fecit Balac ut Balaam dixerat : imposuitque vitulos & arietes per singulas aras.

CAPVT XXIV.

Balaam tertiò benedicit, & prospera vaticinatur de Israël, & de Christo: item de Amalecitis, Cinæis, & Romanis.

1 CVmque vidisset Balaam quòd placeret Domino ut benediceret Israëli, nequaquam abiit ut antè perrexerat, ut augurium quæreret : sed dirigens contra desertum vultum suum,

2 & elevans oculos, vidit Israël in tentoriis commorantem per tribus suas : & irruente in se spiritu Dei,

3 assumpta parabola, ait: Dixit Balaam filius Beor : dixit homo, cujus obturatus est oculus :

4 dixit auditor ſermonum Dei, qui viſionem Omnipotentis intuitus eſt, qui cadit, & ſic aperiuntur oculi ejus:

5 Quàm pulchra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Iſraël!

6 ut valles nemoroſæ, ut horti juxta fluvios irrigui, ut tabernacula quæ fixit Dominus, quaſi cedri prope aquas.

7 Fluet aqua de ſitula ejus, & ſemen illius erit in aquas multas. Tolletur propter Agag, rex ejus, & auferetur regnum illius.

8 Deus eduxit illum de Ægypto, [1] cujus fortitudo ſimilis eſt rhinocerotis. Devorabunt gentes hoſtes illius, oſſaque eorum confringent, & perforabunt ſagittis.

[1] Sup. 23.22.

9 Accubans dormivit ut leo, & quaſi leæna, quam ſuſcitare nullus audebit. Qui benedixerit tibi, erit & ipſe benedictus: qui maledixerit, in maledictione reputabitur.

10 Iratuſque Balac contra Balaam, comploſis manibus ait: Ad maledicendum inimicis meis vocavi te, quibus econtrariò tertiò benedixiſti:

11 revertere ad locum tuum. Decreveram quidem magnificè honorare te, ſed Dominus privavit te honore diſpoſito.

12 Reſpondit Balaam ad Balac: Nonne

ne nuntiis tuis, quos misisti ad me, dixi :

13 [1] Si dederit mihi Balac plenam domum suam argenti & auri, non potero præterire sermonem Domini Dei mei, ut vel boni quid vel mali proferam ex corde meo : sed quidquid Dominus dixerit, hoc loquar ?

[1] Sup. 22. 18.

14 Verumtamen pergens ad populum meum, dabo consilium, quid populus tuus populo huic faciat extremo tempore.

15 Sumpta igitur parabola, rursum ait: Dixit Balaam filius Beor : dixit homo, cujus obturatus est oculus :

16 dixit auditor sermonum Dei, qui novit doctrinam Altissimi, & visiones Omnipotentis videt, qui cadens apertos habet oculos :

17 Videbo eum, sed non modò: intuebor illum, sed non propè. [2] ORIETVR STELLA ex Iacob, & consurget virga de Israël : & percutiet duces Moab, vastabitque omnes filios Seth.

[2] Matt. 2. 2.

18 Et erit Idumæa possessio ejus : hereditas Seir cedet inimicis suis : Israël verò fortiter aget.

19 De Iacob erit qui dominetur, & perdat reliquias civitatis.

20 Cumque vidisset Amalec, assumens parabolam, ait : Principium Gentium Amalec, cujus extrema perdentur.

21 Vidit

21 Vidit quoque Cinæum : & assumpta parabola, ait : Robustum quidem est habitaculum tuum : sed si in petra posueris nidum tuum,

22 & fueris electus de stirpe Cin, quamdiu poteris permanere? Assur enim capiet te.

23 Assumptaque parabola iterùm locutus est : Heu, quis victurus est, quando ista faciet Deus?

[1] Dan. 11. 30.

24 [1] Venient in trieribus de Italia, superabunt Assyrios, vastabuntque Hebræos, & ad extremum etiam ipsi peribunt.

25 Surrexitque Balaam, & reversus est in locum suum : Balac quoque via, qua venerat, rediit.

CAPVT XXV.

Ob fornicationem Israël cum Madianitis jubet Deus principes suspendi, ipsique Phinees dat perpetuum sacerdotium, eò quòd divino zelo Zambri & Cozbi pugione confodisset.

1 MOrabatur autem eo tempore Israël in Settim, & fornicatus est populus cum filiabus Moab,

2 quæ vocaverunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt & adoraverunt deos earum.

[a] Iof. 22. 17.

3 [a] Initiatusque est Israël Beelphegor : & iratus Dominus,

[b] Deut. 4. 3.

4 ait ad Moysen : Tolle cunctos prin-

principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis: ut avertatur furor meus ab Israël.

5 Dixitque Moyses ad Iudices Israël: [1] Occidat unusquisque proximos suos, qui initiati sunt Beelphegor.

6 Et ecce unus de filiis Israël intravit coram fratribus suis ad scortum Madianitidem, vidente Moyse, & omni turba filiorum Israël, qui flebant ante fores tabernaculi.

7 [2] Quod cùm vidisset Phinees filius Eleazari filii Aaron sacerdotis, surrexit de medio multitudinis, & arrepto pugione,

8 ingressus est post virum Israëlitem in lupanar, & perfodit ambos simul, virum scilicet & mulierem, in locis genitalibus. Cessavitque plaga à filiis Israël:

9 & occisi sunt vigintiquatuor millia hominum.

10 Dixitque Dominus ad Moysen:

11 Phinees filius Eleazari filii Aaron sacerdotis avertit iram meam à filiis Israël: quia zelo meo commotus est contra eos, ut non ipse delerem filios Israël in zelo meo.

12 idcircò loquere ad eum: [3] Ecce do ei pacem fœderis mei,

13 & erit tam ipsi quàm semini ejus pactum sacerdotii sempiternum, quia zela-

[1] Exod. 32.27.

[2] Psal. 105. 30. 1. Mac. 2. 26. 1. Cor. 10. 8.

[3] Eccli. 45. 30. 1. Mac. 2. 54.

zelatus eſt pro Deo ſuo, & expiavit ſcelus filiorum Iſraël.

14 Erat autem nomen viri Iſraëlitæ, qui occiſus eſt cum Madianitide, Zambri filius Salu, dux de cognatione & tribu Simeonis.

15 Porrò mulier Madianitis, quæ pariter interfecta eſt, vocabatur Cozbi, filia Sur principis nobiliſſimi Madianitarum.

16 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

[1] Inf. 31. 2. 17 [1] Hoſtes vos ſentiant Madianitæ, & percutite eos:

18 quia & ipſi hoſtiliter egerunt contra vos, & decepêre inſidiis per idolum Phogor, & Cozbi filiam ducis Madian ſororem ſuam, quæ percuſſa eſt in die plagæ pro ſacrilegio Phogor.

CAPVT XXVI.

Numerantur Iſraëlitæ per ſingulas tribus, qui bello apti, ſunt Terram promiſſionis ingreſſuri.

1 POſtquam noxiorum ſanguis effuſus eſt, dixit Dominus ad Moyſen & Eleazarum filium Aaron ſacerdotem:

[a] Sup. 1. 2. 3. 2 [a] Numerate omnem ſummam filiorum Iſraël à viginti annis & ſuprà, per domos & cognationes ſuas, cunctos qui poſſunt ad bella procedere.

3 Lo-

3 Locuti sunt itaque Moyses & Eliazar sacerdos in campestribus Moab super Iordanem contra Ierichó, ad eos qui erant

4 à viginti annis & suprà, sicut Dominus imperaverat, quorum iste est numerus:

5 Ruben primogenitus Israël. [a] hujus filius, Henoch, à quo familia Henochitarum: & Phallu, à quo familia Phalluitarum:

6 & Hesron, à quo familia Hesronitarum: & Charmi, à quo familia Charmitarum.

7 hæ sunt familiæ de stirpe Ruben: quarum numerus inventus est, quadraginta tria millia & septingenti triginta.

8 Filius Phallu, Eliab.

9 hujus filii, Namuel & Dathan & Abiron. isti sunt Dathan & Abiron principes populi, [b] qui surrexerunt contra Moysen & Aaron in seditione Core, quando adversus Dominum rebellaverunt:

10 & aperiens terra os suum devoravit Core, morientibus plurimis, quando combussit ignis ducentos quinquaginta viros. Et factum est grande miraculum,

11 ut, Core pereunte, filii illius non perirent.

[a] Gen. 46. 9. Exod. 6. 14. 1. Paral. 5. 3.

[b] Sup. 16. 1.

12 Filii

12 Filii Simeon per cognationes ſuas: Namuel, ab hoc familia Namuelitarum: Iamin, ab hoc familia Iaminitarum: Iachin, ab hoc familia Iachinitarum:

13 Zare, ab hoc familia Zareitarum: Saul, ab hoc familia Saulitarum.

14 hæ ſunt familiæ de ſtirpe Simeon, quarum omnis numerus fuit, viginti duo millia ducenti.

15 Filii Gad per cognationes ſuas: Sephon, ab hoc familia Sephonitarum: Aggi, ab hoc familia Aggitarum: Suni, ab hoc familia Sunitarum:

16 Ozni, ab hoc familia Oznitarum: Her, ab hoc familia Heritarum:

17 Arod, ab hoc familia Aroditarum: Ariel, ab hoc familia Arielitarum.

18 iſtæ ſunt familiæ Gad, quarum omnis numerus fuit, quadraginta millia quingenti.

[a] Gen. 38. 3. 4.

19 [a] Filii Iuda, Her & Onan, qui ambo mortui ſunt in Terra Chanaan.

20 Fueruntque filii Iuda, per cognationes ſuas: Sela, à quo familia Selaitarum: Phares, à quo familia Phareſitarum: Zare, à quo familia Zareitarum.

21 Porrò filii Phares: Heſron, à quo familia Heſronitarum: & Hamul, à quo familia Hamulitarum.

22 Iſtæ ſunt familiæ Iuda, quarum omnis

nis numerus fuit, septuaginta sex millia quingenti.

23 Filii Issachar, per cognationes suas: Thola, à quo familia Tholaitarum: Phua, à quo familia Phuaitarum:

24 Iasub, à quo familia Iasubitarum: Semran, à quo familia Semranitarum.

25 hæ sunt cognationes Issachar, quarum numerus fuit, sexaginta quatuor millia trecenti.

26 Filii Zabulon per cognationes suas: Sared, à quo familia Sareditarum: Elon, à quo familia Elonitarum: Ialel, à quo familia Ialelitarum.

27 hæ sunt cognationes Zabulon, quarum numerus fuit, sexaginta millia quingenti.

28 Filii Ioseph per cognationes suas, Manasse & Ephraim.

29 De Manasse ortus est Machir, à quo familia Machiritarum. [1] Machir genuit Galaad, à quo familia Galaaditarum.

[1] *Iof.* 17. 1.

30 Galaad habuit filios: Iezer, à quo familia Iezeritarum: & Helec, à quo familia Helecitarum:

31 & Asriel, à quo familia Asrielitarum: & Sechem, à quo familia Sechemitarum:

32 & Semida, à quo familia Semidaitarum: [2] & Hepher, à quo familia Hepheritarum.

[2] *Inf.* 27. 1.

33 Fuit

33 Fuit autem Hepher pater Salphaad, qui filios non habebat, sed tantùm filias, quarum ista sunt nomina: [a] Maala, & Noa, & Hegla, & Melcha, & Thersa.

[a] Inf. 27. 1.

34 hæ sunt familiæ Manasse, & numerus earum, quinquaginta duo millia septingenti.

35 Filii autem Ephraim per cognationes suas, fuerunt hi: Suthala, à quo familia Suthalaitarum: Becher, à quo familia Becheritarum: Thehen, à quo familia Thehenitarum.

36 porrò filius Suthala fuit Heran, à quo familia Heranitarum.

37 hæ sunt cognationes filiorum Ephraim, quarum numerus fuit, triginta duo millia quingenti.

38 Isti sunt filii Ioseph per familias suas. Filii Benjamin in cognationibus suis: Bela, à quo familia Belaitarum: Asbel, à quo familia Asbelitarum: Ahiram, à quo familia Ahiramitarum:

39 Supham, à quo familia Suphamitarum: Hupham, à quo familia Huphamitarum.

40 Filii Bela: Hered, & Noeman. De Hered, familia Hereditarum: de Noeman, familia Noemanitarum.

41 hi sunt filii Benjamin per cognationes suas, quorum numerus fuit, quadra-

draginta quinque millia sexcenti.

42 Filii Dan per cognationes suas: Suham, à quo familia Suhamitarum. hæ sunt cognationes Dan per familias suas.

43 omnes fuere Suhamitæ, quorum numerus erat, sexaginta quatuor millia quadringenti.

44 Filii Aser per cognationes suas: Iemna, à quo familia Iemnaitarum: Iessui, à quo familia Iessuitarum: Brie, à quo familia Brieitarum.

45 Filii Brie: Heber, à quo familia Heberitarum: & Melchiel, à quo familia Melchielitarum.

46 Nomen autem filiæ Aser, fuit Sara.

47 hæ cognationes filiorum Aser, & numerus eorum, quinquaginta tria millia quadringenti.

48 Filii Nephthali per cognationes suas: Iesiel, à quo familia Iesielitarum: Guni, à quo familia Gunitarum:

49 Ieser, à quo familia Ieseritarum: Sellem, à quo familia Sellemitarum.

50 hæ sunt cognationes filiorum Nephthali per familias suas: quorum numerus, quadraginta quinque millia quadringenti.

51 Ista est summa filiorum Israël, qui recensiti sunt, sexcenta millia, & mille septingenti triginta.

52 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens :

53 Iſtis dividetur terra juxta numerum vocabulorum in poſſeſſiones ſuas.

54 Pluribus majorem partem dabis, & paucioribus minorem : ſingulis, ſicut nunc recenſiti ſunt, & tradetur poſſeſſio :

55 ita dumtaxat ut ſors Terram tribubus dividat & familiis.

56 Quidquid ſorte contigerit, hoc vel plures accipiant, vel pauciores.

[1] Exod. 6.16.

57 [1] Hic quoque eſt numerus filiorum Levi per familias ſuas : Gerſon, à quo familia Gerſonitarum : Caath, à quo familia Caathitarum: Merari, à quo familia Meraritarum.

58 hæ ſunt familiæ Levi: Familia Lobni, familia Hebroni, familia Moholi, familia Muſi, familia Core. At verò Caath genuit Amram :

59 qui habuit uxorem Iochabed filiam Levi, quæ nata eſt ei in Ægypto. hæc genuit Amram viro ſuo filios, Aaron & Moyſen, & Mariam ſororem eorum.

60 De Aaron orti ſunt Nadab & Abiu, & Eleazar & Ithamar :

[2] Levi. 10.1. Sup. 3.4. 1. Par. 24.2.

61 [2] quorum Nadab & Abiu mortui ſunt, cùm obtuliſſent ignem alienum coram Domino.

62 Fue-

62 Fueruntque omnes qui numerati ſunt, viginti tria millia generis maſculini, ab uno menſe & ſupra: quia non ſunt recenſiti inter filios Iſraël, nec eis cum ceteris data poſſeſſio eſt.

63 Hic eſt numerus filiorum Iſraël, qui deſcripti ſunt à Moyſe & Eleazaro ſacerdote, in campeſtribus Moab ſupra Iordanem contra Iericho.

64 [1] inter quos, nullus fuit eorum qui antè numerati ſunt à Moyſe & Aaron in deſerto Sinai.

[1] 1. Cor. 10. 5.

65 [2] Prædixerat enim Dominus, quòd omnes morerentur in ſolitudine. Nulluſque remanſit ex eis, niſi Caleb filius Iephone, & Ioſue filius Nun.

[2] Sup. 14. 23. 24.

CAPVT XXVII.

Filiæ Salphaad patri ſuccedunt in hereditatem: dicitque Dominus Moyſen moriturum, ubi ex monte Terram promiſſionis conſpexerit.

1 ACceſſerunt [3] autem filiæ Salphaad, filii Hepher, filii Galaad, filii Machir, filii Manaſſe, qui fuit filius Ioſeph: quarum ſunt nomina, Maala, & Noa, & Hegla, & Melcha, & Therſa.

[3] Sup. 26. 32. 33. Inf. 36. 1. Ioſ. 17. 1.

2 Steteruntque coram Moyſe & Eleazaro ſacerdote, & cunctis principibus populi, ad oſtium tabernaculi fœderis, atque dixerunt:

3 Pater noſter mortuus eſt in deſer-

to, nec fuit in ſeditione, quæ [1] concitata eſt contra Dominum ſub Core, ſed in peccato ſuo mortuus eſt: hic non habuit mares filios. [4] Cur tollitur nomen illius de familia ſua, quia non habuit filium? Date nobis poſſeſſionem inter cognatos patris noſtri.

[1] Sup. 16.1.

4 Retulitque Moyſes cauſam earum ad judicium Domini.

5 Qui dixit ad eum:

6 Iuſtam rem poſtulant filiæ Salphaad: da eis poſſeſſionem inter cognatos patris ſui, & ei in hereditatem ſuccedant.

7 Ad filios autem Iſraël loquêris hæc:

8 Homo cùm mortuus fuerit abſque filio, ad filiam ejus tranſibit hereditas.

9 ſi filiam non habuerit, habebit ſucceſſores fratres ſuos.

10 quòd ſi & fratres non fuerint, dabitis hereditatem fratribus patris ejus.

11 ſin autem nec patruos habuerit, dabitur hereditas his qui ei proximi ſunt. eritque hoc filiis Iſraël ſanctum lege perpetua, ſicut præcepit Dominus Moyſi.

12 Dixit quoque Dominus ad Moyſen: [2] Aſcende in montem iſtum Abarim,

[2] Deut. 32.49.

rim, & contemplare inde Terram, quam daturus ſum filiis Iſraël.

13 cumque videris eam, ibis & tu ad populum tuum, ſicut ivit frater tuus Aaron:

14 [1] quia offendiſtis me in deſerto Sin in contradictione multitudinis, nec ſanctificare me voluiſtis coram ea ſuper aquas. hæ ſunt aquæ contradictionis in Cades deſerti Sin.

[1] *Sup.* 20.12. *Deut.* 32.51.

15 Cui reſpondit Moyſes:

16 Provideat Dominus Deus ſpirituum omnis carnis, hominem, qui ſit ſuper multitudinem hanc:

17 & poſſit exire & intrare ante eos, & educere eos vel introducere: ne ſit populus Domini ſicut oves abſque paſtore.

18 Dixitque Dominus ad eum: [2] Tolle Ioſue filium Nun, virum in quo eſt Spiritus, & pone manum tuam ſuper eum.

[2] *Deut.* 3.21.

19 Qui ſtabit coram Eleazaro ſacerdote & omni multitudine:

20 & dabis ei præcepta cunctis videntibus, & partem gloriæ tuæ, ut audiat eum omnis ſynagoga filiorum Iſraël.

21 Pro hoc, ſi quid agendum erit, Eleazar ſacerdos conſulet Dominum. Ad verbum ejus egredietur & ingre-

dietur ipse, & omnes filii Israël cum eo, & cetera multitudo.

22 Fecit Moyses ut præceperat Dominus. Cumque tulisset Iosue, statuit eum coram Eleazaro sacerdote & omni frequentia populi.

23 Et impositis capiti ejus manibus, cuncta replicavit quæ mandaverat Dominus.

CAPVT XXVIII.

Sacrificia quotidiana & diei septimi ac calendarum, & de duabus solemnitatibus Azymorum & Hebdomadarum.

1 Dixit quoque Dominus ad Moysen:

2 Præcipe filiis Israël, & dices ad eos: Oblationem meam & panes, & incensum odoris suavissimi offerte per tempora sua.

3 Hæc sunt sacrificia quæ offerre debetis: [a] Agnos anniculos immaculatos duos quotidie in holocaustum sempiternum:

[a] Exod. 29.38.

4 unum offeretis manè, & alterum ad vesperum:

5 decimam partem ephi similæ, quæ conspersa sit oleo purissimo, & habeat quartam partem hin.

6 holocaustum juge est quod obtulistis in monte Sinai in odorem suavissimum incensi Domini.

7 &

7 & libabitis vini quartam partem hin per agnos singulos in Sanctuario Domini.

8 Alterumque agnum similiter offeretis ad vesperam, juxta omnem ritum sacrificii matutini, & libamentorum ejus, oblationem suavissimi odoris Domino.

9 [1] Die autem sabbati offeretis duos agnos anniculos immaculatos, & duas decimas similæ oleo conspersæ in sacrificio, & liba

[1] Mat. 12. 5.

10 quæ ritè funduntur per singula sabbata in holocaustum sempiternum.

11 In calendis autem offeretis holocaustum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos septem immaculatos,

12 & tres decimas similæ oleo conspersæ in sacrificio per singulos vitulos: & duas decimas similæ oleo conspersæ per singulos arietes:

13 & decimam decimæ similæ ex oleo in sacrificio per agnos singulos. holocaustum suavissimi odoris atque incensi est Domino.

14 Libamenta autem vini, quæ per singulas fundenda sunt victimas, ista erunt: media pars hin per singulos vitulos, tertia per arietem, quarta per agnum. hoc erit holocaustum per

omnes menses, qui sibi anno vertente succedunt.

15 Hircus quoque offeretur Domino pro peccatis in holocaustum sempiternum cum libamentis suis.

[a] Exod. 12.18. Levit. 23.5.

16 [a] Mense autem primo, quartadecima die mensis, Phase Domini erit,

17 & quintadecima die solemnitas: septem diebus vescentur azymis.

18 Quarum dies prima venerabilis & sancta erit: omne opus servile non facietis in ea.

19 Offeretisque incensum holocaustum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem:

20 & sacrificia singulorum ex simila quæ conspersa sit oleo, tres decimas per singulos vitulos, & duas decimas per arietem,

21 & decimam decimæ per agnos singulos: id est, per septem agnos.

22 Et hircum pro peccato unum, ut expietur pro vobis,

23 præter holocaustum matutinum quod semper offeretis.

24 Ita facietis per singulos dies septem dierum in fomitem ignis, & in odorem suavissimum Domino, qui surget de holocausto, & de libationibus singulorum.

25 Dies

25 Dies quoque ſeptimus celeberrimus & ſanctus erit vobis : omne opus ſervile non facietis in eo.

26 Dies etiam primitivorum, quando offeretis novas fruges Domino, expletis hebdomadibus, venerabilis & ſancta erit: omne opus ſervile non facietis in ea.

27 Offeretiſque holocauſtum in odorem ſuaviſſimum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, & agnos anniculos immaculatos ſeptem:

28 atque in ſacrificiis eorum, ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas per ſingulos vitulos, per arietes duas,

29 per agnos decimam decimæ, qui ſimul ſunt agni ſeptem. hircum quoque

30 qui mactatur pro expiatione: præter holocauſtum ſempiternum & liba ejus.

31 Immaculata offeretis omnia cum libationibus ſuis.

CAPVT XXIX.

Solemnitates menſis ſeptimi, & quid in eis offerendum ſit: nempe ſolemnitas tubarum, expiationis, & tabernaculorum, quæ octo diebus varias habent oblationes.

1 MEnſis etiam ſeptimi prima dies venerabilis & ſancta erit vobis. omne opus ſervile non facietis

cietis in ea, quia dies clangoris est & tubarum.

2 Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulum de armento unum, arietem unum, & agnos anniculos immaculatos septem:

3 & in sacrificiis eorum, similæ oleo conspersæ tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem,

4 unam decimam per agnum, qui simul sunt agni septem:

5 & hircum pro peccato, qui offertur in expiationem populi,

6 præter holocaustum calendarum cum sacrificiis suis, & holocaustum sempiternum cum libationibus solitis eisdem ceremoniis offeretis in odorem suavissimum incensum Domino.

[a] Lev. 16.29. 23.7.

7 [a] Decima quoque dies mensis hujus septimi erit vobis sancta atque venerabilis, & affligetis animas vestras: omne opus servile non facietis in ea:

8 Offeretisque holocaustum Domino in odorem suavissimum, vitulum de armento unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem:

9 & in sacrificiis eorum, similæ oleo conspersæ tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem,

10 decimam decimæ per agnos singulos, qui sunt simul agni septem:

11 &

11 & hircum pro peccato, absque his quæ offerri pro delicto solent in expiationem, & holocaustum sempiternum, cum sacrificio & libaminibus eorum.

12 Quintadecima verò die mensis septimi, quæ vobis sancta erit atque venerabilis, omne opus servile non facietis in ea, sed celebrabitis solemnitatem Domino septem diebus.

13 offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulos de armento tredecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

14 & in libamentis eorum, similæ oleo conspersæ tres decimas per vitulos singulos, qui sunt simul vituli tredecim: & duas decimas arieti uno, id est, simul arietibus duobus,

15 & decimam decimæ agnis singulis, qui sunt simul agni quatuordecim:

16 & hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, & sacrificio, & libamine ejus.

17 In die altero offeretis vitulos de armento duodecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

18 sacrificiaque & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:

19 & hircum pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioque & libamine ejus.

20 Die tertio offeretis vitulos undecim, ariêtes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

21 ſacrificiaque & libamina ſingulorum per vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:

22 & hircum pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioque & libamine ejus.

23 Die quarto offeretis vitulos decem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

24 ſacrificiaque & libamina ſingulorum per vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:

25 & hircum pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioque ejus & libamine.

26 Die quinto offeretis vitulos novem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

27 ſacrificiaque & libamina ſingulorum per vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:

28 & hircum pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioque ejus & libamine.

29 Die ſexto offeretis vitulos octo, arietes

arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

30 ſacrificiaque & libamina ſingulorum per vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:

31 & hircum pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioque ejus & libamine.

32 Die ſeptimo offeretis vitulos ſeptem, & arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

33 ſacrificiaque & libamina ſingulorum per vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:

34 & hircum pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioque ejus & libamine.

35 Die octavo, qui eſt celeberrimus, omne opus ſervile non facietis,

36 offerentes holocauſtum in odorem ſuaviſſimum Domino, vitulum unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos ſeptem:

37 ſacrificiaque & libamina ſingulorum per vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:

38 & hircum pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioque ejus & libamine.

39 Hæc offeretis Domino in ſolemnitatibus veſtris: præter vota & obla-

tiones ſpontaneas in holocauſto, in ſacrificio, in libamine, & in hoſtiis pacificis.

CAPUT XXX.

De voto ac juramento virorum, & quando puellarum & uxorum vota ſeu juramenta rata ſint, vel irrita.

1 NArravitque Moyſes filiis Iſraël omnia quæ ei Dominus imperarat:

2 & locutus eſt ad principes tribuum filiorum Iſraël: Iſte eſt ſermo quem præcepit Dominus:

3 Si quis virorum votum Domino voverit, aut ſe conſtrinxerit juramento: non faciet irritum verbum ſuum, ſed omne quod promiſit implebit.

4 Mulier ſi quippiam voverit, & ſe conſtrinxerit juramento, quæ eſt in domo patris ſui, & in ætate adhuc puellari: ſi cognoverit pater votum quod pollicita eſt, & juramentum quo obligavit animam ſuam, & tacuerit, voti rea erit:

5 quidquid pollicita eſt & juravit, opere complebit.

6 ſin autem, ſtatim ut audierit, contradixerit pater: & vota & juramenta ejus irrita erunt, nec obnoxia tenebitur ſponſioni, eò quòd contradixerit pater.

7 Si maritum habuerit, & voverit aliquid, & ſemel de ore ejus verbum egre-

egrediens animam ejus obligaverit juramento:

8 quo die audierit vir, & non contradixerit, voti rea erit, reddetque quodcumque promiſerat.

9 ſin autem audiens ſtatim contradixerit, & irritas fecerit pollicitationes ejus, verbaque quibus obſtrinxerat animam ſuam: propitius erit ei Dominus.

10 Vidua & repudiata quidquid voverint, reddent.

11 Vxor in domo viri cùm ſe voto conſtrinxerit & juramento,

12 ſi audierit vir, & tacuerit, nec contradixerit ſponſioni, reddet quodcumque promiſerat.

13 ſin autem extemplò contradixerit, non tenebitur promiſſionis rea: quia maritus contradixit, & Dominus ei propitius erit.

14 Si voverit, & juramento ſe conſtrinxerit, ut per jejunium, vel ceterarum rerum abſtinentiam, affligat animam ſuam, in arbitrio viri erit ut faciat, ſive non faciat.

15 quòd ſi audiens vir tacuerit, & in alteram diem diſtulerit ſententiam: quidquid voverat atque promiſerat, reddet: quia ſtatim ut audivit, tacuit.

16 ſin autem contradixerit poſtquam reſcivit, portabit ipſe iniquitatem ejus.

17 Iſtæ

17 Istæ sunt leges, quas constituit Dominus Moysi, inter virum & uxorem, inter patrem & filiam, quæ in puellari adhuc ætate est, vel quæ manet in parentis domo.

CAPVT XXXI.

Cæsis Madianitis virgines solæ reservantur, substantia ex æquo dividitur pugnantibus & plebi, primitiæ Sacerdoti ac Levitis traduntur, gratiæ Deo cum donariis offeruntur.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Vlciscere priùs filios Israël de Madianitis, & sic colligêris ad populum tuum.

3 Statimque Moyses, [a] Armate, inquit, ex vobis viros ad pugnam, qui possint ultionem Domini expetere de Madianitis.

[a] Supr. 25. 17.

4 mille viri de singulis tribubus eligantur ex Israël qui mittantur ad bellum.

5 Dederuntque millenos de singulis tribubus, id est, duodecim millia expeditorum ad pugnam:

6 quos misit Moyses cum Phinees filio Eleazari sacerdotis, vasa quoque sancta, & tubas ad clangendum tradidit ei.

7 Cumque pugnassent contra Madianitas atque vicissent, omnes mares occiderunt,

8 [a] &

8 [1] & reges eorum, Evi, & Recem, & Sur, & Hur, & Rebe, quinque principes gentis: Balaam quoque filium Beor interfecerunt gladio. [1] Iof. 13. 21.

9 Ceperuntque mulieres eorum, & parvulos, omniaque pecora, & cunctam supellectilem: quidquid habere potuerant depopulati sunt:

10 tam urbes quàm viculos & castella flamma consumpsit.

11 Et tulerunt prædam, & universa quæ ceperant tam ex hominibus quàm ex jumentis,

12 & adduxerunt ad Moysen, & Eleazarum sacerdotem, & ad omnem multitudinem filiorum Israël. reliqua autem utensilia portaverunt ad castra in campestribus Moab juxta Iordanem contra Iericho.

13 Egressi sunt autem Moyses & Eleazar sacerdos, & omnes principes synagogæ, in occursum eorum extra castra.

14 Iratusque Moyses principibus exercitus, tribunis, & centurionibus qui venerant de bello,

15 ait: Cur feminas reservastis?

16 [2] Nonne istæ sunt, quæ deceperunt filios Israël ad suggestionem Balaam, & prævaricari vos fecerunt in Domino super peccato Phogor, unde & percussus est populus? [2] Supr. 25. 18.

17 [1] Ergo

[a] Iud. 21.11.

17 [a] Ergo cunctos interficite quidquid est generis masculini, etiam in parvulis: & mulieres, quæ noverunt viros in coitu, jugulate:

18 puellas autem & omnes feminas virgines reservate vobis:

19 & manete extra castra septem diebus. Qui occiderit hominem, vel occisum tetigerit, lustrabitur die tertio & septimo.

20 Et de omni præda, sive vestimentum fuerit, sive vas, & aliquid in utensilia præparatum, de caprarum pellibus, & pilis, & ligno, expiabitur.

21 Eleazar quoque sacerdos, ad viros exercitus qui pugnaverant, sic locutus est: Hoc est præceptum legis, [b] quod mandavit Dominus Moysi:

[b] Lev. 6.28. 11.33. 15.12.

22 Aurum, & argentum, & æs, & ferrum, & plumbum, & stannum,

23 & omne quod potest transire per flammas, igne purgabitur. quidquid autem ignem non potest sustinere, aqua expiationis sanctificabitur:

24 & lavabitis vestimenta vestra die septimo, & purificati posteà castra intrabitis.

25 Dixit quoque Dominus ad Moysen:

26 Tollite summam eorum quæ capta sunt, ab homine usque ad pecus, tu & Eleazar sacerdos & principes vulgi:

27 divi-

27 dividesque ex æquo prædam, inter eos qui pugnaverunt egressique sunt ad bellum, & inter omnem reliquam multitudinem.
28 & separabis partem Domino ab his qui pugnaverunt & fuerunt in bello, unam animam de quingentis, tam ex hominibus quàm ex bobus & asinis & ovibus,
29 & dabis eam Eleazaro sacerdoti, quia primitiæ Domini sunt.
30 Ex media quoque parte filiorum Israël accipies quinquagesimum caput hominum, & boum, & asinorum, & ovium, cunctorum animantium, & dabis ea Levitis, qui excubant in custodiis tabernaculi Domini.
31 Feceruntque Moyses & Eleazar, sicut præceperat Dominus.
32 Fuit autem præda, quam exercitus ceperat, ovium sexcenta septuaginta quinque millia,
33 boum septuaginta duo millia,
34 asinorum sexaginta millia & mille:
35 animæ hominum sexus feminei, quæ non cognoverant viros, triginta duo millia:
36 Dataque est media pars his qui in prælio fuerant, ovium trecenta triginta septem millia quingentæ:
37 è quibus in partem Domini supputatæ

putatæ ſunt oves ſexcentæ ſeptuaginta quinque.

38 Et de bobus triginta ſex millibus, boves ſeptuaginta & duo:

39 de aſinis triginta millibus quingentis, aſini ſexaginta unus:

40 de animabus hominum ſedecim millibus, ceſſerunt in partem Domini triginta duæ animæ.

41 Tradiditque Moyſes numerum primitiarum Domini Eleazaro ſacerdoti, ſicut fuerat ei imperatum,

42 ex media parte filiorum Iſraël, quam ſeparaverat his qui in prælio fuerant.

43 De media verò parte quæ contigerat reliquæ multitudini, id eſt, de ovibus trecentis triginta ſeptem millibus quingentis,

44 & de bobus triginta ſex millibus,

45 & de aſinis triginta millibus quingentis,

46 & de hominibus ſedecim millibus,

47 tulit Moyſes quinquageſimum caput, & dedit Levitis, qui excubabant in tabernaculo Domini, ſicut præceperat Dominus.

48 Cumque acceſſiſſent principes exercitus ad Moyſen, & tribuni, centurioneſque, dixerunt:

49 Nos ſervi tui recenſuimus numerum

rum pugnatorum, quos habuimus ſub manu noſtra: & ne unus quidem defuit.

50 Ob hanc cauſam offerimus in donariis Domini ſinguli quod in præda auri potuimus invenire, periſcelides & armillas, annulos & dextralia, ac murænulas, ut depreceris pro nobis Dominum.

51 Suſceperuntque Moyſes & Eleazar ſacerdos, omne aurum in diverſis ſpeciebus,

52 pondo ſedecim millia, ſeptingentos quinquaginta ſiclos, à tribunis & centurionibus.

53 Vnuſquiſque enim quod in præda rapuerat, ſuum erat.

54 Et ſuſceptum intulerunt in tabernaculum teſtimonii, in monimentum filiorum Iſraël coram Domino.

CAPVT XXXII.

Filiis Ruben, Gad, & dimidiæ tribui Manaſſe portio datur trans Iordanem, modò fratres ſuos in Terram promiſſionis armati præcedant.

1 FIlii autem Ruben & Gad habebant pecora multa, & erat illis in jumentis infinita ſubſtantia. Cumque vidiſſent Iazer & Galaad aptas animalibus alendis terras,

2 venerunt ad Moyſen, & ad Eleazarum ſacerdotem, & principes multitudinis, atque dixerunt:

3 Ata-

3 Ataroth, & Dibon, & Iazer, & Nemra, Hesebon, & Eleale, & Saban, & Nebo, & Beon,

4 terra, quam percussit Dominus in conspectu filiorum Israël, regio uberrima est ad pastum animalium: & nos servi tui habemus jumenta plurima:

5 precamurque si invenimus gratiam coram te, ut des nobis famulis tuis eam in possessionem, nec facias nos transire Iordanem.

6 Quibus respondit Moyses: Numquid fratres vestri ibunt ad pugnam, & vos hîc sedebitis?

7 Cur subvertitis mentes filiorum Israël, ne transire audeant in locum, quem eis daturus est Dominus?

8 nonne ita egerunt patres vestri, quando misi de Cadesbarne ad explorandam terram?

9 [a] Cumque venissent usque ad Vallem botri, lustrata omni regione, subverterunt cor filiorum Israël, ut non intrarent fines, quos eis Dominus dedit.

[a] Supr. 13.24.

10 Qui iratus juravit, dicens:

11 Si videbunt homines isti, qui ascenderunt ex Ægypto, à viginti annis & supra, Terram, quam sub juramento pollicitus sum Abraham, Isaac, & Iacob: & noluerunt sequi me,

12 præter Caleb filium Iephone Cenezæum,

nezæum, & Iosue filium Nun: isti impleverunt voluntatem meam.

13 Iratusque Dominus adversum Israël, circumduxit eum per desertum quadraginta annis, donec consumeretur universa generatio, quæ fecerat malum in conspectu ejus.

14 Et ecce, inquit, vos surrexistis pro patribus vestris, incrementa & alumni hominum peccatorum, ut augeretis furorem Domini contra Israël.

15 Quòd si nolueritis sequi eum, in solitudine populum derelinquet, & vos causa eritis necis omnium.

16 At illi propè accedentes, dixerunt: Caulas ovium fabricabimus, & stabula jumentorum, parvulis quoque nostris urbes munitas:

17 nos autem ipsi armati & accincti pergemus ad prælium ante filios Israël, donec introducamus eos ad loca sua. Parvuli nostri, & quidquid habere possumus, erunt in urbibus muratis, propter habitatorum insidias.

18 Non revertemur in domos nostras, usque dum possideant filii Israël hereditatem suam:

19 nec quidquam quæremus trans Iordanem, quia jam habemus nostram possessionem in orientali ejus plaga.

20 Quibus Moyses ait: [a] Si facitis quod

[a] Iosu. 1. 14.

quod promittitis, expediti pergite coram Domino ad pugnam:

21 & omnis vir bellator armatus Iordanem transeat, donec subvertat Dominus inimicos suos,

22 & subjiciatur ei omnis Terra: tunc eritis inculpabiles apud Dominum & apud Israël, & obtinebitis regiones, quas vultis, coram Domino.

23 Sin autem quod dicitis, non feceritis, nulli dubium est quin peccetis in Deum: & scitote quoniam peccatum vestrum apprehendet vos.

24 Ædificate ergo urbes parvulis vestris, & caulas & stabula ovibus ac jumentis: & quod polliciti estis implete.

25 [1] Dixeruntque filii Gad & Ruben ad Moysen: Servi tui sumus, faciemus quod jubet dominus noster.

[1] Iosu. 4. 12.

26 Parvulos nostros, & mulieres, & pecora, ac jumenta relinquemus in urbibus Galaad:

27 nos autem famuli tui omnes expediti pergemus ad bellum, sicut tu domine loquêris.

28 Præcepit ergo Moyses Eleazaro sacerdoti, & Iosue filio Nun, & principibus familiarum per tribus Israël, & dixit ad eos:

29 [2] Si transierint filii Gad & filii Ruben vobiscum Iordanem, omnes armati ad

[2] Deut. 3. 12. Iosu. 13. 8. 22. 4.

ad bellum coram Domino, & vobis fuerit Terra ſubjecta : date eis Galaad in poſſeſſionem.

30 Sin autem noluerint tranſire armati vobiſcum in Terram Chanaan, inter vos habitandi accipiant loca.

31 Reſponderuntque filii Gad, & filii Ruben : Sicut locutus eſt dominus ſervis ſuis, ita faciemus :

32 ipſi armati pergemus coram Domino in Terram Chanaan, & poſſeſſionem jam ſuſcepiſſe nos confitemur trans Iordanem.

33 [a] Dedit itaque Moyſes filiis Gad & Ruben, & dimidiæ tribui Manaſſe filii Ioſeph regnum Sehon regis Amorrhæi, & regnum Og regis Baſan, & terram eorum cum urbibus ſuis per circuitum.

[a] Ioſ. 22.4.

34 Igitur extruxerunt filii Gad, Dibon, & Ataroth, & Aroer,

35 & Etroth, & Sophan, & Iazer, & Iegbaa,

36 & Bethnemra & Betharan, urbes munitas, & caulas pecoribus ſuis.

37 Filii verò Ruben ædificaverunt Heſebon, & Eleale, & Cariathaim,

38 & Nabo, & Baalmeon, verſis nominibus, Sabama quoque : imponentes vocabula urbibus, quas extruxerant.

39 [1] Porrò filii Machir, filii Manasse, perrexerunt in Galaad, & vastaverunt eam, interfecto Amorrhæo habitatore ejus.

[1] Gen. 50.22.

40 Dedit ergo Moyses Terram Galaad Machir filio Manasse, qui habitavit in ea.

41 Iair autem filius Manasse abiit & occupavit vicos ejus, quos appellavit Havot Iair, id est, Villas Iair.

42 Nobe quoque perrexit, & apprehendit Chanath cum viculis suis: vocavitque eam ex nomine suo Nobe.

CAPVT XXXIII.

Mansionibus 42. filiorum Israël per varia loca in deserto recensitis, Chananæi à Domino jubentur interimi.

1 HÆc sunt mansiones filiorum Israël, qui egressi sunt de Ægypto per turmas suas in manu Moysi & Aaron,

2 quas descripsit Moyses juxta castrorum loca, quæ Domini jussione mutabant.

3 Profecti igitur de Ramesse mense primo, quintadecima die mensis primi, altera die Phase, filii Israël in manu excelsa, videntibus cunctis Ægyptiis,

4 & sepelientibus primogenitos, quos percusserat Dominus (nam & in diis eorum exercuerat ultionem.)

5 castra-

5 castrametati sunt in Soccoth.

6 Et de Soccoth venerunt in Etham, quæ est in extremis finibus solitudinis.

7 [1] Inde egressi venerunt contra Phihahiroth, quæ respicit Beelsephon, & castrametati sunt ante Magdalum.

8 Profectique de Phihahiroth, transierunt per medium mare in solitudinem: & ambulantes tribus diebus per desertum Etham, castrametati sunt in Mara.

9 [2] Profectique de Mara venerunt in Elim, ubi erant duodecim fontes aquarum, & palmæ septuaginta: ibique castrametati sunt.

10 Sed & inde egressi, fixerunt tentoria super Mare rubrum. Profectique de Mari rubro,

11 castrametati sunt in deserto Sin.

12 Vnde egressi, venerunt in Daphca.

13 Profectique de Daphca, castrametati sunt in Alus.

14 Egressique de Alus, in Raphidim fixere tentoria, [3] ubi populo defuit aqua ad bibendum.

15 Profectique de Raphidim, castrametati sunt in deserto Sinai.

16 Sed & de solitudine [4] Sinai egressi, venerunt ad sepulchra concupiscentiæ.

17 [5] Profectique de sepulchris concupiscentiæ,

[1] Exod. 14.2.
[2] Exod. 15.27.
[3] Exod. 17.1.
[4] Exod. 19.2.
[5] Sup. 11.34.

piſcentiæ, caſtrametati ſunt in Haſeroth.

[1] Sup. 13.1. 18 [1] Et de Haſeroth venerunt in Rethma.

19 Profectique de Rethma, caſtrametati ſunt in Remmomphares.

20 Vnde egreſſi, venerunt in Lebna.

21 De Lebna, caſtrametati ſunt in Reſſa.

22 Egreſſique de Reſſa, venerunt in Ceelatha.

23 Vnde profecti, caſtrametati ſunt in monte Sepher.

24 Egreſſi de monte Sepher, venerunt in Arada.

25 Inde proficiſcentes, caſtrametati ſunt in Maceloth.

26 Profectique de Maceloth, venerunt in Thahath.

27 De Thahath, caſtrametati ſunt in Thare.

28 Vnde egreſſi, fixere tentoria in Methca.

29 Et de Methca, caſtrametati ſunt in Heſmona.

30 Profectique de Heſmona, venerunt in Moſeroth.

31 Et de Moſeroth, caſtrametati ſunt in Benejaacan.

[2] Deut. 10.7. 32 [2] Profectique de Benejaacan, venerunt in montem Gadgad.

33 Vnde

33 Vnde profecti, castrametati sunt in Ietebatha.

34 Et de Ietebatha venerunt in Hebrona.

35 Egressique de Hebrona, castrametati sunt in Asiongaber.

36 [1] Inde profecti, venerunt in desertum Sin, hæc est Cades.

37 Egressique de Cades, castrametati sunt in monte Hor, in extremis finibus Terræ Edom.

38 [2] Ascenditque Aaron sacerdos in montem Hor, jubente Domino: & ibi mortuus est anno quadragesimo egressionis filiorum Israël ex Ægypto, mense quinto, prima die mensis,

39 cùm esset annorum centum viginti trium.

40 Audivitque Chananæus rex Arad, qui habitabat ad meridiem, in Terram Chanaan venisse filios Israël.

41 Et profecti de monte Hor, castrametati sunt in Salmona.

42 Vnde egressi, venerunt in Phunon.

43 Profectique de Phunon, castrametati sunt in Oboth.

44 Et de Oboth, venerunt in Ijeabarim, quæ est in finibus Moabitarum.

45 Profectique de Ijeabarim, fixere tentoria in Dibongad.

[1] Sup. 20.1.

[2] Sup. 20.25. Deut. 32.50.

46 Vnde egreſſi, caſtrametati ſunt in Helmondeblathaim.

47 Egreſſique de Helmondeblathaim, venerunt ad montes Abarim contra Nabo.

48 Profectique de montibus Abarim, tranſierunt ad campeſtria Moab, ſupra Iordanem contra Iericho.

49 Ibique caſtrametati ſunt de Betſimoth uſque ad Abelſatim in planioribus locis Moabitarum,

50 ubi locutus eſt Dominus ad Moyſen:

51 Præcipe filiis Iſraël, & dic ad eos: Quando tranſieritis Iordanem, intrantes Terram Chanaan,

52 diſperdite cunctos habitatores Terræ illius: [a] confringite titulos, & ſtatuas comminuite, atque omnia excelſa vaſtate,

[a] Deut. 7.5. Iudic. 2.2.

53 mundantes terram, & habitantes in ea. ego enim dedi vobis illam in poſſeſſionem,

54 quam divideti vobis ſorte. Pluribus dabitis latiorem, & paucis anguſtiorem. Singulis ut ſors ceciderit, ita tribuetur hereditas. Per tribus & familias poſſeſſio dividetur.

55 Sin autem nolueritis interficere habitatores Terræ: qui remanſerint, erunt vobis quaſi clavi in oculis, & lanceæ

ceæ in lateribus, & adversabuntur vobis in Terra habitationis vestræ:

56 & quidquid illis cogitaveram facere, vobis faciam.

CAPUT XXXIV.

Terræ promissionis situs & limites juxta varias orbis plagas, eaque sorte dividenda præcipitur, additis illorum nominibus qui eam dividant.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Præcipe filiis Israël, & dices ad eos: Cùm ingressi fueritis Terram Chanaan, & in possessionem vobis sorte ceciderit, his finibus terminabitur.

3 [1] Pars meridiana incipiet à solitudine Sin, quæ est juxta Edom: & habebit terminos contra Orientem mare salsissimum,

[1] Iosu. 15. 1.

4 qui circuibunt australem plagam per ascensum Scorpionis, ita ut transeant in Senna, & perveniant à meridie usque ad Cadesbarne, unde egredientur confinia ad villam nomine Adar, & tendent usque ad Asemona.

5 ibitque per gyrum terminus ab Asemona usque ad Torrentem Ægypti, & maris magni littore finietur.

6 Plaga autem occidentalis à mari magno incipiet, & ipso fine claudetur.

7 Porrò ad septemtrionalem plagam à mari magno termini incipient, per-

venientes uſque ad montem altiſſimum,

8 à quo venient in Emath uſque ad terminos Sedada:

9 ibuntque confinia uſque ad Zephrona, & villam Enan. hi erunt termini in parte Aquilonis.

10 Inde metabuntur fines contra orientalem plagam de villa Enan uſque Sephama,

11 & de Sephama deſcendent termini in Rebla contra fontem Daphnim: inde pervenient contra Orientem ad mare Cenereth,

12 & tendent uſque ad Iordanem, & ad ultimum ſalſiſſimo claudentur mari. Hanc habebitis Terram per fines ſuos in circuitu.

13 Præcepitque Moyſes filiis Iſraël, dicens: Hæc erit Terra, quam poſſidebitis ſorte, & quam juſſit Dominus dari novem tribubus, & dimidiæ tribui.

14 Tribus enim filiorum Ruben per familias ſuas, & tribus filiorum Gad juxta cognationum numerum, media quoque tribus Manaſſe,

15 id eſt, duæ ſemis tribus, acceperunt partem ſuam trans Iordanem contra Iericho ad orientalem plagam.

16 Et ait Dominus ad Moyſen:

17 [1] Hæc ſunt nomina virorum qui Terram

[1] Ioſ. 14.1.2.

Terram vobis divident, Eleazar ſacerdos, & Ioſue filius Nun,

18 & ſinguli principes de tribubus ſingulis,

19 quorum iſta ſunt vocabula: De tribu Iuda, Caleb filius Iephone.

20 De tribu Simeon, Samuel filius Ammiud.

21 De tribu Benjamin, Elidad filius Chaſelon.

22 De tribu filiorum Dan, Bocci filius Iogli.

23 Filiorum Ioſeph de tribu Manaſſe, Hanniel filius Ephod.

24 De tribu Ephraim, Camuel filius Sephthan.

25 De tribu Zabulon, Eliſaphan filius Pharnach.

26 De tribu Iſſachar, dux Phaltiel filius Ozan.

27 De tribu Aſer, Ahiud filius Salomi.

28 De tribu Nephthali, Phedael filius Ammiud.

29 Hi ſunt, quibus præcepit Dominus ut dividerent filiis Iſraël Terram Chanaan.

CAPVT XXXV.

Aſſignari jubentur urbes & ſuburbana Levitis, & urbes refugii pro homicidio non voluntario: lex homicidii voluntarii, & non voluntarii: unius teſtimonio nemo puniendus.

 1 Hæc

1 HÆc quoque locutus eſt Dominus ad Moyſen in campeſtribus Moab ſupra Iordanem, contra Iericho:

2 [1] Præcipe filiis Iſraël ut dent Levitis de poſſeſſionibus ſuis

[1] Ioſ. 21. 2.

3 urbes ad habitandum, & ſuburbana earum per circuitum: ut ipſi in oppidis maneant, & ſuburbana ſint pecoribus ac jumentis:

4 quæ à muris civitatum forinſecus, per circuitum, mille paſſuum ſpatio tendentur.

5 contra Orientem duo millia erunt cubiti, & contra Meridiem ſimiliter erunt duo millia: ad mare quoque, quod reſpicit ad Occidentem, eadem menſura erit, & ſeptemtrionalis plaga æquali termino finietur. eruntque urbes in medio, & foris ſuburbana.

6 De ipſis autem oppidis, quæ Levitis dabitis, ſex erunt in fugitivorum auxilia ſeparata, ut fugiat ad ea qui fuderit ſanguinem: & exceptis his, alia quadraginta duo oppida,

7 id eſt, ſimul quadraginta octo cum ſuburbanis ſuis.

8 Ipſæque urbes, quæ dabuntur de poſſeſſionibus filiorum Iſraël, ab his qui plus habent, plures auferentur: & qui minus, pauciores. ſinguli juxta menſuram

suram hereditatis suæ dabunt oppida Levitis.

9 Ait Dominus ad Moysen:

10 Loquere filiis Israël, & dices ad eos: [1] Quando transgressi fueritis Iordanem in Terram Chanaan,

11 decernite quæ urbes esse debeant in præsidia fugitivorum; qui nolentes sanguinem fuderint:

12 in quibus cùm fuerit profugus, cognatus occisi non poterit eum occidere, donec stet in conspectu multitudinis, & causa illius judicetur.

13 [2] De ipsis autem urbibus, quæ ad fugitivorum subsidia separantur,

14 tres erunt trans Iordanem, & tres in Terra Chanaan,

15 tam filiis Israël quàm advenis atque peregrinis, ut confugiat ad eas qui nolens sanguinem fuderit.

16 Si quis ferro percusserit, & mortuus fuerit qui percussus est: reus erit homicidii, & ipse morietur.

17 Si lapidem jecerit, & ictus occubuerit: similiter punietur.

18 Si ligno percussus interierit: percussoris sanguine vindicabitur.

19 Propinquus occisi, homicidam interficiet: statim ut apprehenderit eum, interficiet.

20 [3] Si per odium quis hominem impulerit,

[1] Deut. 19.2. Ios. 20.2.

[2] Deut. 4.41. Ios. 20.7.8.

[3] Deut. 19.11.

pulerit, vel jecerit quippiam in eum per insidias:

21 aut cùm esset inimicus, manu percusserit, & ille mortuus fuerit: percussor, homicidii reus erit. cognatus occisi statim ut invenerit eum, jugulabit.

22 Quòd si fortuitu, & absque odio

23 & inimicitiis, quidquam horum fecerit,

24 & hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque inter percussorem & propinquum sanguinis quæstio ventilata:

25 liberabitur innocens de ultoris manu, & reducetur per sententiam in urbem, ad quam confugerat, manebitque ibi donec sacerdos magnus, qui oleo sancto unctus est, moriatur.

26 Si interfector extra fines urbium, quæ exulibus deputatæ sunt,

27 fuerit inventus, & percussus ab eo qui ultor est sanguinis: absque noxa erit qui eum occiderit.

28 debuerat enim profugus usque ad mortem Pontificis in urbe residere. postquam autem ille obierit, homicida revertetur in terram suam.

29 Hæc sempiterna erunt, & legitima in cunctis habitationibus vestris.

30 Homicida sub testibus punietur: ad unius testimonium nullus condemnabitur.

31 Non

31 Non accipietis pretium ab eo qui reus est sanguinis, statim & ipse morietur.

32 Exules & profugi ante mortem Pontificis nullo modo in urbes suas reverti poterunt:

33 ne polluatis terram habitationis vestræ, quæ insontium cruore maculatur: nec aliter expiari potest, nisi per ejus sanguinem, qui alterius sanguinem fuderit.

34 Atque ita emundabitur vestra possessio, me commorante vobiscum. ego enim sum Dominus qui habito inter filios Israël.

CAPVT XXXVI.

Tribus per connubia non misceantur, ne possessiones confundantur.

1 ACcesserunt [1] autem & principes familiarum Galaad filii Machir, filii Manassè de stirpe filiorum Ioseph: locutique sunt Moysi coram principibus Israël, atque dixerunt:

[1] *Sup.* 27. 1.

2 Tibi domino nostro, præcepit Dominus ut Terram sorte divideres filiis Israël, & ut filiabus Salphaad fratris nostri dares possessionem debitam patri:

3 quas si alterius tribus homines uxores acceperint, sequetur possessio sua, & translata ad aliam tribum, de nostra hereditate minuetur.

4 atque ita fiet, ut cùm jubileus, id est,

quinquagesimus annus remissionis advenerit, confundatur sortium distributio, & aliorum possessio ad alios transeat.

5 Respondit Moyses filiis Israël, & Domino præcipiente, ait: Rectè tribus filiorum Ioseph locuta est.

6 & hæc lex super filiabus Salphaad à Domino promulgata est: [1] Nubant quibus volunt, tantùm ut suæ tribus hominibus:

[1] Tob. 7. 14

7 ne commisceatur possessio filiorum Israël de tribu in tribum. Omnes enim viri ducent uxores de tribu & cognatione sua:

8 & cunctæ feminæ de eadem tribu maritos accipient: ut hereditas permaneat in familiis,

9 nec sibi misceantur tribus, sed ita maneant

10 ut à Domino separatæ sunt. Feceruntque filiæ Salphaad, ut fuerat imperatum:

11 & nupserunt Maala, & Thersa, & Hegla, & Melcha, & Noa, filiis patrui sui

12 de familia Manasse, qui fuit filius Ioseph: & possessio, quæ illis fuerat attributa, mansit in tribu & familia patris earum.

13 Hæc sunt mandata atque judicia, quæ mandavit Dominus per manum Moysi ad filios Israël, in campestribus Moab supra Iordanem contra Iericho.

LIBER DEVTERONOMII,

Hebraicè

ELLE HADDEBARIM.

CAPVT PRIMVM.

Brevis Epilogus eorum quæ Israëli in deserto contigerant, pœnaque infideli populo inflicta.

1 HÆc sunt verba, quæ locutus est Moyses ad omnem Israël trans Iordanem in solitudine campestri, contra Mare rubrum, inter Pharam & Thophel & Laban & Haseroth, ubi auri est plurimum:

2 undecim diebus de Horeb per viam montis Seir usque ad Cadesbarne.

3 Quadragesimo anno, undecimo mense, prima die mensis, locutus est Moyses ad filios Israël omnia quæ præceperat illi Dominus, ut diceret eis:

4 ' postquam percussit Sehon regem Amorrhæorum, qui habitabat in Hesebon: & Og regem Basan, qui mansit in Astaroth, & in Edrai, ' Nu. 21.24.

5 trans Iordanem in Terra Moab. Cœpitque Moyses explanare legem, & dicere:

6 Do-

6 Dominus Deus noſter locutus eſt ad nos in Horeb, dicens: Sufficit vobis quòd in hoc monte manſiſtis:

7 revertimini, & venite ad montem Amorrhæorum, & ad cetera quæ ei proxima ſunt campeſtria atque montana & humiliora loca contra Meridiem, & juxtà littus maris, Terram Chananæorum, & Libani uſque ad flumen magnum Euphratem.

8 En, inquit, tradidi vobis: ingredimini & poſſidete eam, ſuper qua juravit Dominus patribus veſtris Abraham, Iſaac & Iacob, ut daret illam eis, & ſemini eorum poſt eos.

9 Dixique vobis illo in tempore:

10 [1] Non poſſum ſolus ſuſtinere vos: quia Dominus Deus veſter multiplicavit vos, & eſtis hodie ſicut ſtellæ cæli, plurimi.

[1] *Exod.* 18.18.

11 (Dominus Deus patrum veſtrorum addat ad hunc numerum multa millia, & benedicat vobis ſicut locutus eſt.)

12 Non valeo ſolus negotia veſtra ſuſtinere, & pondus ac jurgia.

13 Date ex vobis viros ſapientes & gnaros, & quorum converſatio ſit probata in tribubus veſtris, ut ponam eos vobis principes.

14 Tunc reſpondiſtis mihi: Bona res eſt, quam vis facere.

15 Tuli-

15 Tulique de tribubus vestris viros sapientes & nobiles, & constitui eos principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios ac decanos, qui docerent vos singula.

16 Præcepique eis, dicens: Audite illos, & [1] quod justum est judicate: sive civis sit ille, sive peregrinus.

17 [2] Nulla erit distantia personarum, ita parvum audietis ut magnum: nec accipietis cujusquam personam, quia Dei judicium est. Quòd si difficile vobis visum aliquid fuerit, referte ad me, & ego audiam.

18 Præcepique omnia quæ facere deberetis.

19 Profecti autem de Horeb, transivimus per eremum terribilem & maximam, quam vidistis, per viam montis Amorrhæi, sicut præceperat Dominus Deus noster nobis. Cumque venissemus in Cadesbarne,

20 dixi vobis: Venistis ad montem Amorrhæi, quem Dominus Deus noster daturus est nobis.

21 Vide Terram, quam Dominus Deus tuus dat tibi: ascende & posside eam, sicut locutus est Dominus Deus noster patribus tuis: noli timere, nec quidquam paveas.

22 [3] Et accessistis ad me omnes, atque dixi-

[1] Ioan. 7. 24.

[2] Lev. 19. 15. Inf. 16. 19. Prov. 24. 23. Eccli. 42. 1. Iacobi 2. 1.

[3] Num. 13. 3.

dixiſtis : Mittamus viros qui conſiderent Terram : & renuntient per quod iter debeamus aſcendere , & ad quas pergere civitates.

23 Cumque mihi ſermo placuiſſet , miſi ex vobis duodecim viros , ſingulos de tribubus ſuis.

24 Qui cùm perrexiſſent, & aſcendiſſent in montana, venerunt uſque ad Vallem botri : & conſiderata terra ,

25 ſumentes de fructibus ejus , ut oſtenderent ubertatem , attulerunt ad nos , atque dixerunt : Bona eſt terra , quam Dominus Deus noſter daturus eſt nobis.

26 Et noluiſtis aſcendere , ſed increduli ad ſermonem Domini Dei noſtri

27 murmuraſtis in tabernaculis veſtris, atque dixiſtis : Odit nos Dominus , & idcircò eduxit nos de Terra Ægypti , ut traderet nos in manu Amorrhæi , atque deleret.

28 Quò aſcendemus ? nuntii terruerunt cor noſtrum , dicentes : Maxima multitudo eſt, & nobis ſtatura procerior: urbes magnæ, & ad cælum uſque munitæ, filios Enacim vidimus ibi.

29 Et dixi vobis : Nolite metuere, nec timeatis eos.

30 Dominus Deus , qui ductor eſt veſter , pro vobis ipſe pugnabit , ſicut fecit

fecit in Ægypto cunctis videntibus.

31 Et in solitudine (ipse vidisti) portavit te Dominus Deus tuus, ut solet homo gestare parvulum filium suum, in omni via per quam ambulastis, donec veniretis ad locum istum.

32 Et nec sic quidem credidistis Domino Deo vestro,

33 [1] qui præcessit vos in via, & metatus est locum in quo tentoria figere deberetis, nocte ostendens vobis iter per ignem, & die per columnam nubis.

[1] Exod. 13.21. Num. 14.14.

34 Cumque audisset Dominus vocem sermonum vestrorum, iratus juravit, & ait:

35 [2] Non videbit quispiam de hominibus generationis hujus pessimæ Terram bonam, quam sub juramento pollicitus sum patribus vestris:

[2] Nu. 14.23. Psal. 94.11.

36 præter Caleb filium Iephone. ipse enim videbit eam, & ipsi dabo Terram, quam calcavit, & filiis ejus, quia secutus est Dominum.

37 Nec miranda indignatio in populum, cùm mihi quoque iratus Dominus propter vos dixerit: Nec tu ingredieris illuc:

38 sed Iosue filius Nun minister tuus, ipse intrabit pro te. hunc exhortare & robora, & ipse sorte Terram dividet Israëli.

39 Par-

39 Parvuli vestri, de quibus dixistis quòd captivi ducerentur, & filii qui hodie boni ac mali ignorant distantiam, ipsi ingredientur: & ipsis dabo Terram, & possidebunt eam.

40 Vos autem revertimini & abite in solitudinem per viam Maris rubri.

[1] *Num.* 14. 40. 41 [1] Et respondistis mihi: Peccavimus Domino: ascendemus & pugnabimus, sicut præcepit Dominus Deus noster. Cumque instructi armis pergeretis in montem,

42 ait mihi Dominus: Dic ad eos: [2] *Num.* 14. 42. [2] Nolite ascendere, neque pugnetis, non enim sum vobiscum: ne cadatis coram inimicis vestris.

43 Locutus sum, & non audistis: sed adversantes imperio Domini, & tumentes superbia, ascendistis in montem.

44 Itaque egressus Amorrhæus, qui habitabat in montibus, & obviàm veniens, persecutus est vos, sicut solent apes persequi: & cecidit de Seir usque Horma.

45 Cumque reversi ploraretis coram Domino, non audivit vos, nec voci vestræ voluit acquiescere.

46 Sedistis ergo in Cadesbarne multo tempore.

CAPVT II.

Beneficiorum populo exhibitorum repetitio, pugna contra Ammon & Moab prohibitio, regisque Sehon & terræ ipsius expugnatio.

1 PRofectique inde venimus in solitudinem, quæ ducit ad Mare rubrum, sicut mihi dixerat Dominus: & circuivimus montem Seir longo tempore.

2 Dixitque Dominus ad me:

3 Sufficit vobis circuire montem istum: ite contra Aquilonem:

4 & populo præcipe, dicens: Transibitis per terminos fratrum vestrorum filiorum Esau, qui habitant in Seir, & timebunt vos.

5 Videte ergo diligenter ne moveamini contra eos. neque enim dabo vobis de terra eorum quantum potest unius pedis calcare vestigium, quia in possessionem Esau dedi montem Seir.

6 Cibos emetis ab eis pecunia, & comedetis: aquam emptam haurietis, & bibetis.

7 Dominus Deus tuus benedixit tibi in omni opere manuum tuarum: novit iter tuum, quomodo transieris solitudinem hanc magnam, per quadraginta annos habitans tecum Dominus Deus tuus, & nihil tibi defuit.

8 Cumque transissemus fratres nostros

ſtros filios Eſau, qui habitant in Seir, per viam campeſtrem de Elath, & de Aſiongaber, venimus ad iter, quod ducit in deſertum Moab.

9 Dixitque Dominus ad me: Non pugnes contra Moabitas, nec ineas adverſus eos prælium: non enim dabo tibi quidquam de terra eorum; quia filiis Loth tradidi Ar in poſſeſſionem.

10 Emim primi fuerunt habitatores ejus, populus magnus, & validus, & tam excelſus, ut de Enacim ſtirpe,

11 quaſi gigantes, crederentur, & eſſent ſimiles filiorum Enacim. Denique Moabitæ appellant eos Emim.

12 In Seir autem priùs habitaverunt Horrhæi: quibus expulſis atque deletis, habitaverunt filii Eſau, ſicut fecit Iſraël in terra poſſeſſionis ſuæ, quam dedit illi Dominus.

13 Surgentes ergo ut tranſiremus torrentem Zared, venimus ad eum.

14 Tempus autem, quo ambulavimus de Cadesbarne uſque ad tranſitum torrentis Zared, triginta & octo annorum fuit: donec conſumeretur omnis generatio hominum bellatorum de caſtris, ſicut juraverat Dominus:

15 cujus manus fuit adverſum eos, ut interirent de caſtrorum medio.

16 Poſtquam autem univerſi ceciderunt pugnatores, 17 lo-

17 locutus est Dominus ad me, dicens:
18 Tu transibis hodie terminos Moab, urbem nomine Ar:
19 & accedens in vicina filiorum Ammon, cave ne pugnes contra eos, nec movearis ad prælium: non enim dabo tibi de terra filiorum Ammon, quia filiis Loth dedi eam in possessionem.
20 Terra gigantum reputata est: & in ipsa olim habitaverunt gigantes, quos Ammonitæ vocant Zomzommim,
21 populus magnus, & multus, & proceræ longitudinis, sicut Enacim, quos delevit Dominus à facie eorum: & fecit illos habitare pro eis,
22 sicut fecerat filiis Esau, qui habitant in Seir, delens Horrhæos, & terram eorum illis tradens, quem possident usque in præsens.
23 Hevæos quoque, qui habitabant in Haserim usque Gazam, Cappadoces expulerunt: qui egressi de Cappadocia deleverunt eos, & habitaverunt pro illis.
24 Surgite, & transite torrentem Arnon: ecce tradidi in manu tua Sehon regem Hesebon Amorrhæum, & terram ejus incipe possidere, & committe adversus eum prælium.
25 Hodie incipiam mittere terrorem atque formidinem tuam in populos, qui habi-

habitant ſub omni cælo : ut audito nomine tuo paveant , & in morem parturientium contremiſcant , & dolore teneantur.

ᵃNum. 21.21.

26 ᵃ Miſi ergo nuntios de ſolitudine Cademoth ad Sehon regem Heſebon verbis pacificis, dicens :

27 Tranſibimus per terram tuam, publica gradiemur via : non declinabimus neque ad dexteram , neque ad ſiniſtram.

28 Alimenta pretio vende nobis , ut veſcamur : aquam pecunia tribue , & ſic bibemus. Tantùm eſt ut nobis concedas tranſitum ,

29 ſicut fecerunt filii Eſau,qui habitant in Seir, & Moabitæ,qui morantur in Ar: donec veniamus ad Iordanem, & transeamus ad Terram,quam Dominus Deus noſter daturus eſt nobis.

30 Noluitque Sehon rex Heſebon dare nobis tranſitum : quia induraverat Dominus Deus tuus ſpiritum ejus , & obfirmaverat cor illius , ut traderetur in manus tuas, ſicut nunc vides.

ᵃAmos 2.9.

31 Dixitque Dominus ad me : ᵃ Ecce cœpi tibi tradere Sehon, & terram ejus, incipe poſſidere eam.

32 Egreſſuſque eſt Sehon obviàm nobis cum omni populo ſuo ad prælium in Iaſa.

33 Et tradidit eum Dominus Deus noſter nobis : percuſſimuſque eum cum filiis ſuis & omni populo ſuo.

34 Cunctaſque urbes in tempore illo cepimus, interfectis habitatoribus earum, viris ac mulieribus & parvulis. non reliquimus in eis quidquam.

35 Abſque jumentis, quæ in partem venêre prædantium: & ſpoliis urbium, quas cepimus

36 ab Aroer, quæ eſt ſuper ripam torrentis Arnon, oppido quod in valle ſitum eſt, uſque Galaad. Non fuit vicus & civitas, quæ noſtras effugeret manus : omnes tradidit Dominus Deus noſter nobis.

37 Abſque terra filiorum Ammon, ad quam non acceſſimus : & cunctis quæ adjacent torrenti Ieboc, & urbibus montanis, univerſiſque locis, à quibus nos prohibuit Dominus Deus noſter.

CAPVT III.

Pugna contra Og regem Baſan, & lectus ejus, atque ſors duarum tribuum & ſemis citra Iordanem: precatur Moyſes ut liceat ei Terram promiſſam ingredi.

1. Itaque converſi aſcendimus per iter Baſan: [1] egreſſuſque eſt Og rex Baſan in occurſum nobis cum populo ſuo ad bellandum in Edrai.

[1] *Num.* 21. 33. *Infr.* 2. 7.

 2 Dixit-

2 Dixitque Dominus ad me: Ne timeas eum: quia in manu tua traditus est cum omni populo ac terra sua: faciesque ei [1] sicut fecisti Sehon regi Amorrhæorum, qui habitavit in Hesebon.

[1] Num. 21.24.

3 [2] Tradidit ergo Dominus Deus noster in manibus nostris etiam Og regem Basan, & universum populum ejus: percussimusque eos usque ad internecionem,

[2] Num. 21.35.

4 vastantes cunctas civitates illius uno tempore. non fuit oppidum, quod nos effugeret: sexaginta urbes, omnem regionem Argob regni Og in Basan.

5 Cunctæ urbes erant munitæ muris altissimis, portisque & vectibus, absque oppidis innumeris, quæ non habebant muros.

6 Et delevimus eos, sicut feceramus Sehon regi Hesebon, disperdentes omnem civitatem, virosque ac mulieres & parvulos:

7 jumenta autem & spolia urbium diripuimus.

8 Tulimusque illo in tempore terram de manu duorum regum Amorrhæorum, qui erant trans Iordanem: à torrente Arnon usque ad montem Hermon,

9 quem

9 quem Sidonii Sarion vocant, & Amorrhæi Sanir:

10 Omnes civitates, quæ ſitæ ſunt in planitie,& univerſam Terram Galaad & Baſan uſque ad Selcha & Edrai civitates regni Og in Baſan.

11 Solus quippe Og rex Baſan reſtiterat de ſtirpe gigantum. Monſtratur lectus ejus ferreus, qui eſt in Rabbath filiorum Ammon, novem cubitos habens longitudinis, & quatuor latitudinis ad menſuram cubiti virilis manus.

12 Terramque poſſedimus tempore illo ab Aroer, quæ eſt ſuper ripam torrentis Arnon, uſque ad mediam partem montis Galaad: & civitates illius [a] dedi Ruben & Gad.

[a] *Num.* 32.29.

13 Reliquam autem partem Galaad, & omnem Baſan regni Og, tradidi mediæ tribui Manaſſe, omnem regionem Argob: cunctaque Baſan vocatur Terra gigantum.

14 Iair filius Manaſſe poſſedit omnem regionem Argob uſque ad terminos Geſſuri & Machati. Vocavitque ex nomine ſuo Baſan, Havoth Iair, id eſt, Villas Iair, uſque in præſentem diem.

15 Machir quoque dedi Galaad.

16 Et tribubus Ruben & Gad dedi de Terra Galaad uſque ad Torrentem

Arnon medium torrentis, & confinium usque ad torrentem Ieboc, qui est terminus filiorum Ammon:

17 & planitiem solitudinis, atque Iordanem, & terminos Cenereth usque ad mare deserti, quod est salsissimum, ad radices montis Phasga contra orientem.

18 Præcepique vobis in tempore illo, dicens: Dominus Deus vester dat vobis terram hanc in hereditatem, expediti præcedite fratres vestros filios Israël omnes viri robusti:

19 absque uxoribus, & parvulis, atque jumentis. Novi enim quòd plura habeatis pecora, & in urbibus remanere debebunt, quas tradidi vobis,

20 donec requiem tribuat Dominus fratribus vestris, sicut vobis tribuit: & possideant ipsi etiam Terram, quam daturus est eis trans Iordanem: tunc revertetur unusquisque in possessionem suam, quam dedi vobis.

[a] Num. 27.18.

21 [a] Iosue quoque in tempore illo præcepi, dicens: Oculi tui viderunt quæ fecit Dominus Deus vester duobus his regibus: sic faciet omnibus regnis, ad quæ transiturus es.

22 Ne timeas eos: Dominus enim Deus vester pugnabit pro vobis.

23 Precatusque sum Dominum in tempore illo, dicens:

24 Do-

24 Domine Deus, tu cœpisti ostendere servo tuo magnitudinem tuam, manumque fortissimam. neque enim est alius Deus, vel in cælo, vel in terra, qui possit facere opera tua, & comparari fortitudini tuæ.

25 Transibo igitur, & videbo Terram hanc optimam trans Iordanem, & montem istum egregium, & Libanum.

26 Iratusque est Dominus mihi propter vos, nec exaudivit me, sed dixit mihi: Sufficit tibi: nequaquam ultrà loquaris de hac re ad me.

27 Ascende cacumen Phasgæ, & oculos tuos circumfer ad occidentem, & ad aquilonem, austrumque & orientem, & aspice.[1] nec enim transibis Iordanem istum.

[1] Inf. 31.2. 34.4.

28 Præcipe Iosue, & corrobora eum atque conforta: quia ipse præcedet populum istum, & dividet eis Terram quam visurus es.

29 Mansimusque in valle contra fanum Phogor.

CAPVT IV.

Exhortatur Moyses ad servanda Dei præcepta, comminanda transgressoribus, prohibet omnem imaginem quæ ad idololatriam induceret, suam prædicit mortem, tresque urbes refugii separat.

1 ET nunc Israël audi præcepta & judicia, quæ ego doceo te: ut faciens ea, vivas, & ingrediens possideas Terram, quam Dominus Deus patrum vestrorum daturus est vobis.

2 Non addetis ad verbum quod vobis loquor, nec auferetis ex eo: custodite mandata Domini Dei vestri quæ ego præcipio vobis.

3 ¹ Oculi vestri viderunt omnia quæ fecit Dominus contra Beelphegor, quomodo contriverit omnes cultores ejus de medio vestri.

¹ Num. 25. 4.

4 Vos autem qui adhæretis Domino Deo vestro, vivitis universi usque in præsentem diem.

5 Scitis quòd docuerim vos præcepta atque justitias, sicut mandavit mihi Dominus Deus meus: sic facietis ea in Terra, quam possessuri estis.

6 Et observabitis & implebitis opere. Hæc est enim vestra sapientia & intellectus coram populis, ut audientes universa præcepta hæc, dicant: En populus sapiens & intelligens, gens magna.

7 Nec est alia natio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris.

8 Quæ est enim alia gens sic inclyta, ut habeat ceremonias, justaque judicia, & uni-

universam legem, quam ego proponam hodie ante oculos vestros.

9 Custodi igitur temetipsum, & animam tuam solicitè. Ne obliviscaris verborum, quæ viderunt oculi tui, & ne excidant de corde tuo cunctis diebus vitæ tuæ. Docebis ea filios ac nepotes tuos.

10 A die in quo stetisti coram Domino Deo tuo in Horeb, quando Dominus locutus est mihi, dicens: Congrega ad me populum, ut audiant sermones meos, & discant timere me omni tempore quo vivunt in terra, doceantque filios suos.

11 Et accessistis ad radices montis, qui [a] ardebat usque ad cælum: erantque in eo tenebræ, & nubes, & caligo.

[a] Exod. 19.18.

12 Locutusque est Dominus ad vos de medio ignis. Vocem verborum ejus audistis, & formam penitus non vidistis.

13 Et ostendit vobis pactum suum, quod præcepit ut faceretis, & decem verba, quæ scripsit in duabus tabulis lapideis.

14 Mihique mandavit in illo tempore ut docerem vos ceremonias & judicia, quæ facere deberetis in Terra, quam possessuri estis.

15 Custodite igitur solicitè animas ve-

 stras.

ſtras. Non vidiſtis aliquam ſimilitudinem, in die qua locutus eſt vobis Dominus in Horeb de medio ignis:

16 ne fortè decepti faciatis vobis ſculptam ſimilitudinem, aut imaginem maſculi vel feminæ,

17 ſimilitudinem omnium jumentorum quæ ſunt ſuper terram, vel avium ſub cælo volantium,

18 atque reptilium quæ moventur in terra, ſive piſcium qui ſub terra morantur in aquis:

19 ne fortè elevatis oculis ad cælum, videas Solem & Lunam, & omnia aſtra cæli, & errore deceptus adores ea, & colas quæ creavit Dominus Deus tuus in miniſterium cunctis gentibus, quæ ſub cælo ſunt.

20 Vos autem tulit Dominus, & eduxit de fornace ferrea Ægypti, ut haberet populum hereditarium, ſicut eſt in præſenti die.

[1] Sup. 1.37.

21 [1] Iratúſque eſt Dominus contra me propter ſermones veſtros, & juravit ut non tranſirem Iordanem, nec ingrederer Terram optimam, quam daturus eſt vobis.

22 Ecce morior in hac humo, non tranſibo Iordanem: vos tranſibitis, & poſſidebitis terram egregiam.

23 Cave ne quando obliviſcaris pacti

Domini

Domini Dei tui, quod pepigit tecum: & facias tibi sculptam similitudinem eorum, quæ fieri Dominus prohibuit:

24 [1] quia Dominus Deus tuus ignis consumens est, Deus æmulator.

[1] Heb. 12.29.

25 Si genueritis filios ac nepotes, & morati fueritis in Terra, deceptique feceritis vobis aliquam similitudinem, patrantes malum coram Domino Deo vestro, ut eum ad iracundiam provocetis:

26 testes invoco hodie cælum & terram, citò perituros vos esse de Terra, quam transito Iordane possessuri estis. non habitabitis in ea longo tempore, sed delebit vos Dominus,

27 atque disperget in omnes gentes, & remanebitis pauci in nationibus, ad quas vos ducturus est Dominus.

28 Ibique servietis diis, qui hominum manu fabricati sunt, ligno & lapidi qui non vident, nec audiunt, nec comedunt, nec odorantur.

29 Cumque quæsieris ibi Dominum Deum tuum, invenies eum: si tamen toto corde quæsieris, & tota tribulatione animæ tuæ.

30 Postquam te invenerint omnia quæ prædicta sunt, novissimo tempore reverteris ad Dominum Deum tuum, & audies vocem ejus.

31 Quia Deus miſericors, Dominus Deus tuus eſt: non dimittet te, nec omnino delebit, neque obliviſcetur pacti, in quo juravit patribus tuis.

32 Interroga de diebus antiquis, qui fuerunt ante te ex die quo creavit Deus hominem ſuper terram, à ſummo cælo uſque ad ſummum ejus, ſi facta eſt aliquando hujuſcemodi res, aut umquam cognitum eſt,

33 ut audiret populus vocem Dei loquentis de medio ignis, ſicut tu audiſti & vidiſti:

vixiſti.

34 ſi fecit Deus ut ingrederetur, & tolleret ſibi Gentem de medio nationum, per tentationes, ſigna, atque portenta, per pugnam, & robuſtam manum, extentumque brachium, & horribiles viſiones, juxta omnia quæ fecit pro vobis Dominus Deus veſter in Ægypto, videntibus oculis tuis:

35 ut ſcires quoniam Dominus ipſe eſt Deus, & non eſt alius præter eum.

36 De cælo te fecit audire vocem ſuam, ut doceret te, & in terra oſtendit tibi ignem ſuum maximum, & audiſti verba illius de medio ignis,

37 quia dilexit patres tuos, & elegit ſemen eorum poſt eos. [1] eduxitque te præcedens in virtute ſua magna ex Ægypto,

[1] Exod. 13.21.

38 ut

38 ut deleret nationes maximas & fortiores te in introitu tuo: & introduceret te, daretque tibi terram earum in possessionem, sicut cernis in præsenti die.

39 Scito ergo hodie, & cogitato in corde tuo quòd Dominus ipse sit Deus in cælo sursum, & in terra deorsum, & non sit alius.

40 Custodi præcepta ejus atque mandata, quæ ego præcipio tibi: ut benè sit tibi, & filiis tuis post te, & permaneas multo tempore super terram, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi.

41 [1] Tunc separavit Moyses tres civitates trans Iordanem ad Orientalem plagam,

[1] Num. 35. 14.

42 ut confugiat ad eas qui occiderit nolens proximum suum, nec sibi fuerit inimicus ante unum & alterum diem, & ad harum aliquam urbium possit evadere:

43 [2] Bosor in solitudine, quæ sita est in terra campestri de tribu Ruben: & Ramoth in Galaad, quæ est in tribu Gad: & Golan in Basan, quæ est in tribu Manasse.

[2] Ios. 20. 8.

44 Ista est lex, quam proposuit Moyses coram filiis Israël,

45 & hæc testimonia & ceremoniæ atque judicia, quæ locutus est ad filios

Iſraël, quando egreſſi ſunt de Ægypto,

46 trans Iordanem in valle contra fanum Phogor in terra Sehon regis Amorrhæi, qui habitavit in Heſebon, quem percuſſit Moyſes. Filii quoque Iſraël egreſſi ex Ægypto

47 poſſederunt terram ejus, & terram Og regis Baſan, duorum regum Amorrhæorum, qui erant trans Iordanem ad ſolis ortum:

48 Ab Aroer, quæ ſita eſt ſuper ripam torrentis Arnon, uſque ad montem Sion, qui eſt & Hermon.

49 omnem planitiem trans Iordanem ad Orientalem plagam, uſque ad mare ſolitudinis, & uſque ad radices montis Phaſga.

CAPVT V.

Præceptorum decalogi repetitio & explanatio: & de timore filiorum Iſraël, cùm Dei vocem audiſſent, & montem ardere vidiſſent.

1 VOcavitque Moyſes omnem Iſraëlem, & dixit ad eum: Audi Iſraël ceremonias atque judicia, quæ ego loquor in auribus veſtris hodie: diſcite ea, & opere complete.

2 Dominus Deus noſter pepigit nobiſcum fœdus in Horeb.

3 Non cum patribus noſtris iniit pactum, ſed nobiſcum qui in præſentiarum ſumus, & vivimus.

4 Facie

4 Facie ad faciem locutus eſt nobis in monte de medio ignis.

5 Ego ſequeſter & medius fui inter Dominum & vos in tempore illo, ut annuntiarem vobis verba ejus. timuiſtis enim ignem, & non aſcendiſtis in montem, & ait:

6 [1] Ego Dominus Deus tuus, qui eduxi te de Terra Ægypti, de domo ſervitutis.

7 [2] Non habebis deos alienos in conſpectu meo.

8 [3] Non facies tibi ſculptile, nec ſimilitudinem omnium, quæ in cælo ſunt deſuper, & quæ in terra deorſum, & quæ verſantur in aquis ſub terra.

9 [4] Non adorabis ea, & non coles. Ego enim ſum Dominus Deus tuus: Deus æmulator, reddens iniquitatem patrum ſuper filios in tertiam & quartam generationem his qui oderunt me,

10 & faciens miſericordiam in multa millia diligentibus me, & cuſtodientibus præcepta mea.

11 [5] Non uſurpabis nomen Domini Dei tui fruſtrà: quia non erit impunitus qui ſuper re vana nomen ejus aſſumpſerit.

12 Obſerva diem Sabbati, ut ſanctifices eum, ſicut præcepit tibi Dominus Deus tuus.

[1] *Exod.* 20. 2. *Levit.* 26. 1. *Pſalm.* 80. 11.
[2] *Exod.* 20. 3. *Pſalm.* 80. 10.
[3] *Exod.* 20. 4. *Levit.* 26. 1. *Pſalm.* 96. 7.
[4] *Exod.* 34. 14.
[5] *Exod.* 20. 7. *Levit.* 19. 12. *Matt.* 5. 33.

13 Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua.

14 [1] Septimus dies Sabbati eſt, id eſt, requies Domini Dei tui. Non facies in eo quidquam operis, tu, & filius tuus, & filia, ſervus & ancilla, & bos, & aſinus, & omne jumentum tuum, & peregrinus qui eſt intra portas tuas: ut requieſcat ſervus tuus, & ancilla tua, ſicut & tu.

[1] Gen. 2. 2. Exod. 20. 10. Hebr. 4. 4.

15 Memento quòd & ipſe ſervieris in Ægypto, & duxerit te inde Dominus Deus tuus in manu forti, & brachio extento. Idcircò præcepit tibi ut obſervares diem Sabbati.

16 [2] Honora patrem tuum & matrem, ſicut præcepit tibi Dominus Deus tuus, ut longo vivas tempore, & benè ſit tibi in Terra, quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi.

[2] Exod. 20. 12. Eccli. 3. 9. Matt. 15. 4. Marc. 7. 10. Epheſ. 6. 2.

17 Non occides.

18 Neque mœchaberis.

19 Furtumque non facies.

20 Nec loquêris contra proximum tuum falſum teſtimonium.

21 [3] Non concupiſces uxorem proximi tui: non domum, non agrum, non ſervum, non ancillam, non bovem, non aſinum, & univerſa quæ illius ſunt.

[3] Matt. 5. 28. Rom. 7. 7.

22 Hæc verba locutus eſt Dominus

ad

ad omnem multitudinem veſtram in monte de medio ignis & nubis, & caliginis, voce magna, nihil addens ampliùs: & ſcripſit ea in duabus tabulis lapideis, quas tradidit mihi.

23 Vos autem poſtquam audiſtis vocem de medio tenebrarum, & montem ardere vidiſtis, acceſſiſtis ad me omnes principes tribuum, & majores natu, atque dixiſtis:

24 Ecce oſtendit nobis Dominus Deus noſter majeſtatem & magnitudinem ſuam. vocem ejus audívimus de medio ignis, & probavimus hodie, quòd loquente Deo cum homine, vixerit homo.

25 Cur ergo moriemur, & devorabit nos ignis hic maximus? Si enim audierimus ultrà vocem Domini Dei noſtri, moriemur.

26 Quid eſt omnis caro, ut audiat vocem Dei viventis, qui de medio ignis loquitur ſicut nos audivimus, & poſſit vivere?

27 Tu magis accede: & audi cuncta quæ dixerit Dominus Deus noſter tibi: loquериſque ad nos, & nos audientes faciemus ea.

28 Quod cùm audiſſet Dominus, ait ad me: Audivi vocem verborum populi hujus quæ locuti ſunt tibi: benè omnia ſunt locuti.

29 Quis

29 Quis det talem eos habere mentem, ut timeant me, & custodiant universa mandata mea in omni tempore, ut benè sit eis & filiis eorum in sempiternum?

30 Vade & dic eis: Revertimini in tentoria vestra.

31 Tu verò hîc sta mecum, & loquar tibi omnia mandata mea, & ceremonias atque judicia: quæ docebis eos, ut faciant ea in Terra, quam dabo illis in possessionem.

32 Custodite igitur & facite quæ præcepit Dominus Deus vobis: non declinabitis neque ad dexteram, neque ad sinistram:

33 sed per viam, quam præcepit Dominus Deus vester, ambulabitis, ut vivatis, & benè sit vobis, & protelentur dies in terra possessionis vestræ.

CAPVT VI.

Dominus ex toto corde diligendus, ejusque mandata solicitè servanda, & posteris inculcanda.

1 HÆc sunt præcepta, & ceremoniæ, atque judicia, quæ mandavit Dominus Deus vester ut docerem vos, & faciatis ea in Terra, ad quam transgredimini possidendam:

2 ut timeas Dominum Deum tuum, & custodias omnia mandata & præcepta ejus,

ejus, quæ ego præcipio tibi, & filiis, ac nepotibus tuis, cunctis diebus vitæ tuæ, ut prolongentur dies tui.

3 Audi Israël, & observa ut facias quæ præcepit tibi Dominus, & benè sit tibi, & multipliceris ampliùs, sicut pollicitus est Dominus Deus patrum tuorum tibi terram lacte & melle manantem.

4 Audi Israël, Dominus Deus noster, Dominus unus est.

5 [1] Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua.

6 Eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo:

7 & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atque consurgens.

8 Et ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntque & movebuntur inter oculos tuos,

9 scribesque ea in limine & ostiis domus tuæ.

10 Cumque introduxerit te Dominus Deus tuus in Terram, pro qua juravit patribus tuis, Abraham, Isaac, & Iacob: & dederit tibi civitates magnas & optimas, quas non ædificasti,

11 domos plenas cunctarum opum, quas non extruxisti, cisternas, quas non

[1] *Infr.* 11.13. *Matt.* 22.37. *Marc.* 12.30. *Luc.* 10.27.

non fodiſti, vineta & oliveta, quæ non plantaſti,

12 & comederis, & ſaturatus fueris:

13 cave diligenter, ne obliviſcaris Domini, qui eduxit te de Terra Ægypti, de domo ſervitutis. [1] Dominum Deum tuum timebis, & illi ſoli ſervies, ac per nomen illius jurabis.

[1] Infr. 10.20. Matt. 4.10. Luc. 4. 8.

14 Non ibitis poſt deos alienos cunctarum Gentium, quæ in circuitu veſtro ſunt:

15 quoniam Deus æmulator, Dominus Deus tuus in medio tui: ne quando iraſcatur furor Domini Dei tui contra te, & auferat te de ſuperficie terræ.

16 [2] Non tentabis Dominum Deum tuum, ſicut tentaſti in loco tentationis.

[2] Matt. 4.7. Luc. 4. 12.

17 Cuſtodi præcepta Domini Dei tui, ac teſtimonia & ceremonias, quas præcepit tibi:

18 & fac quod placitum eſt & bonum in conſpectu Domini, ut benè ſit tibi: & ingreſſus poſſideas terram optimam, de qua juravit Dominus patribus tuis,

19 ut deleret omnes inimicos tuos coram te, ſicut locutus eſt.

20 Cumque interrogaverit te filius tuus cras, dicens: Quid ſibi volunt teſtimonia hæc, & ceremoniæ, atque judicia, quæ præcepit Dominus Deus noſter nobis?

21 dices

21 dices ei : Servi eramus Pharaonis in Ægypto , & eduxit nos Dominus de Ægypto in manu forti :

22 fecitque ſigna atque prodigia magna & peſſima in Ægypto contra Pharaonem , & omnem domum illius , in conſpectu noſtro ,

23 & eduxit nos inde , ut introductis daret Terram,ſuper qua juravit patribus noſtris.

24 Præcepitque nobis Dominus,ut faciamus omnia legitima hæc, & timeamus Dominum Deum noſtrum , ut benè ſit nobis cunctis diebus vitæ noſtræ , ſicut eſt hodie.

25 Eritque noſtri miſericors , ſi cuſtodierimus & fecerimus omnia præcepta ejus coram Domino Deo noſtro , ſicut mandavit nobis.

CAPVT VII.

Nulla cum Gentibus ſocietas contrahenda , ſed earum aræ , luci ac ſimulachra delenda : memoratis Dei beneficiis promittit in omnibus auxilium & ubertatem, modò ejus præcepta obſervent.

1 CVm introduxerit te Dominus Deus tuus in Terram quam poſſeſſurus ingrederis,& deleverit Gentes multas coram te, [1] Hethæum,& Gergezæum, & Amorrhæum, Chananæum, & Pherezæum, & Hevæum , & Iebuſæum , ſeptem Gentes multò majoris nume-

[1] Exod. 23.23. 33.2.

numeri quàm tu es, & robustiores te:

2 tradideritque eas Dominus Deus tuus tibi, percuties eas usque ad internecionem. [1] Non inibis cum eis fœdus, nec misereberis earum,

[1] Exod. 13. 32. 34. 15.

3 neque [2] sociabis cum eis conjugia. Filiam tuam non dabis filio ejus, nec filiam illius accipies filio tuo:

[2] Exod. 34. 16.

4 quia seducet filium tuum, ne sequatur me, & ut magis serviat diis alienis: irasceturque furor Domini, & delebit te citò.

5 Quin potiùs hæc facietis eis: [3] Aras eorum subvertite, & confringite statuas, lucosque succidite, & sculptilia comburite.

[3] Exod. 23. 24. Inf. 12. 3. 16. 21.

6 [4] Quia populus sanctus es Domino Deo tuo. Te [5] elegit Dominus Deus tuus, ut sis ei populus peculiaris de cunctis populis, qui sunt super terram.

[4] Inf. 14. 2.
[5] Inf. 26. 18.

7 Non quia cunctas gentes numero vincebatis, vobis junctus est Dominus, & elegit vos, cùm omnibus sitis populis pauciores:

8 sed quia dilexit vos Dominus, & custodivit juramentum, quod juravit patribus vestris: eduxitque vos in manu forti, & redemit de domo servitutis, de manu Pharaonis regis Ægypti.

9 Et scies, quia Dominus Deus tuus, ipse est Deus fortis & fidelis, custodiens

pactum

pactum & misericordiam diligentibus se, & his qui custodiunt præcepta ejus, in mille generationes:

10 & reddens odientibus se statim, ita ut disperdat eos, & ultrà non differat, protinus eis restituens quod merentur.

11 Custodi ergo præcepta & ceremonias atque judicia, quæ ego mando tibi hodie ut facias.

12 Si postquam audieris hæc judicia, custodieris ea & feceris, custodiet & Dominus Deus tuus pactum tibi, & misericordiam quam juravit patribus tuis:

13 & diliget te ac multiplicabit, benedicetque fructui ventris tui, & fructui terræ tuæ, frumento tuo, atque vindemiæ, oleo & armentis, gregibus ovium tuarum super Terram, pro qua juravit patribus tuis ut daret eam tibi.

14 Benedictus eris inter omnes populos. [1] Non erit apud te sterilis utriusque sexus, tam in hominibus quàm in gregibus tuis.

[1] Exod. 23. 26.

15 Auferet Dominus à te omnem languorem: & infirmitates Ægypti pessimas, quas novisti, non inferet tibi, sed cunctis hostibus tuis.

16 Devorabis omnes populos, quos Dominus Deus tuus daturus est tibi. Non parcet eis oculus tuus, nec servies diis eorum, ne sint in ruinam tui.

17 Si

17 Si dixeris in corde tuo: Plures ſunt gentes iſtæ quàm ego, quo modo potero delere eas?

18 noli metuere, ſed recordare quæ fecerit Dominus Deus tuus Pharaoni, & cunctis Ægyptiis,

19 plagas maximas, quas viderunt oculi tui, & ſigna atque portenta, manumque robuſtam, & extentum brachium, ut educeret te Dominus Deus tuus. ſic faciet cunctis populis, quos metuis.

[a] Exod. 23.28. Ioſ. 24. 12.

20 [a] Inſuper & crabrones mittet Dominus Deus tuus in eos, donec deleat omnes atque diſperdat qui te fugerint, & latere potuerint.

21 Non timebis eos, quia Dominus Deus tuus in medio tui eſt, Deus magnus & terribilis:

22 ipſe conſumet nationes has in conſpectu tuo paulatim atque per partes. Non poteris eas delere pariter: ne fortè multiplicentur contra te beſtiæ terræ.

23 Dabitque eos Dominus Deus tuus in conſpectu tuo: & interficiet illos donec penitus deleantur.

24 Tradetque reges eorum in manus tuas, & diſperdes nomina eorum ſub cælo: nullus poterit reſiſtere tibi, donec conteras eos.

[a] 2 Machab. 12.40.

25 [a] Sculptilia eorum igne combures: non concupiſces argentum & aurum, de

de quibus facta sunt, neque assumes ex eis tibi quidquam, ne offendas, propterea quia abominatio est Domini Dei tui.

26 Nec inferes quippiam ex idolo in domum tuam, ne fias anathema, sicut & illud est. Quasi spurcitiam detestaberis, & velut inquinamentum ac sordes abominationi habebis, quia anathema est.

CAPUT VIII.

Commemorantur beneficia & afflictiones quæ Dominus eis in deserto immiserat, ne illorum & Dei sui fiant immemores.

1 OMne mandatum, quod ego præcipio tibi hodie, cave diligenter ut facias: ut possitis vivere, & multiplicemini, ingressique possideatis Terram, pro qua juravit Dominus patribus vestris.

2 Et recordaberis cuncti itineris, per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis per desertum, ut affligeret te, atque tentaret, & nota fierent quæ in tuo animo versabantur, utrùm custodires mandata illius, an non.

3 Afflixit te penuria, & dedit tibi cibum Manna, quod ignorabas tu & patres tui: ut ostenderet tibi quòd non [1] in solo pane vivat homo, sed in omni verbo quod egreditur de ore Dei.

[1] *Matt.* 4. 4. *Luc.* 4. 4.

4 Vesti-

4 Veſtimentum tuum, quo operiebaris, nequaquam vetuſtate defecit, & pes tuus non eſt ſubtritus, en quadrageſimus annus eſt.

5 Vt recogites in corde tuo, quia ſicut erudit filium ſuum homo, ſic Dominus Deus tuus erudivit te,

6 ut cuſtodias mandata Domini Dei tui, & ambules in viis ejus, & timeas eum.

7 Dominus enim Deus tuus introducet te in terram bonam, terram rivorum aquarumque & fontium: in cujus campis & montibus erumpunt fluviorum abyſſi:

8 terram frumenti, hordei, ac vinearum, in qua ficus, & malogranata, & oliveta naſcuntur: terram olei ac mellis.

9 Vbi abſque ulla penuria comedes panem tuum, & rerum omnium abundantia perfruêris: cujus lapides ferrum ſunt, & de montibus ejus æris metalla fodiuntur:

10 ut cùm comedèris, & ſatiatus fueris, benedicas Domino Deo tuo pro terra optima, quam dedit tibi.

11 Obſerva, & cave nequando obliviſcaris Domini Dei tui, & negligas mandata ejus atque judicia & ceremonias, quas ego præcipio tibi hodie:

12 ne poſtquam comederis & ſatiatus

fueris,

fueris, domos pulchras ædificaveris, & habitaveris in eis,

13 habuerisque armenta boum, & ovium greges, argenti & auri cunctarumque rerum copiam,

14 elevetur cor tuum, & non reminiscaris Domini Dei tui, qui eduxit te de Terra Ægypti, de domo servitutis:

15 & ductor tuus fuit in solitudine magna atque terribili, [1] in qua erat serpens flatu adurens, & scorpio ac dipsas, & nullæ omninò aquæ: [2] qui eduxit rivos de petra durissima,

16 & [3] cibavit te Manna in solitudine, quod nescierunt patres tui. Et postquam afflixit ac probavit, ad extremum misertus est tui,

17 ne diceres in corde tuo: Fortitudo mea, & robur manus meæ, hæc mihi omnia præstiterunt.

18 Sed recorderis Domini Dei tui, quòd ipse vires tibi præbuerit, ut impleret pactum suum, super quo juravit patribus tuis, sicut præsens indicat dies.

19 Sin autem oblitus Domini Dei tui, secutus fueris deos alienos, coluerisque illos & adoraveris: ecce nunc prædico tibi quòd omninò dispereas.

20 Sicut Gentes, quas delevit Dominus in introitu tuo, ita & vos peribitis, si inobedientes fueritis voci Domini Dei vestri.

[1] Nu. 20.9. 21.6.
[2] Exod. 17.6.
[3] Exod. 16.14.

CAPVT IX.

Reprimitur elatio, ne futuras victorias sibi, sed soli Domino, adscribant, cùm semper Deo adversati sint.

1 AVdi Israël : Tu transgredieris hodie Iordanem, ut possideas nationes maximas & fortiores te, civitates ingentes & ad cælum usque muratas ;

2 populum magnum atque sublimem, filios Enacim, quos ipse vidisti, & audisti, quibus nullus potest ex adverso resistere.

3 Scies ergo hodie quòd Dominus Deus tuus ipse transibit ante te, ignis devorans atque consumens, qui conterat eos & deleat atque disperdat ante faciem tuam velociter, sicut locutus est tibi.

4 Ne dicas in corde tuo, cùm deleverit eos Dominus Deus tuus in conspectu tuo : Propter justitiam meam introduxit me Dominus ut terram hanc possiderem, cùm propter impietates suas istæ deletæ sint nationes.

5 Neque enim propter justitias tuas, & æquitatem cordis tui, ingredieris ut possideas terras earum : sed quia illæ egerunt impiè, introëunte te deletæ sunt : & ut compleret verbum suum Dominus, quod sub juramento pollicitus

citus eſt patribus tuis, Abraham, Iſaac & Iacob.

6 Scito ergo quòd non propter juſtitias tuas Dominus Deus tuus dederit tibi terram hanc optimam in poſſeſſionem, cùm duriſſimæ cervicis ſis populus.

7 Memento, & ne obliviſcaris, quomodo ad iracundiam provocaveris Dominum Deum tuum in ſolitudine. Ex eo die, quo egreſſus es ex Ægypto uſque ad locum iſtum, ſemper adverſum Dominum contendiſti.

8 [1] Nam & in Horeb provocaſti eum, & iratus delere te voluit,

9 quando aſcendi in montem, ut acciperem tabulas lapideas, tabulas pacti quod pepigit vobiſcum Dominus: & perſeveravi in monte quadraginta diebus ac noctibus, panem non comedens, & aquam non bibens.

10 [2] Deditque mihi Dominus duas tabulas lapideas ſcriptas digito Dei, & continentes omnia verba quæ vobis locutus eſt in monte de medio ignis, quando concio populi congregata eſt.

11 Cumque tranſiſſent quadraginta dies, & totidem noctes, dedit mihi Dominus duas tabulas lapideas, tabulas fœderis,

12 dixitque mihi: [3] Surge, & deſcende hinc

[1] Exod. 17.6. 19.3. 31.18. 32.15.

[2] Exod. 31.18.

[3] Exod. 32.7.

hinc citò : quia populus tuus, quem eduxisti de Ægypto, deseruerunt velociter viam quam demonstrasti eis, feceruntque sibi conflatile.

13 Rursumque ait Dominus ad me: Cerno quòd populus iste duræ cervicis sit:

14 dimitte me ut conteram eum, & deleam nomen ejus de sub cælo, & constituam te super Gentem, quæ hac major & fortior sit.

15 Cumque de monte ardente descenderem, & duas tabulas fœderis utraque tenerem manu,

16 vidissemque vos peccasse Domino Deo vestro, & fecisse vobis vitulum conflatilem, ac deseruisse velociter viam ejus, quam vobis ostenderat:

17 projeci tabulas de manibus meis, confregique eas in conspectu vestro.

18 Et procidi ante Dominum sicut priùs, quadraginta diebus & noctibus panem non comedens, & aquam non bibens, propter omnia peccata vestra quæ gessistis contra Dominum, & eum ad iracundiam provocastis:

19 timui enim indignationem & iram illius, qua adversum vos concitatus, delere vos voluit. Et exaudivit me Dominus etiam hac vice.

20 Adversum Aaron quoque vehementer

ter iratus, voluit eum conterere, & pro illo similiter deprecatus sum.

21 Peccatum autem vestrum quod feceratis, id est vitulum, arripiens, igne combussi, & in frusta comminuens, omninoque in pulverem redigens, projeci in torrentem, qui de monte descendit.

22 [1] In incendio quoque & in tentatione, & in Sepulchris concupiscentiæ provocastis Dominum:

[1] Nu. 11.1. 16.2. 21.5.

23 & quando misit vos de Cadesbarne, dicens: Ascendite, & possidete Terram, quam dedi vobis, & contempsistis imperium Domini Dei vestri, & non credidistis ei, neque vocem ejus audire voluistis:

24 sed semper fuistis rebelles à die qua nosse vos cœpi.

25 Et jacui coram Domino quadraginta diebus ac noctibus, quibus eum suppliciter deprecabar, ne deleret vos ut fuerat comminatus:

26 & orans dixi: Domine Deus, ne disperdas populum tuum, & hereditatem tuam, quam redemisti in magnitudine tua, quos eduxisti de Ægypto in manu forti.

27 Recordare servorum tuorum, Abraham, Isaac, & Iacob: ne aspicias duritiam populi hujus, & impietatem atque peccatum:

28 ne fortè dicant habitatores terræ, de qua eduxisti nos: Non poterat Dominus introducere eos in Terram, quam pollicitus est eis, & oderat illos: idcircò eduxit, ut interficeret eos in solitudine.

29 qui sunt populus tuus & hereditas tua, quos eduxisti in fortitudine tua magna, & in brachio tuo extento.

CAPVT X.

Tabularum secundarum instauratio, Levitarum officia: timor & dilectio Dei ad servanda præcepta movere debent: præputium cordis circumcidendum, peregrini amandi; & per Dei nomen jurandum.

[a] Exod. 34.1.

1 IN [a] tempore illo dixit Dominus ad me: Dola tibi duas tabulas lapideas, sicut priores fuerunt, & ascende ad me in montem: faciesque arcam ligneam,

2 & scribam in tabulis verba quæ fuerunt in his quas antè confregisti, ponesque eas in arca.

3 Feci igitur arcam de lignis settim. Cumque dolassem duas tabulas lapideas instar priorum, ascendi in montem, habens eas in manibus.

4 Scripsitque in tabulis, juxta id quod priùs scripserat, verba decem, quæ locutus est Dominus ad vos in monte de medio ignis, quando populus

pulus congregatus eſt : & dedit eas mihi.

5 Reverſuſque de monte, deſcendi, & poſui tabulas in arcam, quam feceram, quæ hucuſque ibi ſunt, ſicut mihi præcepit Dominus.

6 [1] Filii autem Iſraël moverunt caſtra ex Beroth filiorum Iacan in Moſera, ubi [2] Aaron mortuus ac ſepultus eſt, pro quo, ſacerdotio functus eſt Eleazar filius ejus.

[1] Nu. 33.31.
[2] Nu. 20.28. 29.

7 Inde venerunt in Gadgad: de quo loco profecti, caſtrametati ſunt in Ietebatha, in Terra aquarum atque torrentium.

8 Eo tempore ſeparavit tribum Levi, ut portaret arcam fœderis Domini, & ſtaret coram eo in miniſterio, ac benediceret in nomine illius uſque in præſentem diem.

9 Quam ob rem non habuit Levi partem, neque poſſeſſionem cum fratribus ſuis : quia ipſe Dominus poſſeſſio ejus eſt, ſicut promiſit ei Dominus Deus tuus.

10 Ego autem ſteti in monte, ſicut priùs, quadraginta diebus ac noctibus : exaudivitque me Dominus etiam hac vice, & te perdere noluit.

11 Dixitque mihi : Vade, & præcede populum, ut ingrediatur, & poſſideat

Terram, quam juravi patribus eorum ut traderem eis.

12 Et nunc Iſraël, quid Dominus Deus tuus petit à te, niſi ut timeas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus, & diligas eum, ac ſervias Domino Deo tuo in toto corde tuo, & in tota anima tua:

13 cuſtodiaſque mandata Domini, & ceremonias ejus, quas ego hodie præcipio tibi, ut benè ſit tibi?

14 En Domini Dei tui cælum eſt, & cælum cæli, terra, & omnia quæ in ea ſunt:

15 & tamen patribus tuis conglutinatus eſt Dominus, & amavit eos, elegitque ſemen eorum poſt eos, id eſt vos, de cunctis Gentibus, ſicut hodie comprobatur.

16 Circumcidite igitur præputium cordis veſtri, & cervicem veſtram ne induretis ampliùs:

17 quia Dominus Deus veſter, ipſe eſt Deus deorum, & Dominus dominantium, Deus magnus & potens, & terribilis, qui [1] perſonam non accipit, nec munera.

18 Facit judicium pupillo & viduæ, amat peregrinum, & dat ei victum atque veſtitum.

19 & vos ergo amate peregrinos, quia

[1] 2. Paral. 19. 7. Iob 34. 19. Sap. 6. 8. Eccli. 35. 15. Act. 10. 34. Rom. 2. 11. Galat. 2. 6.

quia & ipsi fuistis advenæ in Terra Ægypti.

20 [1] Dominum Deum tuum timebis, & ei soli servies: ipsi adhærebis, jurabisque in nomine illius.

[1] Sup. 6.13. Matt. 4.10. Luc. 4. 8.

21 Ipse est laus tua, & Deus tuus, qui fecit tibi hæc magnalia & terribilia, quæ viderunt oculi tui.

22 [2] In septuaginta animabus descenderunt patres tui in Ægyptum: & ecce nunc multiplicavit te Dominus Deus tuus sicut astra cæli.

[2] Gen. 46.27. Exod. 1.5.

CAPVT XI.

Recensentur varia Dei beneficia, multaque bona promittuntur servantibus ejus præcepta, mala autem non servantibus, hoc est benedictio & maledictio.

1 AMa itaque Dominum Deum tuum, & observa præcepta ejus & ceremonias, judicia atque mandata, omni tempore.

2 Cognoscite hodie quæ ignorant filii vestri, qui non viderunt disciplinam Domini Dei vestri, magnalia ejus & robustam manum, extentumque brachium,

3 signa & opera quæ fecit in medio Ægypti Pharaoni regi, & universæ terræ ejus,

4 omnique exercitui Ægyptiorum, & equis ac curribus: quo modo operuerint eos aquæ maris rubri, cùm vos

persequerentur, & deleverit eos Dominus usque in præsentem diem:

5 vobisque quæ fecerit in solitudine, donec veniretis ad hunc locum:

[1] Nu. 16.1. [2] Nu. 16.32.

6 & [1] Dathan atque Abiron filiis Eliab, qui fuit filius Ruben: quos [2] aperto ore suo terra absorbuit, cum domibus & tabernaculis, & universa substantia eorum, quam habebant in medio Israël.

7 Oculi vestri viderunt omnia opera Domini magna quæ fecit,

8 ut custodiatis universa mandata illius, quæ ego hodie præcipio vobis, & possitis introire, & possidere Terram, ad quam ingredimini,

9 multoque in ea vivatis tempore: quam sub juramento pollicitus est Dominus patribus vestris, & semini eorum, lacte & melle manantem.

10 Terra enim, ad quam ingrederis possidendam, non est sicut Terra Ægypti, de qua existi, ubi jacto semine in hortorum morem aquæ ducuntur irriguæ:

11 sed montuosa est & campestris, de cælo expectans pluvias.

12 quam Dominus Deus tuus semper invisit, & oculi illius in ea sunt à principio anni usque ad finem ejus.

[3] Sup. 10.12.

13 [3] Si ergo obedieritis mandatis meis,

quæ

quæ ego hodie præcipio vobis,ut diligatis Dominum Deum vestrum, & serviatis ei in toto corde vestro, & in tota anima vestra:

14 dabit pluviam terræ vestræ temporaneam & serotinam, ut colligatis frumentum, & vinum, & oleum,

15 fœnumque ex agris ad pascenda jumenta,& ut ipsi comedatis ac saturemini.

16 Cavete ne fortè decipiatur cor vestrum, & recedatis à Domino, serviatisque diis alienis, & adoretis eos:

17 iratusque Dominus claudat cælum, & pluviæ non descendant, nec terra det germen suum, pereatisque velociter de terra optima, quam Dominus daturus est vobis.

18 [1] Ponite hæc verba mea in cordibus, & in animis vestris, & suspendite ea pro signo in manibus,& inter oculos vestros collocate.

[1] Sup. 6.6.

19 Docete filios vestros ut illa meditentur, quando sederis in domo tua, & ambulaveris in via, & accubueris atque surrexeris.

20 Scribes ea super postes & januas domus tuæ:

21 ut multiplicentur dies tui,& filiorum tuorum,in Terra,quam juravit Dominus patribus tuis, ut daret eis, quamdiu cælum imminet terræ.

22 Si enim custodieritis mandata quæ ego præcipio vobis, & feceritis ea, ut diligatis Dominum Deum vestrum, & ambuletis in omnibus viis ejus, adhærentes ei,

23 disperdet Dominus omnes gentes istas ante faciem vestram, & possidebitis eas, quæ majores & fortiores vobis sunt.

[1] Jos. 1. 3.

24 [1] Omnis locus, quem calcaverit pes vester, vester erit. A deserto, & à Libano, à flumine magno Euphrate usque ad mare occidentale erunt termini vestri.

25 Nullus stabit contra vos: terrorem vestrum & formidinem dabit Dominus Deus vester super omnem terram quam calcaturi estis, sicut locutus est vobis.

26 En propono in conspectu vestro hodie benedictionem & maledictionem:

27 benedictionem, si obedieritis mandatis Domini Dei vestri, quæ ego hodie præcipio vobis:

28 maledictionem, si non obedieritis mandatis Domini Dei vestri, sed recesseritis de via, quam ego nunc ostendo vobis, & ambulaveritis post Deos alienos, quos ignoratis.

29 Cùm verò introduxerit te Dominus

nus Deus tuus in Terram ad quam pergis habitandam, pones benedictionem ſuper montem Garizim, maledictionem ſuper montem Hebal:

30 qui ſunt trans Iordanem, poſt viam quæ vergit ad ſolis occubitum, in Terra Chananæi, qui habitat in campeſtribus contra Galgalam, quæ eſt juxta vallem tendentem & intrantem procul.

31 Vos enim tranſibitis Iordanem, ut poſſideatis Terram, quam Dominus Deus veſter daturus eſt vobis, ut habeatis & poſſideatis illam.

32 Videte ergo ut impleatis ceremonias atque judicia, quæ ego hodie ponam in conſpectu veſtro.

CAPVT XII.

Præcipit exterminari idololatriam, decimas ac primitias reddi, ſacrificia certo loco exolvi, & comedi, ſanguinemque vitari.

1 HÆc ſunt præcepta atque judicia, quæ facere debetis in terra, quam Dominus Deus patrum tuorum daturus eſt tibi, ut poſſideas eam cunctis diebus quibus ſuper humum gradiêris.

2 Subvertite omnia loca, in quibus coluerunt gentes, quas poſſeſſuri eſtis, deos ſuos ſuper montes excelſos, & colles, & ſubter omne lignum frondoſum.

[1] Sup. 7. 25. 2. Macab. 12. 40.

3 [1] Dissipate aras eorum, & confringite statuas, lucos igne comburite, & idola comminuite: disperdite nomina eorum de locis illis.

4 Non facietis ita Domino Deo vestro:

5 sed ad locum, quem elegerit Dominus Deus vester de cunctis tribubus vestris, ut ponat nomen suum ibi, & habitet in eo, venietis:

6 & offeretis in loco illo holocausta & victimas vestras, decimas & primitias manuum vestrarum, & vota atque donaria, primogenita boum & ovium.

7 Et comedetis ibi in conspectu Domini Dei vestri: ac lætabimini in cunctis, ad quæ miseritis manum, vos & domus vestræ, in quibus benedixerit vobis Dominus Deus vester.

8 Non facietis ibi quæ nos hîc facimus hodie, singuli quod sibi rectum videtur.

9 Neque enim usque in præsens tempus venistis ad requiem, & possessionem, quam Dominus Deus vester daturus est vobis.

10 Transibitis Iordanem, & habitabitis in Terra, quam Dominus Deus vester daturus est vobis, ut requiescatis à cunctis hostibus per circuitum: & absque ullo timore habitetis

11 in loco quem elegerit Dominus

Deus

Deus vester, ut sit nomen ejus in eo. illuc omnia, quæ præcipio, conferetis, holocausta, & hostias, ac decimas, & primitias manuum vestrarum: & quidquid præcipuum est in muneribus, quæ vovebitis Domino.

12 Ibi epulabimini coram Domino Deo vestro, vos & filii ac filiæ vestræ, famuli & famulæ, atque Levites qui in urbibus vestris commoratur. neque enim habet aliam partem & possessionem inter vos.

13 Cave ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris:

14 sed in eo, quem elegerit Dominus, in una tribuum tuarum offeres hostias, & facies quæcumque præcipio tibi.

15 Sin autem comedere volueris, & te esus carnium delectaverit, occîde, & comede juxta benedictionem Domini Dei tui, quam dedit tibi in urbibus tuis: sive immundum fuerit, hoc est, maculatum & debile: sive mundum, hoc est, integrum & sine macula, quod offerri licet, sicut capream & cervum, comedes,

16 absque esu dumtaxat sanguinis, quem super terram quasi aquam effundes.

17 Non poteris comedere in oppidis tuis decimam frumenti, & vini, & olei tui, primogenita armentorum & pecorum,

rum, & omnia quæ voveris, & ſponte offerre volueris, & primitias manuum tuarum:

18. ſed coram Domino Deo tuo comedes ea, in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, tu & filius tuus & filia tua, & ſervus & famula, atque Levites qui manet in urbibus tuis: & lætaberis & reficieris coram Domino Deo tuo, in cunctis ad quæ extenderis manum tuam.

19 Cave ne derelinquas Levitem in omni tempore quo verſaris in terra.

[1] Gen. 28.14. Exod. 34.24. Inf. 19. 8.

20 [1] Quando dilataverit Dominus Deus tuus terminos tuos, ſicut locutus eſt tibi, & volueris veſci carnibus, quas deſiderat anima tua:

21 locus autem, quem elegerit Dominus Deus tuus ut ſit nomen ejus ibi, ſi procul fuerit, occides de armentis & pecoribus, quæ habueris, ſicut præcepi tibi, & comedes in oppidis tuis, ut tibi placet.

22 Sicut comeditur caprea & cervus, ita veſcêris eis: & mundus & immundus in commune veſcentur.

23 Hoc ſolùm cave, ne ſanguinem comedas. ſanguis enim eorum pro anima eſt: & idcircò non debes animam comedere cum carnibus:

24 ſed ſuper terram fundes quaſi aquam,

25 ut

25 ut benè ſit tibi & filiis tuis poſt te, cùm feceris quod placet in conſpectu Domini.

26 Quæ autem ſanctificaveris, & voveris Domino, tolles, & venies ad locum, quem elegerit Dominus:

27 & offeres oblationes tuas carnem & ſanguinem ſuper altare Domini Dei tui: ſanguinem hoſtiarum fundes in altari: carnibus autem ipſe veſcêris.

28 Obſerva & audi omnia quæ ego præcipio tibi, ut benè ſit tibi & filiis tuis poſt te in ſempiternum, cùm feceris quod bonum eſt & placitum in conſpectu Domini Dei tui.

29 [1] Quando diſperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingrediêris poſſidendas, & poſſederis eas, atque habitaveris in terra earum:

[1] *Infr.* 19. 1.

30 cave ne imiteris eas, poſtquam te fuerint introëunte ſubverſæ, & requiras ceremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes iſtæ deos ſuos, ita & ego colam.

31 Non facies ſimiliter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas averſatur Dominus, fecerunt diis ſuis, offerentes filios & filias, & comburentes igni.

32 Quod præcipio tibi, hoc tantùm facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

C A-

CAPVT XIII.

Pseudopropheta à Deo avertens occidi debet, quantumvis propinquus sit vel amicus; imò & urbs vastari funditus, cujus habitatores id facere conati fuerint.

1 SI surrexerit in medio tui prophetes, aut qui somnium vidisse se dicat, & prædixerit signum atque portentum,

2 & evenerit quod locutus est, & dixerit tibi: Eamus, & sequamur deos alienos quos ignoras, & serviamus eis:

3 non audies verba prophetæ illius aut somniatoris: quia tentat vos Dominus Deus vester, ut palàm fiat utrùm diligatis eum an non, in toto corde, & in tota animá vestra.

4 Dominum Deum vestrum sequimini, & ipsum timete, & mandata illius custodite, & audite vocem ejus: ipsi servietis, & ipsi adhærebitis.

5 Propheta autem ille aut fictor somniorum interficietur: quia locutus est ut vos averteret à Domino Deo vestro, qui eduxit vos de Terra Ægypti, & redemit vos de domo servitutis: ut errare te faceret de via, quam tibi præcepit Dominus Deus tuus: & auferes malum de medio tui.

6 Si tibi voluerit persuadere frater tuus filius matris tuæ, aut filius tuus vel filia,

sive

ſive uxor quæ eſt in ſinu tuo, aut amicus, quem diligis ut animam tuam, clàm dicens: Eamus, & ſerviamus diis alienis, quos ignoras tu, & patres tui,

7 cunctarum in circuitu gentium, quæ juxta vel procul ſunt, ab initio uſque ad finem terræ,

8 non acquieſcas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus ut miſerearis & occultes eum,

9 ſed ſtatim interficies. [1] ſit primùm manus tua ſuper eum, & poſteà omnis populus mittat manum.

[1] Infr. 17. 7.

10 Lapidibus obrutus necabitur: quia voluit te abſtrahere à Domino Deo tuo, qui eduxit te de Terra Ægypti, de domo ſervitutis:

11 ut omnis Iſraël audiens timeat, & nequaquam ultrà faciat quippiam hujus rei ſimile.

12 Si audieris in una urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad habitandum, dicentes aliquos:

13 Egreſſi ſunt filii Belial de medio tui, & averterunt habitatores urbis ſuæ, atque dixerunt: Eamus, & ſerviamus diis alienis quos ignoratis:

14 quære ſolicitè & diligenter, rei veritate perſpecta, ſi inveneris certum eſſe quod dicitur, & abominationem hanc opere perpetratam,

15 ſtatim

15 ſtatim percuties habitatores urbis illius in ore gladii, & delebis eam, ac omnia quæ in illa ſunt, uſque ad pecora.

16 quidquid etiam ſupellectilis fuerit, congregabis in medio platearum ejus, & cum ipſa civitate ſuccendes, ita ut univerſa conſumas Domino Deo tuo, & ſit tumulus ſempiternus. non ædificabitur ampliùs,

17 & non adhærebit de illo anathemate quidquam in manu tua: ut avertatur Dominus ab ira furoris ſui, & miſereatur tui, multiplicetque te ſicut juravit patribus tuis,

18 quando audieris vocem Domini Dei tui, cuſtodiens omnia præcepta ejus, quæ ego præcipio tibi hodie, ut facias quod placitum eſt in conſpectu Domini Dei tui.

CAPVT XIV.

Gentium ritus ſuper mortuo fugiendus: animalium mundorum & immundorum diſcretio: & decimas eſſe ſolvendas.

1 FIlii eſtote Domini Dei veſtri: non vos incidetis, nec facietis calvitium ſuper mortuo.

2 [1] quoniam populus ſanctus es Domino Deo tuo: & te elegit ut ſis ei in populum peculiarem, de cunctis gentibus quæ ſunt ſuper terram.

[1] *Sup.* 7.6. *Inf.* 26. 18.

3 [2] Ne comedatis quæ immunda ſunt.

[2] *Lev.* 11.4.

4 Hoc

4 Hoc eſt animal quod comedere debetis, Bovem, & ovem, & capram,

5 cervum & capream, bubalum, tragelaphum, pygargum, orygem, camelopardalum.

6 Omne animal, quod in duas partes findit ungulam, & ruminat, comedetis.

7 De his autem quæ ruminant, & ungulam non findunt, comedere non debetis, ut camelum, leporem, chœrogryllum: hæc quia ruminant, & non dividunt ungulam, immunda erunt vobis.

8 Sus quoque quoniam dividit ungulam, & non ruminat, immunda erit. carnibus eorum non veſcemini, & cadavera non tangetis.

9 Hæc comedetis ex omnibus quæ morantur in aquis: Quæ habent pinnulas & ſquamas, comedite:

10 quæ abſque pinnulis & ſquamis ſunt, ne comedatis, quia immunda ſunt.

11 Omnes aves mundas comedite.

12 Immundas ne comedatis: aquilam ſcilicet, & gryphem, & haliæetum,

13 ixion, & vulturem, ac milvum juxta genus ſuum:

14 & omne corvini generis,

15 & ſtruthionem, ac noctuam, & larum, atque accipitrem juxta genus ſuum:

16 herodium ac cygnum, & ibin,

17 ac mergulum, porphyrionem, & nycticoracem, 18 ono-

18 onocrotalum, & charadrium, singula in genere suo: upupam quoque & vespertilionem.

19 Et omne quod reptat & pennulas habet, immundum erit, & non comedetur.

20 Omne quod mundum est, comedite.

21 Quidquid autem morticinum est, ne vescamini ex eo. Peregrino, qui intra portas tuas est, da ut comedat, aut vende ei: quia tu populus sanctus Domini Dei tui es. [1] Non coques hœdum in lacte matris suæ.

[1] Exod. 23.19. 34.26.

22 Decimam partem separabis de cunctis fructibus tuis qui nascuntur in terra per annos singulos,

23 & comedes in conspectu Domini Dei tui, in loco quem elegerit ut in eo nomen illius invocetur, decimam frumenti tui, & vini, & olei, & primogenita de armentis & ovibus tuis: ut discas timere Dominum Deum tuum omni tempore.

24 Cùm autem longior fuerit via, & locus quem elegerit Dominus Deus tuus, tibique benedixerit, nec potueris ad eum hæc cuncta portare,

25 vendes omnia, & in pretium rediges, portabisque manu tua, & proficiscêris ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus:

26 &

26 & emes ex eadem pecunia quidquid tibi placuerit, ſive ex armentis, ſive ex ovibus, vinum quoque & ſiceram, & omne quod deſiderat anima tua: & comedes coram Domino Deo tuo, & epulaberis tu & domus tua;

27 & Levites qui intra portas tuas eſt: cave ne derelinquas eum, quia non habet aliam partem in poſſeſſione tua.

28 Anno tertio ſeparabis aliam decimam ex omnibus quæ naſcuntur tibi eo tempore: & repones intra januas tuas.

29 Venietque Levites qui aliam non habet partem nec poſſeſſionem tecum, & peregrinus ac pupillus & vidua, qui intra portas tuas ſunt, & comedent & ſaturabuntur: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum quæ feceris.

CAPVT XV.

Lex remiſſionis ſeptimi anni in quos exerceatur: de ſervo Hebræo qui noluerit manumitti: de primogenitis Domino ſanctificandis & comedendis.

1 SEptimo anno facies remiſſionem,

2 quæ hoc ordine celebrabitur. Cui debetur aliquid ab amico vel proximo ac fratre ſuo, repetere non poterit, quia annus remiſſionis eſt Domini.

3 A peregrino & advena exiges: civem

vem & propinquum repetendi non habebis poteſtatem.

4 & omnino indigens & mendicus non erit inter vos: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in terra, quam traditurus eſt tibi in poſſeſſionem.

5 Si tamen audieris vocem Domini Dei tui, & cuſtodieris univerſa quæ juſſit, & quæ ego hodie præcipio tibi, benedicet tibi, ut pollicitus eſt.

6 Fœnerabis gentibus multis, & ipſe à nullo accipies mutuum. Dominaberis nationibus plurimis, & tui nemo dominabitur.

7 Si unus de fratribus tuis, qui morantur intra portas civitatis tuæ, in terra quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi, ad paupertatem venerit: non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum,

8 ſed aperies eam pauperi, [a] & dabis mutuum, quo eum indigere perſpexeris.

[a] Matt. 5. 42. Luc. 6. 34.

9 Cave ne fortè ſubrepat tibi impia cogitatio, & dicas in corde tuo: Appropinquat ſeptimus annus remiſſionis; & avertas oculos tuos à paupere fratre tuo, nolens ei quod poſtulat mutuum commodare: ne clamet contra te ad Dominum, & fiat tibi in peccatum.

10 Sed dabis ei: nec ages quippiam callidè

lidè in ejus neceſſitatibus ſublevandis: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni tempore, & in cunctis ad quæ manum miſeris.

11 [1] Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ: idcircò ego præcipio tibi, ut aperias manum fratri tuo egeno & pauperi, qui tecum verſatur in terra.

[1] Mat. 26.11.

12 [2] Cùm tibi venditus fuerit frater tuus Hebræus, aut Hebræa, & ſex annis ſervierit tibi, in ſeptimo anno dimittes eum liberum:

[2] Exod. 21.2. Ierem. 34.14.

13 & quem libertate donaveris, nequaquam vacuum abire patiêris:

14 ſed dabis viaticum de gregibus, & de area, & torculari tuo, quibus Dominus Deus tuus benedixerit tibi.

15 Memento quòd & ipſe ſervieris in Terra Ægypti, & liberaverit te Dominus Deus tuus, & idcircò ego nunc præcipio tibi.

16 Sin autem dixerit: Nolo egredi: eò quòd diligat te, & domum tuam, & bene ſibi apud te eſſe ſentiat:

17 aſſumes ſubulam, & perforabis aurem ejus in janua domus tuæ, & ſerviet tibi uſque in æternum. ancillæ quoque ſimiliter facies.

18 Non avertas ab eis oculos tuos, quando dimiſeris eos liberos: quo-

niam juxta mercedem mercenarii per ſex annos ſervivit tibi : ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis operibus quæ agis.

19 De primogenitis, quæ naſcuntur in armentis, & in ovibus tuis, quidquid eſt ſexus maſculini, ſanctificabis Domino Deo tuo. Non operaberis in primogenito bovis, & non tondebis primogenita ovium.

20 In conſpectu Domini Dei tui comedes ea per annos ſingulos, in loco quem elegerit Dominus, tu & domus tua.

[1] *Lev.* 22.20. 21. *Eccli.* 35.14.

21 [1] Sin autem habuerit maculam, vel claudum fuerit, vel cæcum, aut in aliqua parte deforme vel debile, non immolabitur Domino Deo tuo.

22 ſed intra portas urbis tuæ comedes illud: tam mundus quàm immundus ſimiliter veſcentur eis, quaſi caprea & cervo.

23 Hoc ſolum obſervabis, ut ſanguinem eorum non comedas; ſed effundes in terram quaſi aquam.

CAPUT XVI.

Tres præcipua anni ſolemnitates. Azymorum, hebdomadarum, & Tabernaculorum: de juſtis judicibus conſtituendis, & de cavendo ab occaſionibus idololatriæ.

1 OBſerva menſem novarum frugum, & verni primum tem-

temporis, ut facias Phaſe Domino Deo tuo: quoniam in iſto menſe eduxit te Dominus Deus tuus de Ægypto nocte.

2 Immolabiſque Phaſe Domino Deo tuo de ovibus, & de bobus, in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi.

3 Non comedes in eo panem fermentatum: Septem diebus comedes abſque fermento, afflictionis panem, quoniam in pavore egreſſus es de Ægypto: ut memineris diei egreſſionis tuæ de Ægypto, omnibus diebus vitæ tuæ.

4 Non apparebit fermentum in omnibus terminis tuis ſeptem diebus, & non remanebit de carnibus ejus quod immolatum eſt veſpere in die primo uſque manè.

5 Non poteris immolare Phaſe in qualibet urbium tuarum, quas Dominus tuus daturus eſt tibi;

6 ſed in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi: immolabis Phaſe veſpere ad ſolis occaſum, quando egreſſus es de Ægypto.

7 Et coques, & comedes in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, manéque conſurgens vades in tabernacula tua.

8 Sex diebus comedes azyma : & in die ſeptima, quia collecta eſt Domini Dei tui, non facies opus.

9 Septem hebdomadas numerabis tibi ab ea die qua falcem in ſegetem miſeris,

10 & celebrabis diem feſtum hebdomadarum Domino Deo tuo, oblationem ſpontaneam manus tuæ, quam offeres juxta benedictionem Domini Dei tui:

11 & epulaberis coram Domino Deo tuo, tu, filius tuus, & filia tua, ſervus tuus, & ancilla tua, & Levites qui eſt intra portas tuas, advena ac pupillus & vidua, qui morantur vobiſcum: in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi:

12 & recordaberis quoniam ſervus fueris in Ægypto: cuſtodieſque ac facies quæ præcepta ſunt.

13 Solemnitatem quoque tabernaculorum celebrabis per ſeptem dies, quando collegeris de area & torculari fruges tuas:

14 & epulaberis in feſtivitate tua, tu, filius tuus & filia, ſervus tuus & ancilla, Levites quoque & advena, pupillus ac vidua qui intra portas tuas ſunt.

15 Septem diebus Domino Deo tuo feſta

festa celebrabis, in loco quem elegerit Dominus; benedicetque tibi Dominus Deus tuus in cunctis frugibus tuis, & in omni opere manuum tuarum, erisque in lætitia.

16 Tribus vicibus per annum apparebit omne masculinum tuum in conspectu Domini Dei tui, in loco quem elegerit: in solemnitate azymorum, in solemnitate hebdomadarum, & in solemnitate tabernaculorum. [1] Non apparebit ante Dominum vacuus:

17 sed offeret unusquisque secundùm quod habuerit juxta benedictionem Domini Dei sui, quam dederit ei.

18 Iudices & magistros constitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi, per singulas tribus tuas: ut judicent populum justo judicio,

19 nec in alteram partem declinent. [2] Non accipies personam, nec munera: quia munera excæcant oculos sapientum, & mutant verba justorum.

20 Iustè quòd justum est persequêris: ut vivas & possideas Terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi.

21 Non plantabis lucum, & omnem arborem juxta altare Domini Dei tui.

22 Nec facies tibi, neque constitues statuam: quæ odit Dominus Deus tuus.

[1] *Exod.* 23.15. 34.20. *Eccli.* 35.6.

[2] *Exod.* 23.8. *Levit.* 19.15. *Sup.* 1. 17. *Eccli.* 20.31.

CAPUT XVII.

Hostia deligenda, idololatria punienda: in gravi difficultate ad summum sacerdotem ejusque concilium recurrendum: & quæ regi eligendo sint observanda.

1 NOn immolabis Domino Deo tuo ovem, & bovem, in quo est macula, aut quippiam vitii: quia abominatio est Domino Deo tuo.

2 Cùm reperti fuerint apud te, intra unam portarum tuarum quas Dominus Deus tuus dabit tibi, vir aut mulier qui faciant malum in conspectu Domini Dei tui, & transgrediantur pactum illius,

3 ut vadant & serviant diis alienis, & adorent eos, solem & lunam, & omnem militiam cæli, quæ non præcepi:

4 & hoc tibi fuerit nuntiatum, audiensque inquisieris diligenter, & verum esse repereris, & abominatio facta est in Israël:

5 educes virum ac mulierem, qui rem sceleratissimam perpetrarunt, ad portas civitatis tuæ, & lapidibus obruentur.

6 [a] In ore duorum aut trium testium peribit qui interficietur. Nemo occidatur, uno contra se dicente testimonium.

[a] Infr. 19.15. Matt. 18.16. 2. Cor. 13.1.

7 Ma-

7 Manus teſtium prima interficiet eum, [1] & manus reliqui populi extrema mittetur: ut auferas malum de medio tui.

[1] *Sup.* 13. 9.

8 Si difficile & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam & cauſam, lepram & lepram: & judicum intra portas tuas videris verba variari: ſurge, & aſcende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus.

9 [2] Venieſque ad ſacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore: quæreſque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem.

[2] 2. *Paral.* 19. 8.

10 Et facies quodcumque dixerint qui præſunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te

11 juxta legem ejus; ſequêriſque ſententiam eorum. nec declinabis ad dexteram neque ad ſiniſtram.

12 Qui autem ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo; & decreto judicis, morietur homo ille, & auferes malum de Iſraël:

13 cunctuſque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumeſcat ſuperbia.

14 Cùm ingreſſus fueris Terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi,

CAPUT XVII.

Hostia deligenda, idololatria punienda: in gravi difficultate ad summum sacerdotem ejusque concilium recurrendum: & quæ regi eligendo sint observanda.

1 NOn immolabis Domino Deo tuo ovem, & bovem, in quo est macula, aut quippiam vitii: quia abominatio est Domino Deo tuo.

2 Cùm reperti fuerint apud te, intra unam portarum tuarum quas Dominus Deus tuus dabit tibi, vir aut mulier qui faciant malum in conspectu Domini Dei tui, & transgrediantur pactum illius,

3 ut vadant & serviant diis alienis, & adorent eos, solem & lunam, & omnem militiam cæli, quæ non præcepi:

4 & hoc tibi fuerit nuntiatum, audiensque inquisieris diligenter, & verum esse repereris, & abominatio facta est in Israël:

5 educes virum ac mulierem, qui rem sceleratissimam perpetrarunt, ad portas civitatis tuæ, & lapidibus obruentur.

6 [1] In ore duorum aut trium testium peribit qui interficietur. Nemo occidatur, uno contra se dicente testimonium.

[1] Infr. 19.15. Matt. 18.16. 2. Cor. 13.1.

7 Ma-

7 Manus testium prima interficiet eum, [1] & manus reliqui populi extrema mittetur: ut auferas malum de medio tui.

[1] Sup. 13.9.

8 Si difficile & ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram: & judicum intra portas tuas videris verba variari: surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus.

9 [2] Veniesque ad sacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore: quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem.

[2] Paral. 19, 8.

10 Et facies quodcumque dixerint qui præsunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te

11 juxta legem ejus; sequêrisque sententiam eorum. nec declinabis ad dexteram neque ad sinistram.

12 Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto judicis, morietur homo ille, & auferes malum de Israël:

13 cunctusque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumescat superbia.

14 Cùm ingressus fueris Terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, &

& possederis eam: habitaverisque in illa, & dixeris : Constituam super me regem, sicut habent omnes per circuitum nationes :

15 eum constitues, quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem regem facere, qui non sit frater tuus.

16 Cumque fuerit constitutus, non multiplicabit sibi equos, nec reducet populum in Ægyptum, equitatus numero sublevatus, præsertim cùm Dominus præceperit vobis, ut nequaquam ampliùs per eamdem viam revertamini.

17 Non habebit uxores plurimas, quæ alliciant animum ejus, neque argenti & auri immensa pondera.

18 Postquam autem sederit in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis hujus in volumine, accipiens exemplar à sacerdotibus Leviticæ tribus,

19 & habebit secum, legetque illud omnibus diebus vitæ suæ, ut discat timere Dominum Deum suum, & custodire verba & ceremonias ejus, quæ in lege præcepta sunt.

20 Nec elevetur cor ejus in superbiam super fratres suos, neque declinet in partem

partem dexteram vel sinistram, ut longo tempore regnet ipse, & filii ejus, super Israël.

CAPUT XVIII.

Sacerdotibus & Levitis pro possessione cedunt oblationes ac sacrificia: cavenda omnis superstitio: de vero propheta suscitando, & falso propheta interficiendo.

1 NOn [1] habebunt sacerdotes & Levitæ, & omnes qui de eadem tribu sunt, partem & hereditatem cum reliquo Israël, quia sacrificia Domini, & oblationes ejus comedent,

[1] Num. 18 20. 23. Sup. 10 9. 1. Cor. 9. 13.

2 & nihil aliud accipient de possessione fratrum suorum: Dominus enim ipse est hereditas eorum, sicut locutus est illis.

3 Hoc erit judicium sacerdotum à populo, & ab his qui offerunt victimas: sive bovem, sive ovem immolaverint, dabunt sacerdoti armum ac ventriculum:

4 [2] primitias frumenti, vini, & olei, & lanarum partem ex ovium tonsione.

[2] Num. 18. 21.

5 Ipsum enim elegit Dominus Deus tuus de cunctis tribubus tuis, ut stet, & ministret nomini Domini ipse, & filii ejus in sempiternum.

6 Si exierit Levites ex una urbium

tuarum ex omni Iſraël in qua habitat, & voluerit venire, deſiderans locum quem elegerit Dominus,

7 miniſtrabit in nomine Domini Dei ſui, ſicut omnes fratres ejus Levitæ, qui ſtabunt eo tempore coram Domino.

8 Partem ciborum eamdem accipiet, quam & ceteri: excepto eo, quod in urbe ſua ex paterna ei ſucceſſione debetur.

9 Quando ingreſſus fueris Terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave ne imitari velis abominationes illarum gentium.

10 nec inveniatur in te qui luſtret filium ſuum, aut filiam, ducens per ignem: [1] aut qui ariolos ſciſcitetur, & obſervet ſomnia atque auguria, nec ſit maleficus,

[1] Levit. 20.27.

11 nec incantator, nec qui pythones conſulat, nec divinos, [2] aut quærat à mortuis veritatem.

[2] 1. Re. 28.7.

12 omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter iſtiuſmodi ſcelera delebit eos in introitu tuo.

13 perfectus eris, & abſque macula cum Domino Deo tuo.

14 Gentes iſtæ, quarum poſſidebis terram, augures & divinos audiunt: tu autem à Domino Deo tuo aliter inſtitutus es.

15 [1] Pro-

15 [1] PROPHETAM de gente tua & de fratribus tuis ſicut me, ſuſcitabit tibi Dominus Deus tuus: ipſum audies,

16 ut petiſti à Domino Deo tuo [2] in Horeb, quando concio congregata eſt, atque dixiſti: Vltrà non audiam vocem Domini Dei mei, & ignem hunc maximum ampliùs non videbo, ne moriar.

17 Et ait Dominus mihi: Benè omnia ſunt locuti.

18 [3] Prophetam ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum ſimilem tui: & ponam verba mea in ore ejus; loqueturque ad eos omnia quæ præcepero illi.

19 qui autem verba ejus, quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego ultor exiſtam.

20 Propheta autem qui arrogantia depravatus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi ut diceret, aut ex nomine alienorum deorum, interficietur.

21 Quòd ſi tacita cogitatione reſponderis: Quo modo poſſum intelligere verbum, quod Dominus non eſt locutus?

22 hoc habebis ſignum: Quod in nomine Domini propheta ille prædixerit, & non evenerit: hoc Dominus non eſt locutus, ſed per tumorem ani-

[1] Ioan. 1.45. Act. 3.22.
[2] Exod. 20.21.
[3] Ioan. 1.45.

mi ſui propheta confinxit : & idcircò non timebis eum.

CAPVT XIX.

Separandæ urbes refugii, & qui ad eas tutè confugient, & qui non: de veris falſiſque teſtibus, & de terminis non transferendis.

1 CVm diſperdiderit Dominus Deus tuus gentes, quarum tibi traditurus eſt terram, & poſſederis eam, habitaveriſque in urbibus ejus & in ædibus:

2 [a] tres civitates ſeparabis tibi in medio Terræ, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in poſſeſſionem,

[a] *Nu.* 35. 11. *Ioſ.* 20. 2.

3 ſternens diligenter viam : & in tres æqualiter partes totam Terræ tuæ provinciam divides : ut habeat è vicino qui propter homicidium profugus eſt, quò poſſit evadere.

4 Hæc erit lex homicidæ fugientis, cujus vita ſervanda eſt : Qui percuſſerit proximum ſuum neſciens, & qui heri & nudiuſtertius nullum contra eum odium habuiſſe comprobatur:

5 ſed abiiſſe cum eo ſimpliciter in ſilvam ad ligna cædenda, & in ſucciſione lignorum ſecuris fugerit manu, ferrumque lapſum de manubrio amicum ejus percuſſerit, & occiderit : hic ad unam ſupradictarum urbium confugiet, & vivet :

6 ne

6 ne forsitan proximus ejus, cujus effusus est sanguis, dolore stimulatus, persequatur, & apprehendat eum si longior via fuerit, & percutiat animam ejus, qui non est reus mortis: quia nullum contra eum, qui occisus est, odium priùs habuisse monstratur.

7 Idcirco præcipio tibi, ut tres civitates æqualis inter se spatii dividas.

8 [1] Cùm autem dilataverit Dominus Deus tuus terminos tuos, sicut juravit patribus tuis, & dederit tibi cunctam Terram, quam eis pollicitus est,

[1] *Gen.* 28.14. *Exod.* 34.24. *Sup.* 12.20.

9 (si tamen custodieris mandata ejus, & feceris quæ hodie præcipio tibi, ut diligas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus omni tempore) addes tibi tres alias civitates, & supradictarum trium urbium numerum duplicabis:

10 ut non effundatur sanguis innoxius in medio Terræ, quam Dominus Deus tuus dabit tibi possidendam, ne sis sanguinis reus.

11 [2] Si quis autem odio habens proximum suum, insidiatus fuerit vitæ ejus, surgensque percusserit illum, & mortuus fuerit, fugeritque ad unam de supradictis urbibus,

[2] *Num.* 35.20.

12 mittent seniores civitatis illius, & arripient eum de loco effugii, tradent-

8 Sex diebus comedes azyma : & in die ſeptima, quia collecta eſt Domini Dei tui, non facies opus.

9 Septem hebdomadas numerabis tibi ab ea die qua falcem in ſegetem miſeris.

10 & celebrabis diem feſtum hebdomadarum Domino Deo tuo, oblationem ſpontaneam manus tuæ, quam offeres juxta benedictionem Domini Dei tui:

11 & epulaberis coram Domino Deo tuo, tu, filius tuus, & filia tua, ſervus tuus, & ancilla tua, & Levites qui eſt intra portas tuas, advena ac pupillus & vidua, qui morantur vobiſcum: in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi:

12 & recordaberis quoniam ſervus fueris in Ægypto: cuſtodieſque ac facies quæ præcepta ſunt.

13 Solemnitatem quoque tabernaculorum celebrabis per ſeptem dies, quando collegeris de area & torculari fruges tuas:

14 & epulaberis in feſtivitate tua, tu, filius tuus & filia, ſervus tuus & ancilla, Levites quoque & advena, pupillus ac vidua qui intra portas tuas ſunt.

15 Septem diebus Domino Deo tuo feſta

festa celebrabis, in loco quem elegerit Dominus; benedicetque tibi Dominus Deus tuus in cunctis frugibus tuis, & in omni opere manuum tuarum, erisque in lætitia.

16 Tribus vicibus per annum apparebit omne masculinum tuum in conspectu Domini Dei tui, in loco quem elegerit: in solemnitate azymorum, in solemnitate hebdomadarum, & in solemnitate tabernaculorum. [1] Non apparebit ante Dominum vacuus:

[1] *Exod.* 23.15. 34.20. *Eccli.* 35.6.

17 sed offeret unusquisque secundùm quod habuerit juxta benedictionem Domini Dei sui, quam dederit ei.

18 Iudices & magistros constitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi, per singulas tribus tuas: ut judicent populum justo judicio,

19 nec in alteram partem declinent. [2] Non accipies personam, nec munera: quia munera excæcant oculos sapientum, & mutant verba justorum.

[2] *Exod.* 23.8. *Levit.* 19.15. *Sup.* 1.17. *Eccli.* 20.31.

20 Iustè quòd justum est persequêris: ut vivas & possideas Terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi.

21 Non plantabis lucum, & omnem arborem juxta altare Domini Dei tui.

22 Nec facies tibi, neque constitues statuam: quæ odit Dominus Deus tuus.

CAPUT XVII.

Hostia deligenda, idololatria punienda: in gravi difficultate ad summum sacerdotem ejusque concilium recurrendum: & quæ regi eligendo sint observanda.

1 NOn immolabis Domino Deo tuo ovem, & bovem, in quo est macula, aut quippiam vitii: quia abominatio est Domino Deo tuo.

2 Cùm reperti fuerint apud te, intra unam portarum tuarum quas Dominus Deus tuus dabit tibi, vir aut mulier qui faciant malum in conspectu Domini Dei tui, & transgrediantur pactum illius,

3 ut vadant & serviant diis alienis, & adorent eos, solem & lunam, & omnem militiam cæli, quæ non præcepi:

4 & hoc tibi fuerit nuntiatum, audiensque inquisieris diligenter, & verum esse repereris, & abominatio facta est in Israël:

5 educes virum ac mulierem, qui rem sceleratissimam perpetrarunt, ad portas civitatis tuæ, & lapidibus obruentur.

6 [1] In ore duorum aut trium testium peribit qui interficietur. Nemo occidatur, uno contra se dicente testimonium.

[1] Infr. 19.15. Matt. 18.16. 2. Cor. 13.1.

7 Ma-

7 Manus testium prima interficiet eum; [1] & manus reliqui populi extrema mittetur: ut auferas malum de medio tui.

[1] Sup. 13.9.

8 Si difficile & ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram: & judicum intra portas tuas videris verba variari: surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus.

9 [2] Venies que ad sacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore: quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem.

[2] 2. Paral. 19. 8.

10 Et facies quodcumque dixerint qui præsunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te

11 juxta legem ejus; sequêrisque sententiam eorum. nec declinabis ad dexteram neque ad sinistram.

12 Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo; & decreto judicis, morietur homo ille, & auferes malum de Israël:

13 cunctusque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumescat superbia.

14 Cùm ingressus fueris Terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, &

& possederis eam: habitaverisque in illa, & dixeris: Constituam super me regem, sicut habent omnes per circuitum nationes:

15 eum constitues, quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem regem facere, qui non sit frater tuus.

16 Cumque fuerit constitutus, non multiplicabit sibi equos, nec reducet populum in Ægyptum, equitatus numero sublevatus, præsertim cùm Dominus præceperit vobis, ut nequaquam ampliùs per eamdem viam revertamini.

17 Non habebit uxores plurimas, quæ alliciant animum ejus, neque argenti & auri immensa pondera.

18 Postquam autem sederit in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis hujus in volumine, accipiens exemplar à sacerdotibus Leviticæ tribus,

19 & habebit secum, legetque illud omnibus diebus vitæ suæ, ut discat timere Dominum Deum suum, & custodire verba & ceremonias ejus, quæ in lege præcepta sunt.

20 Nec elevetur cor ejus in superbiam super fratres suos, neque declinet in partem

partem dexteram vel sinistram, ut longo tempore regnet ipse, & filii ejus, super Israël.

CAPUT XVIII.

Sacerdotibus & Levitis pro possessione cedunt oblationes ac sacrificia: cavenda omnis superstitio: de vero propheta suscitando, & falso propheta interficiendo.

1 NOn [1] habebunt sacerdotes & Levitæ, & omnes qui de eadem tribu sunt, partem & hereditatem cum reliquo Israël, quia sacrificia Domini, & oblationes ejus comedent,

[1] *Num.* 18. 20. 23. *Sup.* 10. 9. 1. *Cor.* 9. 13.

2 & nihil aliud accipient de possessione fratrum suorum: Dominus enim ipse est hereditas eorum, sicut locutus est illis.

3 Hoc erit judicium sacerdotum à populo, & ab his qui offerunt victimas: sive bovem, sive ovem immolaverint, dabunt sacerdoti armum ac ventriculum:

4 [2] primitias frumenti, vini, & olei, & lanarum partem ex ovium tonsione.

[2] *Num.* 18. 21.

5 Ipsum enim elegit Dominus Deus tuus de cunctis tribubus tuis, ut stet, & ministret nomini Domini ipse, & filii ejus in sempiternum.

6 Si exierit Levites ex una urbium

tuarum ex omni Israël in qua habitat, & voluerit venire, desiderans locum quem elegerit Dominus,

7 ministrabit in nomine Domini Dei sui, sicut omnes fratres ejus Levitæ, qui stabunt eo tempore coram Domino.

8 Partem ciborum eamdem accipiet, quam & ceteri: excepto eo, quod in urbe sua ex paterna ei successione debetur.

9 Quando ingressus fueris Terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave ne imitari velis abominationes illarum gentium.

10 nec inveniatur in te qui lustret filium suum, aut filiam, ducens per ignem: [1] aut qui ariolos sciscitetur, & observet somnia atque auguria, nec sit maleficus,

[1] Levit. 20.27.

11 nec incantator, nec qui pythones consulat, nec divinos, [2] aut quærat à mortuis veritatem.

[2] 1. Re. 28.7.

12 omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo.

13 perfectus eris, & absque macula cum Domino Deo tuo.

14 Gentes istæ, quarum possidebis terram, augures & divinos audiunt: tu autem à Domino Deo tuo aliter institutus es.

15 [1] Pro-

15 [1] PROPHETAM de gente tua & de fratribus tuis sicut me, suscitabit tibi Dominus Deus tuus: ipsum audies,

16 ut petisti à Domino Deo tuo [2] in Horeb, quando concio congregata est, atque dixisti: Vltrà non audiam vocem Domini Dei mei, & ignem hunc maximum ampliùs non videbo, ne moriar.

17 Et ait Dominus mihi: Benè omnia sunt locuti.

18 [3] Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui: & ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad eos omnia quæ præcepero illi.

19 qui autem verba ejus, quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego ultor existam.

20 Propheta autem qui arrogantia depravatus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi ut diceret, aut ex nomine alienorum deorum, interficietur.

21 Quòd si tacita cogitatione responderis: Quo modo possum intelligere verbum, quod Dominus non est locutus?

22 hoc habebis signum: Quod in nomine Domini propheta ille prædixerit, & non evenerit: hoc Dominus non est locutus, sed per tumorem ani-

[1] *Ioan.* 1.45. *Act.* 3.22.

[2] *Exod.* 20.21.

[3] *Ioan.* 1.45.

mi sui propheta confinxit : & idcircò non timebis eum.

CAPVT XIX.

Separandæ urbes refugii, & qui ad eas tutè confugient, & qui non: de veris falsisque testibus, & de terminis non transferendis.

1 CVm disperdiderit Dominus Deus tuus gentes, quarum tibi traditurus est terram, & possederis eam, habitaverisque in urbibus ejus & in ædibus:

2 [a] tres civitates separabis tibi in medio Terræ, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in possessionem,

[a] *Nu.* 35. 11. *Ios.* 20. 2.

3 sternens diligenter viam : & in tres æqualiter partes totam Terræ tuæ provinciam divides : ut habeat è vicino qui propter homicidium profugus est, quò possit evadere.

4 Hæc erit lex homicidæ fugientis, cujus vita servanda est : Qui percusserit proximum suum nesciens, & qui heri & nudiustertius nullum contra eum odium habuisse comprobatur :

5 sed abiisse cum eo simpliciter in silvam ad ligna cædenda, & in succisione lignorum securis fugerit manu, ferrumque lapsum de manubrio amicum ejus percusserit, & occiderit : hic ad unam supradictarum urbium confugiet, & vivet :

6 ne

6 ne forsitan proximus ejus, cujus effusus est sanguis, dolore stimulatus, persequatur, & apprehendat eum si longior via fuerit, & percutiat animam ejus, qui non est reus mortis: quia nullum contra eum, qui occisus est, odium priùs habuisse monstratur.

7 Idcirco præcipio tibi, ut tres civitates æqualis inter se spatii dividas.

8 [1] Cùm autem dilataverit Dominus Deus tuus terminos tuos, sicut juravit patribus tuis, & dederit tibi cunctam Terram, quam eis pollicitus est,

9 (si tamen custodieris mandata ejus, & feceris quæ hodie præcipio tibi, ut diligas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus omni tempore) addes tibi tres alias civitates, & supradictarum trium urbium numerum duplicabis:

10 ut non effundatur sanguis innoxius in medio Terræ, quam Dominus Deus tuus dabit tibi possidendam, ne sis sanguinis reus.

11 [2] Si quis autem odio habens proximum suum, insidiatus fuerit vitæ ejus, surgensque percusserit illum, & mortuus fuerit, fugeritque ad unam de supradictis urbibus,

12 mittent seniores civitatis illius, & arripient eum de loco effugii, tradent-

[1] *Gen.* 28.14. *Exod.* 34.24. *Sup.* 12.20.

[2] *Num.* 35.20.

que in manu proximi, cujus ſanguis effuſus eſt, & morietur.

13 Non miſereberis ejus, & auferes innoxium ſanguinem de Iſraël, ut benè ſit tibi.

14 Non aſſumes, & transferes terminos proximi tui, quos fixerunt priores in poſſeſſione tua, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in Terra, quam acceperis poſſidendam.

[1] Supr. 17.6. Matt. 18.16. 2. Cor. 13.1.

15 [1] Non ſtabit teſtis unus contra aliquem, quidquid illud peccati & facinoris fuerit: ſed in ore duorum aut trium teſtium ſtabit omne verbum.

16 Si ſteterit teſtis mendax contra hominem, accuſans eum prævaricationis,

17 ſtabunt ambo, quorum cauſa eſt, ante Dominum in conſpectu ſacerdotum & judicum qui fuerint in diebus illis.

[2] Dan. 13.62.

18 [2] Cumque diligentiſſimè perſcrutantes, invenerint falſum teſtem dixiſſe contra fratrem ſuum mendacium:

19 reddent ei ſicut fratri ſuo facere cogitavit, & auferes malum de medio tui:

20 ut audientes ceteri timorem habeant, & nequaquam talia audeant facere.

[3] Exod. 21.23. 24. Levit. 24.20. Matt. 5.38.

21 Non miſereberis ejus, [3] ſed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges.

C A-

CAPUT XX.

Qui tempore pugnæ ſint domum remittendi: jura belli quomodo ſervanda: quæ arbores cædendæ ad machinas inſtruendas, & quæ relinquendæ.

1 SI exieris ad bellum contra hoſtes tuos, & videris equitatus & currus, & majorem quàm tu habeas adverſarii exercitus multitudinem, non timebis eos: quia Dominus Deus tuus tecum eſt, qui eduxit te de Terra Ægypti.

2 Appropinquante autem jam prælio, ſtabit ſacerdos ante aciem, & ſic loquetur ad populum:

3 Audi Iſraël, vos hodie contra inimicos veſtros pugnam committitis, non pertimeſcat cor veſtrum, nolite metuere, nolite cedere, nec formidetis eos:

4 quia Dominus Deus veſter in medio veſtri eſt, & pro vobis contra adverſarios dimicabit, ut eruat vos de periculo.

5 Duces quoque per ſingulas turmas audiente exercitu proclamabunt: [1] Quis eſt homo qui ædificavit domum novam, & non dedicavit eam? vadat, & revertatur in domum ſuam, ne fortè moriatur in bello, & alius dedicet eam.

[1] 1 Macab. 3. 56.

6 Quis eſt homo qui plantavit vineam, & necdum fecit eam eſſe communem, de qua veſci omnibus liceat? vadat, & revertatur in domum ſuam, ne forte moria-

moriatur in bello, & alius homo ejus fungatur officio.

7 Quis eſt homo qui deſpondit uxorem, & non accepit eam? vadat, & revertatur in domum ſuam, ne fortè moriatur in bello, & alius homo accipiat eam.

8 His dictis addent reliqua, & loquentur ad populum: [1] Quis eſt homo formidoloſus, & corde pavido? vadat, & revertatur in domum ſuam, ne pavere faciat corda fratrum ſuorum, ſicut ipſe timore perterritus eſt.

[1] Iudic. 7. 3.

9 Cumque ſiluerint duces exercitus, & finem loquendi fecerint, unuſquiſque ſuos ad bellandum cuneos præparabit.

10 Si quando acceſſeris ad expugnandam civitatem, offeres ei primùm pacem.

11 Si receperit, & aperuerit tibi portas, cunctus populus, qui in ea eſt, ſalvabitur, & ſerviet tibi ſub tributo.

12 Sin autem fœdus inire noluerit, & cœperit contra te bellum, oppugnabis eam.

13 Cumque tradiderit Dominus Deus tuus illam in manu tua, percuties omne quod in ea generis maſculini eſt, in ore gladii,

14 abſque mulieribus & infantibus, jumentis & ceteris quæ in civitate ſunt.

Omnem

Omnem prædam exercitui divides, & comedes de ſpoliis hoſtium tuorum,quæ Dominus Deus tuus dederit tibi.

15 Sic facies cunctis civitatibus, quæ à te procul valdè ſunt, & non ſunt de his urbibus, quas in poſſeſſionem accepturus es.

16 De his autem civitatibus, quæ dabuntur tibi, nullum omnino permittes vivere:

17 ſed interficies in ore gladii, Hethæum videlicet, & Amorrhæum, & Chananæum, Pherezæum, & Hevæum, & Iebuſæum, ſicut præcepit tibi Dominus Deus tuus:

18 ne fortè doceant vos facere cunctas abominationes, quas ipſi operati ſunt diis ſuis: & peccetis in Dominum Deum veſtrum.

19 Quando obſederis civitatem multo tempore, & munitionibus circumdederis ut expugnes eam, non ſuccides arbores de quibus veſci poteſt, nec ſecuribus per circuitum debes vaſtare regionem: quoniam lignum eſt, & non homo, nec poteſt bellantium contra te augere numerum.

20 Si qua autem ligna non ſunt pomifera, ſed agreſtia,& in ceteros apta uſus, ſuccîde, & inſtrue machinas, donec capias civitatem, quæ contra te dimicat.

C A-

CAPVT XXI.

Cautio ſuper homicidio occulto, muliere in bello capta, filio contumace, & eo qui ſuſpenſus eſt in ligno.

1 QVando inventum fuerit in terra, quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi, hominis cadaver occiſi, & ignorabitur cædis reus,

2 egredientur majores natu, & judices tui, & metientur à loco cadaveris ſingularum per circuitum ſpatia civitatum:

3 & quam viciniorem ceteris eſſe perſpexerint, ſeniores civitatis illius tollent vitulam de armento, quæ non traxit jugum, nec terram ſcidit vomere,

4 & ducent eam ad vallem aſperam atque ſaxoſam, quæ numquam arata eſt, nec ſementem recepit: & cædent in ea cervices vitulæ:

5 accedentque ſacerdotes filii Levi, quos elegerit Dominus Deus tuus ut miniſtrent ei, & benedicant in nomine ejus, & ad verbum eorum, omne negotium, & quidquid mundum, vel immundum eſt, judicetur.

6 Et venient majores natu civitatis illius ad interfectum, lavabuntque manus ſuas ſuper vitulam quæ in valle percuſſa eſt,

7 & dicent: Manus noſtræ non effuderunt ſanguinem hunc, nec oculi viderunt.

8 pro-

8 propitius eſto populo tuo Iſraël, quem redemiſti Domine, & ne reputes ſanguinem innocentem in medio populi tui Iſraël. Et auferetur ab eis reatus ſanguinis:

9 tu autem alienus eris ab innocentis cruore, qui fuſus eſt, cùm feceris quod præcepit Dominus.

10 Si egreſſus fueris ad pugnam contra inimicos tuos, & tradiderit eos Dominus Deus tuus in manu tua, captivoſque duxeris,

11 & videris in numero captivorum mulierem pulchram, & adamaveris eam, volueriſque habere uxorem,

12 introduces eam in domum tuam: quæ radet cæſariem, & circumcidet ungues:

13 & deponet veſtem, in qua capta eſt: ſedenſque in domo tua, flebit patrem & matrem ſuam uno menſe: & poſteà intrabis ad eam, dormieſque cum illa, & erit uxor tua.

14 Si autem poſteà non ſederit animo tuo, dimittes eam liberam, nec vendere poteris pecunia, nec opprimere per potentiam: quia humiliaſti eam.

15 Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam, & alteram odioſam, genuerintque ex ea liberos, & fuerit filius odioſæ primogenitus,

16 volueritque ſubſtantiam inter filios ſuos

ſuos dividere: non poterit filium dilectæ facere primogenitum, & præferre filio odioſæ,

[a] 1. Paral. 5. 1.

17 [a] ſed filium odioſæ agnoſcet primogenitum, dabitque ei de his quæ habuerit cuncta duplicia: iſte eſt enim principium liberorum ejus, & huic debentur primogenita.

18 Si genuerit homo filium contumacem & protervum, qui non audiat patris aut matris imperium, & coërcitus obedire contempſerit:

19 apprehendent eum, & ducent ad ſeniores civitatis illius, & ad portam judicii,

20 dicentque ad eos: Filius noſter iſte protervus & contumax eſt, monita noſtra audire contemnit, comeſſationibus vacat, & luxuriæ atque conviviis:

21 lapidibus eum obruet populus civitatis: & morietur, ut auferatis malum de medio veſtri, & univerſus Iſraël audiens pertimeſcat.

22 Quando peccaverit homo quod morte plectendum eſt, & adjudicatus morti appenſus fuerit in patibulo:

[a] Gal. 3. 13.

23 non permanebit cadaver ejus in ligno, ſed in eadem die ſepelietur: quia [a] maledictus à Deo eſt qui pendet in ligno: & nequaquam contaminabis Terram tuam, quam Dominus Deus tuus dederit tibi in poſſeſſionem.

C A-

CAPVT XXII.

Pietas in rem proximi exercenda: de veste alterius sexus, de invento nido, de circumdando tecto domus, de non commiscendis rebus diversi generis, de fimbriis, de signis virginitatis, de adulterio, de corrupta in urbe vel in agro, de uxore patris non ducenda.

1 NOn [1] videbis bovem fratris tui, aut ovem errantem, & præteribis: sed reduces fratri tuo,

[1] Exod. 23. 4.

2 etiamsi non est propinquus frater tuus, nec nosti eum: duces in domum tuam, & erunt apud te quamdiu quærat ea frater tuus, & recipiat.

3 Similiter facies de asino, & de vestimento, & de omni re fratris tui, quæ perierit: si inveneris eam, ne negligas quasi alienam.

4 Si videris asinum fratris tui aut bovem cecidisse in via, non despicies, sed sublevabis cum eo.

5 Non induetur mulier veste virili, nec vir utetur veste feminea: abominabilis enim apud Deum est qui facit hæc.

6 Si ambulans per viam, in arbore vel in terra nidum avis inveneris, & matrem pullis vel ovis desuper incubantem: non tenebis eam cum filiis:

7 sed abire patieris, captos tenens filios: ut benè sit tibi, & longo vivas tempore.

8 Cùm ædificaveris domum novam, facies

facies murum tecti per circuitum: ne effundatur sanguis in domo tua, & sis reus labente alio, & in præceps ruente.

9 Non seres vineam tuam altero semine: ne & sementis quam sevisti, & quæ nascuntur ex vinea, pariter sanctificentur.

10 Non arabis in bove simul & asino.

11 Non induêris vestimento, quod ex lana linoque contextum est.

[a] Num. 15. 38. 12 [a] Funiculos in fimbriis facies per quatuor angulos pallii tui, quo operieris.

13 Si duxerit vir uxorem, & posteà odio habuerit eam,

14 quæsieritque occasiones quibus dimittat eam, objiciens ei nomen pessimum, & dixerit: Vxorem hanc accepi, & ingressus ad eam non inveni virginem:

15 tollent eam pater & mater ejus, & ferent secum signa virginitatis ejus ad seniores urbis qui in porta sunt:

16 & dicet pater: Filiam meam dedi huic uxorem: quam quia odit,

17 imponit ei nomen pessimum, ut dicat: Non inveni filiam tuam virginem: & ecce hæc sunt signa virginitatis filiæ meæ. expandent vestimentum coram senioribus civitatis:

18 apprehendentque senes urbis illius virum, & verberabunt illum,

19 condemnantes insuper centum siclis argenti,

argenti, quos dabit patri puellæ: quoniam diffamavit nomen pessimum super virginem Israël: habebitque eam uxorem, & non poterit dimittere eam omnibus diebus vitæ suæ.

20 Quòd si verum est quod objicit, & non est in puella inventa virginitas:

21 ejicient eam extra fores domus patris sui, & lapidibus obruent viri civitatis illius, & morietur: quoniam fecit nefas in Israël, ut fornicaretur in domo patris sui: & auferes malum de medio tui.

22 [l] Si dormierit vir cum uxore alterius, uterque morietur, id est, adulter & adultera: & auferes malum de Israël.

[l] Lev. 20.10.

23 Si puellam virginem desponderit vir, & invenerit eam aliquis in civitate, & concubuerit cum ea,

24 educes utrumque ad portam civitatis illius, & lapidibus obruentur: puella, quia non clamavit, cùm esset in civitate: vir, quia humiliavit uxorem proximi sui. & auferes malum de medio tui.

25 Sin autem in agro repererit vir puellam, quæ desponsata est, & apprehendens concubuerit cum ea, ipse morietur solus:

26 puella nihil patietur, nec est rea mortis: quoniam sicut latro consurgit contra fratrem suum, & occidit animam ejus, ita & puella perpessa est.

27 sola

27 sola erat in agro: clamavit, & nullus affuit qui liberaret eam.

28 Si invenerit vir puellam virginem, quæ non habet sponsum, & apprehendens concubuerit cum illa, & res ad judicium venerit:

[1] Exod. 22. 16.

29 [1] dabit qui dormivit cum ea, patri puellæ quinquaginta siclos argenti, & habebit eam uxorem, quia humiliavit illam: non poterit dimittere eam cunctis diebus vitæ suæ.

30 Non accipiet homo uxorem patris sui, nec revelabit operimentum ejus.

CAPVT XXIII.

De his qui ab ecclesia Dei arcendi sunt vel admittendi: Idumæus & Ægyptius non sunt abjiciendi: de pollutione nocturna, & de loco ad necessaria naturæ deputando: de servo fugitivo, de mercede prostibuli, fugienda usura erga fratres, de voto, de vinea & segete proximi.

1 NOn intrabit eunuchus, attritis vel amputatis testiculis & abscisso veretro, ecclesiam Domini.

2 Non ingredietur mamzer, hoc est, de scorto natus, in ecclesiam Domini, usque ad decimam generationem.

[2] 2. Esdr. 13. 1.

3 [2] Ammonites & Moabites etiam post decimam generationem non intrabunt ecclesiam Domini, in æternum:

4 quia noluerunt vobis occurrere cum pane & aqua in via quando egressi estis de Ægypto: & [3] quia conduxerunt con-

[3] Num 22. 5.

contra te Balaam filium Beor de Meſopotamia Syriæ, ut malediceret tibi:

5 & noluit Dominus Deus tuus audire Balaam, vertitque maledictionem ejus in benedictionem tuam, eò quòd diligeret te.

6 Non facies cum eis pacem, nec quæras eis bona cunctis diebus vitæ tuæ in ſempiternum.

7 Non abominaberis Idumæum, quia frater tuus eſt: nec Ægyptium, quia advena fuiſti in terra ejus.

8 Qui nati fuerint ex eis, tertia generatione intrabunt in eccleſiam Domini.

9 Quando egreſſus fueris adverſus hoſtes tuos in pugnam, cuſtodies te ab omni re mala.

10 Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus ſit ſomnio, egredietur extra caſtra,

11 & non revertetur, priuſquam ad veſperam lavetur aqua: & poſt ſolis occaſum regredietur in caſtra.

12 Habebis locum extra caſtra, ad quem egrediaris ad requiſita naturæ,

13 gerens paxillum in balteo. cumque ſederis, fodies per circuitum, & egeſta humo operies

14 quo relevatus es (Dominus enim Deus tuus ambulat in medio caſtro-

rum, ut eruat te, & tradat tibi inimicos tuos) & sint castra tua sancta, & nihil in eis appareat fœditatis, nę derelinquat te.

15 Non trades servum domino suo, qui ad te confugerit.

16 habitabit tecum in loco qui ei placuerit, & in una urbium tuarum requiescet: ne contristes eum.

17 Non erit meretrix de filiabus Israël, nec scortator de filiis Israël.

18 Non offeres mercedem prostibuli, nec pretium canis, in domo Domini Dei tui, quidquid illud est quod voveris: quia abominatio est utrumque apud Dominum Deum tuum.

19 Non fœnerabis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem:

20 sed alieno. Fratri autem tuo absque usura, id quo indiget, commodabis: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere tuo in Terra, ad quam ingredieris possidendam.

21 Cùm votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere: quia requiret illud Dominus Deus tuus. & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.

22 Si nolueris polliceri, absque peccato eris.

23 Quod

23 Quod autem ſemel egreſſum eſt de labiis tuis, obſervabis, & facies ſicut promiſiſti Domino Deo tuo, & propria voluntate & ore tuo locutus es.

24 Ingreſſus vineam proximi tui comede uvas quantum tibi placuerit : foras autem ne efferas tecum.

25 Si intraveris in ſegetem amici tui, franges ſpicas, & manu conteres : falce autem non metes.

CAPUT XXIV.

Libellus repudii permittitur : miſericordia in debitores pauperes : non neganda merces : de judicio advenæ & pupilli, de reliquiis meſſis ac vindemiæ.

1 SI [1] acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam fœditatem : ſcribet libellum repudii, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo ſua.

[1] *Mat.* 5.31. 19.7. *Marci* 10.4.

2 Cumque egreſſa alterum maritum duxerit,

3 & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudii, & dimiſerit de domo ſua, vel certè mortuus fuerit :

4 non poterit prior maritus recipere eam in uxorem : quia polluta eſt, & abominabilis facta eſt coram Domino : ne peccare facias Terram tuam, quam Dominus Deus tuus tradiderit tibi poſſidendam.

5 Cùm acceperit homo nuper uxorem, non procedet ad bellum, nec ei quippiam necessitatis injungetur publicæ, sed vacabit absque culpa domi suæ, ut uno anno lætetur cum uxore sua.

6 Non accipies loco pignoris inferiorem, & superiorem molam: quia animam suam opposuit tibi.

7 Si deprehensus fuerit homo solicitans fratrem suum de filiis Israël, & vendito eo acceperit pretium, interficietur, & auferes malum de medio tui.

8 Observa diligenter ne incurras plagam lepræ, sed facies quæcumque docuerint te sacerdotes Levitici generis, juxta id quod præcepi eis, & imple solicitè.

[1] Nu. 12.10.

9 [1] Mementote quæ fecerit Dominus Deus vester Mariæ in via cùm egrederemini de Ægypto.

10 Cùm repetes à proximo tuo rem aliquam, quam debet tibi, non ingrediêris domum ejus ut pignus auferas:

[2] Exod. 22.26.

11 [2] sed stabis foris, & ille tibi proferet quod habuerit.

12 sin autem pauper est, non pernoctabit apud te pignus,

13 sed statim reddes ei ante solis occasum: ut dormiens in vestimento suo, benedicat tibi, & habeas justitiam coram Domino Deo tuo.

14 [1] Non

14 [a] Non negabis mercedem indigentis, & pauperis fratris tui, sive advenæ, qui tecum moratur in terra, & intra portas tuas est:

15 sed eadem die reddes ei pretium laboris sui ante solis occasum, quia pauper est, & ex eo sustentat animam suam: ne clamet contra te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatum.

16 [b] Non occidentur patres pro filiis, nec filii pro patribus, sed unusquisque pro peccato suo morietur.

17 Non pervertes judicium advenæ & pupilli. nec auferes pignoris loco viduæ vestimentum.

18 Memento quòd servieris in Ægypto, & eruerit te Dominus Deus tuus inde. Idcircò præcipio tibi ut facias hanc rem.

19 Quando messueris segetem in agro tuo, & oblitus manipulum reliqueris, non revertêris ut tollas illum: sed advenam, & pupillum, & viduam auferre patiêris, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere manuum tuarum.

20 Si fruges collegeris olivarum, quidquid remanserit in arboribus, non revertêris ut colligas: sed relinques advenæ, pupillo, ac viduæ.

21 Si vindemiaveris vineam tuam,

[a] Lev. 19.13. Tob. 4. 15.

[b] 4. Reg. 14.6. 2. Par. 25.4. Ezech. 18.20.

 non

non colliges remanentes racemos, sed cedent in usus advenæ, pupilli, ac viduæ.

22 Memento quòd & tu servieris in Ægypto, & idcircò præcipio tibi ut facias hanc rem.

CAPVT XXV.

Quot plagis reus cadendus, bovi trituranti os non alligandum, semen fratri suscitandum; pœna mulieris verenda apprehendentis, non committenda in pondere & mensurâ injustitia, Amalecitæ delendi.

1 SI fuerit causa inter aliquos, & interpellaverint judices: quem justum esse perspexerint, illi justitiæ palmam dabunt: quem impium, condemnabunt impietatis.

2 Sin autem eum qui peccavit, dignum viderint plagis: prosternent, & coram se facient verberari. Pro mensura peccati erit & plagarum modus:

3 ita dumtaxat, [1] ut quadragenarium numerum non excedant: ne fœdè laceratus ante oculos tuos abeat frater tuus.

4 [2] Non ligabis os bovis terentis in area fruges tuas.

5 [3] Quando habitaverint fratres simul, & unus ex eis absque liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri: sed accipiet eam frater ejus, & suscitabit semen fratris sui:

[1] 2. Cor. 11. 24.
[2] 1. Cor. 9. 9. 1. Tim. 5. 18.
[3] Matt. 22. 24. Marc. 12. 19. Luc. 20. 28.

6 &

6 & primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, ut non deleatur nomen ejus ex Iſraël.

7 Sin autem accipere noluerit uxorem fratris ſui, quæ ei lege debetur, perget mulier ad portam civitatis, & interpellabit majores natu, dicetque: [1] Non vult frater viri mei ſuſcitare nomen fratris ſui in Iſraël: nec me in conjugem ſumere.

[1] Ruth. 4. 1.

8 Statimque accerſiri eum facient, & interrogabunt. Si reſponderit: Nolo eam uxorem accipere:

9 accedet mulier ad eum coram ſenioribus, & tollet calceamentum de pede ejus, ſpuetque in faciem illius, & dicet: Sic fiet homini, qui non ædificat domum fratris ſui.

10 Et vocabitur nomen illius in Iſraël, Domus diſcalceati.

11 Si habuerint inter ſe jurgium viri duo, & unus contra alterum rixari cœperit, volenſque uxor alterius eruere virum ſuum de manu fortioris, miſeritque manum, & apprehenderit verenda ejus:

12 abſcindes manum illius, nec flectêris ſuper eam ulla miſericordia.

13 Non habebis in ſacculo diverſa pondera, majus & minus:

14 nec erit in domo tua modius major & minor.

15 pondus habebis justum & verum, & modius æqualis & verus erit tibi: ut multo vivas tempore super Terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi.

16 abominatur enim Dominus Deus tuus eum qui facit hæc, & aversatur omnem injustitiam.

[1] Exod. 17.8.

17 [1] Memento quæ fecerit tibi Amalec in via quando egrediebaris ex Ægypto:

18 quomodo occurrerit tibi: & extremos agminis tui, qui lassi residebant, ceciderit, quando tu eras fame & labore confectus, & non timuerit Deum.

19 Cùm ergo Dominus Deus tuus dederit tibi requiem, & subjecerit cunctas per circuitum nationes, in Terra, quam tibi pollicitus est: delebis nomen ejus sub cælo. Cave ne obliviscaris.

CAPVT XXVI.

Primitiæ ac decimæ ubi & quibus exolvendæ, & sub qua verborum forma.

1 CVmque intraveris Terram, quam Dominus Deus tuus tibi daturus est possidendam, & obtinueris eam, atque habitaveris in ea:

2 tolles de cunctis frugibus tuis primitias,

mitias, & pones in cartallo, pergeſque ad locum, quem Dominus Deus tuus elegerit, ut ibi invocetur nomen ejus:

3 accedeſque ad ſacerdotem, qui fuerit in diebus illis, & dices ad eum: Profiteor hodie coram Domino Deo tuo, quòd ingreſſus ſum in Terram, pro qua juravit patribus noſtris, ut daret eam nobis.

4 Suſcipienſque ſacerdos cartallum de manu tua, ponet ante altare Domini Dei tui:

5 & loquêris in conſpectu Domini Dei tui: Syrus perſequebatur patrem meum, qui deſcendit in Ægyptum, & ibi peregrinatus eſt in pauciſſimo numero: crevitque in gentem magnam ac robuſtam & infinitæ multitudinis.

6 Afflixeruntque nos Ægyptii, & perſecuti ſunt imponentes onera graviſſima:

7 & clamavimus ad Dominum Deum patrum noſtrorum: qui exaudivit nos, & reſpexit humilitatem noſtram, & laborem atque anguſtiam:

8 & eduxit nos de Ægypto in manu forti, & brachio extento, in ingenti pavore, in ſignis atque portentis:

9 & introduxit ad locum iſtum, & tradidit nobis terram lacte & melle manantem.

10 Et idcircò nunc offero primitias frugum Terræ, quam Dominus dedit mihi. Et dimittes eas in conſpectu Domini Dei tui, & adorato Domino Deo tuo.

11 Et epulaberis in omnibus bonis, quæ Dominus Deus tuus dederit tibi, & domui tuæ, tu & Levites, & advena qui tecum eſt.

12 Quando compleveris decimam cunctarum frugum tuarum, anno decimarum tertio, dabis Levitæ & advenæ, & pupillo & viduæ, ut comedant intra portas tuas, & ſaturentur:

13 loquerisque in conſpectu Domini Dei tui: Abſtuli quod ſanctificatum eſt de domo mea, & [a] dedi illud Levitæ & advenæ, & pupillo ac viduæ, ſicut juſſiſti mihi: non præterivi mandata tua, nec ſum oblitus imperii tui.

[a] Sup. 14. 29.

14 Non comedi ex eis in luctu meo, nec ſeparavi ea in qualibet immunditia, nec expendi ex his quidquam in re funebri. Obedivi voci Domini Dei mei, & feci omnia ſicut præcepiſti mihi.

15 [a] Reſpice de ſanctuario tuo, & de excelſo cælorum habitaculo, & benedic populo tuo Iſraël, & Terræ quam dediſti nobis, ſicut juraſti patribus noſtris, terræ lacte & melle mananti.

[a] Iesa. 63. 15. Baruch 2. 16.

16 Hodie Dominus Deus tuus præcepit

pit tibi ut facias mandata hæc atque judicia: & custodias & impleas ex toto corde tuo, & ex tota anima tua.

17 Dominum elegisti hodie, ut sit tibi Deus, & ambules in viis ejus, & custodias ceremonias illius, & mandata atque judicia, & obedias ejus imperio.

18 & [1] Dominus elegit te hodie, ut sis ei populus peculiaris, sicut locutus est tibi, & custodias omnia præcepta illius:

[1] *Sup.* 7.6.

19 & faciat te excelsiorem cunctis gentibus quas creavit, in laudem, & nomen, & gloriam suam: ut sis populus sanctus Domini Dei tui, sicut locutus est.

CAPVT XXVII.

Altare lapideum erigendum, lexque lapidibus inscribenda: benedictiones piorum, & maledictiones impiorum.

1 PRæcepit autem Moyses & seniores Israël populo dicentes: Custodite omne mandatum quod præcipio vobis hodie.

2 Cumque transieritis Iordanem in Terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, eriges ingentes lapides, & calce lævigabis eos,

3 ut possis in eis scribere omnia verba legis hujus, Iordane transmisso: ut introëas Terram, quam Dominus Deus

tuus dabit tibi, terram lacte & melle manantem, sicut juravit patribus tuis.

4 Quando ergo transieritis Iordanem, erigite lapides, quos ego hodie præcipio vobis, in monte Hebal, & lævigabis eos calce:

5 & ædificabis ibi altare Domino Deo tuo, ' de lapidibus quos ferrum non tetigit,

' Exod. 20.25. Ios. 8. 31.

6 & de saxis informibus & impolitis: & offeres super eo holocausta Domino Deo tuo,

7 & immolabis hostias pacificas, comedesque ibi, & epulaberis coram Domino Deo tuo.

8 Et scribes super lapides omnia verba legis hujus planè & lucidè.

9 Dixeruntque Moyses & sacerdotes Levitici generis ad omnem Israëlem: Attende, & audi Israël: hodie factus es populus Domini Dei tui:

10 audies vocem ejus, & facies mandata atque justitias, quas ego præcipio tibi.

11 Præcepitque Moyses populo in die illo, dicens:

12 Hi stabunt ad benedicendum populo super montem Garizim, Iordane transmisso: Simeon, Levi, Iudas, Issachar, Ioseph, & Benjamin.

13 Et è regione isti stabunt ad maledicen-

cendum in monte Hebal: Ruben, Gad, & Aſer, & Zabulon, Dan, & Nephthali.

14 [a] Et pronuntiabunt Levitæ, dicentque ad omnes viros Iſraël excelſa voce : [a Dan. 9. 11.]

15 Maledictus homo qui facit ſculptile & conflatile, abominationem Domini, opus manuum artificum, ponetque illud in abſcondito. & reſpondebit omnis populus, & dicet : Amen.

16 Maledictus qui non honorat patrem ſuum, & matrem. & dicet omnis populus : Amen.

17 Maledictus qui transfert terminos proximi ſui. & dicet omnis populus : Amen.

18 Maledictus qui errare facit cæcum in itinere. & dicet omnis populus : Amen.

19 Maledictus qui pervertit judicium advenæ, pupilli, & viduæ. & dicet omnis populus : Amen.

20 Maledictus qui dormit cum uxore patris ſui, & revelat operimentum lectuli ejus. & dicet omnis populus : Amen.

21 Maledictus qui dormit cum omni jumento. & dicet omnis populus: Amen.

22 Maledictus qui dormit cum ſorore ſua, filia patris ſui, vel matris ſuæ. & dicet omnis populus : Amen.

23 Maledictus qui dormit cum ſocru ſua. & dicet omnis populus : Amen.

24 Maledictus qui clàm percuſſerit

proximum ſuum. & dicet omnis populus : Amen.

25 Maledictus qui accipit munera, ut percutiat animam ſanguinis innocentis. & dicet omnis populus : Amen.

26 Maledictus qui non permanet in ſermonibus legis hujus, nec eos opere perficit. & dicet omnis populus: Amen.

CAPUT XXVIII.

Multiplex promittitur obſervantibus legem benedictio, & transgredientibus maledictio.

1 SI autem audieris vocem Domini Dei tui, ut facias atque cuſtodias omnia mandata ejus, quæ ego præcipio tibi hodie, faciet te Dominus Deus tuus excelſiorem cunctis gentibus, quæ verſantur in terra.

2 Venientque ſuper te univerſæ benedictiones iſtæ, & apprehendent te : ſi tamen præcepta ejus audieris.

3 Benedictus tu in civitate, & benedictus in agro.

4 Benedictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, fructuſque jumentorum tuorum, greges armentorum tuorum, & caulæ ovium tuarum.

5 Benedicta horrea tua, & benedictæ reliquiæ tuæ.

6 Benedictus eris tu ingrediens & egrediens.

7 Dabit Dominus inimicos tuos, qui con-

consurgunt adversum te, corruentes in conspectu tuo: per unam viam venient contra te, & per septem fugient à facie tua.

8 Emittet Dominus benedictionem super cellaria tua, & super omnia opera manuum tuarum: benedicetque tibi in terra, quam acceperis.

9 Suscitabit te Dominus sibi in populum sanctum, sicut juravit tibi: si custodieris mandata Domini Dei tui, & ambulaveris in viis ejus.

10 Videbuntque omnes terrarum populi quòd nomen Domini invocàtum sit super te, & timebunt te.

11 Abundare te faciet Dominus omnibus bonis, fructu uteri tui, & fructu jumentorum tuorum, fructu terræ tuæ, quam juràvit Dominus patribus tuis, ut daret tibi.

12 Aperiet Dominus thesaurum suum optimum, cælum, ut tribuat pluviam terræ tuæ in tempore suo: benedicetque cunctis operibus manuum tuarum. Et fœnerabis gentibus multis, & ipse à nullo fœnus accipies.

13 Constituet te Dominus in caput, & non in caudam: & eris semper suprà, & non subter: si tamen audieris mandatá Domini Dei tui quæ ego præcipio tibi hodie, & custodieris & feceris,

14 ac

14 ac non declinaveris ab eis, nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram, nec ſecutus fueris deos alienos, neque colueris eos.

[a] Lev. 26.14. Thren. 2.17. Baruch. 1.20. Malac. 2.2.

15 [a] Quòd ſi audire nolueris vocem Domini Dei tui, ut cuſtodias, & facias omnia mandata ejus & ceremonias, quas ego præcipio tibi hodie, venient ſuper te omnes maledictiones iſtæ, & apprehendent te.

16 Maledictus eris in civitate, maledictus in agro.

17 Maledictum horreum tuum, & maledictæ reliquiæ tuæ.

18 Maledictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, & greges ovium tuarum.

19 Maledictus eris ingrediens, & maledictus egrediens.

20 Mittet Dominus ſuper te famem & eſuriem, & increpationem in omnia opera tua, quæ tu facies: donec conterat te, & perdat velociter, propter adinventiones tuas peſſimas in quibus reliquiſti me.

21 Adjungat tibi Dominus peſtilentiam, donec conſumat te de terra, ad quam ingredieris poſſidendam.

22 Percutiat te Dominus egeſtate, febri & frigore, ardore & æſtu, & aëre corrupto ac rubigine, & perſequatur donec pereas.

23 Sit

23 Sit cælum, quod supra te est, æneum: & terra quam calcas, ferrea.

24 Det Dominus imbrem terræ tuæ pulverem, & de cælo descendat super te cinis, donec conteraris.

25 Tradat te Dominus corruentem ante hostes tuos. per unam viam egrediaris contra eos, & per septem fugias, & dispergaris per omnia regna terræ.

26 sitque cadaver tuum in escam cunctis volatilibus cæli, & bestiis terræ, & non sit qui abigat.

27 Percutiat te Dominus ulcere Ægypti, & partem corporis, per quam stercora egeruntur, scabie quoque & prurigine: ita ut curari nequeas.

28 Percutiat te Dominus amentia & cæcitate ac furore mentis,

29 & palpes in meridie sicut palpare solet cæcus in tenebris, & non dirigas vias tuas. Omnique tempore calumniam sustineas, & opprimaris violentia, nec habeas qui liberet te.

30 Vxorem accipias, & alius dormiat cum ea. Domum ædifices, & non habites in ea. Plantes vineam, & non vindemies eam.

31 Bos tuus immoletur coram te, & non comedas ex eo. Asinus tuus rapiatur in conspectu tuo, & non reddatur tibi. Oves tuæ dentur inimicis tuis, & non sit qui te adjuvet. 32 Filii

32 Filii tui & filiæ tuæ tradantur alteri populo, videntibus oculis tuis, & deficientibus ad conspectum eorum tota die, & non sit fortitudo in manu tua.

33 Fructus terræ tuæ, & omnes labores tuos, comedat populus quem ignoras: & sis semper calumniam sustinens, & oppressus cunctis diebus,

34 & stupens ad terrorem eorum quæ videbunt oculi tui.

35 Percutiat te Dominus ulcere pessimo in genibus & in suris, sanarique non possis à planta pedis usque ad verticem tuum.

36 Ducet te Dominus, & regem tuum, quem constitueris super te, in gentem, quam ignoras tu & patres tui: & servies ibi diis alienis, ligno, & lapidi.

37 Et eris perditus in proverbium ac fabulam omnibus populis, ad quos te introduxerit Dominus.

[1] Mich. 6. 15. Aggæi 1. 6.

38 [1] Sementem multam jacies in terram, & modicum congregabis: quia locustæ devorabunt omnia.

39 Vineam plantabis, & fodies: & vinum non bibes, nec colliges ex ea quippiam: quoniam vastabitur vermibus.

40 Olivas habebis in omnibus terminis tuis, & non ungêris oleo: quia defluent, & peribunt.

41 Filios generabis & filias, & non fruê-

fruêris eis: quoniam ducentur in captivitatem.

42 Omnes arbores tuas & fruges terræ tuæ rubigo consumet.

43 Advena, qui tecum versatur in terra, ascendet super te, eritque sublimior: tu autem descendes, & eris inferior.

44 Ipse fœnerabit tibi, & tu non fœnerabis ei. Ipse erit in caput, & tu eris in caudam.

45 Et venient super te omnes maledictiones istæ, & persequentes apprehendent te, donec intereas: quia non audisti vocem Domini Dei tui, nec servasti mandata ejus & ceremonias, quas præcepit tibi.

46 Et erunt in te signa atque prodigia, & in semine tuo usque in sempiternum:

47 eò quòd non servieris Domino Deo tuo in gaudio, cordisque lætitia, propter rerum omnium abundantiam:

48 servies inimico tuo, quem immittet tibi Dominus, in fame, & siti, & nuditate, & omni penuria; & ponet jugum ferreum super cervicem tuam, donec te conterat.

49 Adducet Dominus super te Gentem de longinquo, & de extremis terræ finibus, in similitudinem aquilæ volantis cum impetu: cujus linguam intelligere non possis:

50 Gen-

50 Gentem procaciſſimam, quæ non deferat ſeni, nec miſereatur parvuli,

51 & devoret fructum jumentorum tuorum, ac fruges Terræ tuæ: donec intereas, & non relinquat tibi triticum, vinum, & oleum, armenta boum, & greges ovium: donec te diſperdat,

52 & conterat in cunctis urbibus tuis, & deſtruantur muri tui firmi atque ſublimes, in quibus habebas fiduciam in omni Terra tua. Obſideberis intra portas tuas in omni Terra tua, quam dabit tibi Dominus Deus tuus:

53 & comedes fructum uteri tui, & carnes filiorum tuorum & filiarum tuarum, quas dederit tibi Dominus Deus tuus, in anguſtia & vaſtitate qua opprimet te hoſtis tuus.

Thren. 4. 10. Baruch 2. 3.

54 Homo delicatus in te, & luxurioſus valdè, invidebit fratri ſuo, & uxori, quæ cubat in ſinu ſuo.

55 ne det eis de carnibus filiorum ſuorum, quas comedet: eò quòd nihil aliud habeat in obſidione & penuria, qua vaſtaverint te inimici tui intra omnes portas tuas.

56 Tenera mulier & delicata, quæ ſuper terram ingredi non valebat, nec pedis veſtigium figere, propter mollitiem & teneritudinem nimiam; invidebit viro ſuo, qui cubat in ſinu ejus, ſuper filii & filiæ carnibus,

57 &

57 & illuvie secundarum, quæ egrediuntur de medio feminum ejus, & super liberis qui eadem hora nati sunt. comedent enim eos clàm propter rerum omnium penuriam in obsidione & vastitate, qua opprimet te inimicus tuus intra portas tuas.

58 Nisi custodieris & feceris omnia verba legis hujus, quæ scripta sunt in hoc volumine, & timueris nomen ejus gloriosum & terribile, hoc est, Dominum Deum tuum:

59 augebit Dominus plagas tuas, & plagas seminis tui, plagas magnas & perseverantes, infirmitates pessimas & perpetuas.

60 & convertet in te omnes afflictiones Ægypti, quas timuisti, & adhærebunt tibi:

61 Insuper & universos languores, & plagas, quæ non sunt scriptæ in volumine legis hujus, inducet Dominus super te, donec te conterat:

62 & remanebitis pauci numero, qui priùs eratis sicut astra cæli præ multitudine, quoniam non audisti vocem Domini Dei tui.

63 Et sicut antè lætatus est Dominus super vos, benè vobis faciens, vosque multiplicans: sic lætabitur disperdens vos atque subvertens, ut auferamini de

Terra,

Terra, ad quam ingrederis possidendam.

64 Disperget te Dominus in omnes populos, à summitate terræ usque ad terminos ejus: & servies ibi diis alienis, quos & tu ignoras & patres tui, lignis & lapidibus.

65 In gentibus quoque illis non quiesces, neque erit requies vestigio pedis tui. Dabit enim tibi Dominus ibi cor pavidum, & deficientes oculos, & animam consumptam mœrore:

66 Et erit vita tua quasi pendens ante te. Timebis nocte & die, & non credes vitæ tuæ.

67 Manè dices: Quis mihi det vesperum? & vespere: Quis mihi det manè? propter cordis tui formidinem, qua terreberis, & propter ea, quæ tuis videbis oculis.

68 Reducet te Dominus classibus in Ægyptum, per viam de qua dixit tibi ut eam ampliùs non videres. Ibi vendêris inimicis tuis in servos & ancillas, & non erit qui emat.

CAPUT XXIX.

Fœdus & juramentum Israëlitarum cum Domino juxta Dei beneficia, & comminatio adversus fœdifragos.

1 HÆc sunt verba fœderis, quod præcepit Dominus Moysi ut feriret

feriret cum filiis Iſraël in terra Moab : præter illud fœdus, quod cum eis pepigit in Horeb.

2 Vocavitque Moyſes omnem Iſraël, & dixit ad eos : [1] Vos vidiſtis univerſa, quæ fecit Dominus coram vobis in Terra Ægypti Pharaoni, & omnibus ſervis ejus, univerſæque terræ illius,

[1] Exod. 19. 4.

3 tentationes magnas, quas viderunt oculi tui, ſigna illa, portentaque ingentia,

4 & non dedit vobis Dominus cor intelligens, & oculos videntes, & aures quæ poſſunt audire, uſque in præſentem diem.

5 [2] Adduxit vos quadraginta annis per deſertum : non ſunt attrita veſtimenta veſtra, nec calceamenta pedum veſtrorum vetuſtate conſumpta ſunt.

[2] Supr. 8. 2.

6 Panem non comediſtis, vinum & ſiceram non bibiſtis : ut ſciretis quia ego ſum Dominus Deus veſter.

7 Et veniſtis ad hunc locum : [3] egreſſuſque eſt Sehon rex Heſebon, & Og rex Baſan, occurrentes nobis ad pugnam. Et percuſſimus eos,

[3] Supr. 3. 1.

8 & tulimus terram eorum, ac tradidimus poſſidendam Ruben & Gad, & dimidiæ tribui Manaſſe.

9 Cuſtodite ergo verba pacti hujus, & implete ea : ut intelligatis univerſa quæ facitis.

10 Vos ſtatis hodie cuncti coram Domino Deo veſtro, principes veſtri, & tribus, ac majores natu, atque doctores, omnis populus Iſraël,

11 liberi & uxores veſtræ, & advena qui tecum moratur in caſtris, exceptis lignorum cæſoribus, & his qui comportant aquas:

12 ut transeas in fœdere Domini Dei tui, & in jurejurando quod hodie Dominus Deus tuus percutit tecum:

13 ut ſuſcitet te ſibi in populum, & ipſe ſit Deus tuus, ſicut locutus eſt tibi, & ſicut juravit patribus tuis, Abraham, Iſaac, & Iacob.

14 Nec vobis ſolis ego hoc fœdus ferio, & hæc juramenta confirmo,

15 ſed cunctis præſentibus & abſentibus.

16 Vos enim noſtis quo modo habitaverimus in Terra Ægypti, & quo modo tranſierimus per medium nationum, quas transeuntes,

17 vidiſtis abominationes & ſordes, id eſt, idola eorum, lignum & lapidem, argentum & aurum, quæ colebant.

18 Ne fortè ſit inter vos vir aut mulier, familia aut tribus, cujus cor averſum eſt hodie à Domino Deo noſtro: ut vadat & ſerviat diis illarum Gentium: & ſit inter vos radix germinans fel & amaritudinem.

19 Cum-

19 Cumque audierit verba juramenti hujus, benedicat sibi in corde suo, dicens: Pax erit mihi, & ambulabo in pravitate cordis mei: & absumat ebria sitientem,

20 & Dominus non ignoscat ei: sed tunc quàm maximè furor ejus fumet, & zelus contra hominem illum, & sedeant super eum omnia maledicta, quæ scripta sunt in hoc volumine: & deleat Dominus nomen ejus sub cælo,

21 & consumat eum in perditionem ex omnibus tribubus Israël, juxta maledictiones, quæ in Libro legis hujus ac fœderis continentur.

22 Dicetque sequens generatio, & filii qui nascentur deinceps, & peregrini, qui de longè venerint, videntes plagas Terræ illius, & infirmitates, quibus eam afflixerit Dominus,

23 sulphure & salis ardore comburens, ita ut ultrà non seratur, nec virens quippiam germinet, in exemplum [1] subversionis Sodomæ & Gomorrhæ, Adamæ & Seboim, quas subvertit Dominus in ira & furore suo.

24 Et dicent omnes Gentes: [2] Quare sic fecit Dominus Terræ huic? quæ est hæc ira furoris ejus immensa?

25 Et respondebunt: Quia dereliquerunt pactum Domini, quod pepigit cum

[1] Gen. 19.24.

[2] 3 Regum 9.8. Ierem. 22.8.

patribus eorum, quando eduxit eos de Terra Ægypti:

26 Et servierunt diis alienis, & adoraverunt eos, quos nesciebant, & quibus non fuerant attributi:

27 idcircò iratus est furor Domini contra Terram istam, ut induceret super eam omnia maledicta, quæ in hoc volumine scripta sunt:

28 & ejecit eos de terra sua in ira & in furore, & in indignatione maxima, projecitque in terram alienam, sicut hodie comprobatur.

29 Abscondita, Domino Deo nostro: quæ manifesta sunt, nobis & filiis nostris usque in sempiternum, ut faciamus universa verba legis hujus.

CAPVT XXX.

Vera pœnitentia Deum placat: præceptum nobis datum, non longè à nobis separatur: proponitur bonum & malum: ut ultrò bonum eligentes, vivamus; & non pereamus, malo adhærentes.

1 CVm ergo venerint super te omnes sermones isti, benedictio, sive maledictio, quam proposui in conspectu tuo: & ductus pœnitudine cordis tui in universis gentibus, in quas dispserserit te Dominus Deus tuus,

2 & reversus fueris ad eum, & obedieris ejus imperiis, sicut ego hodie præcipio

cipio tibi, cum filiis tuis, in toto corde tuo, & in tota anima tua:

3 reducet Dominus Deus tuus captivitatem tuam, ac miserebitur tui, & rursum congregabit te de cunctis populis, in quos te antè dispersit.

4 Si ad cardines cæli fueris dissipatus, inde te retrahet Dominus Deus tuus,

5 & [1] assumet, atque introducet in Terram, quam possederunt patres tui, & obtinebis eam: & benedicens tibi, majoris numeri te esse faciet quàm fuerunt patres tui.

[1] 2 Machab. 1. 29.

6 Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum, & cor seminis tui: ut diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua, ut possis vivere.

7 Omnes autem maledictiones has convertet super inimicos tuos, & eos qui oderunt te & persequuntur.

8 Tu autem reverteris, & audies vocem Domini Dei tui: faciesque universa mandata quæ ego præcipio tibi hodie:

9 & abundare te faciet Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum, in sobole uteri tui, & in fructu jumentorum tuorum, in ubertate terræ tuæ, & in rerum omnium largitate. Revertetur enim Dominus, ut gaudeat super te in omnibus bonis, sicut gavisus est in patribus tuis:

10 si tamen audieris vocem Domini Dei tui, & custodieris præcepta ejus & ceremonias, quæ in hac lege conscripta sunt: & revertaris ad Dominum Deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua.

11 Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum,

12 nec in cælo situm, ut possis dicere: [a] Quis nostrûm valet ad cælum ascendere, ut deferat illud ad nos, & audiamus atque opere compleamus?

[a] Rom. 10.6.

13 Neque trans mare positum: ut causeris, & dicas: Quis ex nobis poterit transfretare mare, & illud ad nos usque deferre: ut possimus audire & facere quod præceptum est?

14 Sed juxta te est sermo valdè, in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum.

15 Considera quòd hodie proposuerim in conspectu tuo vitam & bonum, & econtrariò mortem & malum:

16 ut diligas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus, & custodias mandata illius ac ceremonias atque judicia: & vivas, atque multiplicet te, benedicatque tibi in Terra, ad quam ingrederis possidendam.

17 Si autem aversum fuerit cor tuum, & audire nolueris, atque errore deceptus

ptus adoraveris deos alienos, & servieris eis:

18 prædîco tibi hodie quòd pereas, & parvo tempore morêris in Terra, ad quam, Iordane transmisso, ingredieris possidendam.

19 Testes invoco hodie cælum & terram, quòd proposuerim vobis vitam & mortem, benedictionem & maledictionem. Elige ergo vitam, ut & tu vivas, & semen tuum:

20 & diligas Dominum Deum tuum, atque obedias voci ejus, & illi adhæreas (ipse est enim vita tua, & longitudo dierum tuorum) ut habites in Terra, pro qua juravit Dominus patribus tuis, Abraham, Isaac, & Iacob, ut daret eam illis.

CAPVT XXXI.

Moyses Iosue sibi sufficit in ducem, Deuteronomium scribi jubet, & in arca servari.

1 ABiit itaque Moyses, & locutus est omnia verba hæc ad universum Israël,

2 & dixit ad eos: Centum viginti annorum sum hodie, non possum ultrà egredi, & ingredi, præsertim cùm & Dominus dixerit mihi: [a] Non transibis Iordanem istum.

[a] Nu. 27.13. Sup.3.27.

3 Dominus ergo Deus tuus transibit

ante te: ipſe delebit omnes gentes has in conſpectu tuo, & poſſidebis eas: & Ioſue iſte tranſibit ante te, ſicut locutus eſt Dominus.

[1] Nu. 21. 24. 4 Facietque Dominus eis [1] ſicut fecit Sehon & Og regibus Amorrhæorum, & terræ eorum, delebitque eos.

[2] Sup. 7. 2. 5 Cum ergo & hos tradiderit vobis, [2] ſimiliter facietis eis ſicut præcepi vobis:

6 Viriliter agite, & confortamini: nolite timere, nec paveatis ad conſpectum eorum: quia Dominus Deus tuus ipſe eſt ductor tuus, & non dimittet, nec derelinquet te.

[3] Ioſ. 1. 6. 7 Vocavitque Moyſes Ioſue, & dixit ei coram omni Iſraël: [3] Confortare, & eſto robuſtus: tu enim introduces populum iſtum in Terram, quam daturum ſe patribus eorum juravit Dominus, & tu eam ſorte divides.

8 Et dominus qui ductor eſt veſter, ipſe erit tecum: non dimittet, nec derelinquet te: noli timere, nec paveas.

9 Scripſit itaque Moyſes legem hanc, & tradidit eam ſacerdotibus filiis Levi, qui portabant arcam fœderis Domini, & cunctis ſenioribus Iſraël.

10 Præcepitque eis, dicens: Poſt ſeptem annos, anno remiſſionis, in ſolemnitate tabernaculorum,

11 convenientibus cunctis ex Iſraël, ut

ut appareant in conſpectu Domini Dei tui, in loco quem elegerit Dominus, leges verba legis hujus coram omni Iſraël, audientibus eis,

12 & in unum omni populo congregato, tam viris quàm mulieribus, parvulis, & advenis, qui ſunt intra portas tuas: ut audientes diſcant, & timeant Dominum Deum veſtrum, & cuſtodiant, impleantque omnes ſermones legis hujus.

13 filii quoque eorum qui nunc ignorant; ut audire poſſint, & timeant Dominum Deum ſuum cunctis diebus quibus verſantur in Terra, ad quam vos, Iordane tranſmiſſo, pergitis obtinendam.

14 Et ait Dominus ad Moyſen: Ecce propè ſunt dies mortis tuæ: voca Ioſue, & ſtate in tabernaculo teſtimonii, ut præcipiam ei. Abierunt ergo Moyſes & Ioſue, & ſteterunt in tabernaculo teſtimonii:

15 apparuitque Dominus ibi in columna nubis, quæ ſtetit in introitu tabernaculi.

16 Dixitque Dominus ad Moyſen: Ecce tu dormies cum patribus tuis, & populus iſte conſurgens fornicabitur poſt deos alienos in Terra, ad quam ingreditur ut habitet in ea: ibi derelin-

quet me, & irritum faciet fœdus, quod pepigi cum eo.

17 Et irafcetur furor meus contra eum in die illo: & derelinquam eum, & abfcondam faciem meam ab eo, & erit in devorationem: invenient eum omnia mala & afflictiones, ita ut dicat in illo die: Verè quia non eft Deus mecum, invenerunt me hæc mala.

18 Ego autem abfcondam, & celabo faciem meam in die illo, propter omnia mala quæ fecit, quia fecutus eft deos alienos.

19 Nunc itaque fcribite vobis canticum iftud, & docete filios Ifraël: ut memoriter teneant, & ore decantent, & fit mihi carmen iftud pro teftimonio inter filios Ifraël.

20 Introducam enim eum in Terram, pro qua juravi patribus ejus, lacte & melle manantem. Cumque comederint, & faturati, craffique fuerint, avertentur ad deos alienos, & fervient eis: detrahentque mihi, & irritum facient pactum meum.

21 Poftquam invenerint eum mala multa & afflictiones, refpondebit ei canticum iftud pro teftimonio, quod nulla delebit oblivio ex ore feminis fui. Scio enim cogitationes ejus, quæ facturus fit hodie, antequam introducam

eum

eum in Terram, quam ei pollicitus ſum.

22 Scripſit ergo Moyſes canticum, & docuit filios Iſraël.

23 Præcepitque Dominus Ioſue filio Nun, & ait: Confortare, & eſto robuſtus: tu enim introduces filios Iſraël in Terram, quam pollicitus ſum, & ego ero tecum.

24 Poſtquam ergo ſcripſit Moyſes verba legis hujus in volumine, atque complevit:

25 præcepit Levitis, qui portabant arcam fœderis Domini, dicens:

26 Tollite librum iſtum, & ponite eum in latere arcæ fœderis Domini Dei veſtri: ut ſit ibi contra te in teſtimonium.

27 Ego enim ſcio contentionem tuam, & cervicem tuam duriſſimam. Adhuc vivente me & ingrediente vobiſcum, ſemper contentioſè egiſtis contra Dominum: quantò magis cùm mortuus fuero?

28 Congregate ad me omnes majores natu per tribus veſtras, atque doctores, & loquar audientibus eis ſermones iſtos, & invocabo contra eos cælum & terram.

29 Novi enim quòd poſt mortem meam iniquè agetis, & declinabitis citò de via, quam præcepi vobis: & occurrent vobis mala in extremo tempore,

quando feceritis malum in conspectu Domini, ut irritetis eum per opera manuum vestrarum.

30 Locutus est ergo Moyses, audiente universo cœtu Israël, verba carminis hujus, & ad finem usque complevit.

CAPVT XXXII.

Canticum Moysi quo Dei refert beneficia, populique ingratitudinem sæpius à Domino castigatam: jubetur Moyses montem Abarim ascendere, ut promissam terram contempletur.

1 AVdite cæli quæ loquor, audiat terra verba oris mei.

2 Concrescat ut pluvia doctrina mea, fluat ut ros eloquium meum, quasi imber super herbam, & quasi stillæ super gramina.

3 Quia nomen Domini invocabo: date magnificentiam Deo nostro.

4 Dei perfecta sunt opera, & omnes viæ ejus judicia: Deus fidelis, & absque ulla iniquitate, justus & rectus.

5 Peccaverunt ei, & non filii ejus in sordibus: generatio prava atque perversa.

6 Hæccine reddis Domino popule stulte & insipiens? numquid non ipse est pater tuus, qui possedit te, & fecit, & creavit te?

7 [a] Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas: interroga patrem

[a] Iob 8.8.

trem tuum, & annuntiabit tibi; majores tuos, & dicent tibi.

8 Quando dividebat Altiſſimus gentes: quando ſeparabat filios Adam, conſtituit terminos populorum juxta numerum filiorum Iſraël.

9 Pars autem Domini, populus ejus: Iacob funiculus hereditatis ejus.

10 Invenit eum in terra deſerta, in loco horroris, & vaſtæ ſolitudinis: circumduxit eum, & docuit: & cuſtodivit quaſi pupillam oculi ſui.

11 Sicut aquila provocans ad volandum pullos ſuos, & ſuper eos volitans, expandit alas ſuas, & aſſumpſit eum; atque portavit in humeris ſuis.

12 Dominus ſolus dux ejus fuit: & non erat cum eo Deus alienus.

13 Conſtituit eum ſuper excelſam terram: ut comederet fructus agrorum, ut ſugeret mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo.

14 Butyrum de armento, & lac de ovibus cum adipe agnorum, & arietum filiorum Baſan: & hircos cum medulla tritici, & ſanguinem uvæ biberet meraciſſimum.

15 Incraſſatus eſt dilectus, & recalcitravit: incraſſatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem ſuum, & receſſit à Deo ſalutari ſuo.

16 Provo-

16 Provocaverunt eum in diis alienis, & in abominationibus ad iracundiam concitaverunt.

17 Immolaverunt dæmoniis & non Deo, diis quos ignorabant: novi recentesque venerunt, quos non coluerunt patres eorum.

18 Deum qui te genuit dereliquisti, & oblitus es Domini creatoris tui.

19 Vidit Dominus, & ad iracundiam concitatus est: quia provocaverunt eum filii sui & filiæ.

20 Et ait: Abscondam faciem meam ab eis, & considerabo novissima eorum: generatio enim perversa est, & infideles filii.

21 Ipsi me provocaverunt in eo qui non erat Deus, & irritaverunt in vanitatibus suis: & [1] ego provocabo eos in eo qui non est populus, & in gente stulta irritabo illos.

[1] Ier. 15.14. Rom. 10.19.

22 Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni novissima: devorabitque terram cum germine suo, & montium fundamenta comburet.

23 Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis.

24 Consumentur fame, & devorabunt eos aves morsu amarissimo: dentes bestiarum immittam in eos, cum furore trahentium super terram, atque serpentium.

25 Foris

25 Foris vaſtabit eos gladius, & intus pavor, juvenem ſimul ac virginem, lactentem cum homine ſene.

26 Dixi: Vbinam ſunt? ceſſare faciam ex hominibus memoriam eorum.

27 Sed propter iram inimicorum diſtuli: ne fortè ſuperbirent hoſtes eorum, & dicerent: Manus noſtra excelſa, & non Dominus, fecit hæc omnia.

28 Gens abſque conſilio eſt, & ſine prudentia.

29 [1] Vtinam ſaperent, & intelligerent, ac noviſſima providerent.

[1] *Ier.* 9.12.

30 Quo modo perſequatur unus mille, & duo fugent decem millia? nonne ideò, quia Deus ſuus vendidit eos, & Dominus concluſit illos?

31 Non enim eſt Deus noſter ut dii eorum: & inimici noſtri ſunt judices.

32 De vinea Sodomorum, vinea eorum, & de ſuburbanis Gomorrhæ: uva eorum uva fellis, & botri amariſſimi.

33 Fel draconum vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile.

34 Nonne hæc condita ſunt apud me, & ſignata in theſauris meis?

35 [2] Mea eſt ultio, & ego retribuam in tempore, ut labatur pes eorum: juxtà eſt dies perditionis, & adeſſe feſtinant tempora.

[2] *Eccli.* 28.1. *Rom.* 12.19. *Hebr.* 10.30.

36 Iudicabit Dominus populum ſuum,

12. Machab. 7.6. & [1] in servis suis miserebitur: videbit quòd infirmata sit manus, & clausi quoque defecerunt, residuique consumpti sunt.

2 Ier. 2.28. 37 Et dicet: [2] Vbi sunt dii eorum, in quibus habebant fiduciam?

38 De quorum victimis comedebant adipes, & bibebant vinum libaminum: surgant, & opitulentur vobis, & in necessitate vos protegant.

39 Videte quòd ego sim solus, & non sit alius Deus præter me: [3] ego occidam, & ego vivere faciam: percutiam, & ego sanabo, [4] & non est qui de manu mea possit eruere.

3 1 Reg. 2.6. Tob. 13.2. Sap. 16.13. 4 Iob 10.7. Sap. 16.15.

40 Levabo ad cælum manum meam, & dicam: Vivo ego in æternum.

41 Si acuero ut fulgur gladium meum, & arripuerit judicium manus mea: reddam ultionem hostibus meis, & his qui oderunt me retribuam.

42 Inebriabo sagittas meas sanguine, & gladius meus devorabit carnes, de cruore occisorum, & de captivitate, nudati inimicorum capitis.

5 2. Macc. 7.6. 43 [5] Laudate gentes populum ejus, quia sanguinem servorum suorum ulciscetur: & vindictam retribuet in hostes eorum, & propitius erit terræ populi sui.

44 Venit ergo Moyses, & locutus est omnia verba cantici hujus in auribus

bus populi, ipſe & Ioſue filius Nun.

45 Complevitque omnes ſermones iſtos, loquens ad univerſum Iſraël.

46 & dixit ad eos: Ponite corda veſtra in omnia verba, quæ ego teſtificor vobis hodie: ut mandetis ea filiis veſtris cuſtodire & facere, & implere univerſa quæ ſcripta ſunt legis hujus:

47 quia non incaſſum præcepta ſunt vobis, ſed ut ſinguli in eis viverent: quæ facientes longo perſeveretis tempore in Terra, ad quam, Iordane transmiſſo, ingredimini poſſidendam.

48 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen in eadem die, dicens:

49 Aſcende in montem iſtum Abarim, id eſt, tranſituum, in montem Nebo, qui eſt in Terra Moab contra Iericho: & vide Terram Chanaan, quam ego tradam filiis Iſraël obtinendam, & morere in monte.

50 Quem conſcendens jungêris populis tuis, [1] ſicut mortuus eſt Aaron frater tuus in monte Hor, & appoſitus populis ſuis:

51 [2] quia prævaricati eſtis contra me, in medio filiorum Iſraël, ad Aquas contradictionis in Cades deſerti Sin: & non ſanctificaſtis me inter filios Iſraël.

52 Econtrà videbis terram, & non ingrediêris in eam, quam ego dabo filiis Iſraël.

[1] Nu. 20.26. 27.13.
[2] Nu. 20.12. 27.14.

CAPUT XXXIII.

Benedicit Moyses moriturus duodecim tribubus Israël.

1 HÆc est benedictio, qua benedixit Moyses, homo Dei, filiis Israël ante mortem suam.

2 Et ait: Dominus de Sinai venit, & de Seir ortus est nobis: apparuit de monte Pharan, & cum eo sanctorum millia. In dextera ejus ignea lex.

3 Dilexit populos, [1] omnes sancti in manu illius sunt: & qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrina illius.

[1] *Sap.* 3. 1. 5. 5.

4 Legem præcepit nobis Moyses, hereditatem multitudinis Iacob.

5 Erit apud rectissimum rex, congregatis principibus populi cum tribubus Israël.

6 Vivat Ruben, & non moriatur, & sit parvus in numero.

7 Hæc est Iudæ benedictio: Audi Domine vocem Iudæ, & ad populum suum introduc eum: manus ejus pugnabunt pro eo, & adjutor illius contra adversarios ejus erit.

8 Levi quoque ait: Perfectio tua, & doctrina tua viro sancto tuo, quem probasti in tentatione, & judicasti ad Aquas contradictionis.

9 Qui dixit patri suo, & matri suæ: Nescio vos; & fratribus suis: Ignoro vos:

vos: & nescierunt filios suos. Hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum servaverunt,

10 judicia tua ô Iacob, & legem tuam ô Israël: ponent thymiama in furore tuo, & holocaustum super altare tuum.

11 Benedic Domine fortitudini ejus, & opera manuum illius suscipe. Percute dorsa inimicorum ejus: & qui oderunt eum, non consurgant.

12 Et Benjamin ait: Amantissimus Domini habitabit confidenter in eo: quasi in thalamo tota die morabitur, & inter humeros illius requiescet.

13 Ioseph quoque ait: De benedictione Domini terra ejus, de pomis cæli, & rore, atque abysso subjacente.

14 De pomis fructuum solis ac lunæ.

15 de vertice antiquorum montium, de pomis collium æternorum:

16 & de frugibus terræ, & de plenitudine ejus. Benedictio illius [1] qui apparuit in rubo, veniat super caput Ioseph, & super verticem nazaræi inter fratres suos.

[1] Exod. 3. 2.

17 Quasi primogeniti tauri pulchritudo ejus, cornua rhinocerotis cornua illius: in ipsis ventilabit Gentes usque ad terminos terræ. hæ sunt multitudines Ephraim: & hæc millia Manasse.

18 Et Zabulon ait: Lætare Zabulon

in exitu tuo, & Issachar in tabernaculis tuis.

19 Populos vocabunt ad montem: ibi immolabunt victimas justitiæ. Qui inundationem maris quasi lac sugent, & thesauros absconditos arenarum.

20 Et Gad ait: Benedictus in latitudine Gad: quasi leo requievit, cepitque brachium & verticem.

21 Et vidit principatum suum, quòd in parte sua doctor esset repositus: qui fuit cum principibus populi, & fecit justitias Domini, & judicium suum cum Israël.

22 Dan quoque ait: Dan catulus leonis, fluet largiter de Basan.

23 Et Nephthali dixit: Nephthali abundantia perfruetur, & plenus erit benedictionibus Domini: mare & meridiem possidebit.

24 Aser quoque ait: Benedictus in filiis Aser, sit placens fratribus suis, & tingat in oleo pedem suum.

25 Ferrum & æs calceamentum ejus. Sicut dies juventutis tuæ, ita & senectus tua.

26 Non est Deus alius ut Deus rectissimi: ascensor cæli auxiliator tuus. Magnificentia ejus discurrunt nubes,

27 habitaculum ejus sursum, & subter brachia sempiterna: ejiciet à facie

tua inimicum, dicetque: Conterere.

28 Habitabit Iſraël confidenter, & ſolus. Oculus Iacob in terra frumenti & vini, cælique caligabunt rore.

29 Beatus es tu Iſraël: quis ſimilis tui popule, qui ſalvaris in Domino? ſcutum auxilii tui, & gladius gloriæ tuæ: negabunt te inimici tui, & tu eorum colla calcabis.

CAPVT XXXIV.

Contemplata Terra moritur Moyſes, & occultè à Deo ſepultus fletur à populo, illique Ioſue ſubſtituitur: commendatur propheta Moyſes à Dei familiaritate, & factis per ipſum ſignis.

1 ASCENDIT [1] ergo Moyſes de campeſtribus Moab ſuper Montem Nebo, in verticem Phaſga contra Iericho: oſtenditque ei Dominus omnem terram Galaad uſque Dan,

[1] Sup. 3.27. 2 Mac. 2.4.

2 & univerſum Nephthali, terramque Ephraim & Manaſſe, & omnem terram Iuda uſque ad mare noviſſimum,

3 & auſtralem partem, & latitudinem campi Iericho civitatis palmarum uſque Segor.

4 Dixitque Dominus ad eum: [2] Hæc eſt Terra, pro qua juravi Abraham, Iſaac, & Iacob, dicens: Semini tuo dabo eam. Vidiſti eam oculis tuis, & non tranſibis ad illam.

[2] Gen. 12.7. 15.18.

5 Mortuuſque eſt ibi Moyſes ſervus Do-

Domini, in Terra Moab, jubente Domino:

6 & ſepelivit eum in valle Terræ Moab contra Phogor: & non cognovit homo ſepulchrum ejus uſq; in præſentem diem.

7 Moyſes centum & viginti annorum erat quando mortuus eſt: non caligavit oculus ejus, nec dentes illius moti ſunt.

8 Fleveruntque eum filii Iſraël in campeſtribus Moab triginta diebus: & completi ſunt dies planctus lugentium Moyſen.

9 Ioſue verò filius Nun repletus eſt Spiritu ſapientiæ, quia Moyſes poſuit ſuper eum manus ſuas. Et obedierunt ei filii Iſraël, feceruntque ſicut præcepit Dominus Moyſi.

10 Et non ſurrexit ultrà propheta in Iſraël ſicut Moyſes, quem noſſet Dominus facie ad faciem,

11 in omnibus ſignis atque portentis, quæ miſit per eum, ut faceret in Terra Ægypti Pharaoni, & omnibus ſervis ejus, univerſæque terræ illius,

12 & cunctam manum robuſtam, magnaque mirabilia, quæ fecit Moyſes coram univerſo Iſraël.

FINIS.